

๙๙๔.๓๐๙/๒

ก ๙๒๙ ๗

๙.๓

การศึกษาการจัดการทางการศึกษาและทรัพยากรการ เรียนวิชาพระพุทธศาสนา
ในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในเขตกรุงเทพมหานคร

๒๖ ก.ย. ๒๕๓๗

ปริญญานิพนธ์

ของ

กุศล อีสตุลย์

เสนอต่อมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษาคุณวุฒิบัณฑิต สาขาเทคโนโลยีการศึกษา

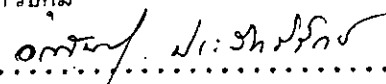
มีนาคม ๒๕๓๗

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

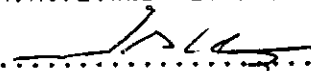
190072

คณะกรรมการควบคุมและคณะกรรมการสอบ ได้พิจารณาปริญญานิพนธ์ฉบับนี้แล้ว
เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาการศึกษาชั้นบัณฑิต สาขา
เทคโนโลยีการศึกษา ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒได้

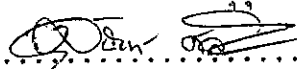
คณะกรรมการควบคุม

..... ประธาน

(รศ.ดร.อรพันธ์ ประสิทธิ์รัตน์)

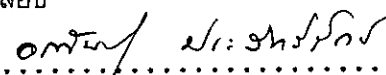
..... กรรมการ

(รศ.ดร.เปื้อง กุมท)

..... กรรมการ

(ผศ.ดร.สุนันท์ สลโกสม)

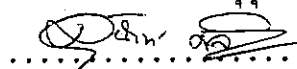
คณะกรรมการสอบ

..... ประธาน

(รศ.ดร.อรพันธ์ ประสิทธิ์รัตน์)

..... กรรมการ

(รศ.ดร.เปื้อง กุมท)

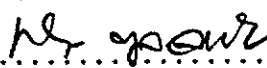
..... กรรมการ

(ผศ.ดร.สุนันท์ สลโกสม)

..... กรรมการที่แต่งตั้งเพิ่มเติม

(รศ.ดร.นิคม ทาแดง)

บัณฑิตวิทยาลัยอนุมัติให้รับปริญญานิพนธ์ฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาการศึกษาชั้นบัณฑิต สาขาเทคโนโลยีการศึกษา ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

..... คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

(ดร.ศิริยา นวลสุวรรณ)

วันที่... 3... เดือน... มีนาคม... พ.ศ. 2537...

ประกาศคุณูปการ

ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงได้เนื่องจากผู้วิจัยได้รับความช่วยเหลือจากผู้มีพระคุณหลายท่าน ประกอบด้วย รศ.ดร.อรพันธ์ ประสิทธิ์รัตน์ รศ.ดร.เปื้อง กุมท ผศ.ดร.สุนันท์ ศลโกสม และ ดร.นงลักษณ์ วิรัชชัย ที่กรุณาให้คำแนะนำและช่วยเหลือเป็นอย่างดีตลอดเวลา ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ขอขอบคุณผู้เชี่ยวชาญทางพระพุทธศาสนาได้แก่ พระราชธรรมนิเทศ (ระแบบ ฐิตญาโร) พระเทพเวที (ประยुทธิ์ ปยุตฺโต) และพระเมธีธรรมาภรณ์ (ประยูร ธรรมจิตฺโต) ที่ให้คำสัมภาษณ์เพื่อเป็นแนวทางในการทำวิจัยในครั้งนี้ และให้คำสัมภาษณ์ในฐานะกรรมการปรับปรุงหลักสูตรวิชาพระพุทธศาสนา

ขอขอบคุณคณะกรรมการปรับปรุงหลักสูตรวิชาพระพุทธศาสนาทุกท่านที่กรุณาให้คำสัมภาษณ์ และข้อเสนอแนะแก่ผู้วิจัยเป็นอย่างดีทั้ง 18 ท่าน ตลอดจนผู้เชี่ยวชาญประเมินแบบสำรวจทั้ง 6 ท่าน ที่ได้กรุณาตรวจแบบสำรวจและปรับปรุงแก้ไขเครื่องมือในการวิจัย

ขอขอบคุณผู้บริหารและครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนาโรงเรียนกลุ่มตัวอย่างที่ทดลองหาคุณภาพของเครื่องมือ และโรงเรียนกลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสำรวจทุกท่าน

ผู้วิจัยขอขอบคุณมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒที่ได้ให้ความอนุเคราะห์ในการจัดสรรงบประมาณจำนวน 10,000 บาท สำหรับเป็นทุนอุดหนุนในการทำปริญญานิพนธ์นี้ และขอขอบคุณคณะกรรมการหลักสูตรการศึกษาคุณวุฒิบัณฑิตสาขาวิชาเทคโนโลยีการศึกษามหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ทุกท่านที่กรุณาให้คำแนะนำในการทำวิจัย

และท้ายที่สุดผู้วิจัยขอขอบคุณ คุณพ่อบุญดี อิสศุลย์ ญาติพี่น้อง เพื่อน ๆ ตลอดจนอาจารย์ทุกท่าน ที่คอยให้กำลังใจแก่ผู้วิจัยอยู่เสมอ ขอขอบคุณคุณเสวาท คุณขุนทด ที่คอยช่วยเหลือเป็นอย่างดี และขอขอบคุณทุกท่านที่มีไว้ดั่งล่ำนามไว้ ณ โอกาสนี้ ที่ช่วยทำให้ปริญญานิพนธ์สำเร็จลงด้วยดี

กศล อิสศุลย์

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญ	1
ปัญหาการวิจัย	9
จุดมุ่งหมายของการวิจัย	10
สมมติฐานการวิจัย	10
ขอบเขตของการวิจัย	11
ความสำคัญของการวิจัย	12
นิยามศัพท์เฉพาะ	12
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	15
ตอนที่ 1 ความเป็นมาของการจัดการทางการศึกษาและทรัพยากรการเรียนรู้	
วิชาพระพุทธศาสนา	16
ตอนที่ 2 ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการทางการศึกษาและทรัพยากร	
การเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนา	37
ตอนที่ 3 การจัดการศึกษาตามแนวทางของเทคโนโลยีการศึกษา	41
ตอนที่ 4 ลักษณะการจัดการทางการศึกษาและทรัพยากรการเรียนรู้	
พระพุทธศาสนา	46
3 วิธีการดำเนินการวิจัย	62
การดำเนินการขั้นตอนที่ 1	62
ประชากร	63
กลุ่มตัวอย่าง	63

บทที่	หน้า
เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล	63
การเก็บรวบรวมข้อมูล	64
การวิเคราะห์ข้อมูล	65
การดำเนินการในขั้นตอนที่ 2	71
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	72
เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล	74
การเก็บรวบรวมข้อมูล	82
สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	82
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	84
ฉบับที่ 1 ลักษณะการจัดการทางการศึกษาวิชาพระพุทธศาสนา	
การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่าง	84
การวิเคราะห์ลักษณะการจัดการทางการศึกษาวิชาพระพุทธศาสนาใน	
ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น	87
ฉบับที่ 2 ลักษณะทรัพยากรการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาในระดับมัธยมศึกษา	
ตอนต้น	139
การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่าง	139
การวิเคราะห์ลักษณะทรัพยากรการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาในระดับ	
มัธยมศึกษาตอนต้น	142
5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	185
จุดมุ่งหมายของการวิจัย	185
วิธีดำเนินการวิจัย	185
วิธีดำเนินการวิจัยขั้นที่ 1	186

บทที่	หน้า
วิธีดำเนินการวิจัยขั้นที่ 2	188
สรุปผลการวิจัย	189
อภิปรายผล	191
ข้อเสนอแนะ	195
 บรรณานุกรม	 198
 ภาคผนวก	 205
ภาคผนวก ก ผลการสัมภาษณ์พระภิกษุผู้เชี่ยวชาญทางพระพุทธศาสนา (ครั้งที่ 1)	206
ภาคผนวก ข รายงานคณะกรรมการปรับปรุงหลักสูตรวิชาพระพุทธศาสนาที่ผู้วิจัย สัมภาษณ์	221
ภาคผนวก ค รายงานผู้เชี่ยวชาญประเมินแบบสำรวจ	223
ภาคผนวก ง รายชื่อโรงเรียนกลุ่มตัวอย่าง	225
ภาคผนวก จ ตารางแสดงลักษณะการจัดการทางการศึกษาและลักษณะทรัพยากร การเรียนวิชาพระพุทธศาสนาตามเกณฑ์ของคณะกรรมการปรับปรุงหลักสูตร ...	233
ภาคผนวก ฉ เครื่องมือการวิจัย	250
 ประวัติย่อของผู้วิจัย	 283

บัญชีตาราง

ตาราง		หน้า
1	ลักษณะการจัดการทางการศึกษาและลักษณะทรัพยากรการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา ในแผนการศึกษา พ.ศ. 2411 – พ.ศ. 2475	17
2	ลักษณะการจัดการทางการศึกษาและลักษณะทรัพยากรการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา ในแผนการศึกษาชาติ พ.ศ. 2497 – พ.ศ. 2535	20
3	จำนวนโรงเรียน ผู้บริหารและครูผู้สอน จำแนกตามสถานภาพของโรงเรียน	73
4	ค่าความเชื่อมั่นของแบบสำรวจ	84
5	จำนวน และร้อยละของผู้บริหารโรงเรียนจำแนกตามสถานภาพของโรงเรียน ..	79
6	จำนวนผู้บริหารที่ตอบแบบสำรวจ จำแนกตามคุณภาพด้านจริยธรรม ประเภท ของโรงเรียน และสภาพแวดล้อมของโรงเรียน	86
7	การเปรียบเทียบการวางแผนด้านบุคลากรของผู้บริหารโรงเรียนที่ได้รับการ คัดเลือกกับโรงเรียนที่ไม่ได้รับการคัดเลือกให้เป็นสถานที่จัดจรรยาศึกษาดีเด่น	87
8	การเปรียบเทียบการวางแผนด้านบุคลากรของผู้บริหารโรงเรียนแบบสหศึกษา กับโรงเรียนไม่ใช่วิทยาลัย	90
9	การเปรียบเทียบการวางแผนด้านบุคลากรของผู้บริหารโรงเรียนในเขตวัด กับโรงเรียนนอกเขตวัด	92
10	การเปรียบเทียบการวางแผนด้านงบประมาณของผู้บริหารโรงเรียนที่ได้รับการ การคัดเลือกกับโรงเรียนที่ไม่ได้รับการคัดเลือกให้เป็นสถานที่จัดจรรยาศึกษา ดีเด่น	94
11	การเปรียบเทียบการวางแผนด้านงบประมาณของผู้บริหารโรงเรียนแบบสหศึกษา กับโรงเรียนไม่ใช่วิทยาลัย	96
12	การเปรียบเทียบการวางแผนด้านงบประมาณของผู้บริหารโรงเรียนในเขตวัดกับ โรงเรียนนอกเขตวัด	97

ตาราง

หน้า

13	การเปรียบเทียบการวางแผนด้านสถานที่ของผู้บริหารโรงเรียนที่ได้รับการ คัดเลือกกับโรงเรียนที่ไม่ได้รับการคัดเลือกให้เป็นสถานที่จัดจรรยาศึกษาดีเด่น	98
14	การเปรียบเทียบการวางแผนด้านสถานที่ของผู้บริหารโรงเรียนแบบสหศึกษา กับโรงเรียนไม่ใช่มแบบสหศึกษา	100
15	การเปรียบเทียบการวางแผนด้านสถานที่ของผู้บริหารโรงเรียนในเขตวัด กับโรงเรียนนอกเขตวัด	101
16	การเปรียบเทียบการวางแผนด้านวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนที่ได้รับการคัดเลือก กับโรงเรียนที่ไม่ได้รับการคัดเลือกเป็นสถานที่จัดจรรยาศึกษาดีเด่น	102
17	การเปรียบเทียบการวางแผนด้านวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนแบบ สหศึกษากับโรงเรียนไม่ใช่มแบบสหศึกษา	104
18	การเปรียบเทียบการวางแผนด้านวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนในเขตวัด กับโรงเรียนนอกเขตวัด	106
19	การเปรียบเทียบการดำเนินการด้านบุคลากรของผู้บริหารโรงเรียนได้รับ การคัดเลือกกับโรงเรียนไม่ได้รับการคัดเลือก เป็นสถานที่จัดจรรยาศึกษาดีเด่น	107
20	การเปรียบเทียบการดำเนินการด้านบุคลากรของผู้บริหารโรงเรียนแบบ สหศึกษากับโรงเรียนไม่ใช่มแบบสหศึกษา	109
21	การเปรียบเทียบการดำเนินการด้านบุคลากรของผู้บริหารโรงเรียนในเขตวัด กับโรงเรียนนอกเขตวัด	111
22	การเปรียบเทียบการดำเนินการด้านงบประมาณของผู้บริหารโรงเรียนได้รับ การคัดเลือกกับโรงเรียนไม่ได้รับการคัดเลือกเป็นสถานที่จัดจรรยาศึกษาดีเด่น	113
23	การเปรียบเทียบการดำเนินการด้านงบประมาณของผู้บริหารโรงเรียนแบบ สหศึกษากับโรงเรียนไม่ใช่มสหศึกษา	115
24	การเปรียบเทียบการดำเนินการด้านงบประมาณของผู้บริหารโรงเรียนใน เขตวัดกับนอกเขตวัด	116

ตาราง	หน้า
25 การเปรียบเทียบการดำเนินการด้านสถานที่ของผู้บริหารโรงเรียนที่ได้รับ การคัดเลือกกับโรงเรียนที่ไม่ได้รับการคัดเลือกเป็นสถานที่จัดจรรยาศึกษาดีเด่น	117
26 การเปรียบเทียบการดำเนินการด้านสถานที่ของผู้บริหารโรงเรียนแบบ สหศึกษากับโรงเรียนไม่ใช่วิทยาลัยสหศึกษา	119
27 การเปรียบเทียบการดำเนินการด้านสถานที่ของผู้บริหารโรงเรียน เขตวัดกับนอกเขตวัด	121
28 การเปรียบเทียบการดำเนินการด้านวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนที่ได้รับ การคัดเลือกกับโรงเรียนที่ไม่ได้รับการคัดเลือกเป็นสถานที่จัดจรรยาศึกษาดีเด่น	123
29 การเปรียบเทียบการดำเนินการวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนแบบสหศึกษา กับโรงเรียนไม่ใช่วิทยาลัยสหศึกษา	125
30 การเปรียบเทียบการดำเนินการด้านวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนในเขตวัด กับนอกเขตวัด	127
31 การเปรียบเทียบการประเมินผลด้านบุคลากร ด้านงบประมาณ ด้านสถานที่ และด้านวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนที่ได้รับการคัดเลือกกับโรงเรียนที่ ไม่ได้รับการคัดเลือกเป็นสถานที่จัดจรรยาศึกษาดีเด่น	129
32 การเปรียบเทียบการประเมินผลด้านบุคลากร ด้านงบประมาณ ด้านสถานที่และด้าน วิชาการของผู้บริหารโรงเรียนแบบสหศึกษากับโรงเรียนไม่ใช่วิทยาลัยสหศึกษา ..	133
33 การเปรียบเทียบการประเมินผลด้านบุคลากร ด้านงบประมาณ ด้านสถานที่ และด้านวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนในเขตวัดกับโรงเรียนนอกเขตวัด ...	136
34 จำนวน และร้อยละของโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนา ในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จำแนกตามสถานภาพของโรงเรียน ...	139
35 จำนวนครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนาที่ตอบแบบสำรวจจำแนกตามคุณภาพของ โรงเรียนด้านจริยธรรม ประเภทของโรงเรียน และสภาพแวดล้อมของ โรงเรียน	141

36	จำนวน ร้อยละและการเปรียบเทียบลักษณะการกำหนดเนื้อหาวิชาของครูผู้สอน วิชาพระพุทธศาสนาโรงเรียนที่ได้รับการคัดเลือกกับโรงเรียนที่ไม่ได้รับการ คัดเลือกเป็นสถานที่จัดจรรยาศึกษาดีเด่น	142
37	จำนวนร้อยละและการเปรียบเทียบลักษณะการกำหนดเนื้อหาวิชาของครูผู้สอน วิชาพระพุทธศาสนาโรงเรียนแบบสหศึกษากับโรงเรียนไม่ใช่วิทยาลัยแบบสหศึกษา ...	144
38	จำนวนร้อยละและการเปรียบเทียบลักษณะการกำหนดเนื้อหาวิชาของครูผู้สอน วิชาพระพุทธศาสนาโรงเรียนในเขตวัดกับโรงเรียนนอกเขตวัด	145
39	จำนวนร้อยละและการเปรียบเทียบลักษณะการเลือกและการใช้สื่อการเรียน การสอนของครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนาโรงเรียนที่ได้รับการคัดเลือกกับ โรงเรียนที่ไม่ได้รับการคัดเลือกเป็นสถานที่จัดจรรยาศึกษาดีเด่น	146
40	จำนวนร้อยละและการเปรียบเทียบลักษณะการเลือกและการใช้สื่อการเรียน การสอนของครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนาโรงเรียนแบบสหศึกษาและไม่ใช่วิทยาลัย สหศึกษา	149
41	จำนวนร้อยละและการเปรียบเทียบลักษณะการเลือกและการใช้สื่อการเรียน การสอนของครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนาโรงเรียนในเขตวัดและโรงเรียน นอกเขตวัด	152
42	การเปรียบเทียบการใช้สื่อการสอนของครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียน ที่ได้รับการคัดเลือกกับโรงเรียนไม่ได้รับการคัดเลือกเป็นสถานที่จัดจรรยาศึกษา ดีเด่น	155
43	การเปรียบเทียบการใช้สื่อการสอนของครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียน แบบสหศึกษากับโรงเรียนไม่ใช่วิทยาลัยแบบสหศึกษา	157
44	การเปรียบเทียบการใช้สื่อการสอนของครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียน ที่อยู่ในเขตวัดกับโรงเรียนที่อยู่นอกเขตวัด	159

45	การเปรียบเทียบการใช้เทคนิคการสอนของครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนา ในโรงเรียนที่ได้รับการคัดเลือกกับโรงเรียนที่ไม่ได้รับการคัดเลือกเป็น สถานที่จัดจรรยาศึกษาดีเด่น	161
46	การเปรียบเทียบการใช้เทคนิคการสอนของครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนาใน โรงเรียนแบบสหศึกษากับโรงเรียนไม่ใช่วิทยาลัยแบบสหศึกษา	163
47	การเปรียบเทียบการใช้เทคนิคการสอนของครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนา ในโรงเรียนที่อยู่ในเขตวัดกับโรงเรียนที่อยู่นอกเขตวัด	165
48	การเปรียบเทียบการจัดสภาพแวดล้อมทางการเรียนของครูผู้สอนวิชาพระพุทธ ศาสนาในโรงเรียนที่ได้รับการคัดเลือกกับโรงเรียนที่ไม่ได้รับการคัดเลือก เป็นสถานที่จัดจรรยาศึกษาดีเด่น	167
49	การเปรียบเทียบการจัดสภาพแวดล้อมทางการเรียนของครูผู้สอนวิชาพระพุทธ ศาสนาในโรงเรียนแบบสหศึกษากับโรงเรียนไม่ใช่วิทยาลัยแบบสหศึกษา	169
50	การเปรียบเทียบการจัดสภาพแวดล้อมทางการเรียนของครูผู้สอนวิชาพระพุทธ ศาสนาในโรงเรียนที่อยู่ในเขตวัดกับโรงเรียนที่อยู่นอกเขตวัด	171
51	การเปรียบเทียบการประเมินผลการเรียนของครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนาใน โรงเรียนที่ได้รับการคัดเลือกกับโรงเรียนที่ไม่ได้รับการคัดเลือกเป็นสถานที่จัด จรรยาศึกษาดีเด่น	173
52	การเปรียบเทียบการประเมินผลการเรียนของครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนาใน โรงเรียนแบบสหศึกษากับไม่ใช่วิทยาลัยแบบสหศึกษา	175
53	การเปรียบเทียบการประเมินผลการเรียนของครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนา ในโรงเรียนที่อยู่ในเขตวัดกับโรงเรียนที่อยู่นอกเขตวัด	177
54	จำนวนร้อยละและการเปรียบเทียบคุณสมบัติของครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนา ในโรงเรียนที่ได้รับการคัดเลือกและโรงเรียนที่ไม่ได้รับการคัดเลือกเป็น สถานที่จัดจรรยาศึกษาดีเด่น	179

ตาราง	หน้า
55 จำนวนร้อยละและการเปรียบเทียบคุณสมบัติของครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนา ในโรงเรียนแบบสหศึกษาและไม่ใช่แบบสหศึกษา	181
56 จำนวนร้อยละและการเปรียบเทียบคุณสมบัติของครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนา ในโรงเรียนนิกายเถรวาทและโรงเรียนนิกายมหายาน	183
57 ค่าเฉลี่ยและความเบี่ยงเบนมาตรฐานของลักษณะการวางแผนการจัดการทาง การศึกษาวิชาพระพุทธศาสนาของผู้บริหารโรงเรียนในเขตกรุงเทพมหานคร ตามเกณฑ์ของคณะกรรมการปรับปรุงหลักสูตรวิชาพระพุทธศาสนา	234
58 ค่าเฉลี่ยและความเบี่ยงเบนมาตรฐานของลักษณะการดำเนินการจัดการทาง การศึกษาวิชาพระพุทธศาสนาของผู้บริหารโรงเรียนในเขตกรุงเทพมหานคร ตามเกณฑ์ของคณะกรรมการปรับปรุงหลักสูตรวิชาพระพุทธศาสนา	237
59 ค่าเฉลี่ยและความเบี่ยงเบนมาตรฐานของลักษณะการประเมินผลการจัดการทาง การศึกษาวิชาพระพุทธศาสนาของผู้บริหารโรงเรียนในเขตกรุงเทพมหานคร ตามเกณฑ์ของคณะกรรมการปรับปรุงหลักสูตรวิชาพระพุทธศาสนา	240
60 จำนวนและร้อยละของครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนาที่มีการกำหนดเนื้อหาวิชา พระพุทธศาสนาตามเกณฑ์ของคณะกรรมการปรับปรุงหลักสูตรวิชาพระพุทธ ศาสนา	242
61 จำนวนและร้อยละของครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนาที่มีการเลือกและใช้สื่อ การเรียนการสอนตามเกณฑ์ของคณะกรรมการปรับปรุงหลักสูตรวิชา พระพุทธศาสนา	243
62 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานการใช้สื่อการสอน การใช้เทคนิคหรือวิธีสอน การจัดสภาพแวดล้อมทางการเรียนและการประเมินผลการเรียนของครูผู้สอนวิชา พระพุทธศาสนาตามเกณฑ์ของคณะกรรมการปรับปรุงหลักสูตรวิชาพระพุทธศาสนา	245
63 จำนวนและร้อยละของครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนาที่มีคุณสมบัติของบุคลากรตาม เกณฑ์ของคณะกรรมการปรับปรุงหลักสูตรวิชาพระพุทธศาสนา	249

บัญชีภาพประกอบ

ภาพประกอบ	หน้า
1 ขอบข่ายของเทคโนโลยีการศึกษา	42
2 ลักษณะการจัดการทางการศึกษาและลักษณะทรัพยากรการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนา	45

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญ

พระพุทธศาสนามีความสำคัญต่อวิถีชีวิตและความเป็นอยู่ของคนไทยมาเป็นเวลาช้านาน จากการศึกษาประวัติความเป็นมาพระพุทธศาสนาเผยแผร์เข้ามายังดินแดนสุวรรณภูมิ ตั้งแต่ก่อน พ.ศ. 500 การเผยแผร์พระพุทธศาสนาเข้ามาในประเทศไทยแบ่งออกได้เป็น 4 ยุค คือ ยุค เถรวาทสมัยอโศก ยุคมหายาน ยุคเถรวาทแบบพุกาม และยุคเถรวาทแบบลังกาวงศ์หรือแบบที่คนไทยยึดถือสืบมาจนถึงทุกวันนี้ (กรมพระยาดำรงราชานุภาพ. 2514 : 126) พระพุทธศาสนา เป็นรากฐานสำคัญของสังคมไทยมาแต่โบราณ พระมหากษัตริย์ไทยทุกพระองค์ทรงเป็นองค์ อัครศาสนูปถัมภก ทรงเอาพระทัยใส่ในการทำนุบำรุงและส่งเสริมพระพุทธศาสนาในทุกยุคทุกสมัย จนถึงรัชกาลปัจจุบัน ดังพระราชปณิธานของพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก ซึ่งปรากฏใน เพลงยาวรบพม่าที่ท่าดินแดงว่า "ตั้งใจจะอุปถัมภก ยอยกพระพุทธศาสนา" (กรมศิลปากร. 2507 : 15) ความสำคัญของพระพุทธศาสนาที่มีต่อสังคมไทยในฐานะเป็นศาสนาประจำชาติไทย จะเห็นได้จากสภาพความเป็นจริง 5 ประการคือ ประการที่หนึ่ง พระพุทธศาสนาเป็นหลักสำคัญของหนึ่งในสี่หลัก คือ ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์และรัฐธรรมนูญ ซึ่งทั้งสี่หลักนี้เป็นสิ่งยึดเหนี่ยวและเป็นเครื่องผูกพันให้คนไทยทั้งชาติมีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ประการที่สอง พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาของคนส่วนใหญ่ของประเทศ ในปัจจุบันประชาชนชาวไทยกว่า เก้าสิบห้าเปอร์เซ็นต์นับถือศาสนาพุทธ เมื่อใช้จำนวนคนส่วนใหญ่เป็นหลักก็ถือได้ว่าพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติไทย ประการที่สาม พระพุทธศาสนามีอิทธิพลต่อความเป็นอยู่และวิถีชีวิตของคนไทยตั้งแต่เกิดจนตาย ดังจะเห็นได้จากประเพณีทางพระพุทธศาสนา เช่น ประเพณีการบวช ประเพณีการทำบุญเนื่องในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาและประเพณีงานศพ เป็นต้น ประการที่สี่ พระพุทธศาสนาช่วยเหลือหลอมจิตใจของคนในชาติ ให้มีคุณธรรมและจริยธรรมที่ดี ดังนั้นคนไทยจึงได้ชื่อว่าเป็นคนใจดี มีเมตตาธรรม

อันเป็นผลมาจากการอบรมทางด้านพระพุทธศาสนา และประการที่ห้า พระพุทธศาสนาเป็นรากฐานทางด้านศิลปะและวัฒนธรรมไทย เช่น ทางด้านภาษา วรรณคดี ดนตรี จิตรกรรม และประติมากรรม สิ่งเหล่านี้ได้รับอิทธิพลมาจากพระพุทธศาสนา ไม่โดยตรงก็โดยทางอ้อม ดังนั้นพระพุทธศาสนาจึงมีความสำคัญต่อคนไทยทุกคนที่ควรศึกษา เรียนรู้และนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาไปประพฤติปฏิบัติ เพื่อจะได้เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตให้อยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างมีความสุขในทุก ๆ ด้าน (พระเทพเวที. 2534 : 14; วิทย์ วิศทเวทย์ และเสฐียรพงศ์ วรรณภก. 2535 : 13 - 14)

การศึกษาวิชาพระพุทธศาสนาปรากฏในแผนการศึกษาชาติเป็นครั้งแรกเมื่อ พ.ศ. 2445 ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว โดยใช้ชื่อว่าวิชาจรรยา ต่อมาแผนการศึกษาชาติได้รับการปรับปรุงรวม 12 ครั้ง จนได้เป็นแผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2535 ที่ใช้อยู่ในปัจจุบันในการปรับปรุงแต่ละครั้ง การศึกษาวิชาพระพุทธศาสนาได้รับการปรับปรุงด้านชื่อวิชาและเนื้อหาสาระให้เหมาะสมกับยุคสมัยมากขึ้นตามลำดับ ดังเช่นในแผนการศึกษาชาติ พ.ศ. 2450 จนถึงแผนการศึกษาชาติ พ.ศ. 2475 ถึงแม้ว่าจะไม่ได้กำหนดจุดมุ่งหมายไว้เป็นลายลักษณ์อักษร แต่จากการศึกษาปรัชญาและจุดมุ่งหมายของการศึกษาที่ปรากฏในหลักสูตรมัธยมศึกษาชั้นต้นให้ความสำคัญทางด้านจริยศึกษา หรือความมีศีลธรรมอันดีงามเป็นองค์ประกอบสำคัญเป็นอันดับแรกในการจัดการศึกษา

หลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 แผนการศึกษาชาติกำหนดจุดมุ่งหมายไว้เป็นลายลักษณ์อักษร จุดมุ่งหมายที่เกี่ยวกับวิชาพระพุทธศาสนาเน้นการจัดการศึกษาให้พลเมืองมีคุณธรรมและจริยธรรมเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม การจัดรายวิชาเกี่ยวกับพระพุทธศาสนามีสาระและเวลาที่ใช้สอน ในหลักสูตร พ.ศ. 2480 ได้เปลี่ยนชื่อเป็นวิชาหน้าที่พลเมืองและศีลธรรม การศึกษาเป็นเรื่องของธรรมจริยา ซึ่งไม่เกี่ยวกับพระพุทธศาสนาโดยตรง กำหนดให้เรียนในชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษาตอนปลายสัปดาห์ละ 1 ชั่วโมง เวลาเรียนลดลงจากหลักสูตร พ.ศ. 2450 ต่อมาหลักสูตร พ.ศ. 2493 เปลี่ยนชื่อวิชาเป็นวิชาศีลธรรมและสาระของวิชาประกอบด้วยเรื่องพระพุทธศาสนาและธรรมจริยา (กระทรวงศึกษาธิการ. 2493 : 4) ในแผนการศึกษา พ.ศ. 2494 ระบุให้มีการศึกษาด้านจริยศึกษา ศึกษาวิชาศีลธรรมสัปดาห์ละ 1 ชั่วโมง สาระของวิชาศีลธรรมประกอบด้วยเรื่องพระพุทธศาสนาและธรรมจริยา จุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษา

เกี่ยวกับวิชาพระพุทธศาสนาในแผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2503 มุ่งเน้นให้เป็นพลเมืองดี มีศีลธรรม หลักสูตรกำหนดให้วิชาศีลธรรมอยู่ในหมวดสังคมศึกษา มีการสอนพุทธศาสนาและธรรม จริยาสัปดาห์ละ 1 ชั่วโมง (กระทรวงศึกษาธิการ. 2503 : 15) ในแผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2520 เน้นการศึกษาเพื่อชีวิตและสังคม หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2520 วิชาหน้าที่พลเมืองและศีลธรรมไม่เน้นในหลักพระพุทธศาสนา ใช้เวลาเรียนสัปดาห์ละ 2 ชั่วโมง (กระทรวงศึกษาธิการ. 2520 : ๗) เมื่อกระทรวงศึกษาธิการประกาศใช้หลักสูตรมัธยมศึกษา ตอนต้น พุทธศักราช 2521 กรมวิชาการได้ติดตามผลการใช้หลักสูตร จึงได้รับข้อมูลเกี่ยวกับข้อ เสนอแนะว่าวิชาสังคมศึกษามีเนื้อหาสาระเกี่ยวกับพระพุทธศานาน้อยไป และไม่ได้ส่งเสริม การเรียนการสอนศีลธรรม จริยธรรมทางพระพุทธศาสนาเท่าที่ควร กรมวิชาการจึงได้ดำเนินการ ยกร่างหลักสูตรพระพุทธศาสนาทั้งระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยให้นักเรียน ได้เรียนทุกภาคเรียน (กรมวิชาการ. 2527 : คำนำ) การศึกษาวิชาพระพุทธศาสนาใน หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลาย ใช้เวลาเรียนสัปดาห์ละ 1 คาบเรียน จำนวน 0.5 หน่วยการเรียนรู้ โดยจัดไว้ในกลุ่มวิชาเลือกเสรี ใช้บังคับสอนแก่นักเรียนที่นับถือศาสนาพุทธเท่านั้น เมื่อกระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศใช้หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ในการจัดพิมพ์ครั้งที่ 2 เมื่อวันที่ 20 มีนาคม 2535 กระทรวงศึกษาธิการได้ ปรับปรุงเนื้อหาสาระของหลักสูตรวิชาสังคมศึกษาในส่วนที่ว่าด้วยพระพุทธศาสนา โดยเพิ่มเติม รายวิชาพระพุทธศาสนาในหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น เป็นวิชาเลือกเสรีในกลุ่มวิชาสังคมศึกษา รวม 6 รายวิชา ให้นักเรียนที่นับถือศาสนาพุทธทุกคนเรียน ภาคเรียนละ 1 รายวิชา ใช้เวลา เรียน 2 คาบต่อสัปดาห์ ตั้งแต่ปีการศึกษา 2534 (กรมวิชาการ. 2535 : 2 - 8)

ในการปรับปรุงหลักสูตรวิชาพุทธศาสนาฉบับพุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) กระทรวงศึกษาธิการได้ออกคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการพิจารณาหลักสูตรวิชาพระพุทธศาสนา ประกอบด้วยผู้ทรงคุณวุฒิและบุคลากรในกระทรวงศึกษาธิการ รวม 19 คน โดยคำสั่งลงวันที่ 9 ตุลาคม พ.ศ. 2533 และในปีต่อมากระทรวงศึกษาธิการได้แต่งตั้งคณะกรรมการปรับปรุงหลักสูตร จำนวน 22 คน ประกอบด้วยพระสงฆ์ในฐานะกรรมการที่ปรึกษา 3 รูป และคณะกรรมการ ประกอบด้วยคณาจารย์ นักวิชาการ และผู้เชี่ยวชาญทางพระพุทธศาสนา 19 คน ดำเนินการปรับปรุง

เพื่อให้การเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาเป็นประโยชน์ต่อผู้เรียน และสามารถใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในการดำรงชีวิต การปรับปรุงหลักสูตรครั้งนี้ครอบคลุมการปรับปรุงเนื้อหาสาระของหลักสูตร สื่อการเรียนการสอน เทคนิคการสอน และการประเมินผลในส่วนที่เกี่ยวกับวิชาพระพุทธศาสนา โดยที่คำสั่งเมื่อวันที่ 10 มกราคม พ.ศ. 2534 นอกจากนั้นกระทรวงศึกษาธิการได้มีคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการปรับปรุงหลักสูตรวิชาพระพุทธศาสนาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 12 คน โดยสั่งเมื่อวันที่ 25 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2534 (กระทรวงศึกษาธิการ. 2535 : 260 - 266) ในจำนวนรายชื่อคณะกรรมการปรับปรุงหลักสูตรวิชาพระพุทธศาสนาและรายชื่อคณะกรรมการปรับปรุงหลักสูตรวิชาพระพุทธศาสนาเป็นผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องเนื้อหาสาระ กระบวนการ และวิธีการในการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา เป็นผู้วางแผนและออกแบบในการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา ดังนั้นผู้วิจัยสนใจศึกษาลักษณะการจัดการทางการศึกษาและลักษณะทรัพยากรการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาโดยการสัมภาษณ์ลักษณะการจัดการทางการศึกษาวิชาพระพุทธศาสนาและสัมภาษณ์ลักษณะในการจัดทรัพยากรการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จากคณะกรรมการปรับปรุงหลักสูตรวิชาพระพุทธศาสนา

การศึกษาเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาแบ่งออกได้เป็น 2 ระบบคือ การศึกษาในระบบโรงเรียน (formal education) และการศึกษานอกระบบโรงเรียน (non-formal education) การศึกษาในระบบโรงเรียนเป็นการศึกษาที่จัดขึ้นในโรงเรียนตามปกติ มีการศึกษาเกี่ยวกับเนื้อหาวิชาพระพุทธศาสนาที่เหมาะสมกับวัยของผู้เรียน โรงเรียนสามารถจัดกิจกรรมเสริมให้แก่ผู้เรียนและสามารถติดตามผลการเรียนได้ทุกระยะ ส่วนการศึกษานอกระบบโรงเรียนเป็นการศึกษาจัดขึ้นที่วัด ด้วยการเข้าร่วมกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การเข้าร่วมกิจกรรมเนื่องในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา การไปศึกษาระบบธรรมะที่วัดในวันพระหรือวันหยุดราชการ เป็นต้น จึงเห็นได้ว่าชาวไทยมีการศึกษาพระพุทธศาสนาเป็นส่วนใหญ่

✓ วิชาพุทธศาสนาได้บรรจุไว้ในแผนการศึกษาชาติ โดยใช้ชื่อว่าวิชาจริยธรรมหรือวิชาพระพุทธศาสนา การจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรดังกล่าวผู้สอนต้องศึกษาลักษณะการจัดการทางการศึกษาวิชาพระพุทธศาสนา เนื่องจากการจัดการเรียนการสอนของครูผู้สอนจะต้องมีการจัดกระบวนการเรียนการสอนอย่างเป็นระบบ ต้องอาศัยความร่วมมือจากบุคลากรหลายฝ่าย

เช่น ผู้บริหาร บุคลากรฝ่ายต่าง ๆ ภายในโรงเรียน บุคลากรภายนอกโรงเรียน ครูผู้สอนที่มีความสามารถ สถานที่และวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ประกอบการเรียนการสอน เป็นต้น ลักษณะการจัดการทางการศึกษาวิชาพระพุทธศาสนาเป็นการนำหลักสูตรวิชาพระพุทธศาสนาเข้ามาใช้ในการดำเนินการด้านการบริหาร โดยเน้นทฤษฎีกระบวนการบริหาร โดยเป็นการศึกษาลักษณะการจัดการทางการศึกษาวิชาพระพุทธศาสนาจึงต้องศึกษาใน 7 ด้านคือ การวางแผน การจัดองค์การ การจัดบุคลากร การวินิจัยสั่งการ การประสานงาน การเสนอรายงาน และการจัดงบประมาณ เพื่อศึกษาแนวทางในลักษณะการจัดการทางการศึกษาวิชาพระพุทธศาสนาที่มีประสิทธิภาพ (Gulick and Urwick. 1973 : 13)

นอกจากการศึกษาลักษณะการจัดการทางการศึกษาวิชาพระพุทธศาสนา การศึกษาลักษณะทรัพยากรการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาเป็นสิ่งที่จำเป็นต้องศึกษาควบคู่กันไปด้วย เนื่องจากลักษณะทรัพยากรการเรียนเป็นการกระตุ้นให้ผู้เรียนอยากเรียน ทำให้เกิดความสนใจในการเรียน ช่วยให้ผู้เรียนจดจำได้นาน ช่วยให้เกิดกิจกรรมที่เหมาะสมในการจัดการเรียนการสอน และสิ่งสำคัญคือครูผู้สอนสามารถดำเนินการจัดการเรียนการสอนอย่างเป็นระบบ ทั้งนี้เพราะการศึกษาลักษณะทรัพยากรการเรียนคือ การศึกษาใน 6 ด้านคือ เนื้อหาวิชา สื่อการสอน เทคนิคการสอน การจัดสภาพแวดล้อมทางการเรียน การประเมินผล และบุคลากร (AECT. 1979 : 11 - 12)

ในการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาถ้าไม่มีการเตรียมการในลักษณะการจัดการทางการศึกษาวิชาพระพุทธศาสนาและถ้าไม่ได้รับการสนับสนุนให้มีการดำเนินการตามลักษณะทรัพยากรการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา ผลที่ได้รับคือเยาวชนของชาติขาดความรู้ความเข้าใจในวิชาพระพุทธศาสนาอย่างแท้จริง ทำให้เยาวชนของชาติมีปัญหาทางด้านคุณธรรมและจริยธรรม ซึ่งเป็นปัญหาสำคัญในฐานะที่เป็นระบบจริยธรรมหรือเป็นแหล่งคำสอนจริยธรรมของประชาชนแทบทั้งหมดของประเทศ (พระเทพเวที. 2534 : 3)

การจัดการทางการศึกษาและทรัพยากรการเรียนวิชา พระพุทธศาสนาในช่วงทศวรรษที่ผ่านมาปัญหาลาหลายประการ ถึงแม้ว่าจะมีการบรรจุวิชาพระพุทธศาสนาไว้ในหลักสูตรการเรียนการสอนแล้วก็ตาม เยาวชนยังขาดความรู้เรื่องพระพุทธศาสนาและมีปัญหาทางด้านจริยธรรม (ธนแสงศักดิ์. 2526 : 247; พระเทพเวที. 2534 : 16 - 17) สภาพการณ์ดังกล่าวอาจ

เกิดขึ้นจากการจัดการศึกษาวิชาพระพุทธศาสนาที่ไม่ได้มีการวางแผนการจัดการทางการศึกษาวิชาพระพุทธศาสนาอย่างเป็นระบบ ผู้บริหารยังมองไม่เห็นความสำคัญของการศึกษาวิชาพระพุทธศาสนา จึงไม่มีการวางแผนในด้าน การเลือกครูผู้สอน ตลอดจนการจัดกระบวนการบริหารวิชาพระพุทธศาสนา อย่างเป็นระบบ แม้แต่ครูผู้สอนยังขาดทักษะในการจัดการเรียนการสอน ผู้เรียนจึงไม่สามารถนำ ความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ ดังนั้นจึงควรศึกษาปัญหาเพื่อแก้ปัญหาในลักษณะการจัดการทาง การศึกษาและลักษณะทรัพยากรการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา เพื่อนำไปใช้ในการปรับปรุงในการจัด การศึกษาวิชาพระพุทธศาสนาได้อย่างแท้จริง

เพื่อเป็นการแก้ปัญหาในลักษณะการจัดการทางการศึกษาและทรัพยากรการเรียนวิชา พระพุทธศาสนา ผู้วิจัยจึงได้สัมภาษณ์พระภิกษุผู้เชี่ยวชาญทางพระพุทธศาสนา จำนวน 3 รูปคือ พระราชธรรมนิเทศ (ระแบบ จิตฺตฺวาริน) เมื่อวันที่ 3 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2535 พระเทพเวที (ประยุทธิ์ ปยุตฺต) เมื่อวันที่ 8 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2535 และพระเมธีธรรมาภรณ์ (ประยูร ธมฺมจิตฺต) เมื่อวันที่ 27 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2535 สรุปประเด็นปัญหาการจัดการทางการศึกษา และทรัพยากรการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา 8 ประการคือ 1) ด้านหลักสูตรและเนื้อหาวิชา 2) ด้านครูผู้สอน 3) ด้านการบริหาร 4) ด้านวิธีการสอน 5) ด้านสื่อการสอน 6) ด้าน การประเมินผล 7) ด้านการจัดสภาพแวดล้อม และ 8) ด้านสภาพแวดล้อมทางสังคม

นอกจากการสัมภาษณ์พระภิกษุผู้เชี่ยวชาญทางพระพุทธศาสนาเพื่อศึกษาหาแนวทางในการ แก้ปัญหาในลักษณะการจัดการทางการศึกษาวิชาพระพุทธศาสนา และลักษณะทรัพยากรการเรียน วิชาพระพุทธศาสนาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น แล้วในการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวกับลักษณะการจัด การทางการศึกษาวิชาพระพุทธศาสนา และลักษณะทรัพยากรการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาในระดับ มัธยมศึกษาตอนต้น พบว่ามีปัญหาในลักษณะการจัดการทางการศึกษาวิชาพระพุทธศาสนาและมีปัญหา ในลักษณะทรัพยากรการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาสรุปได้ 21 ด้านคือ (ชาญชัย ยมดิษฐ์. 2528 : 44 - 47; นางลักษณ์ จันทรแสนโรจน์. 2529 : 94 - 109; เพ็ญจันทร์ ประเสริฐ. 2513 : 115 - 118; วันดี วัฒนาประสิทธิ์. 2518 : 68 - 73; ศูนย์พัฒนาหลักสูตร กระทรวงศึกษาธิการ. 2530 : 25; นุชิต ศรีอาจ. 2529 : 5; ประทีป สยามชัย. 2526 : 143 - 144; อุทัย ดุลยเกษม. 2528 : 2 - 3; ประเสริฐ อรุณรัตน์.

2535 : 135 - 114 และกรมการศาสนา. 2527 : 192 - 198) คือ 1) ด้านจุดมุ่งหมายของหลักสูตร 2) ด้านเนื้อหาวิชา 3) ด้านอัตราเวลาเรียน 4) ด้านกิจกรรมการสอน 5) ด้านกิจกรรมเสริมหลักสูตร 6) ด้านการใช้สื่อและอุปกรณ์การสอน 7) ด้านการจัดสภาพแวดล้อม 8) ด้านเอกสารประกอบการสอน 9) ด้านการวัดผลการศึกษา 10) ด้านความรู้ของครูผู้สอน 11) ด้านทักษะของครูผู้สอน 12) ด้านการประเมินผล 13) ด้านบุคลิกภาพ 14) ด้านคุณธรรมของครูผู้สอน 15) ด้านการวางแผน 16) ด้านการบริหารบุคคล 17) ด้านการจัดองค์การ 18) ด้านการวินิจัยสั่งการ 19) ด้านการประสานงาน 20) ด้านการเสนอรายงาน และ 21) ด้านงบประมาณ

ลักษณะการจัดการทางการศึกษาและลักษณะทรัพยากรการเรียนพระพุทธศาสนาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ถ้ายึดตามกระบวนการของเทคโนโลยีการศึกษา มีขอบข่ายที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน 4 ประการ ประการที่ 1 เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการจัดการทางการศึกษา ประการที่ 2 เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการศึกษา ประการที่ 3 เกี่ยวข้องกับทรัพยากรการเรียน และประการที่ 4 เกี่ยวข้องกับผู้เรียน การพิจารณาการจัดการศึกษาวิชาพระพุทธศาสนาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ก็เช่นเดียวกับการจัดการศึกษาวิชาอื่น ๆ กล่าวคือ จะต้องคำนึงถึงส่วนประกอบที่สำคัญ ๆ ได้แก่ การบริหารองค์การ การบริหารบุคลากร และการบริหารทางวิชาการ เป็นต้น เนื่องจากลักษณะการจัดการทางการศึกษาวิชาพระพุทธศาสนาเป็นองค์ประกอบด้านกระบวนการบริหาร โดยมีส่วนประกอบที่สำคัญคือ การจัดองค์การและการจัดการบุคลากร เพื่อให้การดำเนินการจัดการศึกษาวิชาพระพุทธศาสนาสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ลักษณะการจัดการทางการศึกษาวิชาพระพุทธศาสนาจึงมีขั้นตอนการปฏิบัติงาน 7 ด้านคือ การวางแผนหมายถึงกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจ จัดสรรทรัพยากรเพื่อให้เกิดความสำคัญตามวัตถุประสงค์ การจัดองค์การหมายถึง กระบวนการจัดระบบการทำงานทั้งหมดภายในสถาบันการศึกษาโดยกำหนดลักษณะของตำแหน่งงานและวิธีการปฏิบัติตามอำนาจหน้าที่ การบริหารบุคคลหมายถึงการสรรหาบุคคลมาปฏิบัติงาน การพัฒนาบุคคล และการประเมินผลการปฏิบัติงาน การวินิจัยสั่งการหมายถึงการเลือกเอาทางใดทางหนึ่งในจำนวนทางที่มีให้เลือกเป็นจำนวนมากเพื่อการตัดสินใจกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งให้เหมาะสม การประสานงานหมายถึงการจัดให้คนในสถาบันได้ทำงานให้มีความสัมพันธ์สอดคล้องกัน โดยยึดถือหน้าที่

วัตถุประสงค์และมาตรฐานการปฏิบัติงานเป็นหลัก การเสนอรายงานหมายถึงการรายงานสังเขป เสนอผู้บังคับบัญชาตามลำดับชั้น เพื่อให้ทราบผลการปฏิบัติงานเป็นระบบ การจัดงบประมาณหมายถึง การจัดทำงบประมาณการเงิน การวางแผนการใช้จ่ายเงิน การทำบัญชีและควบคุมดูแลการใช้จ่ายเงินอย่างรอบคอบ นอกจากนี้ขอขยายด้านการจัดการทางการศึกษาแล้ว ขอบข่ายด้านทรัพยากร การเรียนก็เป็นส่วนประกอบที่สำคัญยิ่ง เพราะการเรียนการสอนจะเป็นในตัวอย่างมีประสิทธิภาพ จะต้องมียุทธศาสตร์และ เกื้อหนุนให้ผู้เรียนอยากเรียน ดังนั้นเมื่อพิจารณาทรัพยากรการเรียนวิชา พระพุทธศาสนามีส่วนประกอบที่สำคัญ 6 ด้านคือ เนื้อหาวิชาหมายถึงเนื้อหาสาระที่จัดไว้ใน โปรแกรมการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา วัสดุการสอนหมายถึงสื่อประเภทสิ่งพิมพ์สิ่งต่าง ๆ ที่ช่วยเกื้อหนุนกระบวนการเรียนการสอน เครื่องมือประกอบการสอนหมายถึงสิ่งที่ช่วยอำนวยความสะดวกในการใช้วัสดุ หรือใช้ถ่ายทอดเนื้อหาการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา เทคนิคการสอน หมายถึงวิธีการหรือกิจกรรมที่ใช้ในการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา การจัดสภาพแวดล้อมทางการเรียนหมายถึงโรงเรียนที่มีการเตรียมอาคารสถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวกในการจัดการเรียนการสอน บุคลากรหมายถึงครูและผู้ที่มีส่วนช่วยในการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา ให้ดำเนินการไปอย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นการศึกษาวิชาพระพุทธศาสนาเมื่อยึดตามกระบวนการของเทคโนโลยีการศึกษาจึงมีขอบข่ายสำคัญที่เกี่ยวข้อง 2 ลักษณะคือ ลักษณะการจัดการทางการศึกษา วิชาพระพุทธศาสนาและลักษณะทรัพยากรการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา

เมื่อพิจารณาสถานภาพโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นมีสถานภาพแตกต่างกัน 3 ประการ คือ ประการแรกเป็นโรงเรียนที่ได้รับการคัดเลือกให้เป็นสถานที่จัดจรรยาศึกษาดีเด่น และเป็นโรงเรียนที่ไม่เคยได้รับการคัดเลือก โดยเกณฑ์ของกระทรวงศึกษาธิการ ดังจะเห็นได้จากโรงเรียนที่ได้รับการคัดเลือกให้เป็นสถานที่จัดจรรยาศึกษาดีเด่นระดับมัธยมศึกษาในสวนกลาง ในช่วง พ.ศ. 2523 ถึง พ.ศ. 2535 มี 23 โรงเรียน ส่วนที่เหลือเป็นโรงเรียนที่ยังไม่ได้รับการคัดเลือก ส่วนหนึ่งของเกณฑ์ที่กระทรวงศึกษาธิการพิจารณาเกี่ยวข้องกับเรื่องการจัดการทางการศึกษาและทรัพยากรการเรียนของแต่ละโรงเรียนในเขตกรุงเทพมหานครที่แตกต่างกัน ดังนั้นการศึกษาโดยการสัมภาษณ์คณะกรรมการปรับปรุงหลักสูตรวิชาพระพุทธศาสนา อาจจะพิจารณาเพิ่มเติมนอกเหนือจากเกณฑ์ที่กระทรวงศึกษาธิการพิจารณาในแต่ละด้านประการที่สองโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในเขต

กรุงเทพมหานคร มีการจัดการศึกษาแบบสหศึกษาและไม่เป็นแบบสหศึกษาจากผลการวิจัยของอดุลย์
 คนยัง (2513 : 60 - 64) สรุปได้ว่า การจัดการศึกษาแบบสหศึกษาระดับมัธยมศึกษามีปัญหา
 ด้านการปกครอง ด้านการเรียนการสอนมากกว่าโรงเรียนที่จัดสอนเฉพาะเพศใดเพศหนึ่ง ดังนั้น
 การจัดการศึกษาแบบสหศึกษาและไม่เป็นแบบสหศึกษาจึงมีผลทางด้านการปกครองและด้านการเรียน
 การสอน ถึงแม้ว่าจะมิได้ระบุชื่อวิชาแต่โดยรวมมีการส่งผลต่างกันระหว่างโรงเรียนที่เป็นแบบสหศึกษา
 และไม่เป็นแบบสหศึกษา ดังนั้นการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาก็ควรมีส่วนสัมพันธ์กันในเรื่อง
 เพศและผลของการเรียนการสอนที่แตกต่างกัน ด้วยเหตุนี้การสอนวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียน
 แบบสหศึกษาและไม่เป็นแบบสหศึกษา จึงมีรายละเอียดที่น่าสนใจศึกษาอีกหลายประการในการจัด
 การทางการศึกษาและทรัพยากรการเรียน และประการที่สาม โรงเรียนในเขตกรุงเทพมหานคร
 มีตำแหน่งที่ตั้งของโรงเรียนทั้งในเขตวัดและนอกเขตวัด จากผลการวิจัยของ บุญกอบ วิสมิตะนันท์
 (2524 : ความย่อรายงานผลการวิจัย) พบว่า ครูจากโรงเรียนในเขตวัด สอนจริยศึกษาได้
 ถูกหลักมากกว่าครูจากโรงเรียนนอกเขตวัด จากผลของการสอนจริยศึกษานอกจากครูในโรงเรียน
 ในเขตวัดวัดสอนจริยศึกษาได้ถูกหลักมากกว่าครูจากโรงเรียนนอกเขตวัดแล้ว ในการศึกษาการจัด
 การทางการศึกษาและทรัพยากรการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา อาจจะมีลักษณะอีกหลายประเด็น
 ที่มีความแตกต่างกันระหว่างโรงเรียนที่ตั้งอยู่ในเขตวัดและนอกเขตวัด ทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษา
 รายละเอียดเกี่ยวกับสภาพของโรงเรียนที่แตกต่างกันทั้งสามประการ เพื่อที่จะศึกษาดูว่าลักษณะ
 สภาพของโรงเรียนที่แตกต่างกันมีการจัดการทางการศึกษาและทรัพยากรการเรียนวิชาพระ
 พุทธศาสนาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นแตกต่างกันอย่างไร

ปัญหาการวิจัย

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาทำให้ผู้วิจัยกำหนดเป็นปัญหาการวิจัยดังต่อไปนี้

1. ลักษณะการจัดการทางการศึกษาวิชาพระพุทธศาสนาและลักษณะทรัพยากรการเรียน
 วิชาพระพุทธศาสนาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นตามข้อคิดเห็นของคณะกรรมการปรับปรุงหลักสูตรคือ
 อย่างไร

2. ลักษณะการจัดการทางการศึกษาและลักษณะทรัพยากรการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา ของโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นในเขตกรุงเทพมหานครที่มีสถานภาพแตกต่างกันทางด้านคุณภาพ ด้านจริยธรรม ด้านประเพณีของโรงเรียน และด้านสภาพแวดล้อมของโรงเรียน แตกต่างกันหรือไม่ อย่างไร

จุดมุ่งหมายของการวิจัย

การวิจัยมีจุดมุ่งหมายดังต่อไปนี้

1. เพื่อศึกษาและกำหนดลักษณะการจัดการทางการศึกษาวิชาพระพุทธศาสนาและลักษณะ ทรัพยากรการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ตามข้อคิดเห็นของคณะกรรมการ ปรับปรุงหลักสูตรวิชาพระพุทธศาสนา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533)

2. เพื่อเปรียบเทียบลักษณะการจัดการทางการศึกษาและลักษณะทรัพยากรการเรียน วิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น ที่มีสถานภาพของโรงเรียนแตกต่างกันในด้าน คุณภาพทางจริยธรรมคือ การได้รับการคัดเลือกและไม่ได้รับการคัดเลือกเป็นสถานที่จัดจริยศึกษา ดีเด่น ประเพณีของโรงเรียนแบบสหศึกษาและไม่ใช้สหศึกษา และสภาพแวดล้อมของโรงเรียนที่อยู่ใน เขตวัดและนอกเขตวัด

สมมติฐานการวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดสมมติฐานการวิจัยไว้ดังนี้คือ โรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นในเขตกรุงเทพ มหานคร ที่มีสถานภาพแตกต่างกันทางด้านคุณภาพด้านจริยธรรม ด้านประเพณีของโรงเรียน และด้าน สภาพแวดล้อมของโรงเรียน มีลักษณะการจัดการทางการศึกษาและลักษณะทรัพยากรการเรียนวิชา พระพุทธศาสนาไม่แตกต่างกัน

ขอบเขตของการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการศึกษานี้แบ่งเป็น 2 กลุ่มคือ กลุ่มผู้บริหารและกลุ่มครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในเขตกรุงเทพมหานครสังกัดกรมสามัญศึกษา จำนวน 110 โรงเรียน มีผู้บริหาร โรงเรียนละ 1 คน และครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนา โรงเรียนละ 2 คน

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ในเขตกรุงเทพมหานคร โดยการสุ่มจากโรงเรียน 110 โรงเรียน โรงเรียนละ 1 คน จำนวน 74 คน และครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในเขตกรุงเทพมหานคร โดยการสุ่มจากครูผู้สอนโรงเรียนละ 2 คน จำนวน 147 คน

2. ตัวแปรที่ศึกษา ตัวแปรที่ศึกษาในครั้งนี้ประกอบด้วย

2.1 ตัวแปรอิสระ หมายถึง สิ่งที่จะทำให้ลักษณะการจัดการทางการศึกษาและลักษณะทรัพยากรการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาแตกต่างกัน ได้แก่ สถานภาพของโรงเรียน 3 ด้านคือ

2.1.1 คุณภาพด้านจริยธรรม

- 1) โรงเรียนที่ได้รับการคัดเลือกให้เป็นสถานที่จัดจริยศึกษาดีเด่น
- 2) โรงเรียนที่ไม่ได้รับการคัดเลือกให้เป็นสถานที่จัดจริยศึกษา

ดีเด่น

2.1.2 ประเภทของโรงเรียน

- 1) โรงเรียนแบบสหศึกษา
- 2) โรงเรียนไม่ใช่แบบสหศึกษา

2.1.3 สภาพแวดล้อมของโรงเรียน

- 1) โรงเรียนอยู่ในเขตวัด
- 2) โรงเรียนอยู่นอกเขตวัด

2.2 ตัวแปรตาม ได้แก่

2.2.1 ลักษณะการจัดการทางการศึกษา

2.2.2 ลักษณะทรัพยากรทางการเรียน

ความสำคัญของการวิจัย

1. ได้ลักษณะที่เหมาะสมในการจัดการทางการศึกษาและลักษณะทรัพยากรการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาเพื่อใช้เป็นแนวทางในการเสนอแนะในลักษณะการจัดการทางการศึกษาและลักษณะทรัพยากรการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาของโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นให้ได้ผลดียิ่งขึ้น
2. ได้ข้อมูลที่เป็นแนวทางในการปรับปรุงการจัดการทางการศึกษาและทรัพยากรการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โดยการคำนึงถึงสถานภาพของโรงเรียน

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. ลักษณะการจัดการทางการศึกษาวิชาพระพุทธศาสนา หมายถึง การศึกษาการดำเนินการด้านการบริหาร โดยเน้นทฤษฎีกระบวนการบริหาร 7 ด้าน เพื่อให้การดำเนินการศึกษาวิชาพระพุทธศาสนาบรรลุวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพ
 - 1.1 การวางแผน หมายถึง กระบวนการที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจจัดสรรทรัพยากรในปัจจุบันเพื่อเกิดความสำเร็จในการจัดการเรียนการสอน
 - 1.2 การจัดองค์การ หมายถึง กระบวนการจัดระบบการทำงานทั้งหมดภายในสถานศึกษา โดยกำหนดลักษณะภาระหน้าที่ตามตำแหน่งงาน วิธีการปฏิบัติ อำนาจหน้าที่ และการประสานงานระหว่างผู้ปฏิบัติ เพื่อให้การจัดการเรียนการสอนดำเนินไปอย่างมีระเบียบ
 - 1.3 การบริหารบุคคล หมายถึง กระบวนการดำเนินการเกี่ยวกับตัวบุคคลในสถานศึกษา นับตั้งแต่การสรรหาบุคคลมาปฏิบัติงาน การบรรจุแต่งตั้ง การพัฒนาบุคคล การประเมินผล การปฏิบัติงาน จนถึงการพิจารณาให้คนพ้นจากงาน

1.4 การวินิจฉัยสั่งการ หมายถึง การเลือกเอาทางใดทางหนึ่งจํานวนทางที่มีให้เลือกเป็นจํานวนมากในการตัดสินใจเพื่อการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งให้เหมาะสมกับข้อมูลที่ได้วิเคราะห์ไว้เรียบร้อยแล้ว

1.5 การประสานงาน หมายถึง การจัดให้คนในสถานศึกษาได้ทำงานให้มีความสัมพันธ์สอดคล้องกัน โดยยึดถือหน้าที่ วัตถุประสงค์ และมาตรฐานการปฏิบัติงานของสถาบันเป็นหลัก

1.6 การเสนอรายงาน หมายถึง การรายงานเสนอผู้บังคับบัญชาตามลำดับชั้น เพื่อให้ทราบผลการปฏิบัติงานพร้อมข้อเสนอแนะ เพื่อกำหนดปรับปรุงงานเพื่อช่วยให้ผู้บังคับบัญชาตัดสินใจสั่งการได้ถูกต้อง

1.7 การจัดงบประมาณ หมายถึง การจัดทำงบประมาณ การเงิน การวางแผน หรือโครงการใช้จ่ายเงิน การทำบัญชี ตลอดจนการควบคุมดูแลการใช้จ่ายเงินอย่างรอบคอบ

2. ลักษณะการจัดทรัพยากรการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนา หมายถึง การจัดเตรียมลักษณะทรัพยากรการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนา เพื่อเป็นสิ่งที่กระตุ้นและเกื้อหนุนให้ผู้เรียนอยากเรียน และได้เรียนใน 6 ด้าน

2.1 เนื้อหาวิชา หมายถึง เนื้อหาสาระที่ปรากฏในหลักสูตรการศึกษาวิชาพระพุทธศาสนา

2.2 วัสดุการสอน หมายถึง สื่อประเภทสิ่งเปลี่ยนแปลงทั้งหลายที่เกื้อหนุนให้การเรียนการสอนดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ

2.3 เครื่องมือประกอบการสอน หมายถึง สิ่งที่จะเกื้อหนุนหรืออำนวยความสะดวกต่อการใช้ การผลิต และการถ่ายทอดเนื้อหาเรื่องราว เครื่องมือในที่นี้รวมไปถึงอุปกรณ์ประกอบต่าง ๆ เช่น วิทยุ โทรทัศน์ และวีดิทัศน์ เป็นต้น

2.4 เทคนิคการสอน หมายถึง วิธีการเฉพาะที่ใช้ในกระบวนการเรียนการสอน เช่น การสอนแบบบรรยาย การสาธิต และการใช้แบบเรียนโปรแกรม เป็นต้น

2.5 การจัดสภาพแวดล้อมทางการเรียน หมายถึง การเตรียมการด้านอาคารสถานที่ที่ใช้ในการเรียนการสอน การอำนวยความสะดวกแก่ผู้เรียนและผู้สอนเพื่อให้มีสภาพเหมาะสมในการจัดการเรียนการสอน

2.6 บุคลากร หมายถึง ผู้ที่เกี่ยวข้องในระบบการเรียนการสอนหรือทรัพยากรการเรียน บุคลากรจึงได้แก่ ครูผู้สอน ผู้เชี่ยวชาญ และนักวิชาการ เป็นต้น

3. โรงเรียนที่ได้รับการคัดเลือกให้เป็นสถานที่จัดจรรยาศึกษาดีเด่น หมายถึง โรงเรียนที่ได้รับการคัดเลือกโดยเกณฑ์ของกระทรวงศึกษาธิการให้เป็นโรงเรียนดีเด่นในด้านสถานที่จัดกิจกรรมจรรยาศึกษาดีเด่นในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในเขตกรุงเทพมหานคร ระหว่าง พ.ศ. 2523-พ.ศ. 2535 หลักเกณฑ์ประกอบการพิจารณา มี 6 ด้านคือ ด้านสถานศึกษา ด้านผู้บริหาร ด้านครูอาจารย์ ด้านนักเรียน ด้านกิจกรรมส่งเสริมจรรยาศึกษา และด้านเกียรติคุณที่โรงเรียนได้รับจากหน่วยงานต่าง ๆ

4. โรงเรียนที่ไม่ได้รับการคัดเลือกให้เป็นสถานที่จัดจรรยาศึกษาดีเด่น หมายถึง โรงเรียนที่ไม่ได้รับการคัดเลือกโดยเกณฑ์ของกระทรวงศึกษาธิการให้เป็นโรงเรียนดีเด่นด้านสถานที่จัดกิจกรรมจรรยาศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในเขตกรุงเทพมหานคร

5. โรงเรียนแบบสหศึกษา หมายถึง โรงเรียนที่ให้นักเรียนชายและนักเรียนหญิงเรียนรวมในสถานศึกษาเดียวกัน

6. โรงเรียนที่ไม่ใช่แบบสหศึกษา หมายถึง โรงเรียนที่ให้นักเรียนชายหรือนักเรียนหญิงเรียนเพียงประเภทเดียวในสถานศึกษา

7. โรงเรียนที่อยู่ในเขตวัด หมายถึง โรงเรียนที่มีตำแหน่งที่ตั้งของโรงเรียนอยู่ในอาณาเขตบริเวณวัด

8. โรงเรียนที่อยู่นอกเขตวัด หมายถึง โรงเรียนที่มีตำแหน่งที่ตั้งของโรงเรียนอยู่นอกอาณาเขตบริเวณวัด

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการเสนอเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการทางการศึกษาและทรัพยากร การเรียนวิชาพระพุทธศาสนาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นครั้งนี้ ผู้วิจัยกำหนดจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาและ กำหนดลักษณะที่เหมาะสมในการจัดการทางการศึกษาและทรัพยากรการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา 2 ด้าน คือ ด้านการจัดการทางการศึกษาและด้านทรัพยากรการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา และ เพื่อเปรียบเทียบลักษณะการจัดการทางการศึกษาและทรัพยากรการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา ใน ระหว่างโรงเรียนมัธยมศึกษาที่มีสภาพแตกต่างกันในเรื่องระดับความดีเด่นด้านสถานที่จัดจเรียนศึกษา ประเภทของโรงเรียนแบบสหศึกษาและสภาพแวดล้อมของโรงเรียน ว่ามีลักษณะแตกต่างกันอย่างไร และต่างจากลักษณะที่เหมาะสมในการจัดวิชาพระพุทธศาสนาอย่างไร การเสนอรายงานเอกสาร แบ่งเป็น 4 ตอน ตอนที่ 1 เป็นการศึกษาความเป็นมาของการจัดการทางการศึกษาและทรัพยากร การเรียนวิชาพระพุทธศาสนา เพื่อเป็นการสืบค้นการจัดการศึกษาและปัญหาของการจัดการศึกษา วิชาพระพุทธศาสนา มี 3 ตอนย่อยคือ ประวัติความเป็นมาในการจัดการศึกษา ผลของการจัดการ การศึกษาและทรัพยากรการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา การปรับปรุงหลักสูตรวิชาพระพุทธศาสนา ตอนที่ 2 ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการทางการศึกษาและทรัพยากรการเรียนวิชาพระพุทธ ศาสนา ตอนที่ 3 การจัดการทางการศึกษาและทรัพยากรการเรียนตามแนวทางของเทคโนโลยี การศึกษา ตอนที่ 4 ลักษณะการจัดการทางการศึกษาและทรัพยากรการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา

ตอนที่ 1 ความเป็มาของการจัดการทางการศึกษาและทรัพยากรการเรีนวิชาพระพุทธศาสนา

1. ประวัติความเป็นมาของการจัดการทางการศึกษาและทรัพยากรการเรีนวิชาพระพุทธศาสนา

การจัดการทางการศึกษาและทรัพยากรการเรีนวิชาพระพุทธศาสนามีปรากฏในเมืองไทยมาเป็นระยะเวลายาวนาน นับตั้งแต่มีการเผยแผ่วิชพระพุทธศาสนาเข้ามาในประเทศไทยเป็นครั้งแรก จากหลักฐานทางประวัติศาสตร์กล่าวว่าคณะสงฆ์ทำให้เกิดระบบการศึกษาแบบใหม่ขึ้นในชมพูทวีป วัดได้เป็นแหล่งการศึกษาใหญ่ที่ทำให้การศีกษาในพระพุทธศาสนาเจริญก้าวหน้าอย่างมาก ไม่จำกัดเฉพาะในหมู่สงฆ์แต่ทั่วถึงชาวบ้านด้วย (พระเทพเวที. 2533 : 17 - 20)

เมื่อศึกษาวิวัฒนาการของการจัดการทางการศึกษาและทรัพยากรการเรีนวิชาพระพุทธศาสนาในระบบการศึกษาของไทย ซึ่งเริ่มมีการจัดการศึกษาอย่างเป็นระบบมาตั้งแต่รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวนั้น การจัดการศึกษาวิชาพระพุทธศาสนาได้ดำเนินการมาอย่างมีระเบียบแบบแผน ทำให้นักการศึกษาสามารถติดตามวิวัฒนาการของการจัดการศึกษาได้เป็นอย่างดี จากการศึกษาโครงการหรือแผนการศึกษาชาติและหลักสูตรการศึกษามาแต่ละยุคแต่ละสมัย ผู้วิจัยได้ศึกษาสาระที่สำคัญ 3 ประการคือ 1) จุดเน้นหรือจุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษา 2) ชื่อวิชาและเนื้อหาสาระที่ปรากฏ และ 3) ระยะเวลาที่ใช้ในการสอน จากสาระสำคัญทั้ง 3 ประการสรุปได้ดังนี้คือ

1.1 การจัดการทางการศึกษาและทรัพยากรการเรีนวิชาพระพุทธศาสนา ก่อนการเปลี่ยนแปลงการปกครอง

ระบบการศึกษาวิชาพระพุทธศาสนา ก่อนการเปลี่ยนแปลงการปกครอง ถึงแม้ว่าแผนการศึกษาชาติจะไม่ปรากฏเป็นหลักฐานอย่างชัดเจน แต่เมื่อศึกษาจากหลักสูตรการศึกษาปรัชญาและจุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษาในยุคนี้พบว่า มีการให้ความสำคัญในเรื่องของการจัดการทาง

การศึกษาและทรัพยากรการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนาไว้อย่างชัดเจน รายละเอียดดังปรากฏใน

ตาราง 1

ตาราง 1 ลักษณะการจัดการทางการศึกษาและลักษณะทรัพยากรการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนาใน
แผนการศึกษา พ.ศ. 2441 - พ.ศ. 2475

แผนการศึกษา หลักสูตร	จุดเน้น/ จุดมุ่งหมาย	ชื่อวิชา/ เนื้อหาสาระ	ชั้น ที่	เวลา/ชั่วโมง/ สัปดาห์
โครงการศึกษา พ.ศ. 2441	เพื่อฝึกฝนให้คนมีความรู้ ความสามารถรับราชการ ได้	ไม่ปรากฏชื่อวิชาที่เกี่ยวกับ พระพุทธศาสนา		
แผนการศึกษา พ.ศ. 2445 หลักสูตรสามัญ ศึกษา พ.ศ. 2448	เพื่อให้ประพฤติกฎต้องอยู่ ในศีลธรรมของพระพุทธ ศาสนา	วิชา "จรรยา" เนื้อหา 1) ศีล 2) ธรรม 3) ความประพฤติ	ม.1-ม.3	หลักสูตร ไม่กำหนด ระยะเวลา
แผนการศึกษา พ.ศ. 2450 หลักสูตรสำหรับ โรงเรียนผู้หญิง พ.ศ. 2450	เพื่อให้ประพฤติกฎต้องอยู่ ในศีลธรรมของพระพุทธ ศาสนา	วิชา "จรรยา" เนื้อหา (หญิง) 1) ธรรม 2) สมาคม	ม.1-ม.2 (หญิง) ม.3-ม.4 (หญิง)	1 2

ตาราง 1 (ต่อ)

แผนการศึกษา หลักสูตร	จุดเน้น/ จุดมุ่งหมาย	ชื่อวิชา/ เนื้อหาสาระ	ชั้น ที่	เวลา/ชั่วโมง/ สัปดาห์
แผนการศึกษา พ.ศ. 2452 หลักสูตร	เพื่อเป็นการกล่อมเกลา สันดานอัธยาศัยใจคอ (ชาย)	วิชา "จรรยา" (ชาย) สอนธรรมะและข้อปฏิบัติ (หญิง) สอนการครองตน,	ม.1-ม.3 (ชาย) ม.1-ม.3	1 1.30
พ.ศ. 2454 โครงการศึกษา	เพื่อการครองตน (หญิง) เหมือนหลักสูตร พ.ศ.	ครองคนและครองสมบัติ วิชา "จรรยา" เนื้อหา	(หญิง) ม.1-ม.3	
พ.ศ. 2456 หลักสูตร	2454	เหมือนหลักสูตร พ.ศ. 2454 และเน้นการปฏิบัติ	(ชาย) ม.1(หญิง)	1
พ.ศ. 2456			ม.1-ม.3 (หญิง)	1.30
โครงการศึกษา	เหมือนหลักสูตร พ.ศ.	วิชา "จรรยา" เนื้อหา	ม.1-ม.3	1
พ.ศ. 2464 หลักสูตร	2456	เหมือนหลักสูตร พ.ศ. 2456	(ชาย) ม.1(หญิง)	1
พ.ศ. 2464			ม.1-ม.3 (หญิง)	1.30

จากตาราง 1 จะเห็นว่า

1. หลักสูตรเน้นความสำคัญด้านพระพุทธศาสนาโดยเน้นหลักของศีลธรรมและความประพฤติที่ถูกต้องในหลักพระพุทธศาสนาทุกยุคทุกสมัยโดยให้เหมาะสมกับเพศของผู้เรียน

2. ชื่อวิชา จรรยา มีเนื้อหาสำหรับผู้เรียนที่สำคัญสำหรับผู้ชายคือ ศิล ธรรม และ ความประพฤติ ส่วนผู้หญิงสอนในด้านการครองเรือนเป็นสำคัญ

3. ระยะเวลา นักเรียนชายใช้เวลาเรียน 1 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ ส่วนนักเรียนหญิง ใช้เวลามากกว่านักเรียนชาย กล่าวคือ ในหลักสูตร พ.ศ. 2450 นักเรียนหญิงใช้เวลาเรียน 2 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ ในหลักสูตร 2454 ใช้เวลาเรียน 1.30 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ และในหลักสูตร พ.ศ. 2456 และ พ.ศ. 2464 นักเรียนหญิงใช้เวลาเรียนชั้น ม.2 และ ม.3 สูงกว่านักเรียน ชาย 30 นาที

1.2 การจัดการทางการศึกษาและทรัพยากรการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา ภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง

หลังการเปลี่ยนแปลงการปกครองในปี พ.ศ. 2475 เป็นต้นมาจนถึงปัจจุบันได้มีแผนการ ศึกษา รวม 6 ฉบับ จุดมุ่งหมายของหลักสูตรวิชาพระพุทธศาสนาระบุไว้อย่างชัดเจน ดังปรากฏใน ตาราง 2 คือ

ตาราง 2 ลักษณะการจัดการทางการศึกษาและลักษณะทรัพยากรการเรียนรู้วิชาพุทธศาสนาในแผนการศึกษาชาติ พ.ศ. 2479 - พ.ศ. 2535

แผนการศึกษา หลักสูตร	จุดเน้น/ จุดมุ่งหมาย	ชื่อวิชา/ เนื้อหาสาระ	ชั้น ที่	เวลา/ชั่วโมง/ สัปดาห์
แผนการศึกษา พ.ศ. 2479 หลักสูตรมัธยม ศึกษาตอนต้น พ.ศ. 2480	เป็นเรื่องของธรรมจริยา ไม่เกี่ยวกับพระพุทธศาสนา โดยตรง	วิชาหน้าที่พลเมืองและ ศีลธรรม โดยที่เนื้อหา คือ 1) ความซื่อสัตย์ 2) ความมีน้ำใจดี 3) มีน้ำใจเป็นนักกีฬา 4) สุภาพอ่อนน้อม 5) ความกตัญญูทดแทน 6) ความมัธยัส 7) ความอดุสาหะ 8) ความสามัคคี 9) การหลีกเลี่ยงอบายมุข	ม.1-ม.3	1
หลักสูตรมัธยม ศึกษาตอนต้น พ.ศ. 2493	1) เพื่อให้หันเหและ เลื่อมใสในพระพุทธ ศาสนากับได้ปฏิบัติตาม ประเพณีนิยม 2) มุ่งงานการปฏิบัติให้มี กิริยามารยาท เรียบร้อย	วิชา "ศีลธรรม" เนื้อหา แบ่งเป็น 1) พระพุทธศาสนาได้แก่ พระพุทธประวัติโดยย่อ พระพุทธโอวาท วิธี ปฏิบัติในกิจพิธีทาง พระพุทธศาสนา และ	มศ.1 - มศ.3	1

ตาราง 2 (ต่อ)

แผนการศึกษา หลักสูตร	จุดเน้น/ จุดมุ่งหมาย	ชื่อวิชา/ เนื้อหาสาระ	ชั้น ที่	เวลา/ชั่วโมง/ สัปดาห์
	3. อบรมให้มีคุณธรรม ความดีในอุปนิสัย	วันสำคัญทางศาสนา เป็นต้น 2) ธรรมจริยา ได้แก่ ความกตัญญูกตเวที ความเมตตากรุณาและ ความอดสาหัส เป็นต้น		
แผนการศึกษา ชาติ พ.ศ. 2494	ใช้หลักสูตร พ.ศ. 2493	วิชา "ศีลธรรม" ประกอบ ด้วยเรื่องพุทธศาสนาและ ธรรมจริยา	มศ.1 - มศ.3	1
แผนการศึกษา แห่งชาติ พ.ศ. 2503 หลักสูตรมัธยม ศึกษาตอนต้น พ.ศ. 2503	เพื่อให้เข้าใจซาบซึ้ง ในคุณค่าทางศีลธรรม และวัฒนธรรมและ ปฏิบัติด้วยความจริงจัง	หมวดสังคมศึกษาวิชา ศีลธรรม เนื้อหาแบ่ง เป็นภาคพุทธศาสนา -ประวัติพุทธสาวก -หน้าที่ของพุทธ ศาสนิกชนภาคธรรม -โอวาทพระพุทธเจ้า ฯลฯ -ธรรมทำให้งาม ฯลฯ -ธรรมมีอุปการะมาก ฯลฯ พุทธศาสนสภายิต	มศ.1 -	1

ตาราง 2 (ต่อ)

แผนการศึกษา หลักสูตร	จุดเน้น/ จุดมุ่งหมาย	ชื่อวิชา/ เนื้อหาสาระ	ชั้น ที่	เวลา/ชั่วโมง/ สัปดาห์
แผนการศึกษา แห่งชาติ พ.ศ. 2520 หลักสูตรมัธยม ศึกษาตอนต้น พ.ศ. 2520	จุดประสงค์ของหลักสูตร เพื่อให้มีความศรัทธาและ มีความเข้าใจที่ถูกต้องต่อ ศาสน เป็นศาสนิกชนที่ดี สามารถนำหลักธรรมมาใช้ ในการดำรงชีพให้ประสบ ความสุขสงบและความ เจริญก้าวหน้าทั้งแก่ตนและ ส่วนรวม	วิชาหน้าที่พลเมืองและ ศีลธรรมมีเนื้อหา 9 หน่วย หน่วยที่ 5 ชื่อหน่วยศาสนา มีสาระเป็นศาสนิกชนที่ดี เนื้อหาสรุปได้ดังนี้คือ 1) สภาพปัญหาความ ต้องการของการดำรง ส่งเสริมสถาบันศาสนา 2) ความหมายคุณค่า โครงสร้างของ พุทธศาสนา 3) กำเนิดของพุทธศาสนา 4) วิธีการค้นพบการดับทุกข์ 5) สิ่งที่พระพุทธเจ้าทรง ค้นพบ 6) ธรรมของพระพุทธเจ้า กับความจำเป็นต่อชีวิต และสังคม 7) ไตรสิกขาและวิธีปฏิบัติ 8) ศาสนพิธีและวันสำคัญ	มศ.1 - มศ.3	2

ตาราง 2 (ต่อ)

แผนการศึกษา หลักสูตร	จุดเน้น/ จุดมุ่งหมาย	ข้อวิชา/ เนื้อหาสาระ	ชั้น ที่	เวลา/ชั่วโมง/ สัปดาห์
หลักสูตรมัธยม ศึกษาตอนต้น พ.ศ. 2521	จุดประสงค์ของหลักสูตร 1) เพื่อส่งเสริมความรู้ พระพุทธศาสนาของ หลักสูตรมัธยมศึกษา ตอนต้นเท่าที่เป็นอยู่ ในสภาพปัจจุบัน 2) เพื่อให้นักเรียนทราบ พุทธประวัติพระ พุทธเจ้า พุทธจริยา และพระพุทธรูป 3) เพื่อให้นักเรียนเข้าใจ หลักธรรมและสาระ สำคัญของพระพุทธ ศาสนา สามารถมอง เห็นภาพรวมของ พระพุทธศาสนา	9) บทบาทและหน้าที่ ของพุทธศาสนิกชน ฯลฯ วิชาพระพุทธศาสนามี เนื้อหาสาระดังนี้ 1) ประวัติและความสำคัญ ของพระพุทธศาสนา 2) พุทธประวัติ ประวัติ พุทธสาวก พุทธสาวิกา ศาสนา 3) หลักธรรมทางพระพุทธ ศาสนา 4) พระสงฆ์และการปฏิบัติ ตนที่เหมาะสมต่อพระสงฆ์ 5) พระไตรปิฎก พระศาสนสุภาสิต ภาษาบาลี และคุณศัพท์ ทางพระพุทธศาสนา 6) หน้าที่ชาวพุทธ	ม.1-ม.3	1 คาบ/สัปดาห์

ตาราง 2 (ต่อ)

แผนการศึกษา หลักสูตร	จุดเน้น/ จุดมุ่งหมาย	ชื่อวิชา/ เนื้อหาสาระ	ชั้น ที่	เวลา/ชั่วโมง/ สัปดาห์
	4) เพื่อให้นักเรียนทราบเรื่องสำคัญเกี่ยวกับพระสงฆ์ในประเทศไทยเพื่อประโยชน์ในการอนุรักษ์พระพุทธศาสนา 5) เพื่อให้นักเรียนสามารถวิเคราะห์เปรียบเทียบหลักธรรมในพระพุทธศาสนาหลักธรรมทางการวิทยาศาสตร์ได้ 6) เพื่อให้นักเรียนตระหนักถึงความสำคัญของพระพุทธศาสนาในการดำเนินชีวิตพัฒนาตนเองพัฒนาสังคมและประเทศชาติ 7) เพื่อให้นักเรียนสามารถนำหลักธรรมไปประพฤติปฏิบัติในชีวิตประจำวันได้	7) การบริหารจัดการและเจริญปัญญา 8) มรรยาทชาวพุทธศาสนาพิธีวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา		

ตาราง 2 (ต่อ)

แผนการศึกษา หลักสูตร	จุดเน้น/ จุดมุ่งหมาย	ชื่อวิชา/ เนื้อหาสาระ	ชั้น ที่	เวลา/ชั่วโมง/ สัปดาห์
แผนการศึกษา แห่งชาติ พ.ศ. 2535 หลักสูตรมัธยม ศึกษาตอนต้น พ.ศ. 2521 (ฉบับปรับปรุง) พ.ศ. 2533 พิมพ์ครั้งที่ 2 พ.ศ. 2535	จุดประสงค์ของหลักสูตร พระพุทธศาสนา 1) เพื่อให้เกิดความศรัทธา ซาบซึ้งและสำนึกใน ความสำคัญของพระพุทธ ศาสนาและ เห็นคุณค่าของ พระรัตนตรัย 2) เพื่อให้มีความรู้ความ เข้าใจเกี่ยวกับ พุทธประวัติและหลัก ธรรมทางพระพุทธ ศาสนาอย่างถูกต้อง 3. เพื่อให้มีทักษะในการคิด และการปฏิบัติอย่าง ถูกต้องตามหลักธรรม ทางพระพุทธศาสนา สามารถเลือกสรร คุณธรรมไปใช้ในการ ดำเนินชีวิตเพื่อพัฒนา ตนเองและสังคม	วิชา "พุทธศาสนา" มีเนื้อหาสาระ ดังนี้ 1) ประวัติและความสำคัญ ของพระพุทธศาสนา 2) พุทธประวัติ ประวัติ พุทธสาวก พุทธสาวิกา และชาวพุทธตัวอย่าง 3) หลักธรรมทางพระพุทธ ศาสนา 4) พระสงฆ์และการปฏิบัติ ตนที่เหมาะสมต่อ พระสงฆ์ 5) พระไตรปิฎก พุทธ ศาสนสุภาษิต ภาษา บาลี และศัพท์ทาง พระพุทธศาสนา 6) การบริหารจัดการและ เจริญปัญญา 7) มารยาทชาวพุทธ ศาสนพิธี วันสำคัญ	ม.1-ม.3	2 คาบ

ตาราง 2 (ต่อ)

แผนการศึกษา หลักสูตร	จุดเน้น/ จุดมุ่งหมาย	ชื่อวิชา/ เนื้อหาสาระ	ชั้น ที่	เวลา/ชั่วโมง/ สัปดาห์
	4) เพื่อให้เป็นพุทธศาสนิก- ชนที่ดีและสามารถปฏิบัติ ตนตามหน้าที่ชาวพุทธได้ อย่างถูกต้องเหมาะสม 5. เพื่อให้มีความรู้ความ เข้าใจและปฏิบัติ ศาสนพิธี ได้อย่างถูกต้อง	ทางพระพุทธศาสนา		

จากตาราง 2 มีสาระสำคัญที่ปรากฏดังนี้คือ

1. จุดมุ่งหมายของวิชาพระพุทธศาสนาในระยะแรกเป็นเรื่องของธรรมจริยายังไม่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนาโดยตรงต่อมาในหลักสูตร พ.ศ. 2493 มีเนื้อหาที่เกี่ยวกับพระพุทธศาสนา และธรรมจริยาในหลักสูตร พ.ศ. 2503 จุดมุ่งหมายเน้นคุณค่าทางศีลธรรมและการปฏิบัติ ในหลักสูตร พ.ศ. 2520 มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้เกิดความศรัทธาและความเข้าใจที่ถูกต้องต่อศาสนาและการปฏิบัติตามหลักธรรมะในหลักสูตร พ.ศ. 2521 มีหลักสูตรวิชาที่ให้นักเรียนได้ศึกษาวิชาพระพุทธศาสนาโดยตรงและต่อมาได้มีการปรับปรุงเนื้อหาวิชาเพื่อให้เกิดความเหมาะสมต่อสภาพสังคมมากยิ่งขึ้น
2. ชื่อวิชาแต่เดิมใช้ชื่อวิชาหน้าที่พลเมืองและศีลธรรม ต่อมาเปลี่ยนชื่อเป็นวิชาศีลธรรม ในปัจจุบันปรากฏชื่อวิชาพระพุทธศาสนาอยู่ในหมวดวิชาสังคมศึกษา
3. ระยะเวลาที่ใช้ในการเรียนคือ 1 ชั่วโมง ต่อมาในหลักสูตร พ.ศ. 2520 ใช้เวลาเรียน 2 ชั่วโมงและในหลักสูตร พ.ศ. 2521 ลดลงไปเหลือเพียงเวลา 1 คาบต่อสัปดาห์ เมื่อมีการปรับปรุงหลักสูตร จึงเพิ่มเวลาเป็น 2 คาบต่อสัปดาห์

จากการศึกษาเอกสารประวัติความเป็นมาของการจัดการทางการศึกษาและทรัพยากร
การเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนา ผู้วิจัยสรุปสาระสำคัญได้ดังนี้

วิวัฒนาการของการจัดการทางการศึกษาและทรัพยากรการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนาจาก
อดีตจนถึงปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญ 3 ประการคือ 1 ชื่อวิชาแต่เดิมตามหลักสูตร พ.ศ.
2448 ใช้ชื่อวิชาจรรยา ต่อมาในหลักสูตร พ.ศ. 2480 ใช้ชื่อวิชาหน้าที่พลเมืองและศีลธรรม ครั้น
มาถึงหลักสูตร พ.ศ. 2493 ได้เปลี่ยนเป็นชื่อวิชาศีลธรรมและในปัจจุบันตามหลักสูตร พ.ศ. 2521
ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533 ใช้ชื่อ ว่าวิชาพระพุทธศาสนา 2 ด้านเวลาเรียนมีการเปลี่ยนแปลง
เรื่องเวลากล่าวคือ หลักสูตร พ.ศ. 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ได้แก้ไขในเรื่องระยะ
เวลาเรียนจาก 1 คาบเป็น 2 คาบ จากการศึกษหลักสูตรในอดีตจะเห็นได้ว่าการปรับปรุงใน
เรื่องระยะเวลาเรียน เนื่องจากการกำหนดระยะเวลาเรียนน้อย จึงเกิดปัญหาในการเรียนการสอน
3 จุดมุ่งหมายของหลักสูตรได้รับการปรับปรุงให้เหมาะสมยิ่งขึ้น กล่าวคือ จุดมุ่งหมายแต่เดิมนั้นเน้น
ด้านความจำเป็นสำคัญแต่การ จัดการทางการศึกษาและทรัพยากรการเรียนรู้ในปัจจุบัน ได้ส่งเสริม
ให้นักเรียนได้ฝึกปฏิบัติตามหลักธรรมด้วย

ในการปรับปรุงหลักสูตรวิชาพระพุทธศาสนา ทำให้ทราบหลักสูตรวิชาพระพุทธศาสนา
ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533 โดยมีสาระที่สำคัญคือ 1) จุดมุ่งหมายของวิชาพระพุทธศาสนา เพื่อให้
ผู้เรียนเกิดศรัทธา ซาบซึ้ง สำนึกในความสำคัญของพระพุทธศาสนา เห็นคุณค่าของพระรัตนตรัย ผู้เรียน
มีความรู้เรื่องพุทธประวัติและหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา มีทักษะในการปฏิบัติที่ถูกต้องตามหลัก
ธรรมทางพระพุทธศาสนา สามารถเลือกสรรคุณธรรมไปใช้ในการดำเนินชีวิต เพื่อพัฒนาตนเอง
และสังคม สามารถปฏิบัติตนตามหน้าที่ชาวพุทธได้อย่างถูกต้องและมีความรู้ความเข้าใจ สามารถ
ปฏิบัติศาสนพิธีได้อย่างถูกต้อง 2) เนื้อหาที่ใช้สอนได้แก่พุทธประวัติ หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา
พระไตรปิฎก พุทธศาสนสุภาษิต ภาษาบาลี มรรยาทชาวพุทธ ศาสนพิธี วันสำคัญทางพระพุทธศาสนา
การบริหารจิต การปฏิบัติต่อพระสงฆ์และหน้าที่ชาวพุทธเป็นต้น 3) ระยะเวลาที่ใช้สอน 2 คาบ/
สัปดาห์/ภาค และกำหนดให้นักเรียนที่นั่นถือศาสนาพุทธทุกคนเรียนรายวิชาพระพุทธศาสนาภาคเรียนละ
1 รายวิชา

2. ผลของการจัดการทางการศึกษาและทรัพยากรการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา

ข้อคิดเห็นจากนักวิชาการและผู้นำทางศาสนา

หลังจากมีการสอนวิชาพระพุทธศาสนาในโครงการศึกษาหรือแผนการศึกษาแห่งชาติแล้ว หลักสูตรในโรงเรียนจะบรรจุวิชาเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาไว้ โดยใช้ชื่อว่าวิชาจริยธรรมบ้าง วิชาศีลธรรมบ้างหรือวิชาพระพุทธศาสนาบ้าง ในการจัดการทางการศึกษาและทรัพยากรการเรียนได้นำเนื้อหาที่เกี่ยวกับพระพุทธศาสนา และจริยธรรมมาให้เด็กเรียนได้ศึกษาเล่าเรียนมาเป็นเวลานานแล้วก็ตามแต่ผลของการจัดการศึกษายังปรากฏว่าไม่ประสบความสำเร็จ ดังที่ ธนู แสงศักดิ์ (2526 : 229 - 247) ได้กล่าวว่า

"... ถึงแม้จะมีการจัดการศึกษาด้านพระพุทธศาสนาและจริยธรรมแล้วก็ตามแต่ ปรากฏว่าเยาวชนและประชาชนชาวพุทธเป็นจำนวนมาก ขาดความรู้ในหลักศาสนา หรือจริยธรรมทางพระพุทธศาสนาอย่างแท้จริง ที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องมาจากความบกพร่องในการสอนวิชาดังกล่าวแก่เยาวชน เช่น ในการเรียนการสอนไม่ได้มีการเน้นให้ผู้เรียนปฏิบัติตามหลักธรรมเพียงพอ เพราะวิชาศีลธรรมหรือวิชาพระพุทธศาสนา จะเกิดประโยชน์เต็มที่ต่อเมื่อผู้เรียนสามารถนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาไปปฏิบัติจริงในชีวิตประจำวันได้ด้วย ..."

และเมื่อพิจารณาการจัดการทางการศึกษาและทรัพยากรการเรียนของประเทศไทยในยุคปัจจุบัน พระราชวรมนี (พระราชวรมนี. 2528 : 153) ได้ให้ข้อคิดเห็นว่า การจัดการทางการศึกษาและทรัพยากรการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาของประเทศไทยเราในปัจจุบันนี้เป็นตัวการอันสำคัญที่ทำให้เกิดปัญหาสังคมไทยในปัจจุบัน เพราะแรงจูงใจที่ทำให้เกิดการศึกษา นั้น ไม่ใช่แรงจูงใจเพื่อการทำหน้าที่แต่เป็นแรงจูงใจเพื่อแสวงหาผลประโยชน์เพื่อสนองความต้องการด้านตัณหา จึงมิใช่เป็นการจัดการศึกษาเพื่อนำให้ผู้เรียนได้ใช้ปัญญาในการดำเนินชีวิต การจัดการศึกษาของเราจึงไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร

3. การปรับปรุงหลักสูตรวิชาพระพุทธศาสนาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

นับตั้งแต่กระทรวงศึกษาธิการประกาศใช้หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 เป็นต้นมาจนถึงปัจจุบัน หน่วยงานต่าง ๆ ที่รับผิดชอบโดยตรงและมีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาในระดับนี้ได้ติดตามและประเมินผลการใช้หลักสูตรเป็นระยะอย่างต่อเนื่อง และได้นำข้อมูลต่าง ๆ มาปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรในรายละเอียดตลอดมา มีข้อมูลจากหลายฝ่ายชี้ชัดว่าหลักสูตรยังไม่ตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของสภาพเศรษฐกิจ สังคมและความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีในการพัฒนาคนในสังคมให้มีความรู้ มีคุณธรรมสามารถพึ่งตนเอง และนำเทคโนโลยีที่เหมาะสมมาใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิต กรมวิชาการจึงได้ดำเนินการปรับปรุงหลักสูตร เพื่อให้สอดคล้องกับสภาพการเปลี่ยนแปลงและความต้องการด้านเศรษฐกิจและสังคม ทั้งในปัจจุบันและอนาคต หลักสูตรพุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) เป็นหลักสูตรที่มุ่งเน้นกระบวนการทางด้านความคิดและการปฏิบัติ ในโครงสร้างได้ลดจำนวนคาบวิชาบังคับและเพิ่มจำนวนคาบของวิชาเลือกเสรีให้มากขึ้น มีคาบเวลาสำหรับให้ผู้เรียนได้ทำกิจกรรมอิสระอันจะนำไปสู่การค้นพบความสามารถ ความถนัดและความสนใจของตนเองได้อย่างแท้จริง

การปรับปรุงหลักสูตรวิชาพระพุทธศาสนา กระทรวงศึกษาธิการได้แต่งตั้งคณะกรรมการปรับปรุงหลักสูตรวิชาพระพุทธศาสนา เมื่อวันที่ 10 มกราคม พ.ศ. 2534 จำนวน 22 ท่าน โดยมีรายนามคณะกรรมการปรับปรุงหลักสูตรวิชาพระพุทธศาสนาดังต่อไปนี้ (กระทรวงศึกษาธิการ. 2535 : 262 - 263) 1) พระเทพเวที (ที่ปรึกษา) 2) พระราชธรรมนิเทศ (ที่ปรึกษา) 3) พระเมธีธรรมมารถ (ที่ปรึกษา) 4) นางสุนน อมรวิวัฒน์ (ประธานคณะกรรมการ) 5) ประธานคณะกรรมการนักศึกษา สภาการศึกษามหามกุฏราชวิทยาลัย หรือผู้แทน 6) ประธานคณะกรรมการนิสิต มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หรือผู้แทน 7) ประธานชมรมครูศีลธรรมแห่งประเทศไทย 8) นายชูชีพ บุญญาภาพ 9) นางอำไพ สุจริตกุล 10) นายจำรัส ดวงธิสาร 11) นายเสฐียรพงศ์ วรรณภัก 12) นางก่องแก้ว เจริญอักษร 13) นางศรีจันทร์ เทพรักษ์ 14) ผู้อำนวยการกองศาสนศึกษา 15) ผู้อำนวยการศูนย์พัฒนาหลักสูตร 16) ผู้อำนวยการ

สำนักงานทดสอบทางการศึกษา 17) ผู้อำนวยการศูนย์พัฒนาหนังสือ 18) นางประไพพรรณ
โกศัยสุนทร 19) นางจิตรา ทองเกิด 20) นางสาวจำเริญ ไร่ไทย 21) นางสาวเพราพรรณ
โคมลมาลย์ และ 22) นางศิญาภรณ์ สุขพยัคฆ์

ต่อมาในวันที่ 25 กุมภาพันธ์ 2534 กระทรวงศึกษาธิการได้แต่งตั้งอนุกรรมการการปรับปรุง
หลักสูตรวิชาพระพุทธศาสนา โดยมีรายนามอนุกรรมการปรับปรุงหลักสูตรวิชาพระพุทธศาสนาในระดับ
มัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 12 ท่าน ดังต่อไปนี้ (กระทรวงศึกษาธิการ. 2535 : 264 - 266)

- 1) พระเทพเวที (ที่ปรึกษา) 2) นายจำรัส ดวงธิดา (ประธานอนุกรรมการ) 3) ประธาน
คณะกรรมการนักศึกษาศาการศึกษามหามกุฏราชวิทยาลัย หรือผู้แทน 4) พระมหาสุทิน อุชชินโท
- 5) ประธานชมรมครูศีลธรรมแห่งประเทศไทย หรือผู้แทน 6) นางก่องแก้ว เจริญอักษร
- 7) ผู้อำนวยการศูนย์พัฒนาหนังสือ 8) นายสุเมธา พลาheim 9) นางบุญสม น้ำเจริญ
- 10) นายบุญสืบ อินสาร 11) นางประไพพรรณ โกศัยสุนทร (อนุกรรมการและเลขานุการ)
- และ 12) นางสาวคลฤดี สุจิตตานนท์รัตน์ (อนุกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ)

3.1 จุดมุ่งหมายของหลักสูตรวิชาพระพุทธศาสนา

กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตรวิชาพระพุทธศาสนาในระดับ
มัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ไว้ 5 ประการ (เอกสาร
หลักสูตรวิชาพระพุทธศาสนา. ม.ป.ป. : 1) ดังมีรายละเอียดเพื่อให้ผู้เรียนมีลักษณะตาม
จุดประสงค์ดังต่อไปนี้

1. เพื่อให้เกิดศรัทธา ซาบซึ้งและสำนึกในความสำคัญของพระพุทธศาสนา และเห็น
คุณค่าของพระรัตนตรัย
2. เพื่อให้มีความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับพุทธประวัติ และหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา
อย่างถูกต้อง
3. เพื่อให้มีทักษะในการคิด และการปฏิบัติตนอย่างถูกต้องตามหลักธรรมทางพระพุทธ
ศาสนา สามารถเลือกสรรคุณธรรมไปใช้ในการดำเนินชีวิตเพื่อพัฒนาตนเองและสังคม

4. เพื่อให้เป็นพุทธศาสนิกชนที่ดี และสามารถปฏิบัติตามหน้าที่ชาวพุทธได้อย่างถูกต้องเหมาะสม
5. เพื่อให้มีความรู้ ความเข้าใจ และปฏิบัติศาสนพิธีได้อย่างถูกต้อง

3.2 เนื้อหาวิชา

หลักสูตรวิชาพระพุทธศาสนาชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ได้กำหนดเนื้อหาวิชาและจำนวนคาบที่เรียนในชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นไว้ดังต่อไปนี้ (เอกสารหลักสูตรพระพุทธศาสนา ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521. ม.ป.ป. : 2)

1. ประวัติและความสำคัญของพระพุทธศาสนา
2. พุทธประวัติ ประวัติพุทธสาวก พุทธสาวิกา และชาวพุทธตัวอย่าง
3. หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา
4. พระสงฆ์และการปฏิบัติตนที่เหมาะสมต่อพระสงฆ์
5. พระไตรปิฎก พุทธศาสนสุภาษิต ภาษาบาลี และศัพท์ทางพระพุทธศาสนา
6. การบริหารจัดการและเจริญปัญญา
7. มรรยาทชาวพุทธ ศาสนพิธี วันสำคัญทางพระพุทธศาสนา

3.3 อัตราเวลาเรียน

หลักเกณฑ์การใช้หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) เวลาเรียนตลอดหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้นใช้เวลาประมาณ 3 ปี หรือ 6 ภาคเรียน ในการศึกษาหนึ่งแบ่งเป็นภาคเรียนปกติ 2 ภาค ภาคเรียนละ 20 สัปดาห์ วิชาพระพุทธศาสนา ผู้เรียนเรียนภาคเรียนละ 1 รายวิชา ใช้เวลา 2 คาบ/สัปดาห์/ภาค มีหน่วยการเรียนภาคเรียนละ 1 หน่วยการเรียน

3.4 กิจกรรมการสอน

จากคำชี้แจงประกอบคำสั่งกระทรวงศึกษาธิการเกี่ยวกับการเพิ่มเติมและปรับปรุงรายวิชา พระพุทธศาสนาได้กล่าวถึงการจัตรายวิชาละ 2 คาบ ไว้ดังนี้คือ (กระทรวงศึกษาธิการ. 2535 : 234 - 235)

การจัดการเรียนการสอนรายวิชาละ 2 คาบนั้น ควรให้ผู้เรียนได้ศึกษาและฝึกปฏิบัติ โดยให้ได้ทั้งความรู้และได้ปฏิบัติจริง สามารถนำหลักธรรมไปประพฤติปฏิบัติในชีวิตประจำวันได้ ทั้งนี้ มีสาระสำคัญ 2 ส่วน ที่มีลักษณะผสมกลมกลืนกันคือ

1. ส่วนเนื้อหา มุ่งให้ผู้เรียนได้เรียนรู้สิ่งที่ผู้เรียนในฐานะที่เป็นพุทธศาสนิกชนควรจะรู้ อันได้แก่ความรู้ในเนื้อหาเกี่ยวกับพระรัตนตรัยและเรื่องที่เกี่ยวข้อง เช่น พระพุทธประวัติ หลักธรรม สถาบันสงฆ์ วัตรธรรมและประเพณีไทย
2. ส่วนที่เป็นภาคปฏิบัติ มุ่งให้ผู้เรียนรู้จักคิด รู้จักทำ รู้จักนำความรู้ในเนื้อหาเกี่ยวกับหลักธรรมที่ได้เรียนมาไปใช้ในสถานการณ์ที่เป็นจริงของชีวิต และสภาพแวดล้อมทั้งทางธรรมชาติ ทางวัตถุและทางสังคม โดยเน้นวิธีเรียนวิธีสอนที่ยกเอาเป้าหมายหรือปัญหาขึ้นตั้ง ให้ผู้สอนคอยช่วยกระตุ้น เรา ชี้แนะให้ผู้เรียนรู้จักมอง รู้จักแก้ปัญหาหรือรู้จักหาทางบรรลุผลที่มุ่งหมาย ด้วยการนำหลักธรรมที่ได้ศึกษา เป็นแนวในการคิดพิจารณา แก่ปัญหาหรือปฏิบัติให้บรรลุผลที่มุ่งหมายนั้น อันจะเป็นการฝึกความคิดพิจารณาฝึกการสื่อสาร และฝึกหัดลงมือทำให้คิดเป็น หาความรู้และสื่อสารเป็น ทำเป็น และแก้ปัญหาเป็น

การเรียนการสอนทั้งสองส่วนเป็นส่วนเสริมคุณค่า โดยใช้ควบคู่กับส่วนที่เป็นเนื้อหาในลักษณะที่เป็นบูรณาการ มุ่งให้ผู้เรียนพัฒนาตนให้เป็นบุคคลที่มีคุณภาพพร้อมที่จะอยู่ร่วมสังคมด้วยดี ร่วมสร้างสรรค์พัฒนาสังคมได้ มีความสามารถสนองความต้องการและแก้ไขปัญหาสังคมและท้องถิ่น ที่ผู้อาศัยอยู่ ทั้งนี้โดยใช้จริยธรรมตามหลักพระพุทธศาสนาเป็นแกนหรือเป็นหลักที่จะบูรณาการ เพื่อแก้ปัญหาและพัฒนาวิธีปฏิบัติให้บรรลุจุดมุ่งหมายในท่ามกลางสภาพความเป็นจริง ที่มีการประสานสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิดระหว่างโรงเรียน วัด บ้าน และชุมชน ให้ผู้เรียนมองเห็นความเชื่อมโยง

ระหว่างพระพุทธศาสนากับวัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณี และการดำรงชีวิตของคนไทย สามารถดำเนินชีวิตอย่างประสานกลมกลืนเป็นประโยชน์และมีความสุข

3.5 กิจกรรมเสริมหลักสูตร

กิจกรรมที่กำหนดในโครงสร้างของหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น หมายถึง การปฏิบัติงานร่วมกันของผู้เรียนเป็นกลุ่ม ๆ ตามความสนใจและความถนัดจากคู่มือการจัดกิจกรรมตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ (กรมวิชาการ. 2535 : 3 - 8) มีกิจกรรมที่โรงเรียนอาจเสนอแนะกิจกรรมต่อผู้เรียนในฐานะที่เป็นความรู้เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนาได้ เช่น

1. กิจกรรมส่งเสริม ศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรม เป็นกิจกรรมที่มุ่งเสริมความรู้ ความเข้าใจ ความศรัทธาในศาสนา และให้พบเห็นศิลปะและวัฒนธรรมไทย เพื่อให้รู้สึกชื่นชมและภาคภูมิใจในเอกลักษณ์ไทย

2. กิจกรรมส่งเสริมวิชาต่าง ๆ ในหลักสูตร เป็นกิจกรรมส่งเสริมความรู้ในรายวิชาต่าง ๆ โดยเน้นปฏิบัติมีกิจกรรมสอนเนื้อหาเพิ่มเติมจากบทเรียน ดังนั้นถ้านักเรียนสนใจด้านพุทธศาสนาครูสามารถพานักเรียนไปศึกษาจากพระผู้เชียวชาญ การพาไปวัดหรือการจัดนิทรรศการทางการศึกษา

3. กิจกรรมทัศนศึกษาเป็นกิจกรรมที่มุ่งส่งเสริมให้มีการศึกษานอกสถานที่เพื่อมีโอกาสพบเห็นและสัมผัสกับธรรมชาติ ศิลปะ โบราณสถานและแหล่งวิทยาการต่าง ๆ

ในหลักสูตรได้กำหนดให้ผู้เรียนเข้าร่วมกิจกรรมภาคเรียนละ 5 คาบต่อสัปดาห์โดยแยกประเภทดังนี้

1. กิจกรรมตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ได้แก่ กิจกรรมลูกเสือ-เนตรนารี
- 1 คาบ/สัปดาห์/ภาคและกิจกรรมอื่น ๆ 1 คาบ/สัปดาห์/ภาค
2. กิจกรรมแนะแนว 1 คาบ/สัปดาห์/ภาค
3. กิจกรรมอิสระของผู้เรียน 2 คาบ/สัปดาห์/ภาค

การจัดกิจกรรมในโรงเรียนมีจุดประสงค์ ดังต่อไปนี้

1. เพื่อเสริมความรู้และประสบการณ์เพิ่มเติมจากการเรียนวิชาต่าง ๆ
2. เพื่อให้รู้จักและเข้าใจตนเองสามารถปรับตัวกับสภาพแวดล้อมได้
3. เพื่อเสริมการพัฒนาศักยภาพ ลักษณะนิสัยให้มีความรับผิดชอบ มีความสามัคคี มีระเบียบวินัย มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ รู้จักช่วยเหลือผู้อื่นและรู้จักใช้เวลาให้เป็นประโยชน์
4. เพื่อให้มีความจงรักภักดีต่อสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และเลื่อมใสการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข

สำหรับแนวดำเนินการในการจัดกิจกรรมจำเป็นต้องอาศัยปัจจัยหลายด้าน เช่น บุคลากร สถานที่และงบประมาณ เป็นต้น ในการจัดระบบงานให้มีประสิทธิภาพ สิ่งสำคัญที่สุดคือ บุคลากรซึ่งจะต้องประกอบด้วยหลายฝ่ายได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน หัวหน้าหมวดกิจกรรมครูที่ปรึกษากิจกรรม และผู้เรียนซึ่งต้องร่วมมือกันอย่างใกล้ชิด จึงควรมีการกำหนดหน้าที่และความรับผิดชอบให้ชัดเจน

3.6 การใช้สื่อและอุปกรณ์

สื่อการเรียนการสอนของรายวิชาพระพุทธศาสนาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นนั้น โรงเรียนยังสามารถใช้หนังสือเรียนและคู่มือครูสังคมศึกษาประเทศของเรา ส 101, ส 102 เพื่อนบ้านของเรา ส 203, ส 204 และโลกของเรา ส 305, ส 306 ในส่วนที่ว่าด้วยพระพุทธศาสนาตามที่ปรากฏในคำสั่งกระทรวงศึกษาธิการ เรื่องกำหนดรายชื่อหนังสือเรียนสำหรับเลือกใช้ในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและระดับมัธยมศึกษาตอนปลายได้ (กระทรวงศึกษาธิการ. 2535 : 235) จากการเพิ่มเติมรายวิชาพระพุทธศาสนาในหลักสูตร หนังสือที่ปรับปรุงใหม่คือ ส 018-019 พระพุทธศาสนา นอกจากมีหนังสืออ้างอิงสำหรับครูเพื่อให้ครูหาความรู้เพิ่มเติมแล้วในด้านสื่อการสอนจากคู่มือครูเรื่องพระพุทธศาสนาสื่อการเรียนเสนอให้ใช้สื่อประเภทรูปภาพ แผนที่ แผนภูมิ ภาพยนตร์ สไลด์ เนื้อเพลงธรรมะ ของจริงเช่นที่บูชาพระ เป็นต้น (กระทรวงศึกษาธิการ. 2528 : 30)

3.7 การจัดสภาพแวดล้อม

ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการจัดการศึกษาระดับมัธยมศึกษา พ.ศ. 2524 ได้กำหนดเงื่อนไขสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาและการจัดชั้นดังนี้ (กระทรวงศึกษาธิการ. 2535 : 181)

1. มีอาคารสถานที่ ครุภัณฑ์สิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ตลอดจนอุปกรณ์การสอนเพียงพอ
2. มีครูที่สามารถสอนและจะต้องมีครูประจำการมีวุฒิปริญญาหรือประกาศนียบัตรการศึกษาขั้นสูงหรือวุฒินั้นที่คณะกรรมการข้าราชการครู (ก.ค.) กำหนด
3. ครูประจำการเพียงพอที่จะเปิดสอนอย่างมีประสิทธิภาพ โดยถือเกณฑ์การคำนวณครูประจำการ 1 คนต่อนักเรียน 40 คน หรือตามที่กรมเจ้าสังกัดกำหนด

สำหรับพื้นความรู้และคุณสมบัติของผู้ที่จะเข้าเรียนในสถานศึกษาต้องสำเร็จชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ตามหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 เป็นโรค มีผู้ปกครองรับรองความประพฤติ และไม่เป็นโรคติดต่อร้ายแรง เป็นต้น

ด้านจัดสภาพแวดล้อมวิชาพระพุทธศาสนา เพื่อแก้ปัญหาและวิธีปฏิบัติด้านการประสานสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิดระหว่างโรงเรียนวัด บ้านและชุมชนจึงเป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยให้ผู้เรียนมองเห็นความเชื่อมโยงระหว่างพระพุทธศาสนากับวัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณีและการดำรงชีวิตของคนไทย (กระทรวงศึกษาธิการ. 2535 : 235)

3.8 เอกสารการเรียนรู้การสอน

ประเภทของหนังสือที่ใช้ในโรงเรียนตามคำสั่งกระทรวงศึกษาธิการ (กระทรวงศึกษาธิการ. 2532 : 90 - 92) จำแนกประเภทตามลักษณะของหนังสือเรียนได้ 3 ลักษณะ คือ

1. หนังสือเรียน คือ หนังสือที่กระทรวงศึกษาธิการ กำหนดให้ใช้สำหรับการเรียนมีสาระตรงตามที่ระบุไว้ในหลักสูตรอย่างถูกต้อง เช่น หนังสือเรียนแบบเรียน หนังสือประกอบการเรียน

2. หนังสือเสริมประสบการณ์ คือ หนังสือที่กระทรวงศึกษาธิการอนุญาตให้ใช้ในโรงเรียนได้ แต่ไม่ได้กำหนดให้เป็นหนังสือเรียน หนังสือประเภทนี้โรงเรียนควรจัดหาไว้บริการครูและนักเรียนเพื่อศึกษาหาความรู้ด้วยตนเอง กระทรวงศึกษาธิการเป็นผู้จัดทำ โดยจำแนกเป็น 4 ประเภท ได้แก่ หนังสืออ่านนอกเวลา หนังสืออ่านเพิ่มเติม หนังสืออุทิศ และหนังสือส่งเสริมการอ่าน

3. แบบฝึกหัด คือ สื่อการเรียนรู้สำหรับผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติโดยกระทรวงศึกษาธิการเป็นผู้กำหนด

จากรายชื่อหนังสือเสริมประสบการณ์ระดับมัธยมศึกษา (กรมวิชาการ. 2534 : 11 - 12) ได้กำหนดรายชื่อหนังสืออ่านเพิ่มเติม ชุดพระพุทธศาสนาและจริยธรรม ได้แก่ หนังสือเรื่อง ครูอารี, ความรู้เรื่องชาดก, ประทีปแห่งชมพูทวีป, ประวัติพระสาวก เล่ม 1 และ เล่ม 2, พระเจ้าอโศกมหาราช, วัดของเราและวันที่ได้ศึกษาแล้ว จากรายชื่อหนังสืออ่านเพิ่มเติมเป็นหนังสือที่มีเนื้อหาสาระอิงหลักสูตร ช่วยให้ผู้เรียนสามารถศึกษานำความรู้เพิ่มเติมด้วยตนเองได้ตามความสามารถของแต่ละบุคคล

สำหรับรายชื่อหนังสือส่งเสริมการอ่านที่เกี่ยวกับชุดพระพุทธศาสนาและธรรมจริยา ได้แก่ เรื่อง ธรรมะเพื่อครองใจคน, ประวัติอุบาสก, แม่, ราพีงวันฝนตก, ลิลิตสรรเสริญพระพุทธคุณ, ลีลาชีวิต, วัดกับชีวิตไทย และสัปบุริสธรรม (กรมวิชาการ. 2534 : 35 - 36)

หนังสือเสริมประสบการณ์เป็นหนังสือที่ไม่ได้บังคับให้นักเรียนซื้อ แต่โรงเรียนควรจัดหาไว้ในห้องสมุดเพื่อบริการครูและนักเรียนให้เพียงพอ โดยเฉพาะหนังสือที่กรมวิชาการจัดทำ จะแจกให้กับทางโรงเรียนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง หรือให้องค์การคำคุณุสภภาพจำหน่าย

3.9 การวัดผล

กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดหลักการวัดผลหรือการประเมินผลการเรียนไว้ดังนี้ คือ

1. สถานศึกษามีหน้าที่ประเมินผลการเรียนโดยความเห็นชอบของกลุ่มโรงเรียน ดังนั้น สิ่งที่กลุ่มโรงเรียนจะต้องดำเนินการคือ

1.1 กำหนดอัตราส่วนของคะแนนระหว่างภาคเรียนและปลายภาคเรียนในแต่ละรายวิชา

1.2 จัดทำจุดประสงค์ของการเรียนรู้

1.3 เลือกจุดประสงค์สำคัญหรือจุดประสงค์ปลายทางเพื่อวัดผลกลางภาคเรียนและวัดผลปลายภาคเรียน

1.4 จัดทำข้อสอบวิชาบังคับกับงานวิชาชั้นกลุ่ม

2. ประเมินผลการเรียนเป็นรายวิชาโดยคิดเป็นหน่วยการเรียน
3. ประเมินการเรียนให้สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ของแต่ละรายวิชา
4. ประเมินผลทั้งเพื่อปรับปรุงการเรียน เพื่อตัดสินผลการเรียน

วิธีการประเมินผลต้องปฏิบัติดังนี้

1. ประเมินผลให้ครอบคลุมพฤติกรรมด้านพุทธินิสัย จิตนิสัย ทักษะนิสัยและเน้นกระบวนการ
2. ประเมินผลเพื่อปรับปรุงการเรียน

2.1 ประเมินผลก่อนเรียนเพื่อศึกษาความรู้พื้นฐานของผู้เรียน

2.2 ประเมินผลระหว่างภาคเรียนเพื่อศึกษาผลการเรียน เพื่อจัดการสอนซ่อมเสริม

เพื่อนำคะแนนไปตัดสินผลการเรียน

2.3 ประเมินผลปลายภาคเรียน เพื่อตรวจสอบผลการเรียนตลอดภาคเรียน

3. การตัดสินผลการเรียนต้องประกอบด้วยคะแนนระหว่างภาคเรียนรวมกับคะแนนปลายภาคเรียนตามอัตราส่วนที่กลุ่ม กำหนด (กรมวิชาการ. 2535 : 14 - 20)

ตอนที่ 2 ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการทางการศึกษาและทรัพยากรการเรียนวิชา

พระพุทธศาสนา

นักวิชาการได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับการวิจัยเกี่ยวกับการจัดการทางการศึกษาและทรัพยากรการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาและสรุปปัญหาที่เกิดขึ้นไว้แยกเป็น 21 ด้านคือ

1. ด้านจุดมุ่งหมายของหลักสูตร ชาญชัย ยมดิษฐ์ (2531 : 44 - 47) ความมุ่งหมายที่ปรากฏในหลักสูตรนำไปปฏิบัติได้ยาก
2. ด้านเนื้อหาวิชา นางลักษณ์ จันทรแสนโรจน์ (2529 : 94 - 97) พบว่าเนื้อหาเป็นนามธรรมทำให้สอนยากและมีความเห็นว่าเนื้อหาพระพุทธศาสนาเป็นเรื่องไกลตัวผู้เรียน
3. ด้านอัตราเวลาเรียน เพ็ญจันทร์ กู้ประเสริฐ (2513 : 115) พบว่า เวลาที่ใช้อย่างน้อย 1 ชั่วโมงน้อยเกินไปทำให้ครูไม่มีเวลาจัดกิจกรรมและ วันดี วัฒนาประสิทธิ์ (2518 : 74) มีความเห็นว่าควรเพิ่มเวลาเรียนให้มากขึ้น
4. ด้านกิจกรรมการสอน เพ็ญจันทร์ กู้ประเสริฐ (2513 : 110) และนางลักษณ์ จันทรแสนโรจน์ (2529 : 104) พบว่า ครุนิยมใช้วิธีสอนแบบบรรยายเป็นหลัก ขาดการนำเทคนิควิธีสอนใหม่ ๆ มาใช้ในการสอนและจากงานวิจัยของ นางลักษณ์ จันทรแสนโรจน์ (2529 : 105) พบว่า นักเรียนขาดการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอนและนักเรียนไม่มีโอกาสได้แสดงความคิดเห็น หรือมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนทำให้ขาดความสนใจในการเรียน
5. ด้านกิจกรรมเสริมหลักสูตร (วันดี วัฒนาประสิทธิ์. 2518 : 68; เพ็ญจันทร์ กู้ประเสริฐ. 2513 : 110 และนุชิต ศรีอาจ. 2529 : 5) พบว่า กิจกรรมเสริมหลักสูตรได้รับความสนใจจากครูและนักเรียนน้อย ขาดงบประมาณสนับสนุนในการจัดกิจกรรม และนางลักษณ์ จันทรแสนโรจน์ (2529 : 105) พบว่า ขาดกิจกรรมเสริมและขาดการเฝ้าความสนใจในกิจกรรม
6. ด้านการใช้สื่อและอุปกรณ์ (เพ็ญจันทร์ กู้ประเสริฐ. 2513 : 117; ศูนย์พัฒนาหลักสูตร กรมวิชาการ. 2530 : 25 และนุชิต ศรีอาจ. 2529 : ข) พบว่า ขาดแคลนสื่อและอุปกรณ์การสอน เช่น สไลด์ เทป หนังสือ หลักธรรมและคู่มือครู แผนการสอน ขาดงบประมาณจัดซื้อ และอุปกรณ์การสอนขาดประสิทธิภาพ นอกจากนี้จากงานวิจัยของ วันดี วัฒนาประสิทธิ์ (2513 : 68) และนางลักษณ์ จันทรแสนโรจน์ (2529 : 106) พบว่า ครูส่วนใหญ่ ไม่เคยใช้สื่อการสอนจากกรมวิชาการ และผู้บริหารขาดการสนับสนุนงบประมาณด้านสื่อการสอน
7. ด้านการจัดสภาพแวดล้อม จากงานวิจัยของ กมล อุดลยพันธ์ (2517 : 50) พบว่า สภาพแวดล้อมไม่เอื้ออำนวยต่อการจัดกิจกรรมวิชาพระพุทธศาสนา และนางลักษณ์ จันทรแสนโรจน์ (2529 : 109) พบว่า ขาดห้องเรียนที่เกี่ยวกับพุทธศาสนาโดยเฉพาะและขาดความร่วมมือจาก

ฝ่ายบริหารและบุคลากรฝ่ายต่าง ๆ ในโรงเรียนในการจัดสภาพแวดล้อม การจัดการศึกษาวิชา พระพุทธศาสนา

8. ด้านเอกสารประกอบการเรียน ศูนย์พัฒนาหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการ (2530 : 25) และนุจิต ศรีอจ (2529 : ข) พบว่า ขาดเอกสารประกอบหลักสูตร และขาดแคลน หนังสืออ่านประกอบเพิ่มเติม

9. ด้านการวัดผล วันดี วัฒนาประสิทธิ์ (2518 : 71) พบว่า คะแนนที่ได้รับจากการวัดผลมีน้อย และงลักษณ์ จันทรแสนโรจน์ (2529 : 97) พบว่า ครูขาดความรู้ด้านการวัดผลและประเมินผล ครูไม่ได้ทำการวัดผลนักเรียนก่อนการเรียนและขาดความร่วมมือจากผู้ปกครอง ในการวัดผลผู้เรียน

10. ด้านความรู้ของครูผู้สอน นงลักษณ์ จันทรแสนโรจน์ (2529 : 97) และศูนย์พัฒนาหลักสูตร กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2530 : 25) พบว่า ครูขาดความรู้ในเรื่องหลักธรรมะ ศัพท์ภาษาบาลี และเนื้อหาวิชาทางพระพุทธศาสนา นอกจากนี้ นุจิต ศรีอจ (2529 : ข) ครูผู้สอนไม่มีวุฒิทางพระพุทธศาสนา จึงไม่มีความรู้ในเนื้อหาวิชาอย่างเพียงพอ

11. ด้านทักษะของครูผู้สอน (นุจิต ศรีอจ. 2529 : 8; ประทีป สยามชัย. 2526 : 143 - 144) พบว่า ครูขาดทักษะในการสอน วิธีสอนเน้นการบรรยาย ขาดการปฏิบัติ มุ่งสอนตามตำรา วิธีสอนจึงน่าเบื่อ และนงลักษณ์ จันทรแสนโรจน์ (2529 : 113) พบว่า ครูขาดความชำนาญในการนำเทคนิคใหม่ ๆ มาใช้ในการสอน

12. ด้านการประเมินผลการสอน นุจิต ศรีอจ (2529 : 5) พบว่า ครูไม่สามารถวัดผลตามจุดมุ่งหมายที่วางไว้ และเพ็ญจันทร์ กุประเสริฐ (2513 : 119) และนงลักษณ์ จันทรแสนโรจน์ (2529 : 107-108) พบว่า ครูขาดความรู้ทางด้านการวัดและประเมินผลผู้เรียน และขาดการประเมินผลผู้เรียนก่อนทำการสอน

13. ด้านบุคลิกของครูผู้สอน อุทัย ดุลยเกษม (2528 : 2 - 3) พบว่า ครูไม่เป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้เรียนและมีความประพฤติปฏิบัติตรงกันข้ามกับสิ่งที่สอน

14. ด้านคุณธรรมของครู วันดี วัฒนาประสิทธิ์ (2518 : 73) พบว่า ครูขาด

ความคิดริเริ่มและขาดทัศนคติที่ดีต่อวิชาชีพครู และอุทัย ดุลยเกษม (2528 : 2 - 3) พบว่า ครูขาดความเชื่อและศรัทธาในหลักพุทธธรรม

15. ด้านการวางแผนการบริหาร ประเสริฐ อรุณรัตน์ (2535 : 135) พบว่า ผู้บริหารขาดความเข้าใจในการวางแผนการสอนและการวางแผนบริหาร ขาดสถิติและข้อมูลในการวางแผนและ ดำริ ทศสัตยพันธ์ (2518 : 173) พบว่า ผู้บริหารขาดความเข้าใจในนโยบายของโรงเรียน

16. ด้านการบริหารบุคคล ประเสริฐ อรุณรัตน์ (2535 : 139) พบว่า ขาดการจัดสวัสดิการครูผู้สอนและขาดการอบรมเพื่อพัฒนาผู้บริหารและครูผู้สอน

17. ด้านการจัดองค์การ กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ (2527 : 195) พบว่า การแบ่งหน้าที่งานขาดความชัดเจน และประเสริฐ อรุณรัตน์ (2535 : 135) พบว่า ขาดการกำหนดคุณสมบัติของครูผู้สอน

18. ด้านวินัยจรรยาบรรณ ทรวงศรี ทองสมจิตร (2518 : 147) และประเสริฐ อรุณรัตน์ (2535 : 136) พบว่า ครูขาดการชี้แนะจากผู้นั่งทับบ้นในเรื่องวิธีการปฏิบัติด้านธุรการและด้านการเงิน

19. ด้านการประสานงาน กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ (2527 : 197) พบว่า ผู้บริหารขาดการปรับปรุงบทบาทการประสานงานและ ประเสริฐ อรุณรัตน์ (2535 : 144) ทำการวิจัยพบว่า มีปัญหาในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

20. ด้านการเสนอรายงาน กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ (2527 : 197) พบว่า ขาดการทำสมุดหลักฐานในการเสนอรายงานที่ชัดเจน และประจวบ ต่อตระกูล (2519 : 46) พบว่า เมื่อมีปัญหาคัดแย้งของครูภายในโรงเรียนผู้บริหารไม่ได้เสนอรายงานในระดับสูงตามขั้นตอนของการเสนอรายงาน

21. ด้านงบประมาณ สลักพันธ์ มีชูทรัพย์ (2518 : 173) และกรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ (2527 : 198) พบว่า ผู้บริหารขาดความเข้าใจในระเบียบการใช้งบประมาณ และขาดการตรวจสอบการใช้งบประมาณทุกภาคเรียน นอกจากนี้ ประเสริฐ อรุณรัตน์

(2535 : 136 - 144) พบว่า การจัดการบริหารโรงเรียนขาดแคลนงบประมาณทางด้านวิชาการ กิจกรรม สวัสดิการ ทุนการศึกษาและขาดงบประมาณด้านอาคารสถานที่

สรุปผลของการจัดการทางการศึกษาและทรัพยากรการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา จากข้อคิดเห็นของนักวิชาการและผู้นำทางศาสนา จากการสัมภาษณ์ปัญหาการจัดการทางการศึกษา และทรัพยากรการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา และจากการศึกษาปัญหาจากเอกสารและงานวิจัยสรุปได้ว่า ในช่วงระยะที่ผ่านมามีปัญหาในการจัดการทางการศึกษาและทรัพยากรการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา ถึงแม้จะมีการบรรจุวิชาพระพุทธศาสนาไว้ในหลักสูตร แต่เยาวชนของชาติยังมีปัญหาด้าน คุณธรรมและจริยธรรม สาเหตุดังกล่าวที่เกิดขึ้นอาจจะมีปัญหาเนื่องจากการจัดการทางการศึกษา และทรัพยากรการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา

ตอนที่ 3 การจัดการศึกษาดตามแนวทางของเทคโนโลยีการศึกษา

ความหมายของเทคโนโลยีการศึกษา

คณะกรรมการบัญญัติศัพท์ของสมาคมเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษาให้ความหมายไว้ว่า (AECT. 1979 : 12)

"เทคโนโลยีการศึกษาคือ กระบวนการที่ซับซ้อนและประสานสัมพันธ์อย่างมีบูรณาการ ระหว่างบุคคล วิธีการ แนวคิด เครื่องมือ และการจัดระบบองค์การ สำหรับวิเคราะห์ ปัญหา ทำวิจัยแก้ปัญหา ดำเนินการประเมินผล และจัดการแก้ปัญหาเหล่านั้น ซึ่งเป็น ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับทุกลักษณะของการเรียนรู้"

จากความหมายของคำว่าเทคโนโลยีการศึกษา เบื้อง กุฑ (2530 : 81) ชี้ให้เห็นคุณลักษณะที่สำคัญของเทคโนโลยีการศึกษางานประการ คือ

1. เทคโนโลยีการศึกษาเป็นกระบวนการแก้ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับทุกลักษณะของการเรียนรู้
2. เทคโนโลยีการศึกษาใช้กระบวนการแก้ปัญหาด้วยวิธีวิทยาศาสตร์หรือระบบ (Systems Approach)

3. กระบวนการดังกล่าวเป็นกระบวนการที่ซับซ้อนและบูรณาการระหว่างบุคคล วิธีการ แนวคิด เครื่องมือ และการจัดการอย่างมีระบบ

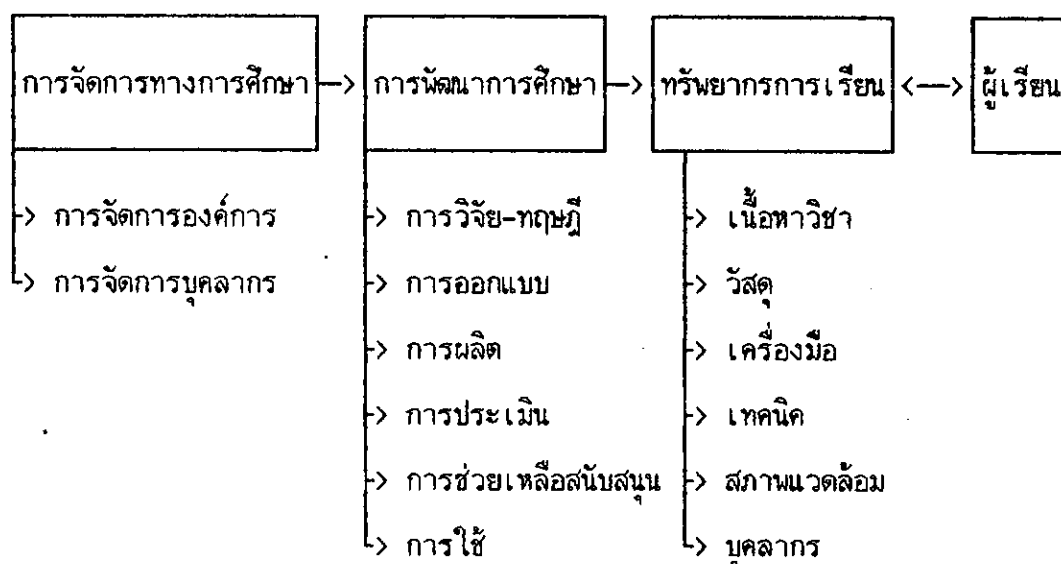
ดังนั้น เบรื่อง กุมท (ม.ป.ป. : 81) ได้สรุปความหมายของเทคโนโลยีการศึกษา คือ วิธีการแก้ปัญหาให้แก่การศึกษาด้วยการคิดไตร่ตรอง หาทางปรับปรุงเกี่ยวกับการเรียนการสอน ด้วยการตั้งข้อสงสัยและทำไปอย่างเป็นระบบ

ขอบข่ายของเทคโนโลยีการศึกษา

คณะกรรมการบัญญัติศัพท์ของสมาคมเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษาได้พิจารณาขอบข่าย (domain) ของเทคโนโลยีการศึกษา ประกอบด้วยขอบข่าย 4 ด้าน ที่สัมพันธ์กันคือ (AECT. 1979 : 11 - 15)

1. การจัดการทางการศึกษา (Educational Management Functions)
2. การพัฒนาการศึกษา (Educational Development Functions)
3. ทรัพยากรการเรียนรู้ (Learning Resources) และ
4. ผู้เรียน (Learner)

ดังแผนภาพแสดงขอบข่ายของเทคโนโลยีการศึกษาในภาพประกอบ 1

ภาพประกอบ 1 ขอบข่ายของเทคโนโลยีการศึกษา

1. **การจัดการทางการศึกษา** เป็นลักษณะการดำเนินการด้านการบริหารโดยเน้นในเรื่องการกำหนดวัตถุประสงค์การกำกับและการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ในด้านการเรียนการสอนหรือการจัดการศึกษาเพื่อให้การดำเนินการบรรลุวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพ การจัดการทางการศึกษาประกอบด้วย การจัดการเกี่ยวกับองค์การ หมายถึงการบริหารหน่วยงานและโครงการเกี่ยวกับเทคโนโลยีและสื่อการเรียนการสอน เพื่อให้สามารถปฏิบัติงานตามจุดมุ่งหมาย ปรัชญานโยบาย โครงสร้าง งบประมาณ และความสัมพันธ์ต่าง ๆ ภายในระบบงาน เพื่อให้ได้ผลงานที่มีประสิทธิภาพ และอีกด้านหนึ่งคือ การจัดการเกี่ยวกับบุคลากร หมายถึง การจัดบุคคลให้เหมาะสมกับงานในองค์กร นับแต่การเลือกคนเข้าทำงาน การพัฒนาบุคลากร การจัดสวัสดิการ การให้คำปรึกษาแนะนำและช่วยเหลือเกื้อกูล ซึ่งในการวางแผนการจัดการศึกษาจะต้องมีบุคลากรหลายฝ่ายร่วมมือกัน เช่น ผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหาวิชา นักพัฒนาหลักสูตรและครูผู้สอน เป็นต้น

2. **การพัฒนาการศึกษา** เป็นการพัฒนารูปแบบขององค์การ ในการพัฒนาระบบการเรียนการสอน โดยมีองค์ประกอบที่สำคัญ 6 ประการ ได้แก่ 1) การวิจัย-ทฤษฎี เพื่อให้เข้าใจเรื่องต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับเทคโนโลยีและปัญหาการศึกษาได้อย่างชัดเจน 2) การออกแบบคือ การนำ

ความรู้ทางทฤษฎีมาจัดรูปแบบในการจัดดำเนินงานหรือการวางแผนระบบการเรียนการสอนและ
ทรัพยากรการเรียน 3) การผลิต หมายถึงการจัดทำหรือการสร้างสื่อการเรียนการสอนเพื่อ
เป็นทรัพยากรการเรียน โดยดำเนินงานตามแผนงานที่ออกแบบไว้ 4) การประเมิน เพื่อทำให้
เราหาแนวในการพิจารณาเลือกตัดสินใจในการดำเนินงาน 5) การให้ความช่วยเหลือและสนับสนุน
หมายถึงกระบวนการทั้งหลายที่จะทำให้ทรัพยากรการเรียนพร้อมที่จะใช้ในระบบการเรียนการสอนได้
และ 6) การนำไปใช้และเผยแพร่ หมายถึงการกำหนดวิธีใช้ การเตรียมผู้เรียนให้พร้อมต่อการใช้
ทรัพยากรการเรียนต่าง ๆ เพื่อให้การเรียนการสอนดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย

3. ทรัพยากรการเรียน หมายถึงสิ่งที่กระตุ้นให้ผู้เรียนอยากเรียนและเรียนได้

ทรัพยากรการเรียนแบ่งได้ 6 ประเภท คือ

วัสดุ หมายถึง สื่อประเภทสิ่งเบ็ดเตล็ดทั้งหลาย ได้แก่ รูปภาพ แผนที่ และแผนภูมิ
ฟิล์มถ่ายรูป ภาพยนต์ หนังสือและสิ่งพิมพ์ เป็นต้น

เครื่องมือ หมายถึง สิ่งที่จะเกื้อหนุนสื่อต่าง ๆ ในการสอน เช่น เครื่องฉาย
ภาพยนต์ เครื่องขยายเสียง และเครื่องบันทึกเสียง เป็นต้น

เทคนิคเป็นวิธีการที่ใช้ในกระบวนการเรียนการสอน อาจจะสอดแทรกไว้ในรูปของ
สื่อวัสดุโดยตรงหรืออาจใช้ร่วมกับการใช้สื่อวัสดุการเรียนการสอนก็ได้ เช่น การสาธิต การทดลอง
และการแบบเรียนโปรแกรม เป็นต้น

การติดตั้งหรืออาคารสถานที่ เป็นที่ที่ใช้ในการเรียนการสอน เพื่ออำนวยความสะดวก
สะดวกสบายแก่ผู้เรียนไม่ว่าจะเป็นขนาดของห้องสิ่งอำนวยความสะดวกอื่น ๆ ได้แก่ ห้องปฏิบัติการ
ตลอดจนเครื่องมือที่ออกแบบติดตั้งเพื่อให้การเรียนการสอนมีความเหมาะสม

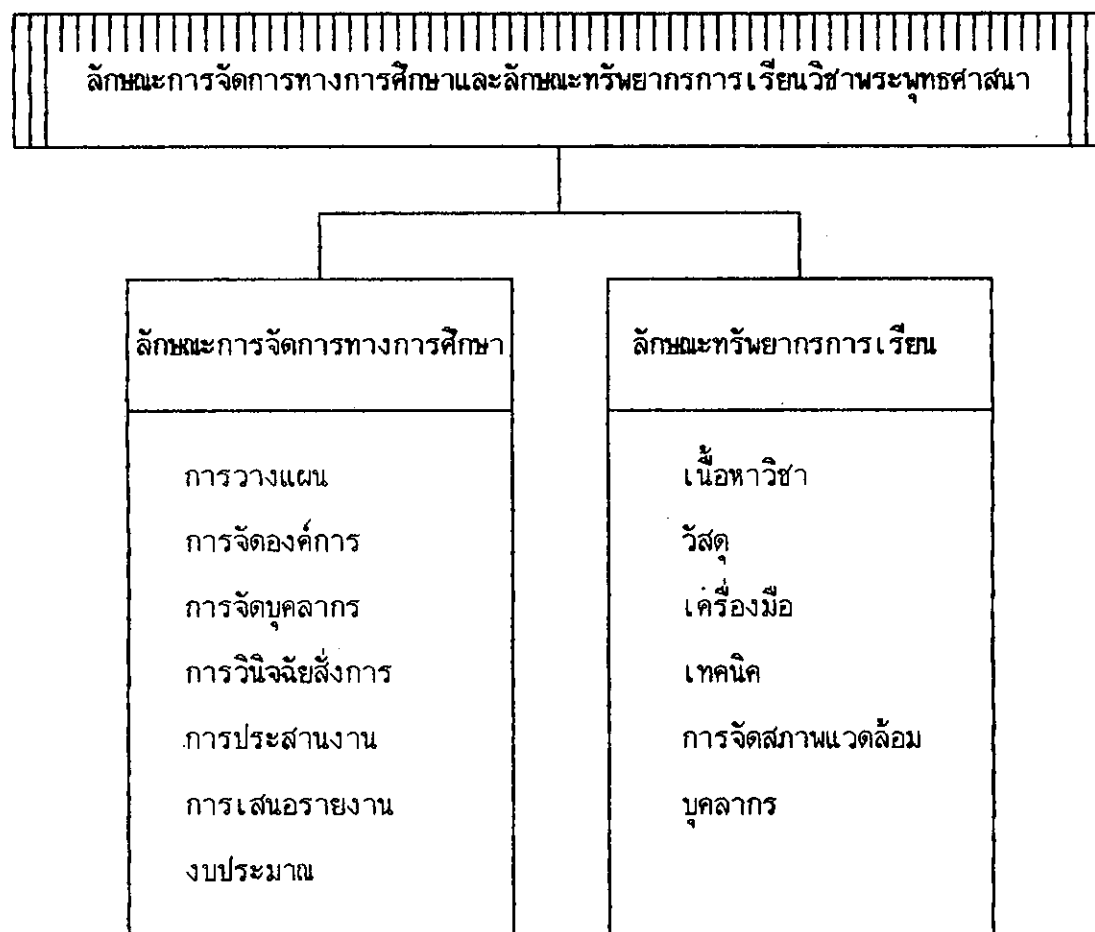
เนื้อหาวิชา ได้แก่ เนื้อหาสาระที่จัดไว้ในโปรแกรมการเรียนการสอน ควรมีความ
เหมาะสมกับหลักการของความรู้ทางจิตวิทยาและการออกแบบสาร

บุคคล หมายถึง ผู้ที่เกี่ยวข้องกับองค์ประกอบกับระบบการสอน ซึ่งได้แก่ ครูผู้สอน
ผู้เชี่ยวชาญ และผู้สนับสนุนอื่น ๆ ที่จำเป็น

4. ผู้เรียน หมายถึงผู้ที่กำลังศึกษาคือตัวนักเรียนเนื่องจากเทคโนโลยีการศึกษาเป็น

วิธีปฏิบัติอย่างมีระบบ การนำเทคโนโลยีการศึกษาเข้ามาใช้จึงต้องศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับตัวผู้เรียน ได้แก่ พื้นฐานความรู้และสภาพของผู้เรียนพอสมควร

จากการสัมภาษณ์พระภิกษุผู้เชี่ยวชาญทางพระพุทธศาสนา การศึกษาบัญชีทางวินัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการทางการศึกษาและทรัพยากรการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนา ซึ่งมีปัญหา 21 ด้าน และจากการศึกษากระบวนการของเทคโนโลยีการศึกษา ซึ่งกล่าวถึงขอบข่ายของเทคโนโลยีการศึกษา เมื่อนำแนวคิดทั้ง 3 ประการมาประมวลเข้าด้วยกันทำให้เกิดแนวคิดเพื่อการศึกษา 2 ประการคือ ลักษณะการจัดการทางการศึกษาและลักษณะทรัพยากรการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนา ดังปรากฏในภาพประกอบ 2

ภาพประกอบ 2 แสดงลักษณะการจัดการทางการศึกษาและลักษณะทรัพยากรการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนา

ตอนที่ 4 ลักษณะการจัดการศึกษาและทรัพยากรการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนา

ลักษณะการจัดการทางการศึกษาวิชาพระพุทธศาสนา

เพื่อให้การดำเนินการจัดการทางการศึกษาวิชาพระพุทธศาสนาสามารถปฏิบัติงานได้ตามจุดมุ่งหมาย ให้ได้ผลงานที่มีประสิทธิภาพ การจัดการทางการศึกษาจึงมีขั้นตอนในการปฏิบัติงาน 7 ด้านคือ

ด้านการวางแผน ได้มีผู้ให้ความหมายของการวางแผนไว้ดังนี้ ประชุม รอดประเสริฐ (2527 : 109) กล่าวถึง ความหมายของการวางแผนคือ กระบวนการที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจ จัดสรรทรัพยากรในปัจจุบัน เพื่อเกิดความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ในอนาคต และกรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ (2528 : 6) กล่าวว่า หมายถึงการทำสถิติ ข้อมูลในประสบการณ์การบริหารของนักบริหาร เพื่อเสาะแสวงหาแนวทางการเตรียมหลักและวิธีการดำเนินการปฏิบัติงานตามนโยบายอย่างรอบคอบให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ ทั้งในปัจจุบันและอนาคตอย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า การวางแผนเป็นการศึกษาประสบการณ์การบริหารของนักบริหาร และการตัดสินใจจัดสรรทรัพยากร เพื่อเกิดความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ในอนาคต

ประชุม รอดประเสริฐ (2527 : 110) ได้กล่าวถึงส่วนสำคัญของการวางแผนคือ

1. การสร้างสมมติฐานในอนาคต คือ ผู้วางแผนต้องศึกษารายละเอียดของปัจจัยทั้งภายนอกและภายใน เช่น ความเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยี ปัจจัย สังคม ปัจจัย การเมืองและปัจจัยเศรษฐกิจรวมถึง "คน" ว่ามีปัจจัยใด ก่อให้เกิดปัญหาและมีอิทธิพลต่อการดำเนินการ
2. การกำหนดวัตถุประสงค์
3. การพัฒนากลยุทธ์จะทำให้ห้องค์การบรรลุวัตถุประสงค์ได้ดีที่สุดและมีประสิทธิภาพมากที่สุด
4. การกำหนดเป้าหมายระยะปานกลาง ซึ่งจะชี้เฉพาะความสามารถที่จะทำห้องค์การบรรลุถึงความสำเร็จตามเวลาที่ได้กำหนดไว้

5. การกำหนดรายการปฏิบัติงานเพื่อให้การจัดสรรทรัพยากรเหมาะสมเพียงพอที่จะให้การดำเนินการบรรลุถึงเป้าหมาย

6. การสนับสนุนแผนหรือการใช้จ่าย

7. การปฏิบัติภารกิจกับกลุ่มข้อมูลย้อนกลับ

ด้านการจัดองค์การ ในด้านความหมาย หมายถึงกระบวนการจัดระบบการทำงานทั้งหมดภายในองค์การ หรือสำนักงาน โดยกำหนดลักษณะของตำแหน่งงาน วิธีการปฏิบัติ อำนาจหน้าที่ และการประสานงานระหว่างตำแหน่งต่าง ๆ ให้แน่นอนเพื่อให้การทำงานขององค์การดำเนินไปอย่างมีระเบียบแบบแผน (อิทธิมย์ ณ นคร. 2520 : 34; อ้างอิงมาจาก วิทยุ สาธร. ม.ป.ป.)

อิทธิมย์ ณ นคร (2520 : 35) ได้กำหนดลักษณะของสายการบังคับบัญชาที่ดีไว้ดังนี้คือ

1. จำนวนระดับชั้น (Level) ของสายการบังคับบัญชาแต่ละสายไม่ควรมากเกินไป ทำให้ไม่สะดวกในการควบคุมในการทำงาน

2. ควรมีลักษณะชัดเจน ว่าใครมีหน้าที่รับผิดชอบ ใครมีอำนาจสั่งการ จะต้องรายงานต่อผู้ใด ณ จุดใด

3. ไม่ควรก้าวก่าย ซ้ำซ้อน เพราะทำให้งานชักช้าและเกิดความเสียหาย

นอกจากนี้ แมค เคลียร์ และเฮนเคลย์ (อิทธิมย์ ณ นคร. 2520 : 32; อ้างอิงมาจาก Mc cleary and Hencley. n.d.) ได้สรุปทฤษฎีองค์การที่เกี่ยวกับระบบการศึกษาว่าควรมีเงื่อนไขที่สำคัญ 6 ประการ คือ

1. จะต้องมีการกำหนดขอบเขตของวัตถุประสงค์หรือเป้าหมาย และลักษณะที่จะต้องทำไว้ให้แน่ชัด

2. จะต้องมีการกำหนดอำนาจหน้าที่ในการวินิจฉัยสั่งการและควบคุมบังคับบัญชาไว้ให้แน่ชัด

3. จะต้องมีการมอบหมายงานให้แก่ตำแหน่งต่าง ๆ อย่างชัดเจน เพื่อให้ผู้ดำรงตำแหน่งมีความรับผิดชอบที่แน่นอน

4. จะต้องมีการติดต่อสื่อสารที่สะดวกรวดเร็วและแน่นอน เพื่อการประสานงานของหน่วยงานต่าง ๆ

5. จะต้องมีการสร้างภาวะผู้นำให้เกิดขึ้น เพื่อให้ความสัมพันธ์ภายในหน่วยงานดำเนินไปด้วยดี และมีการปรับปรุงงานอยู่เสมอโดยการอาศัยผู้นำเอง

6. จะต้องมียุทธศาสตร์บางอย่างที่สามารถส่งเสริมให้บุคลากรปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ

ด้านการบริหารบุคคล ความหมายของการบริหารบุคคล ประชุม รอดประเสริฐ (2528 :

2) กล่าวว่า หมายถึงการดำเนินการเกี่ยวกับตัวบุคคลในองค์กร หรือหน่วยงานนับตั้งแต่การสรรหาบุคคลมาปฏิบัติงานการบรรจุการแต่งตั้ง การพัฒนาบุคคล การประเมินผลการปฏิบัติงาน จนถึงการพิจารณาให้คนพ้นจากงาน และความมุ่งหมายของการบริหารบุคคล แคสเทตเตอร์ (Castetter. 1976 : 33) ได้ระบุไว้ดังนี้ คือ

1. เพื่อทำให้ความประสงค์ (Purpose) ของระบบได้บรรลุผล
2. เพื่อช่วยให้สมาชิกได้รับความสำเร็จในตำแหน่งและการปฏิบัติงานที่เป็นมาตรฐานที่กำหนดไว้

3. เพื่อพัฒนาการอาชีพของบุคลากร ให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุด
สำหรับประเภทของการพัฒนาบุคลากร ประชุม รอดประเสริฐจำแนกได้ 2 ประเภทคือ (ประชุม รอดประเสริฐ. 2528 : 138 - 139)

1. การพัฒนาผู้ใต้บังคับบัญชาให้บังเกิดผลตามความมุ่งหมายของผู้บังคับบัญชาที่นิยมใช้กัน เช่น การปฐมนิเทศ การสอนงาน การมอบอำนาจในการปฏิบัติงาน การสับเปลี่ยนโยกย้ายหน้าที่ การจัดที่เลี้ยง การให้ทำหน้าที่ผู้ช่วย การส่งไปศึกษาและดูงาน จัดประชุมสัมมนาและการจัดฝึกอบรม เป็นต้น

2. การพัฒนาตนเอง คือการพัฒนาตนเองของผู้บังคับบัญชาหรือหัวหน้างาน วิธีพัฒนาตนเองที่ก่อให้เกิดความสำเร็จ เช่น การศึกษาหาความรู้จากเอกสารวิชาการ การติดตามความเคลื่อนไหวเกี่ยวกับนโยบายและโครงการของงานที่อยู่ในความรับผิดชอบโดยตรง การเข้าร่วมสัมมนา การเป็นผู้นำการอภิปรายและผู้บรรยาย การศึกษาดูงานจากภายในประเทศและต่างประเทศ และการศึกษาเพิ่มเติมในสถานศึกษา เป็นต้น

ด้านการวินิจัยสั่งการ การวินิจัยสั่งการ หมายถึงการเลือกเอาทางใดทางหนึ่งในจำนวนทางที่มีให้เลือกเป็นจำนวนมาก การตัดสินใจสั่งการมีความสำคัญที่สุดในกระบวนการบริหาร

ทั้งหมด เพราะกระบวนการต่าง ๆ ล้วนดำเนินไปเพื่อช่วยและสนับสนุนในการตัดสินใจทั้งสิ้น ในการตัดสินใจเพื่อการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งให้เหมาะสมกับข้อมูลที่ได้วิเคราะห์ไว้เรียบร้อยแล้ว แมสซี และคูเกรส (ประชุม รอดประเสริฐ. ม.ป.ป.; อ้างอิงมาจาก Massie and Douglas. 2527 : 224 - 229) ถึงขั้นตอนการตัดสินใจไว้ 5 ขั้นตอน คือ

ขั้นที่ 1 ความเข้าใจในสภาพการณ์ หมายถึงการตัดสินใจที่ดีและมีเหตุผลผู้บริหารจะต้องมีความเข้าใจสภาพการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นเป็นอย่างดี

ขั้นที่ 2 การวิเคราะห์และการจำกัดขอบเขตของปัญหา หมายถึงผู้ตัดสินใจจะต้องศึกษาข้อมูลต่าง ๆ ที่มีอยู่โดยละเอียดโดยวิเคราะห์ถึงเหตุผล (reason) อุปสรรค (obstacles) และมูลเหตุ (symptoms) ในวิถีทางที่จะนำไปสู่ความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

ขั้นที่ 3 การค้นหาทางเลือกเป็นขั้นตอนที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการค้นหาและกระบวนการวิเคราะห์ซึ่งเป็นลักษณะเป็นวิธีการทางวิทยาศาสตร์ วิธีการค้นหาทางเลือกประกอบด้วยความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ของผู้นำ การอภิปรายร่วมกัน การศึกษาถึงข้อดีและข้อเสียของทางเลือกศึกษา และวิเคราะห์ดูความเป็นไปได้ ความขยันหมั่นเพียรของผู้ปฏิบัติงานและอื่น ๆ

ขั้นที่ 4 การเลือกทางปฏิบัติ คือเลือกทางปฏิบัติสำหรับการตัดสินใจ ผู้ตัดสินใจจะต้องพิจารณาโดยยืดยาว การเลือกทางปฏิบัติให้เกิดประโยชน์กับหน่วยงานและผู้ร่วมงานตามควร มีข่มมุ่งแต่ประโยชน์ของตนเองเท่านั้น

ขั้นที่ 5 การสนับสนุนและยอมรับการตัดสินใจ โดยปกติการตัดสินใจมักคำนึงถึงการได้รับการสนับสนุนยอมรับ การตัดสินใจจะได้รับการยอมรับและสนับสนุนขึ้นอยู่กับองค์ประกอบ 4 ประการ คือ การสื่อความหมาย การตั้งใจ การควบคุม และ เวลา

ทั้งห้าขั้นตอนเป็นกรอบของการตัดสินใจ วิธีการการตัดสินใจขึ้นกับองค์ประกอบหลายประการ เช่น สภาพการณ์ เวลา สภาพแวดล้อม ตัวผู้ตัดสินใจเองและอื่น ๆ

ด้านการประสานงาน ความหมายของคำว่าประสานงาน (กรมการศาสนา. 2528 : 45; อ้างอิงมาจาก ก่อ สวัสดิพานิชย์. ม.ป.ป.) กล่าวว่า การจัดทำให้คนในองค์การได้ทำงานให้มีความสัมพันธ์สอดคล้องกัน โดยยึดถือหน้าที่วัตถุประสงค์และมาตรฐานการปฏิบัติงานขององค์การเป็นหลัก และกรมการศาสนา (2528 : 45) ยังได้ให้ความหมายของการประสานงาน หมายถึง

การประสานแนวคิด พฤติกรรมของตนเองและผู้อื่นผสมผสานกลมกลืนกัน ไม่ขัดแย้งเพื่อประสานประโยชน์ของการปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมายร่วมกัน ดังนั้นผู้วิจัยจึงสรุปได้ว่าการประสานงานจึงเป็นการประสานพฤติกรรมและแนวคิดของบุคคลทุกฝ่ายมาทำงานร่วมกันเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย

หลักการบริหารงานเพื่อให้บุคลากรมีประสิทธิภาพในการทำงานตามเป้าหมายคือ (อภิรมย์ ณ นคร. 2520 : 112; อ้างอิงมาจาก วิทยุ สาสรร. ม.ป.ป.)

1. เปิดโอกาสให้บุคคลหลายฝ่ายร่วมกันแสดงความคิดเห็นในการทำงาน
2. พยายามให้งานต่าง ๆ สอดคล้องกับสภาพความต้องการของสังคมและชุมชน
3. ต้องมีการประชาสัมพันธ์ให้บุคคลทุกฝ่ายรับรู้
4. เปิดโอกาสให้บุคลากรให้มีโอกาสแสดงความคิดเห็น แนะนำ สนับสนุน และคัดค้าน

นโยบายการทำงาน

5. ยึดหลักยึดหยุ่นในการบริหาร
6. มอบความรับผิดชอบให้บุคลากรทุกคนเท่า ๆ กัน
7. การแต่งตั้งคณะกรรมการควรรออ่านขอบเขต มีจำนวนพอสมควร
8. มอบความรับผิดชอบให้แก่บุคลากรคนอื่นที่เชื่อถือและนับถือเพื่อเกิดความร่วมมือจาก

ทุกฝ่ายด้วยความสมัครใจ

ด้านการเสนอรายงาน การเสนอรายงาน วิทยุ สาสรร (2517 : 5) กล่าวว่า หมายถึงการรายงานสังเขปเสนอผู้บังคับบัญชาตามลำดับชั้น เพื่อให้ทราบผลการปฏิบัติงานเป็นระบบด้วยข้อเสนอแนะทางปฏิบัติเพิ่มเติม เพื่อแก้ไขปรับปรุงงาน เพื่อช่วยให้ผู้บังคับบัญชาตัดสินใจสั่งการได้ถูกต้องทันทั่วทั้งที่ ตลอดจนการบันทึกเก็บหลักฐานการปฏิบัติงานทุกระยะ และในการรายงานผลการปฏิบัติงานและประชาสัมพันธ์ของผู้บริหาร สงวน สิทธิเลิศอรุณ (2523 : 54) กล่าวว่า ควรดำเนินการตามกระบวนการบริหาร คือ เริ่มจากการวางแผน การจัดองค์การ การบริหารงานบุคคล การสั่งการ การประสานงาน ต่อจากนั้นผู้บริหารจะต้องติดตามว่าผลการปฏิบัติงานรุดหน้าเพียงใด มีอุปสรรคประการใด ผลการปฏิบัติสอดคล้องกับเป้าหมายหรือไม่ เพื่อจะได้ประเมินผลการปฏิบัติงานของผู้ร่วมงาน และจะได้เป็นข้อมูลรายงานการปฏิบัติงานต่อผู้บังคับบัญชา และประชาสัมพันธ์หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทราบ

ดังนั้นการเสนอรายงานอาจจะเป็นการเสนอด้วยวาจา หรือบันทึกเป็นหลักฐานการดำเนินงาน พร้อมทั้งเสนอแนะปัญหาและสถิติข้อมูลที่แท้จริงต่อผู้บังคับบัญชา ตลอดจนการประชาสัมพันธ์เพื่อขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงาน

ด้านงบประมาณในการบริหาร ด้านงบประมาณในการบริหาร กุลิก (Gulick. 1973 : 13) ได้กล่าวไว้ว่าหมายถึงการจัดทำงบประมาณ การเงิน การวางแผนหรือโครงการใช้จ่ายเงิน การทำบัญชี ตลอดจนการควบคุมดูแลการใช้จ่ายเงินอย่างรอบคอบและรัดกุมส่วนอิสแมน (กรมศาสนา . 2528 : 89; อ้างอิงมาจาก Isman. n.d.) กล่าวว่าการจัดงบประมาณคือ เครื่องมือในการบริหารที่เกี่ยวข้องกับการวางแผน โดยการกำหนดว่า แผนงานที่วางไว้ จะต้องใช้ค่าใช้จ่ายเท่าใด เพื่อนำมาเป็นค่าจ้างบุคลากร ค่าจัดซื้อจัดหาอุปกรณ์ เครื่องมือเครื่องใช้ ค่าก่อสร้างอาคารสถานที่ เป็นต้น การจัดงบประมาณการเงิน จะต้องดำเนินการตามแผนการจัดทำและแจกจ่ายวัสดุอุปกรณ์จะต้องควบคุมมิให้ค่าใช้จ่ายสูงกว่าที่ประมาณการไว้

ดังนั้น การงบประมาณในการบริหารจึงหมายถึงการวางแผนจัดหา การใช้จ่าย การบัญชี การควบคุมดูแล และตรวจสอบการใช้จ่ายเงินอย่างประหยัดรอบคอบ และรัดกุมตามนโยบายการบริหาร

ลักษณะทรัพยากรการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา

ลักษณะทรัพยากรการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา มี 6 ประเภท คือ

เนื้อหาวิชา เนื้อหาวิชา ได้แก่ เนื้อหาสาระที่จัดไว้ในโปรแกรมการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โดยมีรายละเอียดในด้านต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1. จุดมุ่งหมายของวิชาพระพุทธศาสนา มี 5 ด้าน ได้แก่

1.1 เพื่อให้เกิดศรัทธา ซาบซึ้ง และสำนึกในความสำคัญของพระพุทธศาสนา และเห็นคุณค่าของพระรัตนตรัย

1.2 เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับพุทธประวัติและหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา

1.3 เพื่อให้มีทักษะในการคิดและปฏิบัติตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาสามารถเลือกคุณธรรมไปใช้ในการดำเนินชีวิตเพื่อพัฒนาตนเองและสังคม

1.4 เพื่อให้เป็นพุทธศาสนิกชนที่ดี และสามารถปฏิบัติตามหน้าที่ของชาวพุทธได้อย่างถูกต้องเหมาะสม

1.5 เพื่อให้มีความรู้ ความเข้าใจและปฏิบัติศาสนพิธีได้ถูกต้อง

2. เนื้อหาวิชา กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดเนื้อหาวิชาไว้ 8 เรื่อง คือ

2.1 ประวัติและความสำคัญของพระพุทธศาสนา

2.2 พุทธประวัติ ประวัติพุทธสาวก พุทธสาวิกาและเรื่องชาวพุทธตัวอย่าง

2.3 หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา

2.4 พระสงฆ์และการปฏิบัติหน้าที่เหมาะสมต่อพระสงฆ์

2.5 ภาษามาลี พระไตรปิฎก พุทธศาสนสุภาษิต และศัพท์ทางพระพุทธศาสนา

2.6 หน้าที่ชาวพุทธ

2.7 การบริหารจัดการและเจริญปัญญา

2.8 มรรยาทชาวพุทธ ศาสนพิธี วันสำคัญทางพระพุทธศาสนา

3. อัตราเวลาเรียน อัตราเวลาเรียนวิชาพระพุทธศาสนากำหนดให้เรียนภาคเรียนละ

1 รายวิชา โดยใช้เวลา 2 คาบ/สัปดาห์ ที่หน่วยการเรียนรู้ภาคเรียนละ 1 หน่วยการเรียนรู้

วัสดุการสอน วัสดุการสอน ได้แก่ สื่อประเภทสิ่งเคลื่อนไหวทั้งหลาย ที่ช่วยเกื้อหนุนให้

กระบวนการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาดำเนินการไปอย่างมีประสิทธิภาพวัสดุประกอบการ

เรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น มีดังต่อไปนี้

1. เอกสารการเรียนรู้ กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดเอกสารการเรียนดังต่อไปนี้

1.1 หนังสือเรียน ได้แก่ หนังสือแบบเรียน หนังสือประกอบการเรียน ตลอดจนคู่มือครูและเอกสารประกอบอื่น ๆ

1.2 หนังสือเสริมประสบการณ์ ได้แก่ หนังสือที่จัดไว้บริการครูและนักเรียน ซึ่งโรงเรียนควรจัดหาไว้ในห้องสมุด ได้แก่

1.2.1 หนังสืออ่านนอกเวลา เป็นหนังสือที่ให้อ่านเพิ่มเติมชุดพระพุทธศาสนา และธรรมจริยา เช่น ความรู้เรื่องชาดก ประวัติพระสาวก พระเจ้าอโศกมหาราชและเรื่องประทับ แห่งชมพูทวีป เป็นต้น

1.2.2 หนังสือส่งเสริมการอ่านที่เกี่ยวกับชุดพระพุทธศาสนา เช่น เรื่อง ธรรมะเพื่อครองใจคน ประวัติอุบาสก และลิลิตสรรเสริญพระพุทธรูป เป็นต้น

1.2.3 หนังสือแบบฝึกหัดสำหรับให้ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติ โดยกระทรวงศึกษาธิการ เป็นผู้กำหนด

1.3 หนังสือสวดมนต์

2. วัสดุกราฟิกส์ ได้แก่ ภาพถ่าย หรือภาพวาด เช่น ขว้างจากหนังสือพิมพ์หรือวารสาร ประกอบการสอน หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา และภาพแสดงวัตรปฏิบัติของสงฆ์เมื่อสอนเรื่อง สถาบันสงฆ์ เป็นต้น รวมทั้งแผนที่ แผนภูมิ และภาพโฆษณาเพื่อสอนเรื่องพระรัตนตรัย เป็นต้น

3. วัสดุบันทึกเสียง เช่น เทปเพลงธรรมะ เพื่อสอนหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา และเรื่องอื่น ๆ

4. วัสดุบันทึกเสียงและภาพ เช่น ม้วนเทปวิดีโอที่แสดงวัตรปฏิบัติของสงฆ์หรือฟิล์ม ภาพยนตร์เกี่ยวกับประวัติวัฒนธรรมไทย

5. วัสดุฉาย ได้แก่ ฟิล์มสไลด์ภาพพุทธประวัติ ภาพธรรมะและภาพปรังสีเพื่อสรุป เนื้อหา เป็นต้น

6. วัสดุของจริง เช่น ดอกไม้ รูป เทียน

7. แบบทดสอบประเมินผลตามจุดประสงค์

เครื่องมือประกอบการสอน เครื่องมือประกอบการสอน หมายถึงสิ่งที่ช่วยอำนวยความสะดวกในการใช้วัสดุหรือใช้ถ่ายทอดเนื้อหาในการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จากเอกสารประกอบการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนามีดังต่อไปนี้

1. เครื่องขยายเสียง
2. เครื่องเทปบันทึกเสียง

3. เครื่องฉายต่าง ๆ เช่น เครื่องฉายภาพยนตร์ เครื่องฉายสไลด์ และเครื่องฉายวิดิทัศน์ เป็นต้น
4. ของจริง เช่น พระพุทธรูป ชุดหมั้นบูชา ธงชาติ และพระบรมฉายาลักษณ์ เป็นต้น
5. เครื่องมือที่ใช้ในการจัดนิทรรศการ เช่น บ้ายนิเทศ กระดานดำ และของตัวอย่างต่าง ๆ

เทคนิคการสอน เทคนิคการสอน หมายถึงวิธีการหรือกระบวนการหรือกิจกรรมที่ใช้ในการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา

1. กิจกรรมการเรียนการสอน ในคู่มือครูสังคมศึกษา เรื่องพระพุทธศาสนาตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดเทคนิคการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา (กระทรวงศึกษาธิการ. 2535 : 235) ไว้ดังนี้

เนื้อเรื่อง	กิจกรรมของครูผู้สอน	กิจกรรมของผู้เรียน
พระรัตนตรัย	ครูอธิบายเนื้อหาประกอบภาพหรือแผนภูมิ	นักเรียนช่วยกันอภิปราย
พุทธประวัติ	ครูเชิญวิทยากรมาบรรยายแล้วฉายภาพยนตร์หรือฉายภาพนิ่ง	นักเรียนช่วยอภิปรายและแบ่งกลุ่มทำสมุดภาพพุทธประวัติ
หลักธรรม	ครูอธิบายเนื้อหาให้ชมภาพยนตร์, ภาพนิ่งเกี่ยวกับการปฏิบัติธรรม นำนักเรียนไปวัดฟังธรรมหรือเชิญวิทยากรมาแสดงธรรมตามข้อที่ศึกษา	นักเรียนค้นคว้าทำรายงานรวบรวม สภามิตจัดบ้ายนิเทศ แบ่งหมู่ทำหัวข้อธรรมะ แสดงบทบาทสมมติ และลงมือปฏิบัติตนตามหลักธรรมตามวันหรือ สัปดาห์
สถาบันสงฆ์	ครูนิมนต์พระมาสนทนา หรือ นำภาพนิ่ง หรือวิดิทัศน์มาให้นักเรียนชม	นักเรียนช่วยกันอภิปราย จำแนกหน้าที่ของพระสงฆ์ ครูช่วยนักเรียนสรุป

เนื้อเรื่อง	กิจกรรมของครูผู้สอน	กิจกรรมของผู้เรียน
วัฒนธรรมไทย	ครูจัดให้นักเรียนได้ชมจากสื่อ ภาพยนตร์ สไลด์ แผนภูมิแล้ว สนทนา เรื่องบทสวดมนต์, ประเพณีการบวช หรือ ครูเชิญ วิทยากรท้องถิ่นมาอธิบาย	นักเรียนอภิปรายแล้วครูช่วยสรุป นักเรียนร่วมประกอบพิธีกรรมและ กิจกรรมทางพุทธศาสนาตามการ ที่เหมาะสม

2. กิจกรรมเสริมหลักสูตร ด้านกิจกรรมเสริมหลักสูตรมีกิจกรรมที่กำหนดไว้ดังนี้คือ

- 2.1 การจัดป้ายนิเทศ หรือการจัดนิทรรศการ
- 2.2 การอาราธนาพระสงฆ์หรือวิทยากรมาบรรยายธรรมะ
- 2.3 การนำนักเรียนไปร่วมกิจกรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา
- 2.4 การจัดทัศนศึกษาสถานที่สำคัญทางพระพุทธศาสนา
- 2.5 การนำนักเรียนไปปฏิบัติภารกิจธรรม รักษาศีล และการให้ทานที่วัด

การจัดสภาพแวดล้อมทางการเรียน หมายถึง การจัดสภาพแวดล้อมตามเงื่อนไขของ
สถานศึกษาและการจัดชั้นเรียนดังต่อไปนี้

1. มีอาคารสถานที่ และครุภัณฑ์สิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ
2. มีห้องเรียนและห้องปฏิบัติการที่สามารถแก้ปัญหาในการจัดการศึกษา ทั้งด้านเนื้อหา
และการปฏิบัติได้
3. มีวัสดุและอุปกรณ์การสอนเพียงพอ
4. มีครูประจำการที่มีคุณวุฒิตรงตามเรื่องที่สอนและตรงตามที่คณะกรรมการข้าราชการครู
กำหนด
5. ครูผู้สอนมีคุณสมบัติและพื้นความรู้ที่เหมาะสมต่อเนื้อหาวิชา

6. มีครูประจำการและบุคลากรเพียงพอต่อจำนวน นักเรียนกล่าวคือ ครูประจำการ 1 คนต่อนักเรียน 40 คน

7. มีการประสานสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดระหว่างโรงเรียนวัด บ้าน และชุมชน

บุคลากร บุคลากร หมายถึงผู้ที่เกี่ยวข้องกับองค์ประกอบของระบบการเรียนการสอนหรือ ทรัพยากรการเรียน บุคลากรที่มีส่วนช่วยให้การจัดการเรียนการสอนดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ ได้แก่ครูผู้สอน บุคคลที่เป็นทรัพยากรการเรียนได้แก่ นักวิชาการและผู้เชี่ยวชาญและทรัพยากรบุคคลอื่น ๆ เช่น ครูวัดผล ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการสอน และผู้เชี่ยวชาญวัสดุอุปกรณ์ เป็นต้น สิ่งที่ต้องพิจารณาในด้านบุคลากรมีดังต่อไปนี้

1. ด้านความรู้ของครูผู้สอน ในการประกาศพระศาสนาของพระพุทธองค์ ความรู้ที่ครูผู้สอนทั่วไปพอจะปฏิบัติได้มี 10 ประการ ดังต่อไปนี้ (พระราชนิพนธ์. 2530 : 82 - 87)

1.1. มีความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาและขอบเขตของกฎเกณฑ์และหลักการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องและที่จะนำมาใช้ในการสอนอย่างชัดเจน ตลอดจนรู้ขีดความสามารถของบุคคลที่มีพัฒนาการอยู่ในระดับต่าง ๆ

1.2 มีความรู้ความเข้าใจในกระบวนการพฤติกรรมต่าง ๆ ของมนุษย์เป็นอย่างดี

1.3 รู้วิธีการและกลวิธีปฏิบัติต่าง ๆ ที่จะนำเข้าสู่เป้าหมายที่ต้องการ

1.4 มีความรู้ในวิชาสรีรวิทยาและจิตวิทยา อย่างน้อยให้ทราบองค์ประกอบต่าง ๆ และการปฏิบัติหน้าที่ขององค์ประกอบเหล่านั้น ในกระบวนการเรียนรู้ของบุคคลและถ้าเป็นไปได้ควรมีความรู้ทั่วไปอย่างกว้างขวางโดยเฉพาะในทางวิทยาศาสตร์ เพื่อรู้จักสภาวะของสิ่งทั้งหลายและมีทัศนคติที่ถูกต้องต่อสิ่งเหล่านั้น อันจะเป็นเครื่องเพิ่มพูนประสิทธิภาพในการสอนให้ได้ผลดียิ่งขึ้น

1.5 รู้ความแตกต่างระหว่างบุคคล ในด้านความโน้มเอียงแนวความสนใจ และความถนัดโดยธรรมชาติ

1.6 รู้ความแตกต่างระหว่างบุคคล ในด้านระดับสติปัญญา ความสามารถพัฒนาการด้านต่าง ๆ และความพร้อมที่จะเรียนรู้

1.7 รู้ปัจจัยต่าง ๆ ที่จะเป็นอุปสรรค ถ่วงหรือส่งเสริมเพิ่มพูนผลสำเร็จของการเรียนรู้ และการฝึกอบรมในระดับต่าง ๆ กับรู้จักใช้เทคนิคต่าง ๆ เข้าแก้ไขหรือส่งเสริม นำการเรียนรู้และการฝึกอบรมให้ดำเนินก้าวหน้าไปด้วยดี

1.8 รู้ประวัติพื้นเพเดิมและประสบการณ์ในอดีตของผู้เรียน

1.9 พิจารณาสงเกตผู้เรียน ในขณะที่เขามีบทบาทอยู่ในชีวิตจริงภายในกลุ่มชน หรือสังคม สามารถรู้เท่าทันและเข้าใจพฤติกรรมต่าง ๆ ที่เขาแสดงออกในขณะนั้น ๆ ว่าเป็นผู้มี ปัญหาหรือไม่อย่างไร มองเห็นสาเหตุแห่งปัญหานั้น และพร้อมที่จะเข้าช่วยเหลือ แก้ไขได้ทันที

1.10 รู้ชัด เข้าใจแจ่มแจ้งและแน่วแน่ ผลสัมฤทธิ์ที่เป็นจุดหมายนั้นคืออะไร เป็นอย่างไร และตนเองสามารถกระทำผลสัมฤทธิ์นั้นให้เกิดขึ้นได้จริงด้วย

2. วัสดุ เครื่องมือ และเทคนิคในการสอนของครูผู้สอน พระราชวรมณี (2530 : 113 - 124) ได้กล่าวถึงวิธีสอนของพระพุทธเจ้ามีหลายอย่างที่น่าสนใจ เกิด คือ

2.1 แบบสาธิตจำหรือสนทนา พระราชวรมณีกล่าวว่าวิธีนี้น่าจะเป็นวิธีที่ทรง ำชัยย่อมไม่น้อยกว่าวิธีอื่น ในการสนทนาพระพุทธเจ้ามักจะทรงเป็นฝ่ายถามนำคู่สนทนาเข้าสู่ความ เข้าใจธรรมและความเลื่อมใสศรัทธาในที่สุด และทรงส่งเสริมให้สาวกสนทนาธรรมกันดังใน มงคลสูตร ว่า "การสนทนาธรรมตามกาล เป็นมงคลอันอุดม"

2.2 แบบบรรยาย วิธีสอนแบบนี้ น่าจะทรงใช้ในที่ประชุมใหญ่ ในการแสดงธรรม ประจำวัน ซึ่งมีประชาชนหรือพระสงฆ์จำนวนมาก วิธีนี้เหมาะสำหรับผู้ที่มีพื้นฐานความรู้ ความเข้าใจ ความเลื่อมใสศรัทธาอยู่แล้ว มาฟังเพื่อหาความรู้ความเข้าใจเพิ่มเติม และหาความสงบสุขทางจิตใจ ลักษณะพิเศษของวิธีสอนแบบนี้จากคัมภีร์บอกว่า ทุกคนที่ฟังพระองค์แสดงธรรมในที่ประชุมนั้น แต่ละคน รู้สึกว่าพระพุทธเจ้าตรัสอยู่กับตัวเขาเองโดยเฉพาะ

2.3 แบบตอบปัญหา ผู้ที่มาถามปัญหา นอกจากผู้ที่สงสัยในข้อธรรมต่าง ๆ แล้ว โดยมากเป็นผู้มีนิสัยถือลัทธิศาสนาอื่นมาถามเพื่อต้องการรู้คำสอนฝ่ายพระพุทธศาสนา หรือเพียบเคียง กับคำสอนในลัทธิของตนบ้างก็มาถามเพื่อลองภูมิในการตอบพระพุทธองค์ทรงให้พิจารณาลักษณะของ ปัญหาและใช้วิธีตอบให้เหมาะสมกับลักษณะวิธีตอบเป็น 4 อย่าง คือ

2.3.1 ตอบปัญหาแบบตรงไปตรงมา เช่น คำตอบที่ว่า "ถูกแล้ว"

2.3.2 ปัญหาที่ฟังย้อนถามแล้วจึงแก้ปัญหาลงท้าย เช่น ถามว่า "ที่ถามหมายถึงแง่ใด" เมื่อทราบคำตอบแล้วจึงแก้ปัญหาลงท้าย

2.3.3 ปัญหาที่แยกความตอบ คือ แยกตอบปัญหาค่อยเป็นตอน ๆ

2.3.4 ปัญหาที่ฟังยังไม่เสีย คือ ปัญหาที่ถามนอกเรื่องไร้ประโยชน์ก็ฟังยังไม่เสียแล้วชักนำสู่แนวเรื่องที่ประสงค์ต่อไป

2.4 แบบวางกฎข้อบังคับ ในการสอนแบบนี้เมื่อเกิดเรื่องพระภิกษุทำความผิดอย่างใดอย่างหนึ่งขึ้นเป็นครั้งแรก เมื่อมีผู้นำความมากราบทูลพระพุทธเจ้า พระองค์จะทรงเรียกประชุมสงฆ์ สอบถามพระภิกษุผู้กระทำความผิด เมื่อเจ้าตัวรับความเป็นสัตย์จริงแล้วก็จะทรงดำหนิชี้แจงผลเสียหายที่เกิดแก่ส่วนรวม พรรณาผลภัยของความประพฤติไม่ดีและคุณประโยชน์ของความประพฤติที่ดีงามแล้วทรงแสดงธรรมกถาที่สมควรเหมาะสมกับเรื่องนั้น จากนั้นจะตรัสให้พระสงฆ์ทราบบว่า จะทรงบัญญัติสิกขาบทโดยทรงแถลงวัตถุประสงค์ในการบัญญัติให้ทราบ แล้วทรงบัญญัติสิกขาบทข้อนั้น ๆ ไว้ด้วยความเห็นชอบพร้อมกันของสงฆ์ในที่ประชุม

3. เทคนิคหรือวิธีสอนของพระพุทธองค์ มีดังนี้คือ

3.1 การยกอุทธาหรณ์และการเล่านิทานประกอบ เพื่อช่วยให้เกิดความเข้าใจง่าย และจำแนกง่ายเกิดความเพลิดเพลินในการสอน

3.2 การเปรียบเทียบด้วยข้ออุปมา ช่วยให้เรื่องที่ลึกซึ้งเข้าใจยาก ปรากฏความหมายชัดเจนและเข้าใจง่าย

3.3 การใช้อุปกรณ์การสอนโดยใช้วัตถุสิ่งของที่มีในธรรมชาติ มักจะใช้นางอู่มานั่นเอง

3.4 การทำเป็นตัวอย่างโดยเฉพาะจริยธรรมการเป็นตัวอย่าง เป็นแบบอย่างของผู้นำที่ดี

3.5 การเล่นภาษา เล่นคำ ใช้ความหมายใหม่ เป็นการแสดงให้เห็นพระปรีชาสามารถของพระพุทธเจ้าที่ทรงรอบรู้ทุกด้าน

3.6 อุปายเลือกคนและการปฏิบัติรายบุคคล เช่น เมื่อพระพุทธองค์ประกาศ พระศาสนาทรงพิจารณาว่า ควรโปรดใครก่อน

3.7 การรู้จักหะและโอกาส คือผู้สอนต้องรู้จักใช้หะและโอกาสให้เป็น ประโยชน์ เช่น เมื่อผู้เรียนยังไม่พร้อมก็ต้องมีความอดทน เมื่อถึงโอกาสก็ต้องมีความฉับไว จับมาใช้ให้เป็นประโยชน์ไม่ปล่อยให้ผ่านเลยไปเสียเปล่า

4. คุณสมบัติของผู้สอน คุณสมบัติของผู้สอนตามแนวพุทธคุณ พระราชมุนี (2530 : 78) เห็นควรแยกเป็น 2 ส่วน คือคุณสมบัติที่ปรากฏออกมาภายนอก หมายถึงบุคลิกภาพและ คุณสมบัติภายใน หมายถึงคุณธรรมของครูผู้สอน

4.1 บุคลิกภาพของครูผู้สอน ในพระสนะของท่านพุทธทาสภิกขุ เสนีย์ มีทรัพย์ (2534 : 233 - 235) ได้เสนอไว้ดังนี้

4.1.1 ประพฤติตนดีสม่ำเสมอ
4.1.2 ดำรงชีวิตและปฏิบัติตนเป็นตัวอย่างที่ดีของชุมชน
4.1.3 ประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดีของสังคมในด้านศีลธรรม วัฒนธรรม กิจนิสัย สุสัย และอุปนิสัย

- 4.1.4 นำนักเรียนให้พ้นจากทางเสื่อม
- 4.1.5 ไม่ทำรบกวนนักเรียนจนเกินกว่าเหตุ
- 4.1.6 เป็นคนตรงต่อเวลา
- 4.1.7 สร้างความก้าวหน้าในอาชีพตามความสามารถของตน
- 4.1.8 เว้นการกระทำผิดเรื่องชู้สาว
- 4.1.9 รักษาชื่อเสียงและค่านิยมของโรงเรียนและคณะครู
- 4.1.10 ทำงานเป็นหมู่คณะได้ดี
- 4.1.11 ให้ความช่วยเหลือแก่เพื่อนร่วมอาชีพเดียวกัน
- 4.1.12 รับผิดชอบต่อหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย
- 4.1.13 รับผิดชอบต่อการกระทำของตนเอง
- 4.1.14 มีอารมณ์ขันแต่ไม่ตลกเหลวไหล

- 4.1.15 แต่งกายเรียบร้อยเสมอ
- 4.1.16 มีระเบียบวินัย
- 4.1.17 มีกิริยาวาจาสุภาพอ่อนโยน ยิ้มง่าย
- 4.1.18 แสดงกิริยาวาจาสุภาพ ใช้ภาษาสุภาพและถูกต้อง
- 4.1.19 วางตนเหมาะสม เข้ากับชนทุกชั้น
- 4.1.20 ปฏิบัติตนได้เหมาะสมกับโอกาสและสถานที่
- 4.1.21 สร้างความสัมพันธ์และความสามัคคีอันดีระหว่างครูและผู้ปกครอง
- 4.1.22 แนะนำให้นักเรียนใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์
- 4.1.23 ส่งเสริมให้นักเรียนมีความเมตตา กรุณา อดทน ซื่อสัตย์ และสุภาพ

อ่อนโยน

- 4.1.24 ไม่ให้นักเรียนทำในสิ่งที่เกินความสามารถและ เกินความศรัทธา
- 4.1.25 ปฏิบัติกับนักเรียนได้เหมาะสมกับเพศและวัย
- 4.1.26 ทำหน้าที่การงานด้วยความรวดเร็วและถูกต้อง
- 4.1.27 รู้จักวิพากษ์วิจารณ์เพื่อปรับปรุงการศึกษาและการงานด้วยถ้อยคำ

ที่สุภาพไม่ให้อื่นเสียกำลังใจ

- 4.1.28 สร้างชื่อเสียงและเกียรติคุณให้แก่ตนเอง เพื่อนร่วมงานและสถาบัน
- 4.1.29 หลีกเลี่ยงสิ่งที่ก่อให้เกิดความแตกร้างในหมู่คณะ เช่น ความริษยา

และความพยายามเพียรดั้น

- 4.1.30 ใช้กลวิธีสอนที่ทำให้ผู้เรียนเกิดความรู้จริงประกอบด้วยคุณธรรม ซึ่งสามารถนำไปใช้ในวัดประจำวันอย่างมีความสุข

4.2 คุณธรรมของครูผู้สอน หมายถึงคุณสมบัติภายในของครูผู้สอน พระราชวรมณี (2530 : 94) ได้เสนอแนะคุณลักษณะของผู้สอนที่เรียกว่าองค์คุณของกัลยาณมิตร มี 7 ประการคือ

- 4.2.1 ปิโย - น่ารัก (ในฐานะเป็นที่วางใจและสนิทสนม)
- 4.2.2 ครุ - น่าเคารพ (ในฐานะให้เกิดความรู้สึกรอบอุ้มใจเป็นที่พึ่งได้

และปลอดภัย)

4.2.3 ภาวนีโย-น่ายกย่อง (ในฐานะทรงคุณคือความรู้และภูมิปัญญาแท้จริง)

4.2.4 วตฺตา-รู้จักพูด (คอยให้คำแนะนำ ว่ากล่าวตักเตือนเป็นที่ปรึกษาที่ดี)

4.2.5 วจนฺกุ ขโม-อดทนต่อถ้อยคำ (พร้อมที่จะรับฟังคำซักถามต่าง ๆ

อยู่เสมอและสามารถรับฟังได้ด้วยอารมณ์ไม่ว้าว)

4.2.6 คมภีรณฺจ กถิ กตฺตา - กล่าวชี้แจงแถลงเรื่องต่าง ๆ ที่ลึกซึ้งได้

4.2.7 โน จณฺฐาเน นิโยชเย-ไม่ชักจูงไปในทางที่เสื่อมเสีย

ด้านบุคคลที่เป็นทรัพยากรการเรียนและบุคคลอื่น ๆ บุคคลที่เป็นทรัพยากรการเรียน ได้แก่ นักวิชาการและผู้เชี่ยวชาญด้านต่าง ๆ ซึ่งจะช่วยให้การจัดการเรียนการสอนดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ เช่น ผู้บริหารโรงเรียนและผู้ช่วยฝ่ายต่าง ๆ ตลอดจนครูแนะแนว ครูวัดผล ครู-บรรณารักษ์ ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการสอน ผู้เชี่ยวชาญด้านวัสดุอุปกรณ์ ตลอดจนคนงาน และเจ้าหน้าที่จะมาช่วยอำนวยความสะดวก เป็นต้น บุคลากรเหล่านี้เป็นส่วนหนึ่งของทรัพยากรการเรียน ที่ช่วยให้การเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาประสบความสำเร็จได้

วิธีการดำเนินการวิจัย

การศึกษาการจัดการทางการศึกษาและทรัพยากรการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในเขตกรุงเทพมหานครครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบสำรวจ มีขั้นตอนการดำเนินการ 2 ขั้นตอน คือ

ขั้นที่ 1 การศึกษาข้อมูลพื้นฐานของการจัดการทางการศึกษาและทรัพยากรการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนา เพื่อให้ได้ลักษณะที่เหมาะสมในการจัดการทางการศึกษาและทรัพยากรการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนา ตามความคิดเห็นของคณะกรรมการปรับปรุงหลักสูตรวิชาพระพุทธศาสนา ผู้วิจัยสัมภาษณ์คณะกรรมการการปรับปรุงหลักสูตรวิชาพระพุทธศาสนาและคณะกรรมการปรับปรุงหลักสูตรพระพุทธศาสนาเพื่อนำข้อมูลมาประมวลเป็นลักษณะของการจัดการทางการศึกษา และลักษณะทรัพยากรการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นตามแนวคิดของคณะกรรมการปรับปรุงหลักสูตรวิชาพระพุทธศาสนา

ขั้นที่ 2 เป็นการศึกษาลักษณะการจัดการทางการศึกษาและลักษณะทรัพยากรการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนา จากสภาพการจัดการศึกษาในโรงเรียนว่าสอดคล้องกับแนวคิดที่คณะกรรมการปรับปรุงหลักสูตรวิชาพระพุทธศาสนาเสนอแนะไว้หรือไม่ โดยใช้แบบสำรวจลักษณะการจัดการทางการศึกษาลักษณะทรัพยากรการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนาของโรงเรียนในเขตกรุงเทพมหานครที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นและเปรียบเทียบลักษณะดังกล่าวระหว่างโรงเรียนที่มีสถานภาพแตกต่างกัน

การดำเนินการขั้นตอนที่ 1

จุดประสงค์

เพื่อกำหนดลักษณะการจัดการทางการศึกษาวิชาพระพุทธศาสนาและกำหนดลักษณะทรัพยากรการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นตามข้อคิดเห็นของคณะกรรมการปรับปรุงหลักสูตรพระพุทธศาสนาพุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533)

ประชากร

ประชากร ได้แก่ คณะกรรมการปรับปรุงหลักสูตรพระพุทธศาสนา และคณะกรรมการ
ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการได้แต่งตั้งเมื่อวันที่ 10 มกราคม พ.ศ. 2534 จำนวน 22 คน ประกอบด้วย
พระภิกษุ 6 รูป นรवास ประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญจากกระทรวงศึกษาธิการ 9 คน อาจารย์
ผู้เชี่ยวชาญด้านพระพุทธศาสนา 7 คน และคณะกรรมการปรับปรุงหลักสูตรพระพุทธศาสนาในระดับ
มัธยมศึกษาตอนต้นที่แต่งตั้งเพิ่มเติมอีก 5 คน รวมประชากรทั้งหมด 27 คน

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างได้มาโดยการสัมภาษณ์แบบเจาะจง (Purposive Sampling) ประกอบด้วย
พระภิกษุ ผู้เชี่ยวชาญทางพระพุทธศาสนาจำนวน 3 รูป นรवासประกอบด้วย ผู้เชี่ยวชาญจาก
กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ 3 คน ผู้เชี่ยวชาญจากกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ
9 คน และอาจารย์ผู้เชี่ยวชาญด้านพระพุทธศาสนา 3 คน รวมกลุ่มตัวอย่างที่ได้สัมภาษณ์ จำนวน
18 คน (รายชื่อของคณะกรรมการปรับปรุงหลักสูตรวิชาพระพุทธศาสนา ที่ผู้วิจัยสัมภาษณ์ปรากฏใน
ภาคผนวก ข)

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้เป็นแบบสัมภาษณ์ลักษณะการจัดการทางการศึกษาและ
ลักษณะทรัพยากรการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 1 ชุด การ
ดำเนินการสร้างเครื่องมือตามลำดับขั้นตอนดังต่อไปนี้

ขั้นที่ 1 รวบรวมลักษณะการจัดการทางการศึกษาและลักษณะทรัพยากรการเรียนวิชา
พระพุทธศาสนาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โดยสัมภาษณ์พระภิกษุผู้เชี่ยวชาญทางพระพุทธศาสนา
(รายละเอียดการสัมภาษณ์ปรากฏในภาคผนวก ก)

ขั้นที่ 2 นำผลที่ได้จากการสัมภาษณ์พระภิกษุผู้เชี่ยวชาญทางพระพุทธศาสนา และผลจาก
การศึกษาค้นคว้างานวิจัยที่เกี่ยวกับการศึกษาวิชาพุทธศาสนาาประมวลเข้ากับขอบข่ายของเทคโนโลยี

การศึกษา ทำให้ได้ขอบเขตลักษณะการจัดการทางการศึกษาวิชาพระพุทธศาสนา 7 ด้าน และได้ลักษณะการจัดทรัพยากรการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา 6 ด้าน

ขั้นที่ 3 ศึกษาขอบเขตลักษณะการจัดการทางการศึกษาจากตำราและเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการจัดการทางการศึกษาทั้ง 7 ด้านคือ ด้านการวางแผน ด้านการจัดองค์การ ด้านการบริหารบุคคล ด้านการวินิจฉัยสั่งการ ด้านการประสานงาน และด้านงบประมาณ และศึกษาเอกสารและตำราที่เกี่ยวกับลักษณะทรัพยากรการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาใน 6 ด้านคือ ด้านเนื้อหาวิชา ด้านวัสดุประกอบการเรียน ด้านอุปกรณ์การสอน ด้านเทคนิคการสอน ด้านการจัดสภาพแวดล้อม และด้านบุคลากร

ขั้นที่ 4 นำขอบเขตลักษณะการจัดการทางการศึกษาและลักษณะทรัพยากรการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา มาสร้างเป็นแบบสัมภาษณ์ มีลักษณะคำถามเป็นแบบอิสระ

ขั้นที่ 5 นำแบบสัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยสร้างให้อาจารย์ที่ปรึกษาพิจารณา และตรวจสอบความเที่ยงตรงของแบบสัมภาษณ์ แล้วนำไปปรับปรุงแก้ไข

ขั้นที่ 6 นำแบบสัมภาษณ์ที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองสัมภาษณ์คณะกรรมการปรับปรุงหลักสูตร จำนวน 1 คน เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมของภาษา และเวลาที่ใช้จริง จากนั้นนำมาปรับปรุงแก้ไขและให้อาจารย์ที่ปรึกษาพิจารณา

ขั้นที่ 7 นำแบบสัมภาษณ์ที่ได้รับการปรับปรุงแก้ไขไปทดลองใช้กับคณะกรรมการปรับปรุงหลักสูตรวิชาพระพุทธศาสนาที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง (ตัวอย่างแบบสัมภาษณ์ปรากฏในภาคผนวก จ)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการและขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. ระหว่างวันที่ 28-30 กรกฎาคม พ.ศ. 2536 เดินทางไปพบพระภิกษุ เพื่อกำหนดวันสัมภาษณ์ และได้บอกแนวทางการสัมภาษณ์แก่พระเทพเวที พระเมธีธรรมาภรณ์ และพระราชธรรมนิเทศ การสัมภาษณ์พระภิกษุ สิ้นสุดเมื่อวันที่ 27 สิงหาคม พ.ศ. 2536

2. ระหว่างวันที่ 2-5 สิงหาคม พ.ศ. 2536 เดินทางไปพบคณะกรรมการปรับปรุงหลักสูตรวิชาพระพุทธศาสนา ที่กระทรวงศึกษาธิการ และคณาจารย์ผู้เชี่ยวชาญจากมหาวิทยาลัย

จำนวน 15 คน เพื่อกำหนดวันสัมมนา การสัมมนา คณะกรรมการปรับปรุงหลักสูตรวิชาพระพุทธศาสนาทั้ง 15 คน สิ้นสุดลงเมื่อวันที่ 1 กันยายน พ.ศ. 2536 (รายนามคณะกรรมการปรับปรุงหลักสูตรวิชาพระพุทธศาสนาที่สัมมนาปรากฏในภาคผนวก ข)

การวิเคราะห์ข้อมูล

นำผลที่ได้จากการสัมมนาคณะกรรมการปรับปรุงหลักสูตรวิชาพระพุทธศาสนามาประมวลสรุปเป็น 2 ด้าน คือ 1) ลักษณะการจัดการทางการศึกษาวิชาพระพุทธศาสนา และ 2) ลักษณะทรัพยากรการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ผลการสัมมนาในแต่ละด้านประมวลสรุปเป็นข้อ ๆ ได้ดังต่อไปนี้

1. ลักษณะการจัดการทางการศึกษาวิชาพระพุทธศาสนา

1.1 การวางแผนการจัดการศึกษาตามหลักสูตรวิชาพระพุทธศาสนา

1.1.1 โรงเรียนมีการวางแผนในด้านดังต่อไปนี้

1) ด้านบุคลากร ควรเตรียมบุคลากรให้มีความรู้และทักษะใน

การสอน

2) ด้านงบประมาณควรเตรียมงบประมาณเพื่อการจัดกิจกรรม

การเรียนการสอน

3) ด้านสถานที่เตรียมสถานที่ประกอบกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา

4) ด้านวิชาการ จัดการศึกษาตามหลักสูตรพระพุทธศาสนา ฉบับ

ปรับปรุง พ.ศ. 2533 และบริหารการเรียนการสอนให้สัมพันธ์กับหลักสูตร

1.1.2 การวางแผนมีวัตถุประสงค์ คือ

1) เพื่อให้การเรียนการสอนบรรลุตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตร

2) เพื่อให้โรงเรียนจัดงบประมาณในการจัดการเรียนการสอน

3) เพื่อให้การจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนามีประสิทธิภาพ

4) เพื่อให้มีบุคลากรที่เหมาะสมอยู่ในตำแหน่งงาน

1.1.3 ผู้มีส่วนร่วมในการวางแผนมีคุณสมบัติคือ

- 1) เป็นผู้บริหาร เช่น อาจารย์ใหญ่ ผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่ฝ่ายต่าง ๆ
- 2) เป็นผู้รู้และเข้าใจหลักสูตรวิชาพระพุทธศาสนา
- 3) ครูผู้สอนและผู้เกี่ยวข้องงานหมวดวิชาสังคมศึกษา
- 4) พระภิกษุ วิทยากร หรือ ผู้เชี่ยวชาญด้านพระพุทธศาสนาใน

ท้องถิ่น

1.1.4 การวางแผนมีข้อมูลดังต่อไปนี้

- 1) หลักสูตร คู่มือครูวิชาพระพุทธศาสนาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น
- 2) ข้อมูลด้านบุคลากร เช่น จำนวนครูผู้สอน จำนวนผู้เรียน และ
- 3) จำนวนงบประมาณสำหรับ วัสดุ อุปกรณ์ อาคารเรียนและ
- 4) สภาพปัญหาและความต้องการของครูในการจัดการเรียนการสอน

จำนวนวิทยากรในท้องถิ่น

กิจกรรมการเรียน

1.1.5 การประเมินผลการวางแผนควรประเมินดังต่อไปนี้

- 1) ประเมินว่าการปฏิบัติตามแผนที่วางไว้ทางด้าน บุคลากร
- 2) ประเมินผลการเตรียมการด้าน บุคลากร งบประมาณ สถานที่

งบประมาณ สถานที่ และวิชาการหรือไม่

และวิชาการ

1.2 การจัดองค์การภายในโรงเรียน

1.2.1 สายการบังคับบัญชามีลักษณะดังนี้คือ

- 1) มีสายการบังคับบัญชาที่ชัดเจนโดยเริ่มจากผู้บริหาร ผู้ช่วย-
ผู้บริหาร หัวหน้าสายวิชา หัวหน้าระดับและครูผู้สอนตามลำดับ
- 2) ผู้บริหาร ครูผู้สอนและผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายมาประชุมร่วมกันใน
การแก้ปัญหา ดำเนินการด้านบุคลากร ด้านวิชาการ ด้านงบประมาณและด้านสถานที่

1.2.2 การจัดกลุ่มวิชาให้วิชาพระพุทธศาสนาจัดอยู่ในกลุ่มวิชาสังคมศึกษา

1.2.3 การจัดครูผู้สอนจัดจำนวนของบุคลากรให้เหมาะสมกับจำนวนของนักเรียน จำนวนห้องเรียนและลักษณะกิจกรรม

1.3 การจัดบุคลากรภายในโรงเรียนมีลักษณะดังนี้

1.3.1 การคัดเลือกครูผู้สอน

- 1) เลือกครูที่มีความสนใจและมีทักษะในการสอน หรือ
- 2) เลือกครูที่มีคุณวุฒิต่างพระพุทธรศาสนา หรือ
- 3) เลือกครูที่มีคุณธรรมและจริยธรรมสามารถเป็นตัวอย่างที่ดี

แก่นักเรียน

1.3.2 การพัฒนาครูผู้สอนมีดังนี้

- 1) ส่งครูไปอบรมความรู้เกี่ยวกับหลักสูตรและวิธีสอนพุทธศาสนา
- 2) สนับสนุนให้ครูได้ฝึกปฏิบัติธรรม
- 3) จัดทำสื่อการสอนใหม่ ๆ มาให้ครูผู้สอน

1.3.3 การจัดสวัสดิการแก่ครูผู้สอนมีดังต่อไปนี้

- 1) จัดสรรงบประมาณสนับสนุนการไปอบรมหรือสัมมนา
- 2) อำนวยความสะดวกแก่วิทยากรตามโอกาส
- 3) จัดงบประมาณค่าวัสดุ อุปกรณ์และกิจกรรมในการเรียนการสอน

1.3.4 มีบุคลากรภายนอกมาช่วยพัฒนาการจัดการศึกษาดังนี้คือ

- 1) ช่วยสนับสนุนด้านงบประมาณการจัดการศึกษา
- 2) เชิญพระภิกษุหรือฆราวาสผู้เชี่ยวชาญมาเป็นวิทยากร
- 3) เชิญบุคลากรในชุมชนมาช่วยพิจารณาการจัดการศึกษา

1.4 การวินิจฉัยสั่งการ

1.4.1 ผู้มีอำนาจในการตัดสินใจการดำเนินการจัดการศึกษาได้แก่ผู้บริหาร ผู้ช่วยผู้บริหาร ครูผู้สอนและผู้เกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาวิชาพระพุทธศาสนา มาประชุมร่วมกัน เพื่อดำเนินการตัดสินใจ

1.4.2 การตัดสินใจอาศัยข้อมูลดังต่อไปนี้

- 1) ข้อมูลจากหลักสูตรคู่มือครูการจัดการศึกษาวิชาพระพุทธศาสนา
- 2) ข้อมูลจากรายงานการปฏิบัติงานของครูผู้สอน
- 3) ข้อมูลจากปัญหาการใช้สถานที่และการจัดกิจกรรมของครูผู้สอน
- 4) ข้อมูลจากปัญหาการวางแผนการใช้งบประมาณตามหลักสูตรวิชา

พระพุทธศาสนา

1.5 การประสานงาน โรงเรียนมีการประสานงานในลักษณะดังนี้คือ

1.5.1 มีการประสานงานระหว่างบุคลากรภายในโรงเรียนในการจัดเวลาเรียนกิจกรรมการเรียนการสอนให้สอดคล้องสัมพันธ์กัน

1.5.2 มีการประสานงานระหว่างบุคลากรภายนอกโรงเรียนได้แก่

- 1) เชิญผู้เชี่ยวชาญมานิเทศการจัดการศึกษา
- 2) ของงบประมาณการจัดกิจกรรมการศึกษา การจัดสถานที่ และ

ทุนการศึกษาของนักเรียน

3) ประสานงานกับชุมชนและวัดในการร่วมงานด้านการเรียนการสอนและการจัดกิจกรรมเนื่องในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา

1.6 การเสนอรายงาน

1.6.1 โรงเรียนมีวิธีการเสนอรายงานดังนี้

- 1) ครูผู้สอนรายงานการปฏิบัติงานตามสายการบังคับบัญชาเป็นลายลักษณ์อักษร
- 2) ครูผู้สอนรายงานปัญหาด้านสถานที่ การดำเนินงานด้านวิชาการ และปัญหาเรื่องงบประมาณแก่ผู้บริหารตามสายการบังคับบัญชา

1.6.2 การประเมินผลการปฏิบัติงานมีดังนี้

- 1) ด้านบุคลากร ประเมินผลจากรายงานการปฏิบัติงานของบุคลากร การสำรวจและสังเกตผลการปฏิบัติงานของครูผู้สอน
- 2) ด้านงบประมาณ ประเมินผลการใช้งบประมาณถูกต้องตามวัตถุประสงค์การจัดการศึกษาและถูกต้องตามกฎหมายระเบียบทางราชการหรือไม่

3) ด้านสถานที่ ประเมินผลจากการเตรียมการ การดำเนินการ การใช้สถานที่ บัณฑิตและอุปสรรค จากรายงานการใช้สถานที่และสภาพแวดล้อมของครูผู้สอน

4) ด้านวิชาการ ประเมินผลการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนว่า สอดคล้องกับหลักสูตรเพียงไร และสังเกตจากการประพฤติปฏิบัติของนักเรียน

1.7 งบประมาณ

1.7.1 งบประมาณการจัดการได้มาจาก

- 1) งบประมาณของรัฐบาล
- 2) สมาคมผู้ปกครองและครูให้การสนับสนุน
- 3) มูลนิธิหรือเอกชนให้การสนับสนุน
- 4) วัดหรือพระภิกษุสงฆ์มอบให้

1.7.2 การจัดสรรงบประมาณควรจัดให้สอดคล้องกับการวางแผนในด้านต่อไปนี้

- 1) ครูผู้สอน
- 2) การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน
- 3) วัสดุและอุปกรณ์การเรียนการสอน
- 4) อาคารสถานที่และสภาพแวดล้อมภายในโรงเรียน

1.7.3 การประเมินผลการใช้งบประมาณควรประเมินดังนี้

- 1) ใช้งบประมาณถูกต้องตามวัตถุประสงค์การจัดการศึกษาตามหลักสูตรพระพุทธศาสนาหรือไม่
- 2) ใช้งบประมาณได้อย่างคุ้มค่าเพียงไร
- 3) ใช้งบประมาณได้อย่างเหมาะสมหรือไม่
- 4) ใช้งบประมาณถูกต้องตามกฎระเบียบทางราชการหรือไม่

2. ลักษณะทรัพยากรการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สรุป ประเด็นได้ 6 ประเด็นต่อไปนี้

2.1 การกำหนดเนื้อหาในการเรียนการสอนกำหนดเนื้อหาดังต่อไปนี้

2.1.1 กำหนดตามจุดมุ่งหมายในการสอนที่ปรากฏในหลักสูตรวิชาพระพุทธศาสนาฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533

2.1.2 กำหนดเนื้อหาการสอนตามที่หลักสูตรวิชาพระพุทธศาสนากำหนดไว้

2.1.3 ควรจัดเนื้อหาวิชาให้เหมาะสมกับวัยของผู้เรียนและสามารถนำความรู้จากเนื้อหาไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้

2.2 การเลือกและการใช้สื่อการสอน

2.2.1 เลือกและใช้สื่อการสอนตามที่ระบุไว้ในคู่มือหลักสูตรวิชาพระพุทธศาสนา

2.2.2 เลือกและใช้สื่อการสอนให้เหมาะสมกับจุดมุ่งหมายและเนื้อหาที่ระบุไว้ในคู่มือหลักสูตรวิชาพระพุทธศาสนา

2.2.3 กำหนดระยะเวลาการใช้สื่อการสอนได้เหมาะสมกับเวลาเรียน

2.2.4 เลือกสื่อการสอนได้เหมาะสมกับเนื้อหาและกิจกรรมการเรียน

การสอน

2.2.5 มีการใช้สื่อการสอนทุกประเภทตามที่ระบุไว้ในคู่มือหลักสูตรวิชา

พระพุทธศาสนา

2.3 การใช้เทคนิคหรือวิธีสอน

2.3.1 มีการใช้เทคนิคการสอนตามที่ระบุไว้ในหลักสูตรวิชาพระพุทธศาสนา

2.3.2 มีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามที่ระบุไว้ในคู่มือหลักสูตรวิชา

พระพุทธศาสนา

2.3.3 มีการจัดกิจกรรมการเรียนแก่ผู้เรียนทั้งทางด้านทฤษฎีและด้าน

การปฏิบัติ

2.3.4 มีการจัดกิจกรรมทางพุทธศาสนาแก่นักเรียนให้มากจนเกิดเป็นนิสัย

2.4 การจัดสภาพแวดล้อมทางการเรียน

2.4.1 มีอาคารเรียนหรือห้องปฏิบัติการทางศาสนา

2.4.2 ภายในอาคารเรียนมีสิ่งอำนวยความสะดวกในด้านสื่อการสอน

2.4.3 มีการควบคุมสภาพแวดล้อมทางการเรียนเช่น แสง เสียง และ อุณหภูมิ ความสะอาดและความเป็นระเบียบ

2.4.4 มีวิทยากรและผู้เชี่ยวชาญจากภายนอกมาร่วมช่วยเหลือด้านกิจกรรม การเรียนการสอน

2.4.5 มีหนังสืออ่านประกอบให้นักเรียนได้ศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติม

2.5 การประเมินผล

2.5.1 ควรประเมินผลตามที่กำหนดในหลักสูตรวิชาพระพุทธศาสนา คือ ด้านพหุคุณนิสัย จิตนิสัย และทักษะนิสัย

2.5.2 ควรประเมินผลด้านจิตนิสัยให้มากคือ การทำให้ปฏิบัติจนเกิดเป็นนิสัย

2.5.3 ควรประเมินผลการเรียนรู้ตามขั้นตอนที่ระบุไว้ในหลักสูตรวิชาพระพุทธศาสนา

2.6 คุณสมบัติของบุคลากร ครูผู้สอนควรมีคุณสมบัติดังต่อไปนี้

2.6.1 มีความรู้ในเรื่องที่สอน

2.6.2 มีทักษะและวิธีการสอนวิชาพระพุทธศาสนาได้หลายแบบ

2.6.3 มีทัศนคติที่ดีต่อการเป็นครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนา

2.6.4 เคยเข้ารับการอบรมหรือสัมมนาการสอนวิชาพระพุทธศาสนา

2.6.5 มีบุคลิกภาพที่ดีในด้านการแต่งกาย ความสะอาด สามารถเป็น ตัวอย่างที่ดีแก่นักเรียน

2.6.6 มีคุณธรรมในด้านความเป็นกัลยาณมิตรต่อศิษย์ ให้ความเป็นธรรม ให้ความสนิทสนมต่อศิษย์ รู้จักชมเชยลูกศิษย์ เข้าสอนตรงเวลาและติดตามความประพฤติของนักเรียน

การดำเนินการในขั้นตอนที่ 2

จุดประสงค์

1. เพื่อเปรียบเทียบลักษณะการจัดการทางการศึกษาและลักษณะทรัพยากรการเรียนวิชา

พระพุทธศาสนาในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นที่มีสถานภาพแตกต่างกันในด้านคุณภาพทาง
จริยธรรมของโรงเรียนที่ได้รับการคัดเลือกและไม่ได้รับการคัดเลือกเป็นสถานที่จัดจริยศึกษาดีเด่น

2. เพื่อเปรียบเทียบลักษณะการจัดการทางการศึกษาและลักษณะทรัพยากรการเรียนวิชา
พระพุทธศาสนาในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ที่มีสถานภาพแตกต่างกันในด้านประเภทของ
โรงเรียนแบบสหศึกษาและไม่ใช่แบบสหศึกษา

3. เพื่อเปรียบเทียบลักษณะการจัดการทางการศึกษาและลักษณะทรัพยากรการเรียนวิชา
พระพุทธศาสนาในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นที่มีสถานภาพแตกต่างกันในด้านสภาพแวดล้อม
ของโรงเรียนในเขตวัดและนอกเขตวัด

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้บริหารและครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียน
ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ในเขตกรุงเทพมหานคร
จำนวน 110 โรงเรียน จำนวนโรงเรียนผู้บริหาร และครูผู้สอนปรากฏในตาราง 3

ตาราง 3 จำนวนโรงเรียน ผู้บริหารและครูผู้สอนจำแนกตามสถานภาพของโรงเรียน

ประเภทของโรงเรียน	สหศึกษา						ไม่ใช่สหศึกษา					
	ในเขตวัด			นอกเขตวัด			ในเขตวัด			นอกเขตวัด		
สภาพแวดล้อม	จำนวน			จำนวน			จำนวน			จำนวน		
คุณภาพทางจริยธรรม	โรงเรียน	ผู้บริหาร	ครู	โรงเรียน	ผู้บริหาร	ครู	โรงเรียน	ผู้บริหาร	ครู	โรงเรียน	ผู้บริหาร	ครู
ได้รับการคัดเลือก	3	3	6	10	10	20	4	4	8	6	6	12
ไม่ได้รับการคัดเลือก	25	25	50	46	46	92	8	8	16	8	8	16
รวม	28	28	56	56	56	112	12	12	24	14	14	28

จากตาราง 3 แสดงให้เห็นว่า

1. โรงเรียนได้รับการคัดเลือก จำนวน 23 โรงเรียน ในจำนวน 23 โรงเรียน เป็นแบบสหศึกษาจำนวน 13 โรงเรียน ไม่ใช่สหศึกษาจำนวน 10 โรงเรียน เป็นโรงเรียนในเขตวัดจำนวน 7 โรงเรียน และโรงเรียนนอกเขตวัดจำนวน 16 โรงเรียนจากจำนวนโรงเรียน จะได้จำนวนผู้บริหารที่เป็นประชากร 23 คน และครูผู้สอน 46 คน

2. โรงเรียนไม่ได้รับการคัดเลือกจำนวน 87 โรงเรียน ในจำนวน 87 โรงเรียน มีโรงเรียนเป็นแบบสหศึกษาจำนวน 71 โรงเรียน ไม่เป็นแบบสหศึกษาจำนวน 16 โรงเรียน เป็น

โรงเรียนในเขตวัดจำนวน 33 โรงเรียน และโรงเรียนนอกเขตวัดจำนวน 54 โรงเรียน จากจำนวนโรงเรียนจะได้ผู้บริหารที่เป็นประชากร 87 คน และครูผู้สอน 174 คน

กลุ่มตัวอย่าง หมายถึงผู้บริหารโรงเรียน สังกัดกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ในเขตกรุงเทพมหานครจำนวนโรงเรียนละ 1 คน และครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวนโรงเรียนละ 2 คน มีผู้บริหารตอบแบบสำรวจจำนวน 74 คน คิดเป็นร้อยละ 67.27 และครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนาตอบแบบสำรวจจำนวน 147 คน คิดเป็นร้อยละ 66.81

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

1. การสร้างเครื่องมือ มีกระบวนการในการสร้างเครื่องมือดังนี้

ขั้นที่ 1 นำผลการสัมภาษณ์คณะกรรมการปรับปรุงหลักสูตร ทำให้ได้ข้อสรุปลักษณะการจัดการทางการศึกษาและลักษณะทรัพยากรการเรียนแบ่งเป็น 2 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ลักษณะการจัดการทางการศึกษาวิชาพระพุทธศาสนา มีการศึกษาใน 7 ด้านคือ ด้านการวางแผน การจัดองค์การ การจัดบุคลากร การวินิจัยสั่งการ การประสานงาน การเสนอรายงาน และงบประมาณการจัดการศึกษา

ตอนที่ 2 ลักษณะทรัพยากรการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา มีลักษณะการจัด 6 ประเภทได้แก่ เนื้อหาวิชา วัสดุประกอบการเรียน อุปกรณ์การสอน เทคนิคการสอน การจัดสภาพแวดล้อม และคุณสมบัติของบุคลากร

ขั้นที่ 2 นำผลการสัมภาษณ์สร้างเป็นแบบสำรวจ จำนวน 2 ฉบับคือ

ฉบับที่ 1 ลักษณะการจัดการทางการศึกษาวิชาพระพุทธศาสนา ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น แบ่งลักษณะการจัดการทางการศึกษาออกเป็น 3 ด้าน คือ

ด้านที่ 1 การวางแผนการจัดการทางการศึกษา หมายถึง โรงเรียนมีการวางแผนการจัดการทางการศึกษา ด้านบุคลากร ด้านงบประมาณ ด้านสถานที่และด้านวิชาการ ตามข้อคิดเห็นของคณะกรรมการปรับปรุงหลักสูตรวิชาพระพุทธศาสนา

ด้านที่ 2 การดำเนินการจัดการทางการศึกษาวิชาพระพุทธศาสนา หมายถึงโรงเรียนมีการดำเนินการด้านบุคลากร ด้านงบประมาณ ด้านสถานที่และด้านวิชาการ ตามข้อคิดเห็นของคณะกรรมการปรับปรุงหลักสูตรวิชาพระพุทธศาสนา

ด้านที่ 3 การประเมินผลการจัดการทางการศึกษาวิชาพระพุทธศาสนา หมายถึงโรงเรียนมีการประเมินผลด้านบุคลากร ด้านงบประมาณ ด้านสถานที่และด้านวิชาการ ตามข้อคิดเห็นของคณะกรรมการปรับปรุงหลักสูตรวิชาพระพุทธศาสนา

ฉบับที่ 2 ลักษณะทรัพยากรการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนา ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น มีการศึกษา 6 ประการ คือ

- 1) การกำหนดเนื้อหาในการเรียนการสอน หมายถึง การศึกษาการกำหนดเนื้อหา และจุดมุ่งหมายในการเรียนการสอน ว่าครูผู้สอนในโรงเรียนมีการดำเนินการตามหลักสูตรวิชาพระพุทธศาสนา หรือไม่
- 2) การเลือกและการใช้สื่อการเรียนการสอน หมายถึง การศึกษาวิธีการเลือกและการใช้สื่อการเรียนของครูผู้สอน มีการดำเนินการตามหลักสูตรวิชาพระพุทธศาสนาหรือไม่
- 3) การใช้เทคนิคหรือวิธีการสอน หมายถึง เทคนิคหรือวิธีการสอนของครูผู้สอน ว่ามีการดำเนินการตามหลักสูตรวิชาพระพุทธศาสนาหรือไม่
- 4) การจัดสภาพแวดล้อมทางการเรียน หมายถึง การศึกษาการจัดสภาพแวดล้อมทางการเรียนของครูผู้สอน ว่ามีการดำเนินการตามหลักสูตรวิชาพระพุทธศาสนาหรือไม่
- 5) การประเมินผล หมายถึง การศึกษาวิธีการประเมินผล การเรียนการสอนของครูผู้สอน ว่ามีการดำเนินการตามหลักสูตรวิชาพระพุทธศาสนาหรือไม่
- 6) คุณสมบัติของบุคลากร หมายถึง การศึกษาคุณสมบัติของครูผู้สอนในโรงเรียนว่าครูมีคุณสมบัติตามข้อคิดเห็นของคณะกรรมการปรับปรุงหลักสูตรวิชาพระพุทธศาสนาหรือไม่

5) การประเมินผลการเรียน	จำนวน 17 ข้อ
6) คุณสมบัติของบุคลากร	จำนวน 25 ข้อ
รวมทั้งหมด	จำนวน 147 ข้อ

ขั้นที่ 4 นำแบบสำรวจที่สร้างขึ้นให้อาจารย์ที่ปรึกษาพิจารณาเพื่อตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์แล้วนำไปปรับปรุงแก้ไข ได้รูปแบบลักษณะการจัดการทางการศึกษาวิชาพระพุทธศาสนา ดังตัวอย่าง

การวางแผนการจัดการทางการศึกษาวิชาพระพุทธศาสนา	มีในระดับ					ไม่มี
	5	4	3	5	1	0
การวางแผนด้านบุคลากร						
1. โรงเรียนมีการเลือกครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนาหรือไม่.....	.	.	.	.	.	...
(ถ้า "มี" ให้ตอบในช่องข้างล่างนี้ว่ามีในระดับใด)						
1.1 เลือกครูที่มีความสนใจและมีความรู้ความสามารถในการสอน.	.	.	.	.	.	...
1.2 เลือกครูที่มีคุณวุฒิต่างพระพุทธศาสนา.....	.	.	.	.	.	...
1.3 เลือกครูที่มีคุณธรรมและจริยธรรม สามารถเป็นตัวอย่างที่ดีแก่นักเรียน.....	.	.	.	.	.	...

แบบสำรวจลักษณะทรัพยากรการเรียนมีรูปแบบเช่นเดียวกับ แบบสำรวจลักษณะการจัดการทางการศึกษายกเว้น เรื่องการกำหนดเนื้อหา การเลือกและการใช้สื่อ และคุณสมบัติของบุคลากร มีรูปแบบดังตัวอย่าง

การกำหนดเนื้อหาวิชา	การดำเนินการ ของครูผู้สอน	
	ใช่	ไม่ใช่
การกำหนดเนื้อหาในการสอน		
1. ตามหลักสูตรวิชาพระพุทธศาสนา.....		
2. โดยการปรึกษากับเพื่อนครู.....		
3. ตามความสนใจของผู้เรียน.....		

ขั้นที่ 5 นำแบบสำรวจที่ได้รับปรับปรุงแก้ไขไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 6 คน ประเมินเพื่อตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ ความครอบคลุม เนื้อหาและตรวจรูปแบบ ตลอดจนสำนวนภาษา (รายชื่อผู้เชี่ยวชาญปรากฏในภาคผนวก ค) จากนั้นผู้วิจัยนำไปปรับปรุงแก้ไข ดังนี้คือ

ฉบับที่ 1 ลักษณะการจัดการทางการศึกษาจำนวน 107 ข้อ มีจำนวนข้อที่ได้รับการปรับปรุงแก้ไขเพื่อนำไปทดลองใช้จำนวน 88 ข้อ

ฉบับที่ 2 ลักษณะทรัพยากรการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาจำนวน 147 ข้อ มีจำนวนข้อที่ได้รับการปรับปรุงแก้ไขเพื่อนำไปทดลองใช้จำนวน 111 ข้อ (รายนามผู้เชี่ยวชาญประเมินแบบสำรวจปรากฏในภาคผนวก ง)

ขั้นที่ 6 ทดลองใช้แบบสำรวจทั้งสองฉบับในโรงเรียนเขตการศึกษา 1 จำนวน 40 โรงเรียน โดยส่งฉบับที่ 1 ให้ผู้บริหารเป็นผู้ตอบโรงเรียนละ 1 คน และส่งฉบับที่ 2 ให้ครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นเป็นผู้ตอบโรงเรียนละ 4 คน ได้รับคำตอบจากผู้บริหารจำนวน 35 คน และจากครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนาจำนวน 109 คน (รายชื่อโรงเรียนที่ทดลองเครื่องมือปรากฏในภาคผนวก ง)

ขั้นที่ 7 นำผลการทดลองมาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นด้วยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟ่าตามวิธีของครอนบัค (Cronbach. 1970 : 161) ได้ค่าความเชื่อมั่นดังนี้

ตาราง 4 ค่าความเชื่อมั่นของแบบสำรวจ

แบบสำรวจ	ลักษณะ	จำนวน		ค่า α
		ข้อ	ผู้บริหาร	
ลักษณะการจัดการ ทางการศึกษา	ด้านการวางแผน ดำเนินการ และประเมินผล	88	35	.9778
แบบสำรวจ	ลักษณะ	ข้อ	ครูผู้สอน	ค่า α
ลักษณะทรัพยากรการเรียนรู้	การกำหนดเนื้อหา และการเลือก การใช้สื่อการสอน	35	109	.7487
	การใช้สื่อการสอน เทคนิคการสอน สภาพแวดล้อม	60	109	.9521
	คุณสมบัติของบุคลากร	16	109	.6957

จากตาราง 4 แสดงค่าความเชื่อมั่นของแบบสำรวจลักษณะการจัดการทางการศึกษา ซึ่งตอบโดยผู้บริหาร 35 คน จำนวน 88 ข้อ ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .9778 ส่วนแบบสำรวจลักษณะทรัพยากรการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาตอบโดยครูผู้สอน 109 คน ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสำรวจ ด้านการกำหนดเนื้อหาและการเลือกการใช้สื่อเท่ากับ .7487 ด้านการใช้สื่อ ด้านเทคนิคการสอน ด้านสภาพแวดล้อม และด้านการประเมินผลเท่ากับ .9521 และด้านคุณสมบัติของบุคลากรเท่ากับ .6957

2. ลักษณะของเครื่องมือ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยแบ่งเป็น 2 ฉบับคือ ฉบับที่ 1 ลักษณะการจัดการทางการศึกษาวิชาพระพุทธศาสนาเป็นแบบสำรวจสำหรับผู้บริหารโรงเรียนและ 1 คน เป็นผู้ตอบ ฉบับที่ 2 ลักษณะทรัพยากรการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นสำหรับผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นโรงเรียนละ 2 คน เป็นผู้ตอบ โดยมีรายละเอียดดังนี้

ฉบับที่ 1 แบบสำรวจลักษณะการจัดการทางการศึกษาวิชาพระพุทธศาสนา แบ่งออกเป็น 2 ตอนคือ

ตอนที่ 1 สถานภาพส่วนตัวของผู้ตอบประกอบด้วยข้อมูลเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสำรวจได้แก่ อายุ และวุฒิของผู้ตอบ ส่วนข้อมูลเกี่ยวกับโรงเรียนได้แก่ คุณภาพทางจริยธรรมของโรงเรียน ประเภทของโรงเรียน และสภาพแวดล้อมของโรงเรียน

ตอนที่ 2 ลักษณะการจัดการทางการศึกษาวิชาพระพุทธศาสนาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น แบบสำรวจฉบับนี้เป็นการสำรวจว่าผู้บริหารโรงเรียนมีการจัดการทางการศึกษาวิชาพระพุทธศาสนาตามข้อคิดเห็นของคณะกรรมการปรับปรุงหลักสูตรใน 3 ด้านคือ การวางแผนการจัดการทางการศึกษาวิชาพระพุทธศาสนา การดำเนินการจัดการทางการศึกษาวิชาพระพุทธศาสนา และการประเมินผลการจัดการทางการศึกษาวิชาพระพุทธศาสนาหรือไม่ การให้คะแนน ถ้าโรงเรียน "มี" ลักษณะการจัดการทางการศึกษาวิชาพระพุทธศาสนามากที่สุดให้ 5 มีมากให้ 4 มีปานกลางให้ 3 มีน้อยให้ 2 มีน้อยที่สุดให้ 1 และถ้า "ไม่มี" ให้ศูนย์

ฉบับที่ 2 แบบสำรวจลักษณะทรัพยากรการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาในระดับ

มัธยมศึกษาตอนต้น แบ่งออกเป็น 2 ตอนคือ

ตอนที่ 1 สถานภาพส่วนตัวของผู้ตอบ ประกอบด้วยข้อมูลเกี่ยวกับผู้ตอบ แบบสำรวจ สำหรับข้อมูลเกี่ยวกับโรงเรียนได้แก่ คุณภาพทางจริยธรรมของโรงเรียน ประเภทของโรงเรียน และสภาพแวดล้อมของโรงเรียน

ตอนที่ 2 ลักษณะทรัพยากรการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาในระดับ

มัธยมศึกษาตอนต้น แบบสำรวจลักษณะทรัพยากรการเรียนของครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โดยแบ่งเป็น 6 ด้านคือ

1) การกำหนดเนื้อหาในการเรียนการสอนเป็นการสำรวจว่าครูผู้สอนดำเนินการตามหลักสูตรและข้อคิดเห็นของคณะกรรมการปรับปรุงหลักสูตรหรือไม่ ถ้าใช่ให้ 1 และถ้าไม่ใช่ให้ศูนย์

2) การเลือกและ การใช้สื่อการเรียนการสอนเป็นการสำรวจว่าครูผู้สอนดำเนินการตามหลักสูตรและข้อคิดเห็นของคณะกรรมการปรับปรุงหลักสูตรวิชาพระพุทธศาสนาหรือไม่ ถ้าใช่ให้ 1 และถ้าไม่ใช่ให้ศูนย์

การใช้สื่อการเรียนการสอนเป็นการสำรวจว่าครูผู้สอน "มีการใช้สื่อการสอนตามหลักสูตรและข้อคิดเห็นของคณะกรรมการปรับปรุงหลักสูตรวิชาพระพุทธศาสนาเพียงใด ถ้าใช้มากที่สุดให้ 5 ใช้มากให้ 4 ใช้ปานกลางให้ 3 ใช้น้อยให้ 2 น้อยที่สุดให้ 1 และถ้าไม่ใช้ให้ศูนย์

3) การใช้เทคนิคหรือวิธีสอนเป็นการสำรวจว่าครูผู้สอน "ใช้" เทคนิคหรือวิธีสอนตามหลักสูตรและข้อคิดเห็นของคณะกรรมการปรับปรุงหลักสูตรวิชาพระพุทธศาสนาหรือไม่ มีมากที่สุดให้ 5 มีมากให้ 4 มีปานกลางให้ 3 มีน้อยให้ 2 มีน้อยที่สุดให้ 1 และถ้าไม่มีให้ศูนย์

4) การจัดสภาพแวดล้อมทางการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาเป็นการสำรวจว่าครูผู้สอนมีการจัดสภาพแวดล้อมทางการเรียนตามหลักสูตรและข้อคิดเห็นของคณะกรรมการ

กรรมการปรับปรุงหลักสูตรวิชาพระพุทธศาสนาหรือไม่ มีมากที่สุดให้ 5 มีมากให้ 4 มีปานกลางให้ 3 มีน้อยให้ 2 มีน้อยที่สุดให้ 1 และถ้าไม่มีให้ศูนย์

5) คุณสมบัติของบุคลากรเป็นการสำรวจว่าครูผู้สอนมีคุณสมบัติสอดคล้องกับข้อคิดเห็นของคณะกรรมการปรับปรุงหลักสูตรวิชาพระพุทธศาสนาหรือไม่ ถ้ามีให้ 1 และถ้าไม่มีให้ศูนย์

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ทำหนังสือขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากบัณฑิตวิทยาลัย ถึงกองการมัธยมศึกษา กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ เมื่อวันที่ 11 ตุลาคม พ.ศ. 2536
2. ทำหนังสือขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกองการมัธยมศึกษา กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ถึงผู้บริหารและครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในเขตกรุงเทพมหานครที่เป็นกลุ่มตัวอย่างหนังสือ ลงวันที่ 26 ตุลาคม พ.ศ. 2536
3. ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูล โดยจัดส่งหนังสือขอความร่วมมือจากกองการมัธยมศึกษา 1 ฉบับ แบบสำรวจสำหรับผู้บริหาร โรงเรียนละ 1 ชุด และแบบสำรวจสำหรับครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นโรงเรียนละ 2 ชุด ไปยังโรงเรียนกลุ่มตัวอย่างทั้ง 110 โรงเรียน โดยทางไปรษณีย์ตั้งแต่วันที่ 4 พฤศจิกายน พ.ศ. 2536 เมื่อครบกำหนดระยะเวลาส่งคืน ผู้วิจัยได้ติดตามโดยเดินทางไปขอรับแบบสำรวจคืนที่โรงเรียนนั้น ๆ ด้วยตนเอง และบางโรงเรียนติดตามโดยทางจดหมายหรือทางโทรศัพท์ จนถึงวันที่ 3 ธันวาคม พ.ศ. 2536 ได้รับแบบสำรวจจากผู้บริหารจำนวน 74 ชุด คิดเป็น 67.27% และจากครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนา จำนวน 147 ชุด คิดเป็น 66.81%

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. เปรียบเทียบลักษณะการจัดการทางการศึกษาวิชาพระพุทธศาสนาตามสถานภาพของโรงเรียนที่แตกต่างกัน โดยใช้สถิติ t-test
2. เปรียบเทียบลักษณะทรัพยากรการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาในด้านการกำหนดเนื้อหา

วิชา ด้านการเลือกและการใช้สื่อการเรียนการสอน และด้านคุณสมบัติของบุคลากร ตามสถานภาพ
ของโรงเรียนที่แตกต่างกันโดยวิธีสถิติ chi-Square

3. เปรียบเทียบลักษณะทรัพยากรการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาในการใช้สื่อการสอน
ด้านการใช้เทคนิคหรือวิธีสอน ด้านการจัดสภาพแวดล้อมทางการเรียน และด้านการประเมินผล
การเรียนตามสถานภาพของโรงเรียนที่แตกต่างกันโดยวิธีสถิติ t-test

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยขอเสนอเป็น 2 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ลักษณะการจัดการทางการศึกษาวิชาพระพุทธศาสนา

- 1) การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่าง
- 2) เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้น ซึ่งแสดงลักษณะการจัดการทาง

การศึกษาวิชาพระพุทธศาสนา และการเสนอวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อตอบปัญหาการวิจัยที่ว่าโรงเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในเขตกรุงเทพมหานครที่มีสถานภาพของโรงเรียนแตกต่างกัน มีลักษณะการจัดการทางการศึกษาวิชาพระพุทธศาสนาแตกต่างกันอย่างไร

ตอนที่ 2 ลักษณะทรัพยากรการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา

- 1) การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่าง
- 2) เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้น เพื่อแสดงลักษณะทรัพยากรการเรียน

วิชาพระพุทธศาสนาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อตอบปัญหาการวิจัยที่ว่าโรงเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในเขตกรุงเทพมหานครที่มีสถานภาพของโรงเรียนแตกต่างกัน มีลักษณะทรัพยากรการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาแตกต่างกันอย่างไร

ตอนที่ 1 ลักษณะการจัดการทางการศึกษาวิชาพระพุทธศาสนา

การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่าง

การวิเคราะห์ข้อมูล จะนำเสนอข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่างจากผู้บริหารโรงเรียนที่ตอบแบบสำรวจลักษณะการจัดการทางการศึกษาวิชาพระพุทธศาสนา ประกอบด้วยจำนวนโรงเรียนที่ได้รับการคัดเลือกและไม่ได้รับการคัดเลือกเป็นสถานที่จัดจริยศึกษาดีเด่นจากกรมการศาสนา ก่อนมีการศึกษา 2535 ประเภทของโรงเรียนแบบสหศึกษาและไม่เป็นแบบสหศึกษา และสภาพแวดล้อม

ของโรงเรียนที่อยู่ในอาณาเขตบริเวณวัด และอยู่นอกอาณาเขตบริเวณวัด เพื่อเป็นพื้นฐานความเข้าใจเกี่ยวกับกลุ่มตัวอย่าง ดังรายละเอียดปรากฏในตาราง 5 - 6

ตาราง 5 จำนวนและร้อยละของโรงเรียน จำแนกตามสถานภาพของโรงเรียน

สถานภาพของโรงเรียน	จำนวนผู้บริหาร	ร้อยละ
คุณภาพด้านจริยธรรม		
โรงเรียนได้รับการคัดเลือก	18	24.3
โรงเรียนไม่ได้รับการคัดเลือก	56	75.7
รวม	74	100.0
ประเภทของโรงเรียน		
แบบสหศึกษา	50	67.6
ไม่เป็นแบบสหศึกษา	24	32.4
รวม	74	100.0
ตำแหน่งที่ตั้งของโรงเรียน		
อยู่ในอาณาเขตบริเวณวัด	29	39.2
อยู่นอกอาณาเขตบริเวณวัด	45	60.8
รวม	74	100.0

จากตาราง 5 แสดงว่า มีโรงเรียนที่ไม่ได้รับการคัดเลือกเป็นสถานที่จัดจรรยาศึกษาดีเด่น จำนวน 56 โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 75.7 และมีโรงเรียนที่ได้รับการคัดเลือกเป็นสถานที่จัดจรรยาศึกษาดีเด่น 18 โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 24.3 มีโรงเรียนแบบสหศึกษาจำนวน 50 โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 67.6 และมีโรงเรียนไม่เป็นแบบสหศึกษา 24 โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 32.4 มีโรงเรียนอยู่นอกอาณาเขตบริเวณวัด 45 โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 60.8 และมีโรงเรียนอยู่ในอาณาเขตวัด 29 โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 39.2

ตาราง 6 จำนวนผู้บริหารที่ตอบแบบสำรวจ จำแนกตามคุณภาพด้านจรรยาธรรม ประเภทของโรงเรียน และสภาพแวดล้อมของโรงเรียน

คุณภาพด้านจริยธรรม	ประเภทของโรงเรียน				จำนวน
	สหศึกษา		ไม่ใช่อสหศึกษา		
	ในเขตวัด	นอกเขตวัด	ในเขตวัด	นอกเขตวัด	
ได้รับการคัดเลือก	3	7	3	5	18
ไม่ได้รับการคัดเลือก	15	25	8	8	56
รวม	18	32	11	13	74

จากตาราง 6 แสดงว่า จำนวนผู้บริหารโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสำรวจ เป็นผู้บริหารที่อยู่ในโรงเรียนที่ได้รับการคัดเลือกเป็นสถานที่จัดจรรยาศึกษาดีเด่น 18 คน ในจำนวน 18 คน เป็นผู้บริหารโรงเรียนแบบสหศึกษา 10 คน ไม่ใช่อแบบสหศึกษา 8 คน เป็นผู้บริหารโรงเรียนในเขตวัด 6 คน นอกเขตวัด 8 คน ผู้บริหารที่อยู่ในโรงเรียนที่ไม่ได้รับการคัดเลือก เป็นสถานที่จัดจรรยาศึกษาดีเด่น 56 คน ในจำนวน 56 คน เป็นผู้บริหารที่อยู่ในโรงเรียนแบบสหศึกษา 40 คน ไม่ใช่อแบบสหศึกษา 16 คน เป็นผู้บริหารที่อยู่ในโรงเรียนในเขตวัด 23 คน และนอกเขตวัด 33 คน

การวิเคราะห์ลักษณะการจัดการทางการศึกษาวิชาพระพุทธศาสนาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

ตอนนี้ได้นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับด้านการวางแผนการจัดการทางการศึกษาวิชาพระพุทธศาสนา การดำเนินการจัดการทางการศึกษาวิชาพระพุทธศาสนา และการประเมินผล การจัดการทางการศึกษาวิชาพระพุทธศาสนา ตามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียน ซึ่งประกอบด้วยผลการวิเคราะห์ค่าคะแนนเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบความแตกต่างระหว่างกลุ่มของตัวแปรสถานภาพของโรงเรียนที่มีความแตกต่างกันระหว่างด้านคุณภาพด้านจริยธรรม ประเภทของโรงเรียนและสภาพแวดล้อมของโรงเรียน

ตาราง 7 การเปรียบเทียบการวางแผนด้านบุคลากรของผู้บริหารโรงเรียนที่ได้รับการคัดเลือกกับโรงเรียนที่ไม่ได้รับการคัดเลือกให้เป็นสถานที่จัดจรรยาศึกษาดีเด่น

การวางแผนการจัดการทางการศึกษาวิชาพระพุทธศาสนา	ได้รับ การคัดเลือก N = 18		ไม่ได้รับ การคัดเลือก N = 56		t
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	
การวางแผนด้านบุคลากร					
1. โรงเรียนมีการเลือกครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนา					
1.1 เลือกครูที่มีความสนใจและมีทักษะในการสอน	4.00	0.83	3.25	1.64	2.75**
1.2 เลือกครูที่มีคุณวุฒิด้านพระพุทธศาสนา	3.50	1.54	2.44	1.96	2.35*
1.3 เลือกครูที่มีคุณธรรมและจริยธรรม สามารถเป็น ตัวอย่างที่ดีแก่นักเรียน	4.22	0.87	3.28	1.96	3.06**

ตาราง 7 (ต่อ)

การวางแผนการจัดการทางการศึกษาวิชาพระพุทธศาสนา	ได้รับ การคัดเลือก N = 18		ไม่ได้รับ การคัดเลือก N = 56		t
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	
2. มีการพัฒนาครูผู้สอน					
2.1 ส่งครูไปอบรมความรู้เกี่ยวกับหลักสูตรวิธีสอน วิชาพระพุทธศาสนา	4.27	0.57	3.73	1.31	2.46*
2.2 สนับสนุนให้ครูฝึกปฏิบัติธรรมะ วิปัสสนากัมมัฏฐาน	4.05	0.80	3.26	1.42	2.94**
2.3 จัดหาสื่อการสอนมาให้ครูผู้สอน	3.61	0.97	3.26	1.50	1.12
3. มีการให้จัดสวัสดิการแก่ครูผู้สอน					
3.1 จัดสรรงบประมาณสนับสนุนการไปอบรมหรือสัมมนา	3.94	0.93	3.58	1.34	1.25
3.2 อำนวยความสะดวกแก่วิทยากรตามโอกาส เช่น ปัจจัยค่าพาหนะ	4.16	0.85	3.58	1.30	2.16*
3.3 จัดงบประมาณค่าวัสดุ อุปกรณ์ และกิจกรรมใน การเรียนการสอน	3.94	0.87	3.78	1.15	0.62
4. มีการขอความร่วมมือจากบุคลากรภายนอกโรงเรียน มาช่วยพัฒนาการจัดการศึกษา					
4.1 มีบุคลากรภายนอกช่วยสนับสนุนด้านงบประมาณ ในการจัดการศึกษา	2.72	1.74	2.66	1.66	0.13
4.2 นิมนต์พระภิกษุหรือบุคลากรผู้เชี่ยวชาญมาเป็น วิทยากร	4.27	1.36	3.87	1.38	1.09

ตาราง 7 (ต่อ)

การวางแผนการจัดการทางการศึกษาวิชาพระพุทธศาสนา	ได้รับ การคัดเลือก N = 18		ไม่ได้รับ การคัดเลือก N = 56		t
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	
4.3 มีบุคลากรในชุมชน เช่น นักแต่งเพลง คนทำ ขวัญนาควช่วยพิจารณาการจัดการศึกษา	1.05	1.43	1.28	1.33	0.60

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตาราง 7 แสดงให้เห็นว่าลักษณะการวางแผนด้านบุคลากรโรงเรียนที่ได้รับการคัดเลือกกับโรงเรียนที่ไม่ได้รับการคัดเลือกเป็นสถานที่จัดจริยศึกษาดีเด่น แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ได้แก่ มีการเลือกครูที่มีความสนใจและมีทักษะในการสอน การเลือกครูที่มีคุณธรรมและจริยธรรม สามารถเป็นตัวอย่างที่ดีแก่นักเรียน และการสนับสนุนให้ครูฝึกปฏิบัติธรรมะวิปัสสนากัมมัฏฐาน และแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทางด้านการเลือกครูที่มีคุณวุฒิด้านพระพุทธศาสนา การส่งครูไปอบรมความรู้เกี่ยวกับหลักสูตรวิธีสอนวิชาพระพุทธศาสนา และการอำนวยความสะดวกแก่วิทยากรตามโอกาส และเมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ย พบว่าผู้บริหารโรงเรียนที่ได้รับการคัดเลือกเป็นสถานที่จัดจริยศึกษาดีเด่น มีการวางแผนสูงกว่าผู้บริหารโรงเรียนที่ไม่ได้รับการคัดเลือกส่วนการวางแผนด้านบุคลากรข้ออื่น ๆ แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ตาราง 8 การเปรียบเทียบการวางแผนด้านบุคลากรของผู้บริหารโรงเรียนแบบสหศึกษากับโรงเรียน
ไม่ใช้แบบสหศึกษา

การวางแผนการจัดการทางการศึกษาวิชาพระพุทธศาสนา	สหศึกษา		ไม่ใช้ สหศึกษา		t.
	N = 50		N = 24		
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	
การวางแผนด้านบุคลากร					
1. โรงเรียนมีการเลือกครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนา					
5 1.1 เลือกครูที่มีความสนใจและมีทักษะในการสอน	3.32	1.64	3.66	1.12	0.10
1.2 เลือกครูที่มีคุณวุฒิด้านพระพุทธศาสนา	2.84	1.93	2.41	1.88	0.90
1.3 เลือกครูที่มีคุณธรรมและจริยธรรม สามารถเป็นตัวอย่าง ที่ดีแก่นักเรียน	3.30	1.72	3.95	1.12	1.96
2. มีการพัฒนาครูผู้สอน					
2.1 ส่งครูไปอบรมความรู้เกี่ยวกับหลักสูตรวิธีสอนวิชา พระพุทธศาสนา	3.90	1.12	3.79	1.35	0.34
2.2 สนับสนุนให้ครูฝึกปฏิบัติธรรมะ วิปัสสนากัมมัฏฐาน	3.56	1.29	3.25	1.42	0.90
2.3 จัดหาสื่อการสอนมาให้ครูผู้สอน	3.42	1.34	3.20	1.53	0.58
3. มีการให้จัดสวัสดิการแก่ครูผู้สอน					
3.1 จัดสรรงบประมาณสนับสนุนการไปอบรมหรือสัมมนา	3.58	1.35	3.87	1.03	1.03
3.2 อำนวยความสะดวกแก่วิทยาการตามโอกาส เช่น บัณฑิต คำพาหะ	3.62	1.29	3.95	1.08	1.18

ตาราง 8 (ต่อ)

การวางแผนการจัดการทางการศึกษาวิชาพระพุทธศาสนา	สหศึกษา N = 50		ไม่ใช้ สหศึกษา N = 24		t
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	
3.3 จัดงบประมาณค่าวัสดุ อุปกรณ์ และกิจกรรมในการ เรียนการสอน	3.76	1.15	3.95	0.95	0.78
4. มีการขอความร่วมมือจากบุคลากรภายนอกโรงเรียนมาช่วย พัฒนาการจัดการศึกษา					
4.1 มีบุคลากรภายนอกช่วยสนับสนุนด้านงบประมาณในการ จัดการศึกษา	2.74	1.70	2.54	1.64	0.48
4.2 นิมนต์พระภิกษุหรือบุคลากรผู้เชี่ยวชาญมาเป็นวิทยากร	3.92	1.56	4.08	0.92	0.56
4.3 มีบุคลากรในชุมชน เช่น นักแต่งเพลง คนทำขวัญมา ช่วยพิจารณาการจัดการศึกษา	1.22	1.38	1.25	1.29	0.09

จากตาราง 8 แสดงให้เห็นว่าลักษณะการวางแผนด้านบุคลากรของผู้บริหารโรงเรียนแบบ
สหศึกษากับผู้บริหารโรงเรียนไม่ใช้แบบสหศึกษาในทุกข้อแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ตาราง 9 การเปรียบเทียบการวางแผนด้านบุคลากรของผู้บริหารโรงเรียนในเขตวัดกับโรงเรียนนอกเขตวัด

การวางแผนการจัดการทางการศึกษาวิชาพระพุทธศาสนา	ในเขตวัด N = 29		นอกเขตวัด N = 45		t
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	
การวางแผนด้านบุคลากร					
1. โรงเรียนมีการเลือกครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนา					
1.1 เลือกครูที่มีความสนใจและมีทักษะในการสอน	3.41	1.50	3.44	1.51	0.90
1.2 เลือกครูที่มีคุณวุฒิด้านพระพุทธศาสนา	2.75	1.97	2.66	1.89	0.20
1.3 เลือกครูที่มีคุณธรรมและจริยธรรม สามารถเป็นตัวอย่างที่ดีแก่นักเรียน	3.68	1.49	3.40	1.64	0.78
2. มีการพัฒนาครูผู้สอน					
2.1 ส่งครูไปอบรมความรู้เกี่ยวกับหลักสูตรวิธีสอนวิชาพระพุทธศาสนา	4.00	1.06	3.77	1.27	0.81
2.2 สนับสนุนให้ครูฝึกปฏิบัติธรรมะ วิปัสสนากัมมัฏฐาน	3.48	1.43	3.44	1.28	0.12
2.3 จัดหาสื่อการสอนมาให้ครูผู้สอน	3.48	1.32	3.26	1.45	0.66
3. มีการให้จัดสวัสดิการแก่ครูผู้สอน					
3.1 จัดสรรงบประมาณสนับสนุนการไปอบรมหรือสัมมนา	3.96	1.11	3.48	1.32	1.66
3.2 อำนวยความสะดวกแก่วิทยาการตามโอกาส เช่น บัณฑิตค่าพาหนะ	3.79	1.26	3.68	1.22	0.35
3.3 จัดงบประมาณค่าวัสดุ อุปกรณ์ และกิจกรรมในการเรียนการสอน	4.06	0.88	3.66	1.18	1.67

ตาราง 9 (ต่อ)

การวางแผนการจัดการทางการศึกษาวิชาพระพุทธศาสนา	ในเขตวัด N = 29		นอกเขตวัด N = 45		t
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	
4. มีการขอความร่วมมือจากบุคลากรภายนอกโรงเรียนมาช่วยพัฒนาการจัดการศึกษา					
4.1 มีบุคลากรภายนอกช่วยสนับสนุนด้านงบประมาณในการจัดการศึกษา	2.41	1.72	2.84	1.63	1.07
4.2 นิมนต์พระภิกษุหรือบุคลากรผู้เชี่ยวชาญมาเป็นวิทยากร	4.27	1.09	3.77	1.52	1.63
4.3 มีบุคลากรในชุมชน เช่น นักแต่งเพลง คนทำขวัญนาค ช่วยพิจารณาการจัดการศึกษา	1.17	1.25	1.26	1.42	0.30

จากตาราง 9 แสดงให้เห็นว่าลักษณะการวางแผนด้านบุคลากรของผู้บริหารโรงเรียนในเขตวัดกับผู้บริหารโรงเรียนนอกเขตวัด แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ตาราง 10 การเปรียบเทียบการวางแผนด้านงบประมาณของผู้บริหารโรงเรียนที่ได้รับการคัดเลือก
กับโรงเรียนที่ไม่ได้รับการคัดเลือกให้เป็นสถานที่จัดจรรยาวิชาดีเด่น

การวางแผนการจัดการทางการศึกษาวิชาพระพุทธศาสนา	ได้รับ การคัดเลือก N = 18		ไม่ได้รับ การคัดเลือก N = 56		t
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	
การวางแผนด้านงบประมาณ					
1. มีงบประมาณสนับสนุน					
1.1 จากงบประมาณของรัฐ	2.94	1.69	2.42	1.73	1.12
1.2 จากสมาคมผู้ปกครองและครู	3.27	1.44	3.03	1.58	0.60
1.3 จากการบริจาคและการสนับสนุนของเอกชน	1.83	1.75	2.35	1.44	1.15
1.4 จากวัดหรือพระภิกษุมอบให้	2.27	1.87	1.98	1.79	0.59
2. มีการจัดสรรงบประมาณออกเป็นด้านต่าง ๆ					
2.1 ด้านครูผู้สอน	2.11	1.87	2.25	1.62	0.28
2.2 ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน	3.05	1.66	2.89	1.44	0.37
2.3 ด้านการผลิตสื่อประกอบการสอน	3.16	1.46	2.69	1.42	1.19
2.4 ด้านอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม	2.66	1.60	2.51	1.59	0.34
2.5 ค่าตอบแทนวิทยากรภายนอก	3.33	1.64	2.42	1.51	2.07*

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 10 แสดงให้เห็นว่าลักษณะการวางแผนด้านงบประมาณของโรงเรียนที่ได้รับการคัดเลือกกับโรงเรียนที่ไม่ได้รับการคัดเลือกให้เป็นสถานที่จัดจรรยาศึกษาดีเด่น แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เพียงข้อเดียว คือ การมีค่าตอบแทนวิทยากรภายนอก และเมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ย พบว่าผู้บริหารโรงเรียนที่ได้รับการคัดเลือกมีสภาพการวางแผนสูงกว่าผู้บริหารโรงเรียนที่ไม่ได้รับการคัดเลือก ส่วนการวางแผนด้านงบประมาณข้ออื่น ๆ ของผู้บริหารโรงเรียน แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ตาราง 11 การเปรียบเทียบการวางแผนด้านงบประมาณของผู้บริหารโรงเรียนแบบสหศึกษา กับ โรงเรียนไม่ใช่วิทยาลัยแบบสหศึกษา

การวางแผนการจัดการทางการศึกษาวิชาพระพุทธศาสนา	สหศึกษา		ไม่ใช่วิทยาลัย สหศึกษา		t
	N = 50		N = 24		
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	
การวางแผนด้านงบประมาณ					
1. มีงบประมาณสนับสนุน					
1.1 จากงบประมาณของรัฐ	2.54	1.77	2.58	1.66	0.10
1.2 จากสมาคมผู้ปกครองและครู	3.00	1.51	3.29	1.62	0.74
1.3 จากการบริจาคและการสนับสนุนของเอกชน	2.24	1.59	2.20	1.41	0.09
1.4 จากวัดหรือพระภิกษุมอบให้	2.18	1.82	1.79	1.76	0.87
2. มีการจัดสรรงบประมาณออกเป็นด้านต่าง ๆ					
2.1 ด้านครูผู้สอน	2.34	1.66	1.95	1.70	0.91
2.2 ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน	2.92	1.55	2.95	1.39	0.11
2.3 ด้านการผลิตสื่อประกอบการสอน	2.78	1.46	2.87	1.42	0.27
2.4 ด้านอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม	2.50	1.66	2.66	1.43	0.44
2.5 ค่าตอบแทนวิทยากรภายนอก	2.70	1.59	2.54	1.58	0.40

จากตาราง 11 แสดงให้เห็นว่าลักษณะการวางแผนด้านงบประมาณของผู้บริหารโรงเรียนแบบสหศึกษากับผู้บริหารโรงเรียนไม่ใช่วิทยาลัยแบบสหศึกษา แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ตาราง 12 การเปรียบเทียบการวางแผนด้านงบประมาณของผู้บริหารโรงเรียนในเขตวัดกับ
โรงเรียนนอกเขตวัด

การวางแผนการจัดการทางการศึกษาวิชาพระพุทธศาสนา	ในเขตวัด		นอกเขตวัด		t
	N = 29		N = 45		
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	
การวางแผนด้านงบประมาณ					
1. มีงบประมาณสนับสนุน					
1.1 จากงบประมาณของรัฐ	2.31	1.91	2.71	1.60	0.94
1.2 จากสมาคมผู้ปกครองและครู	3.10	1.56	3.08	1.55	0.04
1.3 จากการบริจาคและการสนับสนุนของเอกชน	2.17	1.39	2.26	1.62	0.27
1.4 จากวัดหรือพระภิกษุมอบให้	2.34	1.69	1.86	1.86	1.14
2. มีการจัดสรรงบประมาณออกเป็นด้านต่าง ๆ					
2.1 ด้านครูผู้สอน	2.17	1.56	2.24	1.76	0.18
2.2 ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน	2.93	1.41	2.93	1.55	0.01
2.3 ด้านการผลิตสื่อประกอบการสอน	3.06	1.25	2.64	1.54	1.30
2.4 ด้านอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม	2.68	1.67	2.46	1.54	0.38
2.5 ค่าตอบแทนวิทยากรภายนอก	2.89	1.34	2.48	1.71	1.14

จากตาราง 12 แสดงให้เห็นว่าลักษณะการวางแผนด้านงบประมาณของผู้บริหารโรงเรียน
ในเขตวัดกับโรงเรียนนอกเขตวัด แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ตาราง 13 การเปรียบเทียบการวางแผนด้านสถานที่ของผู้บริหารโรงเรียนที่ได้รับการคัดเลือก
กับโรงเรียนที่ไม่ได้รับการคัดเลือกให้เป็นสถานที่จัดจรรยาศึกษาดีเด่น

การวางแผนการจัดการทางการศึกษาวิชาพระพุทธศาสนา	ได้รับ การคัดเลือก		ไม่ได้รับ การคัดเลือก		t
	N = 18		N = 56		
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	
การวางแผนด้านสถานที่					
1. มีการเตรียมสถานที่เพื่อการจัดการศึกษาตามหลักสูตร วิชาพระพุทธศาสนา					
1.1 ห้องเรียนวิชาพระพุทธศาสนาโดยเฉพาะ	4.00	1.60	3.51	1.64	1.10
1.2 ห้องปฏิบัติกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา ห้องฝึกสมาธิ หรือเจริญปัญญา	4.05	1.62	3.55	1.67	1.13
1.3 สถานที่ปฏิบัติกิจกรรมประกอบการเรียนการสอน เช่น สถานที่จัดป้ายนิเทศหรือนิทรรศการ	3.55	1.54	3.50	1.44	0.14
2. มีการจัดสภาพแวดล้อมทางการเรียนการสอนตามหลักสูตร วิชาพระพุทธศาสนา					
2.1 มีวัสดุ อุปกรณ์ อำนวยความสะดวกในห้องเรียน	3.88	1.27	3.33	1.44	1.54
2.2 ห้องเรียนมีแสงสว่างเพียงพอ	4.00	1.23	3.62	1.53	1.05
2.3 ควบคุมเสียงรบกวนจากภายนอก	3.77	1.26	2.87	1.49	2.52*
2.4 จัดเตรียมสถานที่ เช่น ชุดหม้อนึ่งเพื่อปฏิบัติพิธีการ ทางศาสนา	4.05	1.16	3.80	1.54	0.74

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 13 แสดงให้เห็นว่าลักษณะการวางแผนด้านสถานที่โรงเรียนที่ได้รับการคัดเลือกและโรงเรียนที่ไม่ได้รับการคัดเลือกเป็นสถานที่จัดจรรยาวิชาดีเด่น แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ในข้อมีการควบคุมสภาพแวดล้อมด้านเสียงรบกวนจากภายนอก และเมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ย พบว่าผู้บริหารโรงเรียนที่ได้รับการคัดเลือก มีลักษณะการวางแผนสูงกว่าผู้บริหารโรงเรียนที่ไม่ได้รับการคัดเลือก ส่วนการวางแผนด้านสถานที่ข้ออื่น ๆ ของผู้บริหารโรงเรียนแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ตาราง 14 การเปรียบเทียบการวางแผนด้านสถานที่ของผู้บริหารโรงเรียนแบบสหศึกษากับ
โรงเรียนไม่ใช้แบบสหศึกษา

การวางแผนการจัดการทางการศึกษาวิชาพระพุทธศาสนา	สหศึกษา		ไม่ใช้ สหศึกษา		t
	N = 50		N = 24		
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	
การวางแผนด้านสถานที่					
1. มีการเตรียมสถานที่เพื่อการจัดการศึกษาตามหลักสูตร วิชาพระพุทธศาสนา					
1.1 ห้องเรียนวิชาพระพุทธศาสนาโดยเฉพาะ	3.62	1.61	3.66	1.71	0.11
1.2 ห้องปฏิบัติการกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา ห้องฝึกสมาธิ หรือเจริญปัญญา	3.66	1.66	3.70	1.70	0.12
1.3 สถานที่ปฏิบัติการประกอบการเรียนรู้การสอน เช่น สถานที่จัดป้ายนิเทศหรืออินเทอร์เน็ต	3.54	1.46	3.45	1.47	0.22
2. มีการจัดสภาพแวดล้อมทางการเรียนการสอนตามหลักสูตร วิชาพระพุทธศาสนา					
2.1 มีวัสดุ อุปกรณ์ อำนวยความสะดวกในห้องเรียน	3.50	1.41	3.41	1.44	0.23
2.2 ห้องเรียนมีแสงสว่างเพียงพอ	3.70	1.54	3.75	1.32	0.14
2.3 ควบคุมเสียงรบกวนจากภายนอก	3.18	1.50	2.91	1.44	0.72
2.4 จัดเตรียมสถานที่ เช่น ชุดหม้อนึ่งเพื่อปฏิบัติพิธีการ ทางศาสนา	3.98	1.37	3.62	1.61	0.93

จากตาราง 14 แสดงให้เห็นว่าลักษณะการวางแผนด้านสถานที่ของผู้บริหารโรงเรียน
แบบสหศึกษากับผู้บริหารโรงเรียนไม่ใช้แบบสหศึกษา แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ตาราง 15 การเปรียบเทียบการวางแผนด้านสถานที่ของผู้บริหารโรงเรียนในเขตวัดกับโรงเรียนนอกเขตวัด

การวางแผนการจัดการทางการศึกษาวิชาพระพุทธศาสนา	ในเขตวัด		นอกเขตวัด		t
	N = 29		N = 45		
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	
การวางแผนด้านสถานที่					
1. มีการเตรียมสถานที่เพื่อการจัดการศึกษาตามหลักสูตรวิชาพระพุทธศาสนา					
1.1 ห้องเรียนวิชาพระพุทธศาสนาโดยเฉพาะ	3.24	1.92	3.88	1.38	1.57
1.2 ห้องปฏิบัติกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา ห้องฝึกสมาธิหรือเจริญปัญญา	3.62	1.74	3.71	1.63	0.22
1.3 สถานที่ปฏิบัติกิจกรรมประกอบการเรียนการสอน เช่น สถานที่จัดป้ายนิเทศหรือนิทรรศการ	3.51	1.63	3.51	1.34	0.02
2. มีการจัดสภาพแวดล้อมทางการเรียนการสอนตามหลักสูตรวิชาพระพุทธศาสนา					
2.1 มีวัสดุ อุปกรณ์ อำนวยความสะดวกในห้องเรียน	3.41	1.52	3.51	1.35	0.28
2.2 ห้องเรียนมีแสงสว่างเพียงพอ	3.51	1.68	3.84	1.31	0.89
2.3 ควบคุมเสียงรบกวนจากภายนอก	3.17	1.73	3.04	1.31	0.34
2.4 จัดเตรียมสถานที่ เช่น ชุดหมูปูชาเพื่อปฏิบัติพิธีการทางศาสนา	3.41	1.91	4.15	0.97	1.93

จากตาราง 15 แสดงให้เห็นว่าลักษณะการวางแผนด้านสถานที่ของผู้บริหารโรงเรียนในเขตวัดกับผู้บริหารโรงเรียนนอกเขตวัด แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ตาราง 16 การเปรียบเทียบการวางแผนด้านวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนที่ได้รับการคัดเลือก
กับโรงเรียนที่ไม่ได้รับการคัดเลือกให้เป็นสถานที่จัดจรรยาวิชาดีเด่น

การวางแผนการจัดการทางการศึกษาวิชาพระพุทธศาสนา	ได้รับ		ไม่ได้รับ		t
	การคัดเลือก		การคัดเลือก		
	N = 18	N = 56			
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	
การวางแผนด้านวิชาการ					
1. มีการวางแผนการจัดการศึกษาตามหลักสูตรวิชาพระพุทธศาสนา					
1.1 ประชุมชี้แจงครูให้เข้าใจตรงกันในเรื่องหลักสูตรคู่มือครูและแผนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา	3.88	0.75	0.80	1.16	0.36
1.2 นิเทศให้ครูใช้แผนการสอนเป็นหลัก	3.83	0.85	3.67	1.28	0.58
1.3 ครูมีส่วนร่วมในการเลือกแบบเรียน คู่มือครูและแผนการสอน	4.22	0.64	4.01	1.05	0.99
2. มีการวางแผนการจัดการเรียนการสอน					
2.1 เตรียมเอกสารคู่มือครูและหนังสืออ่านประกอบสอดคล้องกับหลักสูตรและเนื้อหา	4.27	0.75	3.83	1.02	1.96
2.2 เตรียมสื่อการเรียนการสอนและแหล่งวิทยาการตามที่กำหนดไว้ในหลักสูตร	4.00	0.90	3.51	1.23	1.78
2.3 จัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามข้อเสนอแนะในคู่มือหลักสูตรฉบับปัจจุบัน	4.16	0.85	3.50	1.16	2.62*

ตาราง 16 (ต่อ)

การวางแผนการจัดการทางการศึกษาวิชาพระพุทธศาสนา	ได้รับ การคัดเลือก N = 18		ไม่ได้รับ การคัดเลือก N = 56		t
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	
2.4 วัดและประเมินผลตามที่หลักสูตรกำหนดไว้	4.27	0.75	4.08	0.99	.85

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 16 แสดงให้เห็นว่าลักษณะการวางแผนด้านวิชาการ โรงเรียนที่ได้รับการคัดเลือกและโรงเรียนที่ไม่ได้รับการคัดเลือกให้เป็นสถานที่จัดจรรยาศึกษาดีเด่น มีลักษณะการวางแผนด้านวิชาการ ของผู้บริหารโรงเรียนแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ยกเว้นการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามข้อเสนอแนะในคู่มือหลักสูตรปัจจุบัน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และเมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยพบว่าผู้บริหารโรงเรียนที่ได้รับการคัดเลือกมีลักษณะการวางแผนสูงกว่าผู้บริหารโรงเรียนที่ไม่ได้รับการคัดเลือก

ตาราง 17 การเปรียบเทียบการวางแผนด้านวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนแบบสหศึกษา กับ
โรงเรียน ไม่ใช่แบบสหศึกษา

การวางแผนการจัดการทางการศึกษาวิชาพระพุทธศาสนา	สหศึกษา		ไม่ใช่อ		t
	N = 50		N = 24		
	X̄	S.D.	X̄	S.D.	
การวางแผนด้านวิชาการ					
1. มีการวางแผนการจัดการศึกษาตามหลักสูตรวิชา					
พระพุทธศาสนา					
1.1 ประชุมชี้แจงครูให้เข้าใจตรงกันในเรื่องหลักสูตร					
คู่มือครูและแผนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา	3.86	1.08	3.75	1.07	0.41
1.2 นิเทศให้ครูชี้แผนการสอนเป็นหลัก	3.80	1.19	3.54	1.17	0.88
1.3 ครูมีส่วนร่วมในการเลือกแบบเรียน คู่มือครูและแผน					
การสอน	4.20	0.88	3.79	1.10	1.59
2. มีการวางแผนการจัดการเรียนการสอน					
2.1 เตรียมเอกสารคู่มือครูและหนังสืออ่านประกอบ					
สอดคล้องกับหลักสูตรและเนื้อหา	3.96	0.92	3.91	1.10	0.17
2.2 เตรียมสื่อการเรียนการสอนและแหล่งวิทยาการตามที่					
กำหนดไว้ในหลักสูตร	3.60	1.24	3.70	1.04	0.39
2.3 จัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามข้อเสนอแนะในคู่มือ					
หลักสูตรฉบับปัจจุบัน	3.64	1.13	3.70	1.12	0.24

ตาราง 17 (ต่อ)

การวางแผนการจัดการทางการศึกษาวิชาพระพุทธศาสนา	สหศึกษา N = 50		ไม่เข้า สหศึกษา N = 24		t
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	
2.4 วัดและประเมินผลตามที่หลักสูตรกำหนดไว้	4.18	0.87	4.04	1.08	0.55

จากตาราง 17 แสดงให้เห็นว่าลักษณะการวางแผนด้านวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนแบบสหศึกษากับผู้บริหารโรงเรียนไม่เข้าแบบสหศึกษาแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ตาราง 18 การเปรียบเทียบการวางแผนด้านวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนในเขตวัดกับโรงเรียนนอกเขตวัดให้เป็นสถานที่จัดจรรยาวิชาดีเด่น

การวางแผนการจัดการทางการศึกษาวิชาพระพุทธศาสนา	ในเขตวัด		นอกเขตวัด		t
	N = 29		N = 45		
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	SD	
การวางแผนด้านวิชาการ					
1. มีการวางแผนการจัดการศึกษาตามหลักสูตรวิชาพระพุทธศาสนา					
1.1 ประชุมชี้แจงครูให้เข้าใจตรงกันในเรื่องหลักสูตรคู่มือครูและแผนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา					
	3.68	1.25	3.91	0.94	0.81
1.2 นิเทศให้ครูใช้แผนการสอนเป็นหลัก					
	3.37	1.47	3.93	0.91	1.81
1.3 ครูมีส่วนร่วมในการเลือกแบบเรียน คู่มือครูและแผนการสอน					
	3.93	1.25	4.15	0.73	0.87
2. มีการวางแผนการจัดการเรียนการสอน					
2.1 เตรียมเอกสารคู่มือครูและหนังสืออ่านประกอบสอดคล้องกับหลักสูตรและเนื้อหา					
	3.82	1.07	4.02	0.91	0.81
2.2 เตรียมสื่อการเรียนการสอนและแหล่งวิทยาการตามที่กำหนดไว้ในหลักสูตร					
	3.48	1.27	3.73	1.11	0.87
2.3 จัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามข้อเสนอแนะในคู่มือหลักสูตรฉบับปัจจุบัน					
	3.55	1.24	3.73	1.05	0.65
2.4 วัดและประเมินผลตามที่หลักสูตรกำหนดไว้					
	4.03	1.14	4.20	0.78	0.68

จากตาราง 18 แสดงให้เห็นว่าลักษณะการวางแผนด้านวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนในเขตวัดกับโรงเรียนนอกเขตวัด แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ตาราง 19 การเปรียบเทียบการดำเนินการด้านบุคลากรของผู้บริหารโรงเรียนที่ได้รับการคัดเลือก
กับโรงเรียนที่ไม่ได้รับการคัดเลือกให้เป็นสถานที่จัดจรรยาวิชาดีเด่น

การวางแผนการจัดการทางการศึกษาวิชาพระพุทธศาสนา	ได้รับ การคัดเลือก N = 18		ไม่ได้รับ การคัดเลือก N = 56		t
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	
การดำเนินการด้านบุคลากร					
1. มีการจัดสายการบังคับบัญชาโดยเริ่มจากผู้บริหาร ผู้ช่วย บริหารหัวหน้าสายวิชา หัวหน้าระดับและครูผู้สอนวิชา พระพุทธศาสนาตามลำดับ	4.44	0.70	3.53	1.58	3.38**
2. ผู้บริหารครูผู้สอนและอาจารย์ที่เกี่ยวข้องมาประชุมร่วมกัน เพื่อดำเนินการตัดสินใจในการทำงาน	3.77	1.30	3.28	1.31	1.39
3. ครู-อาจารย์ภายในโรงเรียนร่วมกันวางแผนผลิตสื่อและจัด บริการเอกสารประกอบการเรียนการสอน	3.38	1.33	3.30	1.11	0.25
4. ผู้บริหารประสานงานระหว่างโรงเรียน ชุมชนและวัดใน การทำงานร่วมกันในด้านการเรียนการสอนและกิจกรรม เนื่องในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา	4.05	0.87	3.82	1.16	0.91
5. ครูผู้สอนขอความร่วมมือจากพระภิกษุหรือผู้เชี่ยวชาญมาเป็น วิทยากรในโรงเรียน	4.38	1.24	3.92	1.34	1.34

ตาราง 19 (ต่อ)

การวางแผนการจัดการทางการศึกษาวิชาพระพุทธศาสนา	ได้รับ การคัดเลือก N = 18		ไม่ได้รับ การคัดเลือก N = 56		t
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	
6. ครูผู้สอนรายงานการปฏิบัติงานตามสายการบังคับบัญชา เป็นลายลักษณ์อักษร	4.00	0.90	3.46	1.27	1.96

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตาราง 19 แสดงให้เห็นว่าลักษณะการดำเนินการด้านบุคลากรโรงเรียนที่ได้รับการคัดเลือกและโรงเรียนที่ไม่ได้รับการคัดเลือกให้เป็นสถานที่จัดจรรยาศึกษาได้ดำเนินการจัดสายการบังคับบัญชาโดยเริ่มจากผู้บริหาร ผู้ช่วยผู้บริหารหัวหน้าสายวิชา หัวหน้าระดับ และครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนาตามลำดับ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และเมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยพบว่าผู้บริหารโรงเรียนที่ได้รับการคัดเลือก มีการดำเนินการสูงกว่าผู้บริหารโรงเรียนที่ไม่ได้รับการคัดเลือก ส่วนลักษณะการดำเนินการด้านบุคลากรข้ออื่น ๆ ของผู้บริหารโรงเรียนแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ตาราง 20 การเปรียบเทียบการดำเนินการด้านบุคลากรของผู้บริหารโรงเรียนแบบสหศึกษากับ
โรงเรียนไม่ใช้แบบสหศึกษา

การวางแผนการจัดการทางการศึกษาวิชาพระพุทธศาสนา	สหศึกษา N = 50		ไม่ใช้ สหศึกษา N = 20		t
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	
การดำเนินการด้านบุคลากร					
1. มีการจัดสวการบังคับบัญชาโดยเริ่มจากผู้บริหาร ผู้ช่วย ผู้บริหารหัวหน้าสายวิชา หัวหน้าระดับและครูผู้สอนวิชา พระพุทธศาสนาตามลำดับ	3.78	1.44	3.70	1.54	0.19
2. ผู้บริหารครูผู้สอนและอาจารย์ที่เกี่ยวข้องมาประชุมร่วมกัน เพื่อดำเนินการตัดสินใจในการทำงาน	3.42	1.26	3.37	1.46	0.13
3. ครู-อาจารย์ภายในโรงเรียนร่วมกันวางแผนผลิตสื่อและจัด บริการเอกสารประกอบการเรียนการสอน	3.32	1.07	3.33	1.34	0.04
4. ผู้บริหารประสานงานระหว่างโรงเรียน ชุมชนและวัดใน การทำงานร่วมกันในด้านการเรียนการสอนและกิจกรรม เนื่องในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา	3.98	1.07	3.66	1.12	1.13
5. ครูผู้สอนขอความร่วมมือจากพระภิกษุหรือผู้เชี่ยวชาญมาเป็น วิทยากรในโรงเรียน	4.04	1.32	4.04	1.36	0.00

ตาราง 20 (ต่อ)

การวางแผนการจัดการทางการศึกษาวิชาพระพุทธศาสนา	สหศึกษา N = 50		ไม่เข้า สหศึกษา N = 20		t
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	
6. ครูผู้สอนรายงานการปฏิบัติงานตามสายการบังคับบัญชา เป็นลายลักษณ์อักษร	3.48	1.28	3.83	1.04	1.26

จากตาราง 20 แสดงให้เห็นว่าลักษณะการดำเนินการด้านบุคลากรของผู้บริหารโรงเรียน
แบบสหศึกษากับโรงเรียนไม่เข้าแบบสหศึกษา แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ตาราง 21 การเปรียบเทียบการดำเนินการด้านบุคลากรของผู้บริหารโรงเรียนในเขตวัดกับ
โรงเรียนนอกเขตวัด

การวางแผนการจัดการทางการศึกษาวิชาพระพุทธศาสนา	ในเขตวัด N = 29		นอกเขตวัด N = 45		t
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	
การดำเนินการด้านบุคลากร					
1. มีการจัดสายการบังคับบัญชาโดยเริ่มจากผู้บริหาร ผู้ช่วยผู้บริหารหัวหน้าสายวิชา หัวหน้าระดับและครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนาตามลำดับ	3.65	1.42	3.82	1.51	0.48
2. ผู้บริหารครูผู้สอนและอาจารย์ที่เกี่ยวข้องมาประชุมร่วมกันเพื่อดำเนินการตัดสินใจในการทำงาน	3.27	1.09	3.48	1.45	0.72
3. ครู-อาจารย์ภายในโรงเรียนร่วมกันวางแผนผลิตสื่อและจัดบริการเอกสารประกอบการเรียนการสอน	2.89	1.29	3.60	0.98	2.50
4. ผู้บริหารประสานงานระหว่างโรงเรียน ชุมชนและวัดในการทำงานร่วมกันในด้านการเรียนการสอนและกิจกรรมเนื่องในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา	3.96	1.11	3.82	1.09	0.54
5. ครูผู้สอนขอความร่วมมือจากพระภิกษุหรือผู้เชี่ยวชาญมาเป็นวิทยากรในโรงเรียน	4.31	1.10	3.86	1.44	1.49
6. ครูผู้สอนรายงานการปฏิบัติงานตามสายการบังคับบัญชาเป็นลายลักษณ์อักษร	3.41	1.21	3.71	1.21	1.03

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 21 แสดงให้เห็นว่า ลักษณะการดำเนินการด้านบุคลากรของผู้บริหารโรงเรียนในเขตวัดกับโรงเรียนนอกเขตวัด แตกต่างกันอย่างไม่มีสำคัญทางสถิติ ยกเว้นข้อครูอาจารย์ภายในโรงเรียนร่วมกันวางแผนผลิตสื่อและจัดบริการเอกสารประกอบการเรียนการสอน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ย ผู้บริหารโรงเรียนนอกเขตวัดมีการดำเนินการสูงกว่าผู้บริหารโรงเรียนในเขตวัด

ตาราง 22 การเปรียบเทียบการดำเนินการด้านงบประมาณของผู้บริหารโรงเรียนที่ได้รับการคัดเลือก
กับโรงเรียนที่ไม่ได้รับการคัดเลือกให้เป็นสถานที่จัดจรรยาวิชาดีเด่น

การดำเนินการจัดการทางการศึกษาวิชาพระพุทธศาสนา	ได้รับ การคัดเลือก N = 18		ไม่ได้รับ การคัดเลือก N = 56		t
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	
การดำเนินการด้านงบประมาณ					
1. ตัดสินใจการใช้งบประมาณการจัดการศึกษาวิชา พระพุทธศาสนา จากข้อคิดเห็นของคณะกรรมการที่เกี่ยวข้อง ทุกฝ่ายมาประชุมร่วมกัน	3.44	1.04	2.75	1.37	2.26*
2. ตัดสินใจโดยอาศัยข้อมูลจากคู่มือหลักสูตรวิชาพระพุทธศาสนา	3.16	1.46	3.01	1.32	0.38
3. จัดสรรงบประมาณ โดยแบ่งออกเป็นด้านบุคลากร ด้าน วิชาการและด้านสถานที่	2.77	1.51	2.89	1.48	0.28
4. ขอความร่วมมือจากคณะกรรมการชุมชนและพระภิกษุ เพื่อ ขอทุนสนับสนุนการศึกษากันกันเรียน	2.66	1.74	2.71	1.68	0.10
5. ขอความร่วมมือกับทางวัดหรือผู้มีอุปการคุณ เพื่อขอทุน สนับสนุนการจัดกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา	3.22	1.80	2.85	1.61	0.77

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 22 แสดงให้เห็นว่าลักษณะการดำเนินการด้านงบประมาณของผู้บริหารโรงเรียนที่ได้รับการคัดเลือกกับโรงเรียนที่ไม่ได้รับการคัดเลือกให้เป็นสถานที่จัดจรรยาศึกษาดีเด่น แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ยกเว้นข้อการตัดสินใจการใช้งบประมาณการจัดการศึกษาวิชาพระพุทธศาสนา แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ย พบว่าผู้บริหารโรงเรียนที่ได้รับการคัดเลือกมีการดำเนินการสูงกว่าผู้บริหารโรงเรียนที่ไม่ได้รับการคัดเลือก

ตาราง 23 การเปรียบเทียบการดำเนินการด้านงบประมาณของผู้บริหารโรงเรียนแบบสหศึกษา กับ โรงเรียนไม่ใช้แบบสหศึกษา

การวางแผนการจัดการทางการศึกษาวิชาพระพุทธศาสนา	สหศึกษา		ไม่ใช้ สหศึกษา		t
	N = 50		N = 24		
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	
การดำเนินการด้านงบประมาณ					
1. ตัดสินใจการใช้งบประมาณการจัดการศึกษาวิชา พระพุทธศาสนาจากข้อคิดเห็นของคณะกรรมการที่เกี่ยวข้อง ทุกฝ่ายมาประชุมร่วมกัน	2.96	1.32	2.83	1.37	0.38
2. ตัดสินใจโดยอาศัยข้อมูลจากคู่มือหลักสูตรวิชาพระพุทธศาสนา	3.14	1.26	2.87	1.54	0.73
3. จัดสรรงบประมาณ โดยแบ่งออกเป็นด้านบุคลากร ด้าน วิชาการและด้านสถานที่	2.92	1.48	2.75	1.51	0.46
4. ขอความร่วมมือจากคณะกรรมการชุมชนและพระภิกษุ เพื่อ ขอทุนสนับสนุนการศึกษาแก่นักเรียน	2.82	1.66	2.45	1.74	0.85
5. ขอความร่วมมือกับทางวัดหรือผู้มีอุปการคุณ เพื่อขอทุน สนับสนุนการจัดกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา	3.14	1.70	2.54	1.50	1.53

จากตาราง 23 แสดงให้เห็นว่าลักษณะการดำเนินการด้านงบประมาณของผู้บริหาร
โรงเรียนแบบสหศึกษากับผู้บริหารโรงเรียนไม่ใช้แบบสหศึกษา แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ตาราง 24 การเปรียบเทียบการดำเนินการด้านงบประมาณของผู้บริหารโรงเรียนในเขตวัดกับ
นอกเขตวัด

การวางแผนการจัดการทางการศึกษาวิชาพระพุทธศาสนา	ในเขตวัด		นอกเขตวัด		t
	N = 29		N = 45		
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	
การดำเนินการด้านงบประมาณ					
1. ตัดสินใจการใช้งานงบประมาณการจัดการศึกษาวิชาพระพุทธศาสนาจากข้อคิดเห็นของคณะกรรมการที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายมาประชุมร่วมกัน	2.93	1.16	2.91	1.44	0.07
2. ตัดสินใจโดยอาศัยข้อมูลจากคู่มือหลักสูตรวิชาพระพุทธศาสนา	2.62	1.29	3.33	1.33	2.29
3. จัดสรรงบประมาณ โดยแบ่งออกเป็นด้านบุคลากร ด้านวิชาการและด้านสถานที่	2.55	1.29	3.06	1.57	1.53
4. ขอความร่วมมือจากคณะกรรมการชุมชนและพระภิกษุ เพื่อขอทุนสนับสนุนการศึกษาแก่นักเรียน	2.79	1.61	2.64	1.74	0.37
5. ขอความร่วมมือกับทางวัดหรือผู้มีอุปการคุณ เพื่อขอทุนสนับสนุนการจัดกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา	3.13	1.45	2.82	1.77	0.83

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 24 แสดงให้เห็นว่าลักษณะการดำเนินการด้านงบประมาณของผู้บริหารโรงเรียน
ในเขตวัดกับโรงเรียนนอกเขตวัด แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ยกเว้นข้อการตัดสินใจ
โดยอาศัยข้อมูลจากคู่มือหลักสูตรวิชาพระพุทธศาสนา แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ย พบว่าผู้บริหารโรงเรียนนอกเขตวัดมีการดำเนินการสูงกว่าผู้บริหารโรงเรียน
ในเขตวัด

ตาราง 25 การเปรียบเทียบการดำเนินการด้านสถานที่ของผู้บริหารโรงเรียนที่ได้รับการคัดเลือก
กับโรงเรียนที่ไม่ได้รับการคัดเลือกเป็นสถานที่จัดจรรยาวิชาดีเด่น

การดำเนินการจัดการทางการศึกษาวิชาพระพุทธศาสนา	ได้รับ การคัดเลือก N = 18		ไม่ได้รับ การคัดเลือก N = 56		t
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	
การดำเนินการด้านสถานที่					
1. ผู้บริหาร ครู และผู้เกี่ยวข้องด้านการจัดการศึกษาวิชา พระพุทธศาสนาประชุมร่วมกันเพื่อวางนโยบายการจัด สถานที่ประกอบพิธีทางศาสนาภายในโรงเรียน	4.22	0.73	3.21	1.53	3.76**
2. ครูผู้สอนและผู้เกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาวิชา ล. พระพุทธศาสนาร่วมกันจัดสถานที่เพื่อใช้ในการสอน	4.16	0.70	3.48	1.20	2.95**
3. พระภิกษุและผู้เชี่ยวชาญทางพระพุทธศาสนาให้ความ อนุเคราะห์ในด้านสถานที่ประกอบศาสนพิธีที่วัด หรือ ภายในโบสถ์	4.16	0.85	3.50	1.46	2.37*
4. สถานที่ราชการให้ความอนุเคราะห์ในการยืมเครื่องมือ และอุปกรณ์ต่าง ๆ ในการจัดนิทรรศการ หรือกิจกรรมที่ เกี่ยวกับศาสนพิธี	3.44	1.19	2.91	1.46	1.55
5. โรงเรียนจัดประชุมเพื่อรายงานความก้าวหน้าและปัญหา ในการจัดสถานที่ให้ผู้บริหารช่วยเหลือแนะ	3.33	1.02	2.89	1.35	1.45

ตาราง 25 (ต่อ).

การดำเนินการจัดการทางการศึกษาวิชาพระพุทธศาสนา	ได้รับ การคัดเลือก N = 18		ไม่ได้รับ การคัดเลือก N = 56		t
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	
6. ครูผู้สอนเสนอปัญหาการใช้สถานที่แก่ผู้บริหารตามลำดับ ชั้นของสายการบังคับบัญชา	3.83	0.92	3.07	1.30	2.73**

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตาราง 25 แสดงให้เห็นว่าลักษณะการดำเนินการด้านสถานที่โรงเรียนที่ได้รับการคัดเลือกกับโรงเรียนที่ไม่ได้รับการคัดเลือกให้เป็นสถานที่จัดจรรยาศึกษาดีเด่น มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ในข้อผู้บริหารครูและผู้เกี่ยวข้องด้านการจัดการศึกษาวิชาพระพุทธศาสนาประชุมร่วมกันเพื่อวางแผนรายการจัดสถานที่ประกอบพิธีทางพุทธศาสนาภายในโรงเรียน ครูผู้สอนและผู้เกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาวิชาพระพุทธศาสนา ร่วมกันจัดสถานที่เพื่อใช้ในการสอน และครูผู้สอนเสนอปัญหาการใช้สถานที่แก่ผู้บริหารตามลำดับชั้นของสายการบังคับบัญชา แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ในข้อพระภิกษุและผู้เชี่ยวชาญทางพระพุทธศาสนาให้ความอนุเคราะห์ในด้านสถานที่ประกอบศาสนพิธีที่วัด หรือภายในโบสถ์ เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ย พบว่าผู้บริหารโรงเรียนที่ได้รับการคัดเลือกมีการดำเนินการสูงกว่าผู้บริหารโรงเรียนที่ไม่ได้รับการคัดเลือก ส่วนลักษณะการดำเนินการด้านสถานที่ข้ออื่น ๆ แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ตาราง 26 การเปรียบเทียบการดำเนินการด้านสถานที่ของผู้บริหารโรงเรียนแบบสหศึกษา กับ โรงเรียนไม่ใช่มแบบสหศึกษา

การดำเนินการจัดการทางการศึกษาวิชาพระพุทธศาสนา	ได้รับ		ไม่ได้รับ		t
	การคัดเลือก		การคัดเลือก		
	N = 18		N = 56		
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	
การดำเนินการด้านสถานที่					
1. ผู้บริหาร ครู และผู้เกี่ยวข้องด้านการจัดการศึกษาวิชาพระพุทธศาสนาประชุมร่วมกันเพื่อวางนโยบายการจัดสถานที่ประกอบพิธีทางศาสนาภายในโรงเรียน	3.56	1.47	3.25	1.39	0.88
2. ครูผู้สอนและผู้เกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาวิชาพระพุทธศาสนา ร่วมกันจัดสถานที่เพื่อใช้ในการสอน	3.47	1.00	3.45	1.38	0.89
3. พระภิกษุและผู้เชี่ยวชาญทางพระพุทธศาสนาให้ความอนุเคราะห์ในด้านสถานที่ประกอบศาสนพิธีที่วัด หรือภายในโบสถ์	3.62	1.38	3.75	1.35	0.38
4. สถานที่ราชการให้ความอนุเคราะห์ในการยืมเครื่องมือและอุปกรณ์ต่าง ๆ ในการจัดนิทรรศการ หรือกิจกรรมที่เกี่ยวกับศาสนาพิธี	3.30	1.29	2.50	1.53	2.21*
5. โรงเรียนจัดประชุมเพื่อรายงานความก้าวหน้าและปัญหาในการจัดสถานที่ให้ผู้บริหารช่วยเสนอแนะ	3.04	1.32	2.91	1.24	0.39

ตาราง 26 (ต่อ)

การดำเนินการจัดการทางการศึกษาวิชาพระพุทธศาสนา	ได้รับ การคัดเลือก N = 18		ไม่ได้รับ การคัดเลือก N = 56		t
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	
6. ครูผู้สอนเสนอปัญหาการใช้สถานที่แก่ผู้บริหารตามลำดับ ชั้นของสายการบังคับบัญชา	3.24	1.23	3.29	1.33	0.16

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 26 แสดงให้เห็นว่าลักษณะการดำเนินการด้านสถานที่ของผู้บริหารโรงเรียนแบบสหศึกษากับผู้บริหารโรงเรียนไม่ใช้แบบสหศึกษา แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ยกเว้นข้อที่ว่าสถานที่ราชการให้ความอนุเคราะห์ในการยืมเครื่องมือและอุปกรณ์ต่าง ๆ ในการจัดนิทรรศการหรือกิจกรรมที่เกี่ยวกับศาสนาหิธีแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยผู้บริหารโรงเรียนแบบสหศึกษามีการดำเนินการสูงกว่าผู้บริหารโรงเรียนไม่ใช้แบบสหศึกษา

ตาราง 27 การเปรียบเทียบการดำเนินการด้านสถานที่ของผู้บริหารโรงเรียนในเขตวัดกับ
โรงเรียนนอกเขตวัด

การดำเนินการจัดการทางการศึกษาวิชาพระพุทธศาสนา	ในเขตวัด		นอกเขตวัด		t
	N = 29		N = 45		
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	
การดำเนินการด้านสถานที่					
1. ผู้บริหาร ครู และผู้เกี่ยวข้องด้านการจัดการศึกษาวิชาพระพุทธศาสนาประชุมร่วมกันเพื่อวางนโยบายการจัดสถานที่ประกอบพิธีทางศาสนาภายในโรงเรียน	3.68	1.31	3.31	1.52	1.14
2. ครูผู้สอนและผู้เกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาวิชาพระพุทธศาสนา ร่วมกันจัดสถานที่เพื่อใช้ในการสอน	3.55	1.37	3.71	0.96	0.54
3. พระภิกษุและผู้เชี่ยวชาญทางพระพุทธศาสนาให้ความอนุเคราะห์ในด้านสถานที่ประกอบศาสนพิธีที่วัด หรือภายในโบสถ์	4.03	1.08	3.42	1.48	2.05*
4. สถานที่ราชการให้ความอนุเคราะห์ในการยืมเครื่องมือและอุปกรณ์ต่าง ๆ ในการจัดนิทรรศการ หรือกิจกรรมที่เกี่ยวกับศาสนพิธี	3.10	1.34	3.00	1.47	0.31
5. โรงเรียนจัดประชุมเพื่อรายงานความก้าวหน้าและปัญหาในการจัดสถานที่ให้ผู้บริหารช่วยเสนอแนะ	3.03	1.21	2.97	1.35	0.19
6. ครูผู้สอนเสนอปัญหาการใช้สถานที่แก่ผู้บริหารตามลำดับชั้นของสายการบังคับบัญชา	3.20	1.17	3.28	1.32	0.28

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 27 แสดงให้เห็นว่าลักษณะการดำเนินการด้านสถานที่ของผู้บริหารโรงเรียนในเขตวัดกับโรงเรียนนอกเขตวัด แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ยกเว้นข้อที่ว่าพระภิกษุและผู้เชี่ยวชาญทางพระพุทธศาสนาให้ความอนุเคราะห์ในด้านสถานที่ประกอบศาสนพิธีที่วัด หรือภายในโบสถ์ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยผู้บริหารโรงเรียนในเขตวัดมีการดำเนินการสูงกว่าผู้บริหารโรงเรียนนอกเขตวัด

ตาราง 28 การเปรียบเทียบการดำเนินการด้านวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนที่ได้รับการคัดเลือก
กับโรงเรียนที่ไม่ได้รับการคัดเลือกเป็นสถานที่จัดจรรยาวิชาดีเด่น

การดำเนินการจัดการทางการศึกษาวิชาพระพุทธศาสนา	ได้รับ การคัดเลือก N = 18		ไม่ได้รับ การคัดเลือก N = 56		t
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	
การดำเนินการด้านวิชาการ					
1. มีการวางนโยบายในการตัดสินใจ โดยการประชุมคณะ กรรมการและครูผู้สอน เพื่อดำเนินการเรียนการสอนให้ สอดคล้องกับหลักสูตร	3.50	0.85	3.50	1.04	0.00
2. ผู้บริหารมีการประสานงานกันระหว่างคณะกรรมการใน การจัดระยะเวลาเรียน จัดกิจกรรมการเรียนการสอน ให้สอดคล้องสัมพันธ์กัน	3.66	0.97	3.42	1.11	0.87
3. ครูผู้เกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาพระพุทธศาสนาให้การ สนับสนุนด้านการแนะแนว การทำแบบประเมินผล และ การจัดหาเอกสารประกอบการเรียนการสอน	3.94	0.72	3.50	1.07	1.99
4. โรงเรียนประสานงานกับทางวัดในการนำนักเรียนไป ฝึกสมาธิหรือเข้าค่ายปฏิบัติธรรม	4.05	1.55	3.50	1.36	1.36
5. โรงเรียนประสานงานกับศึกษานิเทศ หรือวิทยากรจาก ศูนย์พัฒนาหลักสูตรมานิเทศที่โรงเรียน	2.44	1.68	2.42	1.43	0.04

ตาราง 28 (ต่อ)

การดำเนินการจัดการทางการศึกษาวิชาพระพุทธศาสนา	ได้รับ การคัดเลือก N = 18		ไม่ได้รับ การคัดเลือก N = 56		t
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	
6. ครูผู้สอนรายงานผลการปฏิบัติงานจากแผนการสอน ผลการเรียนและรายงานผลพฤติกรรมของนักเรียนแก่ ผู้บังคับบัญชาตามสายการบังคับบัญชา	3.94	0.80	3.07	1.23	3.48**

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จาดตาราง 28 แสดงให้เห็นว่าลักษณะการดำเนินการด้านวิชาการ โรงเรียนที่ได้รับการคัดเลือกกับโรงเรียนที่ไม่ได้รับการคัดเลือกให้เป็นสถานที่จัดจรรยาวิชาศีลเด่นมีลักษณะการดำเนินการด้านวิชาการแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ยกเว้นข้อครูผู้สอนรายงานผลการปฏิบัติงานจากแผนการสอน ผลการเรียนและรายงานผลพฤติกรรมของนักเรียนแก่ผู้บังคับบัญชาตามสายการบังคับบัญชา แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยพบว่าผู้บริหารโรงเรียนที่ได้รับการคัดเลือก มีการดำเนินการสูงกว่าผู้บริหารโรงเรียนที่ไม่ได้รับการคัดเลือก

ตาราง 29 การเปรียบเทียบการดำเนินการด้านวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนแบบสหศึกษา กับ โรงเรียนไม่ใช่วิทยาลัยแบบสหศึกษา

การดำเนินการจัดการทางการศึกษาวิชาพระพุทธศาสนา	สหศึกษา N = 50		ไม่ใช่วิทยาลัย สหศึกษา N = 24		t
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	
การดำเนินการด้านวิชาการ					
1. มีการวางนโยบายในการตัดสินใจ โดยการประชุมคณะกรรมการและครูผู้สอน เพื่อดำเนินการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับหลักสูตร	3.58	1.05	3.33	0.86	1.07
2. ผู้บริหารมีการประสานงานกันระหว่างคณะกรรมการในการจัดระยะเวลาเรียน จัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้สอดคล้องสัมพันธ์กัน	3.60	1.14	3.25	0.89	1.43
3. ครูผู้เกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาพระพุทธศาสนา ให้การสนับสนุนด้านการแนะแนว การทำแบบประเมินผล และการจัดหาเอกสารประกอบการเรียนการสอน	3.70	1.01	3.41	1.01	1.12
4. โรงเรียนประสานงานกับทางวัดในการนำนักเรียนไปฝึกสมาธิหรือเข้าค่ายปฏิบัติธรรม	3.70	1.38	3.50	1.50	0.55
5. โรงเรียนประสานงานกับศึกษานิเทศ หรือวิทยากรจากศูนย์พัฒนาหลักสูตรมานิเทศที่โรงเรียน	2.54	1.48	2.20	1.50	0.89

ตาราง 29 (ต่อ)

การดำเนินการจัดการทางการศึกษาวิชาพระพุทธศาสนา	สหศึกษา N = 50		ไม่เข้า สหศึกษา N = 24		t
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	
6. ครูผู้สอนรายงานผลการปฏิบัติงานจากแผนการสอน ผลการเรียนและรายงานผลพฤติกรรมของนักเรียนแก่ ผู้บังคับบัญชาตามสายการบังคับบัญชา	3.34	1.15	3.16	1.30	0.55

จากตาราง 29 แสดงให้เห็นว่าลักษณะการดำเนินการด้านวิชาการของผู้บริหารโรงเรียน
แบบสหศึกษากับไม่เข้าแบบสหศึกษา แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ตาราง 30 การเปรียบเทียบการดำเนินการด้านวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนในเขตวัดกับ
โรงเรียนนอกเขตวัด

การดำเนินการจัดการทางการศึกษาวิชาพระพุทธศาสนา	ในเขตวัด N = 29		นอกเขตวัด N = 45		t
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	
การดำเนินการด้านวิชาการ					
1. มีการวางนโยบายในการตัดสินใจ โดยการประชุมคณะกรรมการและครูผู้สอน เพื่อดำเนินการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับหลักสูตร	3.24	1.12	3.66	0.87	1.73
2. ผู้บริหารมีการประสานงานกันระหว่างคณะกรรมการในการจัดระยะเวลาเรียน จัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้สอดคล้องสัมพันธ์กัน	3.37	1.08	3.55	1.07	0.68
3. ครูผู้เกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาพระพุทธศาสนา ให้การสนับสนุนด้านการแนะแนว การทำแบบประเมินผล และการจัดหาเอกสารประกอบการเรียนการสอน	3.41	1.11	3.73	0.93	1.28
4. โรงเรียนประสานงานกับทางวัดในการนำนักเรียนไปฝึกสมาธิหรือเข้าค่ายปฏิบัติธรรม	3.93	1.19	3.44	1.53	1.53
5. โรงเรียนประสานงานกับศึกษานิเทศ หรือวิทยากรจากศูนย์พัฒนาหลักสูตรมานิเทศที่โรงเรียน	2.24	1.50	2.55	1.48	0.88

ตาราง 30 (ต่อ)

การดำเนินการจัดการทางการศึกษาวิชาพระพุทธศาสนา	ในเขตวัด		นอกเขตวัด		t
	N = 29		N = 45		
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	
6. ครูผู้สอนรายงานผลการปฏิบัติงานจากแผนการสอน ผลการเรียนและรายงานผลพฤติกรรมของนักเรียนแก่ผู้บังคับบัญชาตามสายการบังคับบัญชา	3.41	1.32	3.20	1.12	0.72

จากตาราง 30 แสดงให้เห็นว่าลักษณะการดำเนินการด้านวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนโรงเรียนในเขตวัด กับผู้บริหารโรงเรียนนอกเขตวัด แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ตาราง 31 การเปรียบเทียบการประเมินผลด้านบุคลากร ด้านงบประมาณ ด้านสถานที่ และด้านวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนที่ได้รับการคัดเลือกกับไม่ได้รับการคัดเลือกเป็นสถานที่จัดจรรยาศึกษาดีเด่น

การประเมินผลการจัดการทางการศึกษาวิชาพระพุทธศาสนา	ได้รับ การคัดเลือก		ไม่ได้รับ การคัดเลือก		t
	N = 18		N = 56		
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	
การประเมินผลด้านบุคลากร					
1. จากรายงานการปฏิบัติงานของบุคลากรฝ่ายต่าง ๆ	3.77	1.00	3.25	1.08	1.90
2. จากแผนการสอนของครูผู้สอน	3.72	0.82	3.42	1.00	1.24
3. จากการประชุมคณะกรรมการฝ่ายต่าง ๆ ในโรงเรียน เสนอข้อคิดเห็น	3.50	1.20	3.10	1.17	1.22
4. จากการสอบถามจากบุคลากรภายนอกโรงเรียนที่มา ร่วมปฏิบัติการ	2.83	1.15	2.55	1.26	0.88
5. จากการสำรวจผลการเรียนของนักเรียน	3.66	1.18	3.51	1.14	0.47
6. จากการสังเกตพฤติกรรมของผู้เรียน	3.94	0.93	3.60	0.96	1.32
7. จากการสำรวจการปฏิบัติกิจกรรมของครูผู้สอนตามสาย การบังคับบัญชาเป็นลายลักษณ์อักษร	3.00	1.57	3.33	1.31	0.83
การประเมินผลด้านงบประมาณ					
1. การใช้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์	3.00	1.45	3.53	1.15	1.42
2. การใช้งบประมาณถูกต้องตามความเป็นจริง	3.61	1.09	3.46	1.34	0.47

ตาราง 31 (ต่อ)

การประเมินผลการจัดการทางการศึกษาวิชาพระพุทธศาสนา	ได้รับ การคัดเลือก N = 18		ไม่ได้รับ การคัดเลือก N = 56		t
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	
3. การใช้งบประมาณก่อให้เกิดประโยชน์แก่ผู้เรียน	3.16	1.58	3.53	1.38	0.89
4. การใช้งบประมาณมากเกินไป	1.94	1.25	2.19	1.34	0.73
5. การใช้งบประมาณทันเวลา	2.72	1.48	2.94	1.22	0.58
6. การใช้งบประมาณรั่วไหล	1.33	1.45	1.35	1.35	0.06
7. การใช้งบประมาณใช้ถูกต้องตามกฎระเบียบข้อบังคับ ของทางราชการ	2.66	1.74	3.67	1.44	2.22*
การประเมินด้านสถานที่					
1. จากรายงานการจัดเตรียมสถานที่	3.16	1.24	3.33	1.21	0.51
2. จากรายงานการเตรียมสภาพแวดล้อมทางการเรียน การสอน	3.27	1.12	3.44	0.91	0.58
3. จากการดำเนินงานตามแผนการจัดเตรียมสถานที่	3.50	0.78	3.44	0.87	0.24
4. จากการดำเนินงานการจัดเตรียมสภาพแวดล้อม	3.50	1.04	3.33	1.11	0.56
5. จากการใช้อาคารสถานที่ก่อให้เกิดประโยชน์ทาง การศึกษา	3.55	1.14	3.69	0.93	0.47
6. จากสภาพปัญหาการใช้อาคารสถานที่ภายในโรงเรียน ของครูผู้สอน	3.44	1.14	3.32	1.13	0.40

ตาราง 31 (ต่อ)

การประเมินผลการจัดการทางการศึกษาวิชาพระพุทธศาสนา	ได้รับ การคัดเลือก N = 18		ไม่ได้รับ การคัดเลือก N = 56		t
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	
7. จากสภาพปัญหาการจัดสภาพแวดล้อมทางการเรียนของ ครูผู้สอน	3.38	0.97	3.44	0.97	0.22
การประเมินผลด้านวิชาการ					
1. จากการประชุมครูวางแผนด้านวิชาการ	3.61	1.45	3.62	1.00	0.05
2. การจัดกิจกรรมทางการเรียนการสอน	3.77	1.21	3.85	0.98	0.25
3. การนำสื่อการสอนพระพุทธศาสนา	3.44	0.85	3.69	0.95	1.06
4. การสร้างแบบทดสอบวิชาพระพุทธศาสนา	3.11	1.07	3.78	0.86	2.41*
. การใช้แบบทดสอบวิชาพระพุทธศาสนา	3.27	1.01	3.87	0.81	2.27*
6. การจัดกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาในโรงเรียน	3.61	0.97	4.08	0.95	1.81
. การจัดกิจกรรมร่วมระหว่างโรงเรียน ชุมชนและวัด	3.33	1.13	3.78	1.12	1.47
8. การประพัตติตนของนักเรียน	3.55	0.61	3.82	0.93	1.39
9. การปฏิบัติกิจกรรมของนักเรียน	3.66	0.59	3.83	0.75	1.00

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 31 แสดงให้เห็นว่าลักษณะการประเมินผลด้านบุคลากรของผู้บริหารโรงเรียนที่ได้รับการคัดเลือกกับโรงเรียนที่ไม่ได้รับการคัดเลือกให้เป็นสถานที่จัดจรรยาวิชาดีเด่นแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ยกเว้นข้อการให้งบประมาณใช้ถูกต้องตามกฎระเบียบข้อบังคับของทางราชการแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยผู้บริหารโรงเรียนที่ไม่ได้รับการคัดเลือกมีการประเมินผลด้านงบประมาณสูงกว่าผู้บริหารโรงเรียนที่ได้รับการคัดเลือก และลักษณะการประเมินผลทางวิชาการมีข้อการสร้างแบบทดสอบวิชาพระพุทธศาสนา และข้อการให้แบบทดสอบวิชาพระพุทธศาสนาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ย ผู้บริหารโรงเรียนที่ไม่ได้รับการคัดเลือกมีการประเมินผลสูงกว่าผู้บริหารโรงเรียนที่ได้รับการคัดเลือก

ตาราง 32 การเปรียบเทียบผลการประเมินผลด้านบุคลากร ด้านงบประมาณ ด้านสถานที่และ
ด้านวิชาการ ของผู้บริหารโรงเรียนแบบสหศึกษากับโรงเรียนไม่ว่างแบบสหศึกษา

การวางแผนการจัดการทางการศึกษาวิชาพระพุทธศาสนา	สหศึกษา		ไม่ว่าง สหศึกษา		t
	N = 50		N = 24		
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	
การประเมินผลด้านบุคลากร					
1. จากรายงานการปฏิบัติงานของบุคลากรฝ่ายต่าง ๆ	3.52	1.03	3.08	1.13	1.59
2. จากแผนการสอนของครูผู้สอน	3.50	1.01	3.50	0.88	0.00
3. จากการประชุมคณะกรรมการฝ่ายต่าง ๆ ในโรงเรียน เสนอข้อคิดเห็น	3.32	1.13	2.95	1.26	1.19
4. จากการสอบถามจากบุคลากรภายนอกโรงเรียนที่มาร่วม ปฏิบัติการ	2.80	1.22	2.25	1.18	1.84
5. จากการสำรวจผลการเรียนของนักเรียน	3.66	1.15	3.33	1.12	1.16
6. จากการสังเกตพฤติกรรมของผู้เรียน	3.78	0.86	3.50	1.14	1.06
7. จากการสำรวจการปฏิบัติกิจกรรมของครูผู้สอนตามสาย การบังคับบัญชาเป็นลายลักษณ์อักษร	3.40	1.27	2.95	1.54	1.21
การประเมินผลด้านงบประมาณ					
1. การใช้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์	3.40	1.12	3.41	1.50	0.05
2. การใช้งบประมาณถูกต้องตามความเป็นจริง	3.46	1.21	3.58	1.44	0.36
3. การใช้งบประมาณก่อให้เกิดประโยชน์แก่ผู้เรียน	3.38	1.42	3.58	1.47	0.56

ตาราง 32 (ต่อ)

การวางแผนการจัดการทางการศึกษาวิชาพระพุทธศาสนา	สหศึกษา N = 50		ไม่เข้า สหศึกษา N = 24		t
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	
4. การใช้งบประมาณมากเกินไป	1.98	1.27	2.45	1.38	1.43
5. การใช้งบประมาณทันเวลา	2.98	1.25	2.70	1.36	0.82
6. การใช้งบประมาณคุ้มค่า	1.30	1.35	1.45	1.41	0.46
7. การใช้งบประมาณใช้ถูกต้องตามกฎระเบียบข้อบังคับ ของทางราชการ	3.60	1.40	3.08	1.86	1.21
การประเมินด้านสถานที่					
1. จากรายงานการจัดเตรียมสถานที่	3.28	1.16	3.33	1.34	0.17
2. จากรายงานการเตรียมสภาพแวดล้อมทางการเรียน การสอน	3.32	0.89	3.58	1.10	1.02
3. จากการดำเนินงานตามแผนการจัดเตรียมสถานที่	3.36	0.69	3.66	1.09	1.26
4. จากการดำเนินงานการจัดเตรียมสภาพแวดล้อม	3.30	0.95	3.54	1.35	0.79
5. จากการใช้อาคารสถานที่ก่อให้เกิดประโยชน์ทาง การศึกษา	3.60	0.92	3.79	1.10	0.74
6. จากสภาพปัญหาการใช้อาคารสถานที่ภายในโรงเรียน ของครูผู้สอน	3.30	1.03	3.45	1.31	0.52
7. จากสภาพปัญหาการจัดสภาพแวดล้อมทางการเรียน ของครูผู้สอน	3.42	0.90	3.45	1.10	0.15

ตาราง 32 (ต่อ)

การวางแผนการจัดการทางการศึกษาวิชาพระพุทธศาสนา	สหศึกษา		ไม่เข้า สหศึกษา		t
	N = 50		N = 24		
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	
การประเมินผลด้านวิชาการ					
1. จากการประชุมครูวางแผนด้านวิชาการ	3.56	0.92	3.75	1.22	0.67
2. การจัดกิจกรรมทางการเรียนการสอน	3.78	0.93	3.95	1.23	0.63
3. การใช้สื่อการสอนพระพุทธศาสนา	3.56	0.83	3.79	1.10	0.91
4. การสร้างแบบทดสอบวิชาพระพุทธศาสนา	3.66	0.82	3.54	1.21	0.43
5. การใช้แบบทดสอบวิชาพระพุทธศาสนา	3.84	0.71	3.50	1.18	1.30
6. การจัดกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาในโรงเรียน	4.02	0.93	3.87	1.07	0.57
7. การจัดกิจกรรมร่วมระหว่างโรงเรียน ชุมชนและวัด	3.80	1.06	3.41	1.24	1.29
8. การประพัตินของนักเรียน	3.78	0.88	3.70	0.85	0.33
9. การปฏิบัติกิจกรรมของนักเรียน	3.80	0.70	3.79	0.77	0.04

จากตาราง 32 แสดงให้เห็นว่า ลักษณะการประเมินผลด้านบุคลากร ลักษณะการประเมินผล ด้านงบประมาณ ลักษณะการประเมินผลด้านสถานที่และลักษณะการประเมินผลด้านวิชาการ ของผู้บริหารโรงเรียนแบบสหศึกษากับผู้บริหารโรงเรียนไม่เข้าแบบสหศึกษา แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติในทุกลักษณะ

ตาราง 33 การเปรียบเทียบผลการประเมินผลด้านบุคลากร ด้านงบประมาณ ด้านสถานที่และ
ด้านวิชาการ ของผู้บริหารโรงเรียนในเขตวัดกับโรงเรียนนอกเขตวัด

การประเมินผลการจัดการทางการศึกษาวิชาพระพุทธศาสนา	ในเขตวัด N = 29		นอกเขตวัด N = 45		t
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	
การประเมินผลด้านบุคลากร					
1. จากรายงานการปฏิบัติงานของบุคลากรฝ่ายต่าง ๆ	3.10	1.11	3.55	1.03	1.75
2. จากแผนการสอนของครูผู้สอน	3.44	0.73	3.53	1.10	0.40
3. จากการประชุมคณะกรรมการฝ่ายต่าง ๆ ในโรงเรียน เสนอข้อคิดเห็น	3.00	1.13	3.33	1.20	1.20
4. จากการสอบถามจากบุคลากรภายนอกโรงเรียนที่มาร่วม ปฏิบัติการ	2.72	1.19	2.55	1.27	0.58
5. จากการสำรวจผลการเรียนของนักเรียน	3.27	1.13	3.73	1.13	1.70
6. จากการสังเกตพฤติกรรมของผู้เรียน	3.58	0.78	3.75	1.06	0.79
7. จากการสำรวจการปฏิบัติกิจกรรมของครูผู้สอนตามสาย การบังคับบัญชาเป็นลายลักษณ์อักษร	3.10	1.49	3.35	1.30	0.74
การประเมินผลด้านงบประมาณ					
1. การใช้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์	3.24	1.30	3.51	1.21	0.89
2. การใช้งบประมาณถูกต้องตามความเป็นจริง	3.24	1.27	3.66	1.27	1.40
3. การใช้งบประมาณก่อให้เกิดประโยชน์แก่ผู้เรียน	3.41	1.24	3.46	1.56	0.16
4. การใช้งบประมาณมากเกินไป	2.00	1.16	2.22	1.41	0.74

ตาราง 33 (ต่อ)

การประเมินผลการจัดการทางการศึกษาวิชาพระพุทธศาสนา	ในเขตวัด N = 29		นอกเขตวัด N = 45		t
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	
5. การใช้งบประมาณทันเวลา	2.65	1.28	3.04	1.27	1.27
6. การใช้งบประมาณ์รั่วไหล	1.20	1.11	1.44	1.51	0.78
7. การใช้งบประมาณ์ใช้ถูกต้องตามกฎระเบียบข้อบังคับ ของทางราชการ	2.93	1.62	3.75	1.46	2.21*
การประเมินด้านสถานที่					
1. จากรายงานการจัดเตรียมสถานที่	3.03	1.11	3.46	1.25	1.55
2. จากรายงานการเตรียมสภาพแวดล้อมทางการเรียน การสอน	3.20	0.90	3.53	0.99	1.46
3. จากการดำเนินงานตามแผนการจัดเตรียมสถานที่	3.31	0.89	3.55	0.81	1.20
4. จากการดำเนินงานการจัดเตรียมสภาพแวดล้อม	3.24	1.18	3.46	1.03	0.84
5. จากการใช้อาคารสถานที่ก่อให้เกิดประโยชน์ทาง การศึกษา	3.58	1.08	3.71	0.92	0.51
6. จากสภาพปัญหาการใช้อาคารสถานที่ภายในโรงเรียน ของครูผู้สอน	3.13	1.21	3.48	1.05	1.27
7. จากสภาพปัญหาการจัดสภาพแวดล้อมทางการเรียนของ ครูผู้สอน	3.20	0.94	3.57	0.96	1.64
การประเมินผลด้านวิชาการ					
1. จากการประชุมครูวางแผนด้านวิชาการ	3.51	1.05	3.68	1.01	0.69

ตาราง 33 (ต่อ)

การประเมินผลการจัดการทางการศึกษาวิชาพระพุทธศาสนา	ในเขตวัด N = 29		นอกเขตวัด N = 45		t
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	
2. การจัดกิจกรรมทางการเรียนการสอน	3.75	1.09	3.88	1.00	0.52
3. การใช้สื่อการสอนพระพุทธศาสนา	3.65	0.97	3.62	0.91	0.15
4. การสร้างแบบทดสอบวิชาพระพุทธศาสนา	3.44	1.05	3.73	0.88	1.20
5. การใช้แบบทดสอบวิชาพระพุทธศาสนา	3.55	0.98	3.84	0.82	1.33
6. การจัดกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาในโรงเรียน	3.96	1.01	3.97	0.96	0.05
7. การจัดกิจกรรมร่วมระหว่างโรงเรียน ชุมชนและวัด	3.79	1.04	3.60	1.19	0.73
8. การประพัตติตนของนักเรียน	3.65	0.72	3.82	0.96	0.85
9. การปฏิบัติกิจกรรมของนักเรียน	3.79	0.67	3.80	0.75	0.04

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 33 แสดงให้เห็นว่าลักษณะการประเมินผลด้านบุคลากรของผู้บริหารโรงเรียนในเขตวัดกับผู้บริหารโรงเรียนนอกเขตวัด แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติทางสถิติ ยกเว้นข้อการใช้งบประมาณซึ่งถูกต้องตามกฎระเบียบข้อบังคับของทางราชการแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยผู้บริหารโรงเรียนนอกเขตวัดประเมินผลการใช้งบประมาณถูกต้องสูงกว่าผู้บริหารโรงเรียนในเขตวัด

ตอนที่ 2 ลักษณะทรัพยากรการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่าง

การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย จำนวนครูผู้สอนโรงเรียนที่ได้รับการคัดเลือก และโรงเรียนที่ไม่ได้รับการคัดเลือกเป็นสถานที่จัดจริยศึกษาดีเด่นจากกรมการศาสนา ก่อนปีการศึกษา 2535 จำนวนครูผู้สอนโรงเรียนแบบสหศึกษาและโรงเรียนไม่เป็นแบบสหศึกษา และจำนวนครูผู้สอนโรงเรียน โรงเรียนที่อยู่ในเขตวัดและโรงเรียนที่อยู่นอกเขตวัด ดังรายละเอียด ตาราง 34-35

ตาราง 34 จำนวนและร้อยละของโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนา ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จำแนกตามสถานภาพของโรงเรียน

สถานภาพของโรงเรียน	จำนวนครูผู้สอน	ร้อยละ
คุณภาพด้านจริยธรรม		
โรงเรียนที่ได้รับการคัดเลือก	36	24.5
โรงเรียนที่ไม่ได้รับการคัดเลือก	111	75.5
รวม	147	100.0
ประเภทของโรงเรียน		
แบบสหศึกษา	105	71.4
ไม่เป็นแบบสหศึกษา	42	28.6
รวม	147	100.0

ตาราง 34 (ต่อ)

สถานภาพของโรงเรียน	จำนวนครูผู้สอน	ร้อยละ
สภาพแวดล้อมของโรงเรียน		
อยู่ในเขตวัด	67	45.6
อยู่นอกเขตวัด	80	54.4
รวม	147	100.0

จากตาราง 34 แสดงให้เห็นว่าจำนวนครูผู้สอนโรงเรียนได้รับการคัดเลือก มีจำนวน 111 คน คิดเป็นร้อยละ 75.5 และจำนวนครูผู้สอนโรงเรียนไม่ได้รับการคัดเลือก มีจำนวน 36 คน คิดเป็นร้อยละ 24.5 จำนวนครูผู้สอนโรงเรียนแบบสหศึกษามีจำนวน 105 คน คิดเป็นร้อยละ 71.4 และจำนวนครูผู้สอนโรงเรียนไม่เป็นแบบสหศึกษา จำนวน 42 คน คิดเป็นร้อยละ 28.6 จำนวนครูผู้สอนโรงเรียนในเขตวัด 80 คน คิดเป็นร้อยละ 54.4 จำนวนครูผู้สอนนอกเขตวัด 67 คน คิดเป็นร้อยละ 45.6

ตาราง 35 จำนวนครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนา ตอบแบบสำรวจจำแนกตามคุณภาพของโรงเรียน
ด้านจริยธรรม ประเภทของโรงเรียนและสภาพแวดล้อมของโรงเรียน

คุณภาพด้านจริยธรรม	ประเภทของโรงเรียน				จำนวน
	สหศึกษา		ไม่ใช่อสหศึกษา		
	ในเขตวัด	นอกเขตวัด	ในเขตวัด	นอกเขตวัด	
ได้รับการคัดเลือก	6	12	8	10	36
ไม่ได้รับการคัดเลือก	38	49	15	9	111
รวม	44	61	23	19	147

จากตาราง 35 ครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียนที่ได้รับการคัดเลือกแบบสหศึกษา จำนวน 36 คน ในจำนวน 36 คน เป็นครูผู้สอนแบบสหศึกษา 18 คน ไม่ใช่อสหศึกษา 18 คน ครูโรงเรียนในเขตวัด 14 คน และนอกเขตวัด 18 คน จำนวนครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนา โรงเรียนที่ไม่ได้รับการคัดเลือก 111 คน ในจำนวน 111 คน เป็นแบบสหศึกษา 87 คน ไม่ใช่อแบบสหศึกษา 42 คน ในเขตวัด 67 คน และนอกเขตวัด 80 คน

การวิเคราะห์ลักษณะทรัพยากรการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนา ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

ลักษณะทรัพยากรการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนา มี 6 ประการคือ การกำหนดเนื้อหาในการเรียนการสอน การเลือกและ การใช้สื่อการสอน การใช้เทคนิคการสอน การจัดสภาพแวดล้อมทางการเรียน การประเมินผลการเรียน และคุณสมบัติของบุคลากร ดังรายละเอียดในตาราง 36-56

ตาราง 36 จำนวนร้อยละ และการเปรียบเทียบลักษณะการกำหนดเนื้อหาวิชาของครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนาโรงเรียนที่ได้รับการคัดเลือกกับโรงเรียนที่ไม่ได้รับการคัดเลือกเป็นสถานที่จัดจริยศึกษาดีเด่น

การกำหนดเนื้อหาวิชา	ได้รับ การคัดเลือก		ไม่ได้รับ การคัดเลือก		X ²	Sig
	จำนวน N=36	ร้อยละ	จำนวน N=111	ร้อยละ		
การกำหนดเนื้อหาในการสอน						
1. ตามหลักสูตรวิชาพระพุทธศาสนา	36	100.0	110	99.1	0.000	1.00
2. โดยการรักษากับเพื่อนครู	27	75.0	86	77.5	0.006	0.93
3. ตามความสนใจของผู้เรียน	17	47.2	34	30.6	2.611	0.10
การกำหนดจุดมุ่งหมายในการเรียนการสอน						
4. จากหลักสูตรวิชาพระพุทธศาสนา	35	97.2	107	96.4	0.000	1.00
5. พิจารณาจากเนื้อหา	32	88.9	95	85.6	0.495	0.82
6. โดยยึดผู้เรียนเป็นหลัก	20	55.6	52	46.8	0.513	0.47

ตาราง 36 (ต่อ)

การกำหนดเนื้อหาวิชา	ได้รับ		ไม่ได้รับ		X ²	Sig
	การคัดเลือก		การคัดเลือก			
	จำนวน N=36	ร้อยละ	จำนวน N=111	ร้อยละ		
เนื้อหาที่ใช้สอนในแต่ละระดับ						
7. ยากเกินไปสำหรับนักเรียนในแต่ละระดับ	9	25.0	33	29.7	0.111	0.73
8. มีความเหมาะสมกับวัยของผู้เรียน	33	91.7	77	69.4	6.040	0.01*
การนำเนื้อหาไปใช้ในชีวิตประจำวัน						
9. ครูสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้เป็นอย่างดี	32	88.9	96	86.5	0.007	0.93
10. นักเรียนสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้เป็นอย่างดี	32	88.9	82	73.9	2.710	0.09

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 36 แสดงให้เห็นว่าลักษณะการกำหนดเนื้อหาการสอน การกำหนดจุดมุ่งหมายในการเรียนการสอน เนื้อหาที่ใช้สอนในแต่ละระดับ และการนำเนื้อหาไปใช้ในชีวิตประจำวัน แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ยกเว้นเรื่องเนื้อหาที่มีความเหมาะสมกับวัยของผู้เรียน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยครูผู้สอนโรงเรียนที่ได้รับการคัดเลือกมีความคิดเห็นสูงกว่าครูโรงเรียนไม่ได้รับการคัดเลือก

ตาราง 37 จำนวนร้อยละและการเปรียบเทียบลักษณะการกำหนดเนื้อหาวิชาของครูผู้สอนวิชา
พระพุทธศาสนาโรงเรียนแบบสหศึกษากับโรงเรียนไม่ใช่วิทยาลัยแบบสหศึกษา

การกำหนดเนื้อหาวิชา	สหศึกษา		ไม่เข้าสหศึกษา		X ²	Sig
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ		
	N=105		N=42			
การกำหนดเนื้อหาในการสอน						
1. ตามหลักสูตรวิชาพระพุทธศาสนา	104	99.0	42	100.0	0.000	1.00
2. โดยการปรึกษากับเพื่อนครู	85	81.0	28	66.7	2.686	0.10
3. ตามความสนใจของผู้เรียน	39	37.1	12	28.6	0.631	0.42
การกำหนดจุดมุ่งหมายในการเรียนการสอน						
4. จากหลักสูตรวิชาพระพุทธศาสนา	102	97.1	40	95.2	0.005	0.94
5. พิจารณาจากเนื้อหา	91	86.7	36	85.7	0.000	1.00
6. โดยยึดผู้เรียนเป็นหลัก	51	48.6	21	50.0	0.000	1.00
เนื้อหาที่ใช้สอนในแต่ละระดับ						
7. ยากเกินไปสำหรับนักเรียนในแต่ละระดับ	32	30.5	10	23.8	0.367	0.54
8. มีความเหมาะสมกับวัยของผู้เรียน	75	71.4	35	83.3	1.669	0.19
การนำเนื้อหาไปใช้ในวิถีประจำวัน						
9. ครูสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้เป็นอย่างดี	90	85.7	38	90.5	0.255	0.61
10. นักเรียนสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้เป็นอย่างดี	77	73.3	37	88.1	2.955	0.08

ตาราง 37 แสดงให้เห็นว่าลักษณะการกำหนดเนื้อหาในการสอน การกำหนดจุดมุ่งหมายในการเรียนการสอน เนื้อหาที่ใช้สอนในแต่ละระดับและการนำเนื้อหาที่ใช้ไปใช้ในวิถีประจำวันของครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียนแบบสหศึกษากับไม่ใช่วิทยาลัยแบบสหศึกษา แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ตาราง 38 จำนวนร้อยละและการเปรียบเทียบลักษณะการกำหนดเนื้อหาวิชาของครูผู้สอนวิชา
พระพุทธศาสนาโรงเรียนในเขตวัดกับโรงเรียนนอกเขตวัด

การกำหนดเนื้อหาวิชา	ในเขตวัด		นอกเขตวัด		X ²	Sig
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ		
	N=67		N=80			
การกำหนดเนื้อหาในการสอน						
1. ตามหลักสูตรวิชาพระพุทธศาสนา	67	100.0	79	98.8	0.000	1.00
2. โดยการศึกษาจากเพื่อนครู	50	74.6	63	78.8	0.155	0.69
3. ตามความสนใจของผู้เรียน	23	34.3	28	35.0	0.000	1.00
การกำหนดจุดมุ่งหมายในการเรียนการสอน						
4. จากหลักสูตรวิชาพระพุทธศาสนา	66	98.5	76	95.0	0.506	0.47
5. พิจารณาจากเนื้อหา	58	86.6	69	86.3	0.000	1.00
6. โดยยึดผู้เรียนเป็นหลัก	28	41.8	44	55.0	2.044	0.15
เนื้อหาที่ใช้สอนในแต่ละระดับ						
7. ยากเกินไปสำหรับนักเรียนในแต่ละระดับ	19	28.4	23	28.8	0.000	1.00
8. มีความเหมาะสมกับวัยของผู้เรียน	55	82.1	55	68.8	2.773	0.09
การนำเนื้อหาไปใช้ในชีวิตประจำวัน						
9. ครูสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้เป็นอย่างดี	58	86.6	70	87.5	0.000	1.00
10. นักเรียนสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้เป็นอย่างดี	54	80.6	60	75.0	0.374	0.54

ตาราง 38 แสดงให้เห็นว่าลักษณะการกำหนดเนื้อหาในการสอน การกำหนดจุดมุ่งหมายในการเรียนการสอน เนื้อหาที่ใช้สอนในแต่ละระดับและการนำเนื้อหาไปใช้ในชีวิตประจำวันของครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนาโรงเรียนในเขตวัดกับโรงเรียนนอกเขตวัด แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ตาราง 39 จำนวนร้อยละ และการเปรียบเทียบลักษณะการเลือกและการใช้สื่อการเรียนการสอน
 ของครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนาโรงเรียนที่ได้รับการคัดเลือกกับโรงเรียนที่ไม่ได้รับการคัดเลือก
 เป็นสถานที่จัดจริยศึกษาดีเด่น

การเลือกและการใช้สื่อการเรียนการสอน	ได้รับ การคัดเลือก		ไม่ได้รับ การคัดเลือก		X ²	Sig
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ		
	N = 36		N =111			
การเลือกสื่อการสอน						
1. เลือกตามที่คุณีมือหลักสูตรพระพุทธศาสนา กำหนดไว้	20	55.6	52	46.8	0.513	0.47
2. เลือกตามความเหมาะสมของเนื้อหา และอุปกรณ์การสอน	35	97.2	108	97.3	0.000	1.00
ข้อจัดข้อ้งานในการเลือกสื่อ						
3. โรงเรียนขาดแคลนสื่อ	16	44.4	71	64.0	3.517	0.06
4. ครูไม่มีความรู้ในเรื่องการเลือกสื่อ	4	11.1	25	22.5	1.572	0.20
การใช้สื่อประกอบการเรียนการสอน						
5. ใช้สื่อในการสอนทุกเนื้อหา	10	27.8	30	27.0	0.000	1.00
6. สามารถใช้สื่อประกอบการสอนด้วยตนเอง	32	88.9	95	85.6	0.049	0.82
7. ใช้สื่อได้เหมาะสมกับระยะเวลา	29	80.6	78	70.3	0.979	0.32
8. ใช้สื่อในการนำเข้าสู่บทเรียน	30	83.3	76	68.5	2.293	0.12
9. ใช้สื่อในการอธิบายขยายความรู้ให้ผู้เรียน เข้าใจ	33	91.7	96	86.5	0.282	0.59

ตาราง 39 (ต่อ)

การเลือกและการใช้สื่อการเรียนการสอน	ได้รับ การคัดเลือก		ไม่ได้รับ การคัดเลือก		X ²	Sig
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ		
	N = 36		N = 111			
10. ใช้สื่อเพื่อสรุปบทเรียน	23	63.9	66	59.5	0.076	0.78
11. ใช้สื่อในการประเมินผล	19	52.8	52	46.8	0.182	0.66
12. เวลาใช้สื่อต้องอาศัยเจ้าหน้าที่มาช่วย	5	13.9	16	14.4	0.000	1.00
ปัญหาในขณะที่ใช้สื่อ						
13. ใช้สื่อบางชนิดไม่เป็น	12	33.3	43	38.7	0.147	0.70
14. พบปัญหาทางด้านเทคนิค เช่น เครื่องมือ ขัดข้อง	20	55.6	58	52.3	0.023	0.87
15. ใช้สื่อทำให้เสียเวลาเพิ่มขึ้น	12	33.3	34	30.6	0.009	0.92
ปัญหาในการขอบริการ						
16. ยืมสื่อยาก	15	41.7	37	33.3	0.501	0.47
17. เคลื่อนย้ายลำบาก	17	47.2	55	49.5	0.002	0.95
18. ต้องรับผิดชอบ	21	58.3	66	59.5	0.000	1.00
19. กลัวทำให้ชำรุดเสียหาย	17	47.2	47	42.3	0.102	0.74
ประโยชน์จากการใช้สื่อ						
20. ประหยัดเวลา	31	86.1	94	84.7	0.000	1.00
21. นักเรียนเข้าใจสิ่งที่ครูสอน	36	100.0	107	96.4	0.319	0.57
22. นักเรียนสนใจเรียนมากขึ้น	35	97.2	105	94.6	0.037	0.84

ตาราง 39 (ต่อ)

การเลือกและการใช้สื่อการเรียนการสอน	ได้รับ การคัดเลือก		ไม่ได้รับ การคัดเลือก		X ²	Sig
	จำนวน N = 36	ร้อยละ	จำนวน N = 111	ร้อยละ		
23. นักเรียนเกิดความประทับใจ	32	88.9	97	87.4	0.000	1.00
24. นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติร่วมกับครูผู้สอน	33	91.7	98	88.3	0.066	0.79
25. แบ่งเบาภาระของครูผู้สอน	30	83.3	99	89.2	0.408	0.52

ตาราง 39 แสดงให้เห็นว่าลักษณะการเลือกสื่อการสอน ลักษณะข้อจัดข้อ่งในการเลือกสื่อการใช้สื่อประกอบการเรียนการสอน ปัญหาในขณะที่ใช้สื่อ ปัญหาในการขอบริการ และประโยชน์จากการใช้สื่อการสอนของครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนาโรงเรียนที่ได้รับการคัดเลือกกับโรงเรียนไม่ได้รับการคัดเลือก แตกต่างอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ตาราง 40 จำนวนร้อยละ และการเปรียบเทียบลักษณะการใช้สื่อการเรียนการสอน ของครูผู้สอน
วิชาพระพุทธศาสนาโรงเรียนแบบสหศึกษาและไม่ใช้แบบสหศึกษา

การเลือกและการใช้สื่อการเรียนการสอน	สหศึกษา		ไม่ใช้สหศึกษา		X ²	Sig
	จำนวน N =105	ร้อยละ	จำนวน N = 42	ร้อยละ		
การเลือกสื่อการสอน						
1. เลือกตามคู่มือหลักสูตรพระพุทธศาสนา กำหนดไว้	45	42.9	27	64.3	4.688	0.03*
2. เลือกตามความเหมาะสมของเนื้อหาและ อุปกรณ์การสอน	102	97.1	41	97.6	0.000	1.00
ข้อขัดข้องในการเลือกสื่อ						
3. โรงเรียนขาดแคลนสื่อ	67	63.8	20	47.6	2.619	0.10
4. ครูไม่มีความรู้ในเรื่องการเลือกสื่อ	23	21.9	6	14.3	0.671	0.41
การใช้สื่อประกอบการเรียนการสอน						
5. ใช้สื่อในการสอนทุกเนื้อหา	30	28.6	10	23.8	0.145	0.70
6. สามารถใช้สื่อประกอบการสอนด้วยตนเอง	92	87.6	35	83.3	0.175	0.67
7. ใช้สื่อได้เหมาะสมกับระยะเวลา	73	69.5	34	81.0	1.443	0.22
8. ใช้สื่อในการนำเข้าสู่บทเรียน	74	70.5	32	76.2	0.244	0.62
9. ใช้สื่อในการอธิบายขยายความรู้ให้ผู้เรียน เรียนเข้าใจ	93	88.6	36	85.7	0.039	0.84

ตาราง 40 (ต่อ)

การเลือกและการใช้สื่อการเรียนการสอน	สหศึกษา		ไม่ใช้สหศึกษา		X ²	Sig
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ		
	N = 105		N = 42			
10. ใช้สื่อเพื่อสรุปบทเรียน	72	68.6	17	40.5	8.771	0.00**
11. ใช้สื่อในการประเมินผล	54	51.4	17	40.5	1.035	0.30
12. เวลาใช้สื่อต้องอาศัยเจ้าหน้าที่มาช่วย	16	15.2	5	11.9	0.068	0.79
ปัญหาในขณะที่ใช้สื่อ						
13. ใช้สื่อบางชนิดไม่เป็น	42	40.0	13	31.0	0.697	0.40
14. พบปัญหาทางด้านเทคนิค เช่น เครื่องมือ ขัดข้อง	55	52.4	23	54.8	0.006	0.93
15. ใช้สื่อทำให้เสียเวลาเพิ่มขึ้น	33	31.4	13	31.0	0.000	1.00
ปัญหาในการขอบริการ						
16. ยืมสื่อยาก	41	39.0	11	26.2	1.643	0.19
17. เคลื่อนย้ายลำบาก	49	46.7	23	54.8	0.496	0.48
18. ต้องรับผิดชอบ	60	57.1	27	64.3	0.372	0.54
19. กลัวทำให้ชำรุดเสียหาย	48	45.7	16	38.1	0.432	0.51
ประโยชน์จากการใช้สื่อ						
20. ประหยัดเวลา	92	87.6	33	78.6	1.284	0.25
21. นักเรียนเข้าใจสิ่งที่ครูสอน	103	98.1	40	95.2	0.160	0.68
22. นักเรียนสนใจเรียนมากขึ้น	102	97.1	38	90.5	1.653	0.19

ตาราง 40 (ต่อ)

การเลือกและการใช้สื่อการเรียนการสอน	สหศึกษา		ไม่ใช้สหศึกษา		X ²	Sig
	จำนวน N = 105	ร้อยละ	จำนวน N = 42	ร้อยละ		
23. นักเรียนเกิดความประทับใจ	94	89.5	35	83.3	0.571	0.44
24. นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติร่วมกับครูผู้สอน	94	89.5	37	88.1	0.000	1.00
25. แบ่งเบาภาระของครูผู้สอน	97	92.4	32	76.2	5.889	0.01**

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ตาราง 40 แสดงให้เห็นว่าลักษณะการเลือกสื่อการเรียน ข้อจัดข้องานในการเลือกสื่อ การใช้สื่อประกอบการเรียนการสอน ปัญหาในขณะที่ใช้สื่อปัญหาในการขอบริการ และประโยชน์จากการใช้สื่อการสอนของครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนาโรงเรียนแบบสหศึกษากับโรงเรียนไม่ใช้แบบสหศึกษา แตกต่างอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ยกเว้นเรื่องการใช้สื่อซ้ำเพื่อสรุปบทเรียนครูผู้สอน ข้อประโยชน์ของสื่อช่วยแบ่งเบาภาระของครูผู้สอน ครูโรงเรียนสหศึกษามีความคิดเห็นสูงกว่าครูโรงเรียนไม่ใช้แบบสหศึกษาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ครูโรงเรียนแบบสหศึกษามีการเลือกสูงกว่าครูโรงเรียนไม่ใช้สหศึกษา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตาราง 41 จำนวนร้อยละและการเปรียบเทียบลักษณะการใช้สื่อการสอนของครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนาโรงเรียนในเขตวัดและโรงเรียนนอกเขตวัด

การเลือกและการใช้สื่อการเรียนการสอน	ในเขตวัด		นอกเขตวัด		X ²	Sig
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ		
	N = 67		N = 80			
การเลือกสื่อการสอน						
1. เลือกตามที่คุณี่มือหลักสูตรพระพุทธศาสนา กำหนดไว้	37	55.2	35	43.8	1.489	0.22
2. เลือกตามความเหมาะสมของเนื้อหาและ อุปกรณ์การสอน	65	97.0	78	97.5	0.000	1.00
ข้อจัดข้อ้งในการเลือกสื่อ						
3. โรงเรียนขาดแคลนสื่อ	41	61.2	46	57.5	0.081	0.77
4. ครูไม่มีความรู้ในเรื่องการเลือกสื่อ	13	19.4	16	20.0	0.000	1.00
การใช้สื่อประกอบการเรียนการสอน						
5. ใช้สื่อในการสอนทุกเนื้อหา	16	23.9	24	30.0	0.415	0.51
6. สามารถใช้สื่อประกอบการสอนด้วยตนเอง	58	86.6	69	86.3	0.000	1.00
7. ใช้สื่อได้เหมาะสมกับระยะเวลา	51	76.1	56	70.0	0.415	0.51
8. ใช้สื่อในการนำเข้าสู่บทเรียน	47	70.1	59	73.8	0.090	0.76
9. ใช้สื่อในการอธิบายขยายความรู้ให้ผู้เรียน เข้าใจ	58	86.6	71	88.8	0.022	0.88
10. ใช้สื่อเพื่อสรุปบทเรียน	39	58.2	50	62.5	0.130	0.71

ตาราง 41 (ต่อ)

การเลือกและการใช้สื่อการเรียนการสอน	ในเขตวัด		นอกเขตวัด		X ²	Sig
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ		
	N = 67		N = 80			
10. ใช้สื่อเพื่อสรุปบทเรียน	39	58.2	50	62.5	0.130	0.71
11. ใช้สื่อในการประเมินผล	28	41.8	43	53.8	1.636	0.20
12. เวลาใช้สื่อต้องอาศัยเจ้าหน้าที่มาช่วย	7	10.4	14	17.5	0.961	0.32
ปัญหาในขณะที่ใช้สื่อ						
13. ใช้สื่อบางชนิดไม่เป็น	28	41.8	27	33.8	0.692	0.40
14. พบปัญหาทางด้านเทคนิค เช่น เครื่องมือ จัดข้อ	36	53.7	42	52.5	0.000	1.00
15. ใช้สื่อทำให้เสียเวลาเพิ่มขึ้น	19	28.4	27	33.8	0.274	0.60
ปัญหาในการขอบริการ						
16. ยืมสื่อยาก	29	43.3	23	28.8	2.763	0.09
17. เคลื่อนย้ายลำบาก	35	52.2	37	46.3	0.311	0.57
18. ต้องรับผิดชอบ	42	62.7	45	56.3	0.387	0.53
19. กลัวทำให้ชำรุดเสียหาย	29	43.3	35	43.8	0.000	1.00
ประโยชน์จากการใช้สื่อ						
20. ประหยัดเวลา	57	85.1	68	85.0	0.000	1.00
21. นักเรียนเข้าใจสิ่งที่ครูสอน	65	97.0	78	97.5	0.000	1.00
22. นักเรียนสนใจเรียนมากขึ้น	63	94.0	77	96.3	0.057	0.80

ตาราง 41 (ต่อ)

การเลือกและการใช้สื่อการเรียนการสอน	ในเขตวัด		นอกเขตวัด		X ²	Sig
	จำนวน N = 67	ร้อยละ	จำนวน N = 80	ร้อยละ		
23. นักเรียนเกิดความประทับใจ	57	85.1	72	90.0	0.428	0.51
24. นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติร่วมกับครูผู้สอน	61	91.0	70	87.5	0.177	0.67
25. แบ่งเบาภาระของครูผู้สอน	59	88.1	70	87.5	0.000	1.00

ตาราง 41 แสดงให้เห็นว่าลักษณะการเลือกสื่อการสอน ข้อจัดช่องในการเลือกสื่อ การใช้สื่อประกอบการเรียนการสอน ปัญหาในขณะที่ใช้สื่อ ปัญหาในการขอบริการและประโยชน์จากการใช้สื่อการสอนของครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนาโรงเรียนในเขตวัดกับโรงเรียนนอกเขตวัด แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ตาราง 42 การเปรียบเทียบการใช้สื่อการสอนของครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียนที่ได้รับการคัดเลือกกับโรงเรียนที่ไม่ได้รับการคัดเลือกเป็นสถานที่จัดจรรยาวิชาดีเด่น

การใช้สื่อการสอน	ได้รับ การคัดเลือก N = 36		ไม่ได้รับ การคัดเลือก N = 111		t
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	
1. หนังสือแบบเรียน	4.27	1.13	4.26	0.99	0.08
2. หนังสืออ่านเพิ่มเติม หรือหนังสือเสริมประสบการณ์	4.00	0.82	3.44	1.15	3.17**
3. หนังสือแบบฝึกหัด	3.00	1.47	2.90	1.41	0.35
4. รูปภาพ	3.50	1.10	3.29	1.04	0.97
5. แผนที่	2.55	1.34	2.25	1.31	1.18
6. แผนภาพหรือโปสเตอร์	3.41	1.22	3.16	1.12	1.10
7. บัตรคำ	2.22	1.29	2.24	1.44	0.08
8. บ้ายนิเทศ	3.25	1.40	2.63	1.33	2.30*
9. ชุดหมูบูชา	3.13	1.45	2.80	1.28	1.24
10. แผ่นใสพร้อมเครื่องฉาย	2.44	1.69	1.70	1.46	2.35*
11. สไลด์พร้อมเครื่องฉาย	2.58	1.51	1.76	1.34	2.88**
12. แถบบันทึกเสียงพร้อมเครื่องเล่นเทป	2.51	1.48	2.25	1.48	0.97
13. วิทยู	2.55	1.48	2.00	1.40	1.95
14. โทรทัศน์	2.69	1.39	2.22	1.50	1.73
15. วิทยุ	2.91	1.71	2.20	1.47	2.23*

ตาราง 42 (ต่อ)

การใช้สื่อการสอน	ได้รับ การคัดเลือก N = 36		ไม่ได้รับ การคัดเลือก N = 111		t
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	
16. ภาพยนตร์	1.63	1.37	1.09	1.20	2.10*
17. หนังสือพิมพ์	3.75	1.07	3.23	1.26	2.39*
18. เครื่องคอมพิวเตอร์	1.00	1.30	0.47	0.92	2.22*
19. อื่น ๆ	0.97	1.42	0.62	1.23	1.32

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตาราง 42 แสดงเห็นว่าลักษณะการใช้สื่อการสอนของครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนานในโรงเรียนที่ได้รับการคัดเลือกกับโรงเรียนที่ไม่ได้รับการคัดเลือกให้เป็นสถานที่จัดจริยศึกษาดีเด่นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ในข้อการใช้หนังสืออ่านเพิ่มเติมหรือหนังสือเสริมประสบการณ์และการใช้สไลด์พร้อมเครื่องฉาย แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ในข้อการใช้ป้ายนิเทศ แผ่นใสพร้อมเครื่องฉาย วิดีทัศน์ ภาพยนตร์ หนังสือพิมพ์ และเครื่องคอมพิวเตอร์ เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ย พบว่าครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนานในโรงเรียนที่ได้รับการคัดเลือกมีการใช้สื่อสูงกว่าโรงเรียนที่ไม่ได้รับการคัดเลือกส่วนการใช้สื่อชนิดอื่น ๆ แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ตาราง 43 การเปรียบเทียบการใช้สื่อการสอนของครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียนแบบ
สหศึกษากับโรงเรียนไม่ใช้แบบสหศึกษา

การใช้สื่อการสอน	สหศึกษา N = 105		ไม่ใช้ สหศึกษา N = 42		t
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	
1. หนังสือแบบเรียน	4.24	1.02	4.30	1.04	0.33
2. หนังสืออ่านเพิ่มเติม หรือหนังสือเสริมประสบการณ์	3.47	1.14	3.83	0.98	1.89
3. หนังสือแบบฝึกหัด	3.02	1.40	2.66	1.45	1.37
4. รูปภาพ	3.29	1.06	3.47	1.04	0.95
5. แผนที่	2.39	1.33	2.16	1.30	0.93
6. แผนภาพหรือโรสเตอร์	3.13	1.16	3.45	1.10	1.55
7. บัตรคำ	2.25	1.48	2.19	1.19	0.28
8. ป้ายนิเทศ	2.79	1.36	2.78	1.40	0.02
9. ชุดหมู้บูชา	3.00	1.33	2.59	1.30	1.69
10. แผ่นใสพร้อมเครื่องฉาย	1.84	1.53	1.97	1.61	0.44
11. สไลด์พร้อมเครื่องฉาย	1.99	1.38	1.90	1.55	0.31
12. แถบบันทึกเสียงพร้อมเครื่องเล่นเทป	2.39	1.48	2.14	1.47	0.92
13. วิทยุ	2.07	1.46	2.30	1.37	0.91
14. โทรทัศน์	2.39	1.47	2.21	1.50	0.64
15. วิดีทัศน์	2.41	1.53	2.28	1.64	0.45

ตาราง 43 (ต่อ)

การใช้สื่อการสอน	สหศึกษา N = 105		ไม่เข้า สหศึกษา N = 42		t
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	
16. ภาพยนตร์	1.30	1.33	1.04	1.08	1.21
17. หนังสือพิมพ์	3.22	1.28	3.69	1.07	2.23*
18. เครื่องคอมพิวเตอร์	0.71	1.15	0.33	0.68	0.47*
19. อื่น ๆ	0.69	1.27	0.73	1.32	0.18

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 43 แสดงเห็นว่าลักษณะการใช้สื่อการสอนของครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนา
 ในโรงเรียนแบบสหศึกษากับโรงเรียนไม่เข้าสหศึกษา แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ยกเว้น
 การใช้หนังสือพิมพ์ และ การใช้เครื่องคอมพิวเตอร์ . แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
 เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ย พบว่าครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียนไม่เข้าสหศึกษามีการใช้หนังสือพิมพ์
 สูงกว่าครูโรงเรียนแบบสหศึกษา และครูโรงเรียนแบบสหศึกษามีการใช้เครื่องคอมพิวเตอร์สูงกว่า
 ครูโรงเรียนไม่เข้าแบบสหศึกษา

ตาราง 44 การเปรียบเทียบการใช้สื่อการสอนของครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียนที่อยู่ในเขตวัดกับโรงเรียนที่อยู่นอกเขตวัด

การใช้สื่อการสอน	ในเขตวัด N = 67		นอกเขตวัด N = 80		t
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	
1. หนังสือแบบเรียน	4.26	1.06	4.26	1.00	0.04
2. หนังสืออ่านเพิ่มเติม หรือหนังสือเสริมประสบการณ์	3.56	1.06	3.58	1.15	0.11
3. หนังสือแบบฝึกหัด	2.95	1.28	2.90	1.53	0.24
4. รูปภาพ	3.17	1.02	3.48	1.06	1.78
5. แผนที่	2.35	1.22	2.30	1.40	0.27
6. แผนภาพหรือโปสเตอร์	3.16	0.97	3.27	1.28	0.59
7. บัตรคำ	2.17	1.31	2.28	1.48	0.47
8. บ้ายนิเทศ	2.82	1.29	2.76	1.44	0.26
9. ชุดหุ่นขี้ผึ้ง	2.73	1.27	3.01	1.37	1.29
10. แผ่นใสพร้อมเครื่องฉาย	1.88	1.53	1.88	1.57	0.03
11. สไลด์พร้อมเครื่องฉาย	1.88	1.38	2.03	1.47	0.66
12. แถบบันทึกเสียงพร้อมเครื่องเล่นเทป	2.17	1.44	2.43	1.50	1.06
13. วิทยุ	2.10	1.39	2.17	1.48	0.30
14. โทรทัศน์	2.19	1.38	2.46	1.55	1.11
15. วีดิทัศน์	2.26	1.56	2.47	1.56	0.80
16. ภาพยนตร์	1.13	1.24	1.31	1.29	0.85

ตาราง 44 (ต่อ)

การใช้สื่อการสอน	ในเขตวัด		นอกเขตวัด		t
	N = 67		N = 80		
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	
17. หนังสือพิมพ์	3.22	1.25	3.47	1.22	1.22
18. เครื่องคอมพิวเตอร์	0.40	0.74	0.77	1.23	2.26*
19. อื่น ๆ	0.65	1.33	0.75	1.25	0.43

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 44 แสดงให้เห็นว่าลักษณะการใช้สื่อการสอนของครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียนที่อยู่ในเขตวัดกับโรงเรียนที่อยู่นอกเขตวัดมีการใช้สื่อการสอน แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ยกเว้นการใช้เครื่องคอมพิวเตอร์ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ย พบว่าครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียนนอกเขตวัด มีการใช้เครื่องคอมพิวเตอร์สูงกว่าครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียนที่อยู่ในเขตวัด

ตาราง 45 การเปรียบเทียบการใช้เทคนิคการสอนของครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียน
ที่ได้รับการคัดเลือกกับโรงเรียนที่ไม่ได้รับการคัดเลือกเป็นสถานที่จัดจรรยาวิชาศีลเด่น

การใช้เทคนิคการสอน	ได้รับ การคัดเลือก N = 36		ไม่ได้รับ การคัดเลือก N = 111		t
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	
1. บรรยายเป็นกลุ่มใหญ่	3.80	1.48	3.59	1.23	0.77
2. บรรยายประกอบสื่อ	4.00	0.86	3.34	0.99	3.83**
3. เชิญวิทยากร เช่น พระหรือผู้เชี่ยวชาญมาบรรยาย	3.02	1.64	2.32	1.61	2.24*
4. อภิปรายกลุ่มย่อย	3.52	1.15	2.85	1.31	2.92*
5. อภิปรายกลุ่มใหญ่	3.44	1.42	2.75	1.27	2.58*
6. สอนแบบสนทนา	3.72	1.18	3.23	1.21	2.13*
7. สอนแบบตอบปัญหา	3.83	1.05	3.46	1.12	1.77
8. ให้นักเรียนสัมภาษณ์พระภิกษุหรือผู้เชี่ยวชาญ	2.36	1.64	1.83	1.49	1.70
9. ให้นักเรียนแสดงละครหรือบทบาทสมมติ	2.72	1.54	2.62	1.42	0.35
10. ให้นักเรียนจัดป้ายนิเทศหรือนิทรรศการ	3.47	1.40	3.16	1.25	1.18
11. ให้นักเรียนศึกษาดูด้วยตนเองแล้วทำรายงานมาเสนอ	3.86	0.86	3.41	0.97	2.60*
12. ฝึกกิจกรรมสมาธิในชั้นเรียน	4.11	0.95	3.90	1.02	1.08
13. ฝึกปฏิบัติต่อพระสงฆ์	3.61	1.20	3.14	1.14	2.05*
14. ปฏิบัติพิธีการทางศาสนาที่วัด	3.36	1.37	2.84	1.20	2.01*

ตาราง 45 (ต่อ)

การใช้เทคนิคการสอน	ได้รับ การคัดเลือก N = 36		ไม่ได้รับ การคัดเลือก N = 111		t
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	
15. จัดกิจกรรมเข้าค่ายปฏิบัติธรรม	2.97	1.55	2.01	1.56	3.19**
16. ใช้สไลด์ เทปเสียง หรือวีดิทัศน์สอนแทนครู	2.63	1.26	2.01	1.45	2.46*
17. ใช้ชุดการเรียนการสอน	2.19	1.52	1.99	1.50	0.70

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตาราง 45 แสดงให้เห็นว่าลักษณะการใช้เทคนิคการสอนของครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียนที่ได้รับการคัดเลือกกับโรงเรียนที่ไม่ได้รับการคัดเลือกให้เป็นสถานที่จัดจรรยาศึกษาดีเด่น แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ในข้อการใช้เทคนิคการบรรยายประกอบสื่อ การใช้เทคนิคการอภิปรายกลุ่มย่อย และเทคนิคการจัดกิจกรรมเข้าค่ายปฏิบัติธรรมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 การใช้เทคนิคการเชิญวิทยากร เช่น พระหรือผู้เชี่ยวชาญมาบรรยาย เทคนิคการอภิปรายกลุ่มใหญ่ เทคนิคการสอนแบบสนทนา การให้นักเรียนศึกษาด้วยตนเอง แล้วทำรายงานมาเสนอ การฝึกปฏิบัติต่อพระสงฆ์ การปฏิบัติพิธีกรรมทางศาสนาที่วัด การใช้สไลด์เทปเสียง หรือวีดิทัศน์สอนแทนครู เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ย พบว่าครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียนที่ได้รับการคัดเลือกมีการใช้เทคนิคการสอนด้านดังกล่าวสูงกว่าครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียนที่ไม่ได้รับการคัดเลือก ส่วนการใช้เทคนิคการสอนข้ออื่น ๆ แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ตาราง 46 การเปรียบเทียบการใช้เทคนิคการสอนของครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียน
แบบสหศึกษากับโรงเรียนไม่ใช้แบบสหศึกษา

การใช้เทคนิคการสอน	สหศึกษา N = 105		ไม่ใช้ สหศึกษา N = 42		t
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	
1. บรรยายเป็นกลุ่มใหญ่	3.58	1.27	3.80	1.36	0.93
2. บรรยายประกอบสื่อ	3.38	1.03	3.80	0.86	2.57*
3. เชิญวิทยากร เช่น พระหรือผู้เชี่ยวชาญมาบรรยาย	2.54	1.60	2.38	1.76	0.52
4. อภิปรายกลุ่มย่อย	2.90	1.30	3.30	1.27	1.72
5. อภิปรายกลุ่มใหญ่	2.82	1.52	3.16	1.51	1.28
6. สอนแบบสนทนา	3.25	1.16	3.59	1.32	1.44
7. สอนแบบตอบปัญหา	3.49	1.00	3.71	1.36	0.94
8. ให้นักเรียนสัมภาษณ์พระภิกษุหรือผู้เชี่ยวชาญ	2.08	1.46	1.66	1.72	1.39
9. ให้นักเรียนแสดงละครหรือบทบาทสมมติ	2.62	1.44	2.69	1.49	0.23
10. ให้นักเรียนจัดป้ายนิเทศหรือนิทรรศการ	3.21	1.21	3.28	1.48	0.26
11. ให้นักเรียนศึกษาด้วยตนเองแล้วทำรายงานมาเสนอ	3.40	0.97	3.80	0.89	2.39*
12. ฝึกกิจกรรมสมาธิในชั้นเรียน	3.94	1.02	4.00	0.96	0.32
13. ฝึกปฏิบัติต่อพระสงฆ์	3.20	1.18	3.40	1.12	0.98
14. ปฏิบัติพิธีการทางศาสนาที่วัด	2.90	1.25	3.14	1.29	1.01

ตาราง 46 (ต่อ)

การใช้เทคนิคการสอน	สหศึกษา N = 105		ไม่ใช้ สหศึกษา N = 42		t
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	
15. จัดกิจกรรมเข้าค่ายปฏิบัติธรรม	2.23	1.59	2.28	1.68	0.16
16. ใช้สไลด์ เทปเสียง หรือวีดิทัศน์สอนแทนครู	2.20	1.36	2.09	1.59	0.38
17. ใช้ชุดการเรียนรู้การสอน	2.05	1.48	2.00	1.59	0.20

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 46 แสดงให้เห็นว่าลักษณะการใช้เทคนิคการสอนของครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียนแบบสหศึกษากับไม่ใช้แบบสหศึกษา แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ยกเว้นการใช้เทคนิคการบรรยายประกอบสื่อ และการให้นักเรียนศึกษาด้วยตนเองแล้วทำรายงานมาเสนอ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ย พบว่าครูผู้สอนโรงเรียนไม่ใช้แบบสหศึกษา มีการใช้เทคนิคการสอนสูงกว่าครูผู้สอนโรงเรียนแบบสหศึกษา

ตาราง 47 การเปรียบเทียบการใช้เทคนิคการสอนของครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียน
ที่อยู่ในเขตวัดกับโรงเรียนที่อยู่นอกเขตวัด

การใช้เทคนิคการสอน	ในเขตวัด N = 67		นอกเขตวัด N = 80		t
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	
1. บรรยายเป็นกลุ่มใหญ่	3.71	1.26	3.58	1.33	0.60
2. บรรยายประกอบสื่อ	3.50	0.92	3.50	1.06	0.05
3. เชิญวิทยากร เช่น พระหรือผู้เชี่ยวชาญมาบรรยาย	2.62	1.66	2.38	1.63	0.87
4. อภิปรายกลุ่มย่อย	3.10	1.20	2.95	1.38	0.72
5. อภิปรายกลุ่มใหญ่	2.86	1.27	2.97	1.39	0.50
6. สอนแบบสนทนา	3.22	1.15	3.46	1.27	1.19
7. สอนแบบตอบปัญหา	3.50	1.16	3.60	1.08	0.50
8. ให้นักเรียนสัมภาษณ์พระภิกษุหรือผู้เชี่ยวชาญ	1.92	1.51	2.00	1.58	0.29
9. ให้นักเรียนแสดงละครหรือบทบาทสมมติ	2.43	1.45	2.82	1.43	1.64
10. ให้นักเรียนจัดป้ายนิเทศหรือนิทรรศการ	3.16	1.12	3.30	1.42	0.65
11. ให้นักเรียนศึกษาด้วยตนเองแล้วทำรายงานมาเสนอ	3.56	0.76	3.48	1.11	0.51
12. ฝึกกิจกรรมสมาธิในชั้นเรียน	3.91	0.99	4.00	1.01	0.54
13. ฝึกปฏิบัติต่อพระสงฆ์	3.37	1.11	3.16	1.21	1.10
14. ปฏิบัติพิธีการทางศาสนาที่วัด	3.14	1.19	2.82	1.31	1.57
15. จัดกิจกรรมเข้าค่ายปฏิบัติธรรม	2.49	1.52	2.05	1.66	1.68

ตาราง 47 (ต่อ)

การใช้เทคนิคการสอน	ในเขตวัด		นอกเขตวัด		t
	N = 67		N = 80		
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	
16. ใช้สไลด์ เทปเสียง หรือวีดิทัศน์สอนแทนครู	2.16	1.42	2.17	1.44	0.05
17. ใช้ชุดการเรียนรู้การสอน	2.10	1.37	1.98	1.61	0.47

จากตาราง 47 แสดงให้เห็นว่า ลักษณะการใช้เทคนิคการสอนของครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนาโรงเรียนในเขตวัดและโรงเรียนนอกเขตวัด แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ตาราง 48 การเปรียบเทียบการจัดสภาพแวดล้อมทางการเรียนของครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนา
ในโรงเรียนที่ได้รับการคัดเลือกกับโรงเรียนที่ไม่ได้รับการคัดเลือกเป็นสถานที่จัดจรรยาศึกษาดีเด่น

การจัดสภาพแวดล้อมทางการเรียน	ได้รับ การคัดเลือก N = 36		ไม่ได้รับ การคัดเลือก N = 111		t
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	
1. จัดห้องเรียนวิชาพระพุทธศาสนาโดยเฉพาะ	3.63	1.62	3.00	1.76	1.98
2. ตรวจสอบเรื่องแสงสว่าง ทางระบายอากาศ	3.44	1.55	2.80	1.57	2.15*
3. ตรวจสอบอุณหภูมิของห้องว่าเป็นไปหรือร้อนไป	3.11	1.52	2.34	1.71	2.54*
4. ตรวจสอบความสะอาดและความเป็นระเบียบของ ห้องเรียน	4.47	0.84	3.91	1.08	3.18**
5. ตรวจสอบสภาพของห้องเรียนว่าเหมาะสมกับ การใช้สื่อ	3.75	1.07	3.10	1.28	2.96**
6. จัดหาหนังสืออ่านประกอบชุดวิชาพระพุทธศาสนา ให้นักเรียนศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติม	3.88	1.06	3.26	1.29	2.91**
7. จัดเตรียมสื่อการสอนก่อนดำเนินการสอน	3.94	0.86	3.52	1.11	2.37*
8. ติดต่อเจ้าหน้าที่อำนวยความสะดวกในการใช้ สื่อการสอน	2.69	1.54	2.56	1.37	0.44
9. จัดชุดหมู่บูชาในห้องเรียนวิชาพระพุทธศาสนา	3.97	1.52	3.13	1.88	2.70**
10. ให้นักเรียนฝึกสมาธิก่อนดำเนินการสอน	4.05	1.19	3.66	1.31	1.66
11. นิมนต์พระมาช่วยสอนที่โรงเรียน	4.08	1.38	3.09	1.84	3.40**

ตาราง 48 (ต่อ)

การจัดสภาพแวดล้อมทางการเรียน	ได้รับ การคัดเลือก N = 36		ไม่ได้รับ การคัดเลือก N = 111		t
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	
12. จัดแปลงห้องเรียนเป็นห้องปฏิบัติการธรรมทาง พระพุทธศาสนา	3.63	1.45	2.56	1.70	3.67**

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตาราง 48 แสดงให้เห็นว่า ลักษณะการจัดสภาพแวดล้อมทางการเรียนของครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียนที่ได้รับการคัดเลือกกับโรงเรียนที่ไม่ได้รับการคัดเลือกเป็นสถานที่จัดจริยศึกษาดีเด่น แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ในข้อการดัดแปลงห้องเรียนเป็นห้องปฏิบัติการธรรมทางพระพุทธศาสนา ข้อการตรวจสอบความสะอาด และความเป็นระเบียบของห้องเรียน การตรวจสอบสภาพของห้องเรียนว่าเหมาะสมกับการใช้สื่อ การจัดหาหนังสืออ่านประกอบชุดวิชาพระพุทธศาสนาให้นักเรียนศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติม การจัดชุดหมู่บูชาในห้องเรียนวิชาพระพุทธศาสนา และการนิมนต์พระมาช่วยสอนที่โรงเรียน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ในข้อการตรวจสอบเรื่องแสงสว่างทางระบายอากาศ การตรวจสอบอุณหภูมิของห้องว่าเป็นใบหรือร้อนไปและการจัดเตรียมสื่อการสอนก่อนดำเนินการสอน เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ย พบว่าครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียนที่ได้รับการคัดเลือก มีการจัดสภาพแวดล้อมทางการเรียน ด้านดังกล่าวสูงกว่าครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียนที่ไม่ได้รับการคัดเลือก ส่วนการจัดสภาพแวดล้อมทางการเรียนข้ออื่น ๆ แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ตาราง 49 การเปรียบเทียบการจัดสภาพแวดล้อมทางการเรียนของครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนา
ในโรงเรียนแบบสหศึกษากับโรงเรียนไม่ใช้แบบสหศึกษา

การจัดสภาพแวดล้อมทางการเรียน	สหศึกษา N = 105		ไม่ใช้ สหศึกษา N = 42		t
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	
1. จัดห้องเรียนวิชาพระพุทธศาสนาโดยเฉพาะ	3.26	1.63	2.90	1.98	1.05
2. ตรวจสอบเรื่องแสงสว่าง ทางระบายอากาศ	2.98	1.55	2.90	1.69	0.25
3. ตรวจสอบอุณหภูมิของห้องว่าเป็นไปหรือร้อนไป	2.53	1.67	2.52	1.78	0.03
4. ตรวจดูความสะดวกและความเป็นระเบียบของ ห้องเรียน	3.97	1.04	4.26	1.06	1.51
5. ตรวจดูสภาพของห้องเรียนว่าเหมาะสมกับ การใช้สื่อ	3.20	1.26	3.42	1.25	1.00
6. จัดหาหนังสืออ่านประกอบชุดวิชาพระพุทธศาสนา ให้นักเรียนศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติม	3.37	1.28	3.52	1.23	0.67
7. จัดเตรียมสื่อการสอนก่อนดำเนินการสอน	3.50	1.12	3.92	0.83	2.50*
8. ติดต่อเจ้าหน้าที่อำนวยความสะดวกในการใช้ สื่อการสอน	2.62	1.36	2.52	1.56	0.38
9. จัดชุดหมู่ฐานในห้องเรียนวิชาพระพุทธศาสนา	3.44	1.73	3.07	2.04	1.05
10. ให้นักเรียนฝึกสมาธิก่อนดำเนินการสอน	3.80	1.30	3.64	1.28	0.71
11. นิมนต์พระมาช่วยสอนที่โรงเรียน	3.27	1.77	3.50	1.83	0.67

ตาราง 49 (ต่อ)

การจัดสภาพแวดล้อมทางการเรียน	สหศึกษา		ไม่เข้า สหศึกษา		t
	N = 105		N = 42		
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	
12. จัดแปลงห้องเรียนเป็นห้องปฏิบัติการทาง พระพุทธศาสนา	2.58	1.69	3.45	1.58	2.96**

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตาราง 49 แสดงให้เห็นว่าลักษณะการจัดสภาพแวดล้อมทางการเรียนของครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียนแบบสหศึกษากับไม่เข้าแบบสหศึกษา แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ยกเว้นการดัดแปลงห้องเรียนเป็นห้องปฏิบัติการทางพระพุทธศาสนา แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 การจัดเตรียมสื่อการสอนก่อนดำเนินการสอน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ย ครูผู้สอนโรงเรียนไม่เข้าแบบสหศึกษา จัดสภาพแวดล้อมทางการเรียนด้านดังกล่าวสูงกว่าครูผู้สอนโรงเรียนแบบสหศึกษา

ตาราง 50 การเปรียบเทียบการจัดสภาพแวดล้อมทางการเรียนของครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนา
ในโรงเรียนที่อยู่ในเขตวัดกับโรงเรียนที่อยู่นอกเขตวัด

การจัดสภาพแวดล้อมทางการเรียน	ในเขตวัด N = 67		นอกเขตวัด N = 80		t
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	
1. จัดห้องเรียนวิชาพระพุทธศาสนาโดยเฉพาะ	3.10	1.75	3.21	1.74	0.37
2. ตรวจสอบเรื่องแสงสว่าง ทางระบายอากาศ	2.62	1.66	3.23	1.46	2.33*
3. ตรวจสอบอุณหภูมิของห้องว่าเป็นไปหรือร้อนไป	2.17	1.74	2.82	1.62	2.31*
4. ตรวจดูความสะดวกและความเป็นระเบียบของ ห้องเรียน	3.80	1.24	4.26	0.80	2.58*
5. ตรวจดูสภาพของห้องเรียนว่าเหมาะสมกับ การใช้สื่อ	3.14	1.25	3.36	1.26	1.02
6. จัดหาหนังสืออ่านประกอบชุดวิชาพระพุทธศาสนา ให้นักเรียนศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติม	3.23	1.30	3.56	1.22	1.54
7. จัดเตรียมสื่อการสอนก่อนดำเนินการสอน	3.47	1.11	3.75	1.01	1.53
8. ติดต่อเจ้าหน้าที่อำนวยความสะดวกในการใช้ สื่อการสอน	2.40	1.30	2.76	1.49	1.56
9. จัดชุดหมู่ฐานในห้องเรียนวิชาพระพุทธศาสนา	3.10	1.85	3.53	1.80	1.43
10. ให้นักเรียนฝึกสมาธิก่อนดำเนินการสอน	3.65	1.32	3.85	1.27	0.90
11. นิมนต์พระมาช่วยสอนที่โรงเรียน	3.56	1.70	3.15	1.84	1.42

ตาราง 50 (ต่อ)

การจัดสภาพแวดล้อมทางการเรียน	ในเขตวัด		นอกเขตวัด		t
	N = 67		N = 80		
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	
12. ดัดแปลงห้องเรียนเป็นห้องปฏิบัติกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา	2.76	1.76	2.88	1.66	0.44

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 50 แสดงให้เห็นว่า ลักษณะการจัดสภาพแวดล้อมทางการเรียนของครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนาโรงเรียนในเขตวัดกับโรงเรียนนอกเขตวัด แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ยกเว้นการตรวจสอบเรื่องแสงสว่าง ทางระบายอากาศ การตรวจอุณหภูมิของห้องว่าเป็นไปหรือร้อนไป และการตรวจดูความสะอาดและความเป็นระเบียบของห้องเรียน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ย พบว่าครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนาโรงเรียนนอกเขตวัด มีการจัดสภาพแวดล้อมทางการเรียนด้านดังกล่าวสูงกว่าครูโรงเรียนในเขตวัด

ตาราง 51 การเปรียบเทียบการประเมินผลการเรียนของครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียน
ที่ได้รับการคัดเลือกกับโรงเรียนที่ไม่ได้รับการคัดเลือกเป็นสถานศึกษาที่จัดจรรยาศึกษาดีเด่น

การประเมินผลการเรียน	ได้รับ การคัดเลือก N = 36		ไม่ได้รับ การคัดเลือก N = 111		t
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	
1. ประเมินผลก่อนเรียน	3.80	1.19	3.18	1.22	2.68**
2. ประเมินผลระหว่างเรียน	4.22	0.79	3.74	1.04	2.90**
3. ประเมินผลหลังการเรียน	4.41	0.64	4.09	0.88	2.39*
4. สังเกตพฤติกรรมของนักเรียนขณะอยู่ในโรงเรียน	4.22	1.01	4.09	0.76	0.72
5. สอดถามจากผู้ปกครองเกี่ยวกับความประพฤติของ ผู้เรียน	2.94	1.39	2.68	1.26	0.99
6. ใช้แบบทดสอบมาตรฐานวัดความรู้ของนักเรียน	3.16	1.50	2.40	1.52	2.63*
7. ประเมินผลการเรียนของนักเรียนด้านความรู้ ความเข้าใจ และการปฏิบัติ	4.08	1.05	3.75	0.98	1.64
8. ประเมินผลการเรียนด้านความประพฤติ	4.13	0.93	3.74	1.04	2.12*
9. สัมภาษณ์พฤติกรรมนักเรียนจากครูประจำชั้น	3.47	1.27	3.28	1.10	0.78
10. ประเมินผลการเรียนระหว่างภาคเรียน	4.33	0.79	4.10	0.86	1.45
11. ประเมินผลการเรียนปลายภาคเรียน	4.58	0.64	4.28	0.88	2.15*

ตาราง 51 (ต่อ)

การประเมินผลการเรียน	ได้รับ การคัดเลือก N = 36		ไม่ได้รับ การคัดเลือก N = 111		t
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	
12. ตัดสินผลการเรียนจากคะแนนระหว่างภาครวมกับ คะแนนปลายภาคเรียน	4.50	0.81	4.44	0.77	0.38

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตาราง 51 แสดงให้เห็นว่า ลักษณะการประเมินผลการเรียนของครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียนที่ได้รับการคัดเลือกกับโรงเรียนที่ไม่ได้รับการคัดเลือกเป็นสถานที่จัดจรรยาศึกษาดีเด่น การประเมินผลก่อนเรียนการประเมินผลระหว่างเรียน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 การประเมินผลหลังการเรียน การใช้แบบทดสอบมาตรฐานวัดความรู้ของนักเรียน การประเมินผลการเรียนด้านความประพฤติ และการประเมินผลการเรียนปลายภาคเรียน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ย พบว่าครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียนที่ได้รับการคัดเลือก มีการประเมินผลการเรียนด้านดังกล่าวสูงกว่าครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียนที่ไม่ได้รับการคัดเลือก ส่วนการประเมินผลการเรียนข้ออื่น ๆ แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ตาราง 52 การเปรียบเทียบการประเมินผลการเรียนของครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียน
แบบสหศึกษากับไม่ใช่แบบสหศึกษา

การประเมินผลการเรียน	สหศึกษา N = 105		ไม่ใช่สหศึกษา N = 42		t
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	
1. ประเมินผลก่อนเรียน	3.33	1.26	3.35	1.18	0.11
2. ประเมินผลระหว่างเรียน	3.82	1.00	3.95	0.90	0.72
3. ประเมินผลหลังการเรียน	4.12	0.84	4.28	0.83	1.06
4. สังเกตพฤติกรรมของนักเรียนขณะอยู่ในโรงเรียน	4.07	0.76	4.23	0.98	0.96
5. สอบถามจากผู้ปกครองเกี่ยวกับความประพฤติของ ผู้เรียน	2.71	1.26	2.83	1.37	0.48
6. ใช้แบบทดสอบมาตรฐานวัดความรู้ของนักเรียน	2.42	1.49	3.00	1.60	1.98
7. ประเมินผลการเรียนของนักเรียนด้านความรู้ ความเข้าใจ และการปฏิบัติ	3.70	0.99	4.16	0.98	2.56*
8. ประเมินผลการเรียนด้านความประพฤติ	3.78	1.05	4.00	0.96	1.21
9. สัมภาษณ์พฤติกรรมนักเรียนจากครูประจำชั้น	3.34	1.09	3.30	1.27	0.15
10. ประเมินผลการเรียนระหว่างภาคเรียน	4.11	0.83	4.28	0.89	1.07
11. ประเมินผลการเรียนปลายภาคเรียน	4.30	0.86	4.50	0.77	1.33
12. ตัดสินผลการเรียนจากคะแนนระหว่างภาครวมกับ คะแนนปลายภาคเรียน	4.43	0.77	4.50	0.80	0.43

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 52 แสดงให้เห็นว่า ลักษณะการประเมินผลการเรียนของครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียนแบบสหศึกษากับไม่ใช่แบบสหศึกษา แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ยกเว้นข้อการประเมินผลการเรียนของนักเรียน ด้านความรู้ความเข้าใจ และการปฏิบัติแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ย พบว่าครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียนไม่ใช่แบบสหศึกษา มีการประเมินผลการเรียนข้อดังกล่าวสูงกว่าครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียนแบบสหศึกษา

ตาราง 53 การเปรียบเทียบการประเมินผลการเรียนของครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียน
ที่อยู่ในเขตวัดกับโรงเรียนที่อยู่นอกเขตวัด

การประเมินผลการเรียน	ในเขตวัด N = 67		นอกเขตวัด N = 80		t
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	
1. ประเมินผลก่อนเรียน	3.28	1.21	3.38	1.26	0.51
2. ประเมินผลระหว่างเรียน	3.86	0.96	3.86	0.99	0.02
3. ประเมินผลหลังการเรียน	4.11	0.94	4.21	0.74	0.65
4. สังเกตพฤติกรรมของนักเรียนขณะอยู่ในโรงเรียน	4.08	0.79	4.15	0.87	0.44
5. สอบถามจากผู้ปกครองเกี่ยวกับความประพฤติของ ผู้เรียน	2.68	1.44	2.80	1.41	0.54
6. ใช้แบบทดสอบมาตรฐานวัดความรู้ของนักเรียน	2.70	1.39	2.50	1.66	0.80
7. ประเมินผลการเรียนของนักเรียนด้านความรู้ ความเข้าใจ และการปฏิบัติ	3.58	1.04	4.05	0.92	2.84**
8. ประเมินผลการเรียนด้านความประพฤติ	3.73	1.02	3.93	1.03	1.21
9. สัมภาษณ์พฤติกรรมนักเรียนจากครูประจำชั้น	3.28	1.04	3.37	1.23	0.49
10. ประเมินผลการเรียนระหว่างภาคเรียน	4.05	0.85	4.25	0.84	1.35
11. ประเมินผลการเรียนปลายภาคเรียน	4.22	0.83	4.47	0.84	1.81

ตาราง 53 (ต่อ)

การประเมินผลการเรียน	ในเขตวัด N = 67		นอกเขตวัด N = 80		t
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	
12. ตัดสินผลการเรียนจากคะแนนระหว่างภาครวมกับ คะแนนปลายภาคเรียน	4.31	0.82	4.57	0.72	2.03*

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตาราง 53 แสดงให้เห็นว่า ลักษณะการประเมินผลการเรียนของครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนาโรงเรียนในเขตวัดกับโรงเรียนนอกเขตวัด แตกต่างกันอย่างไรไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ยกเว้น การประเมินผลการเรียนของนักเรียนด้านความรู้ความเข้าใจ และการปฏิบัติแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และข้อการตัดสินผลการเรียนจากคะแนนระหว่างภาครวมกับคะแนนปลายภาคเรียน แตกต่างกันอย่างไรมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยพบว่าครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียนที่อยู่นอกเขตวัดมีการประเมินผลการเรียนด้านดังกล่าวสูงกว่าครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียนที่อยู่ในเขตวัด

ตาราง 54 จำนวนร้อยละ และการเปรียบเทียบคุณสมบัติของครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนาใน
โรงเรียนที่ได้รับการคัดเลือก และโรงเรียนที่ไม่ได้รับการคัดเลือกเป็นสถานที่จัดจรรยาศึกษาดีเด่น

คุณสมบัติของบุคลากร	ได้รับ การคัดเลือก		ไม่ได้รับ การคัดเลือก		X ²	Sig
	จำนวน N = 36	ร้อยละ	จำนวน N = 111	ร้อยละ		
1. ขอบสอนวิชาพระพุทธศาสนา	28	77.8	86	77.5	0.000	1.00
2. สนใจในหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา	35	97.2	107	96.4	0.000	1.00
3. สามารถสนทนากับพระสงฆ์ได้ถูกต้อง เหมาะสมกับฐานะของพระสงฆ์	31	86.1	96	86.5	0.000	1.00
4. มีความรู้ความเข้าใจภาษาบาลี	25	69.4	65	58.6	0.937	0.33
5. สนใจศึกษาพระไตรปิฎก	22	61.1	62	55.9	0.129	0.71
6. สนใจฝึกสมาธิ	33	91.7	95	85.6	0.434	0.50
7. ชอบไปวัดทำบุญตักบาตร เนื่องในวัน สำคัญทางพระพุทธศาสนา	33	91.7	97	87.4	0.158	0.69
8. เคยเข้ารับการอบรม สัมมนา หรือ ประชุมทางวิชาการเกี่ยวกับการสอน วิชาพระพุทธศาสนา	27	75.0	93	83.8	0.874	0.34
9. เคยชมเชยเมื่อนักเรียนประพฤติดี	36	100	111	100.0	-	-
10. เข้าสอนตรงเวลา	34	94.4	110	99.1	1.077	0.29
11. เรียกนักเรียนมาอบรมสั่งสอนเป็นรายบุคคล	31	86.1	101	91.0	0.274	0.60
12. ให้คำปรึกษาแก่นักเรียนในเรื่องส่วนตัว	35	97.2	109	98.2	0.000	1.00

ตาราง 54 (ต่อ)

คุณสมบัติของบุคลากร	ได้รับ การคัดเลือก		ไม่ได้รับ การคัดเลือก		X ²	Sig
	จำนวน N = 36	ร้อยละ	จำนวน N = 111	ร้อยละ		
13. เคยเชิญผู้ปกครองมาปรึกษาเรื่องความ ประพฤติของนักเรียน	29	80.6	96	86.5	0.357	0.54
14. แต่งกายเรียบร้อยเสมอ	34	94.4	109	98.2	0.376	0.53
15. ปฏิบัติตนเป็นตัวอย่างที่ดีแก่นักเรียน	35	97.2	108	97.3	0.000	1.00
16. สามารถดำเนินการสอนเพียงลำพัง	34	94.4	109	98.2	0.376	0.53

จากตาราง 54 แสดงให้เห็นว่า คุณสมบัติของบุคลากร ตามความคิดเห็นของครูผู้สอนวิชา พระพุทธศาสนานโรงเรียนที่ได้รับการคัดเลือกกับโรงเรียนที่ไม่ได้รับการคัดเลือกแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ตาราง 55 จำนวนร้อยละ และการเปรียบเทียบคุณสมบัติของบุคลากร ของครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียนแบบสหศึกษา และไม่ใช้แบบสหศึกษา

คุณสมบัติของบุคลากร	สหศึกษา		ไม่ใช้สหศึกษา		X ²	Sig
	จำนวน N =105	ร้อยละ	จำนวน N = 42	ร้อยละ		
1. ขอบสอนวิชาพระพุทธศาสนา	82	78.1	32	76.2	0.000	0.97
2. สนใจในหลักธรรมทางพุทธศาสนา	102	97.1	40	95.2	0.005	0.94
3. สามารถสนทนากับพระสงฆ์ได้ถูกต้อง เหมาะสมกับฐานะของพระสงฆ์	93	88.6	34	81.0	0.904	0.34
4. มีความรู้ความเข้าใจภาษาบาลี	64	61.0	26	61.9	0.000	1.00
5. สนใจศึกษาพระไตรปิฎก	54	51.4	30	71.4	4.179	0.04*
6. สนใจฝึกสมาธิ	91	86.7	37	88.1	0.000	1.00
7. ขอบไปวัดทำบุญตักบาตรเนื่องในวัน สำคัญทางพระพุทธศาสนา	92	87.6	38	90.5	0.041	0.83
8. เคยเข้ารับการอบรม สัมมนา หรือ ประชุมทางวิชาการเกี่ยวกับการสอน วิชาพระพุทธศาสนา	89	84.8	31	73.8	1.725	0.18
9. เคยชมเชยเมื่อนักเรียนประพฤติดี	105	100.0	42	100.0	-	-
10. เข้าสอนตรงเวลา	102	97.1	42	100.0	0.212	0.64
11. เรียกนักเรียนมาอบรมสั่งสอนเป็น รายบุคคล	98	93.3	34	81.0	0.274	0.60
12. ให้คำปรึกษาแก่นักเรียนในเรื่องส่วนตัว	103	98.1	41	97.6	0.000	1.00

ตาราง 55 (ต่อ)

คุณสมบัติของบุคลากร	สหศึกษา		ไม่ใช้สหศึกษา		X ²	Sig
	จำนวน N = 105	ร้อยละ	จำนวน N = 42	ร้อยละ		
13. เคยเชิญผู้ปกครองมาปรึกษาเรื่อง ความประพฤติของนักเรียน	91	86.7	34	81.0	0.386	0.53
14. แต่งกายเรียบร้อยเสมอ	101	96.2	42	100.0	0.520	0.47
15. ปฏิบัติตนเป็นตัวอย่างที่ดีแก่นักเรียน	102	97.1	41	97.6	0.000	1.00
16. สามารถดำเนินการสอนเพียงลำพัง	103	98.1	40	95.2	0.160	0.68

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 55 แสดงให้เห็นว่าคุณสมบัติของบุคลากรตามความคิดเห็นของครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียนแบบสหศึกษา กับโรงเรียนไม่ใช้แบบสหศึกษาแตกต่างกันอย่างไรไม่มีนัยสำคัญทางสถิติยกเว้นข้อสนใจศึกษาพระไตรปิฎก ครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนาโรงเรียนแบบสหศึกษามีจำนวนความคิดเห็นสูงกว่าอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตาราง 56 จำนวนร้อยละ และการเปรียบเทียบคุณสมบัติของบุคลากร ของครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียนในเขตวัด และโรงเรียนนอกเขตวัด

คุณสมบัติของบุคลากร	ในเขตวัด		นอกเขตวัด		X ²	Sig
	จำนวน N = 67	ร้อยละ	จำนวน N = 80	ร้อยละ		
1. ชอบสอนวิชาพระพุทธศาสนา	51	76.1	63	78.8	0.033	0.85
2. สนใจในหลักธรรมทางพุทธศาสนา	64	95.5	78	97.5	0.040	0.83
3. สามารถสนทนากับพระสงฆ์ได้ถูกต้อง เหมาะสมกับฐานะของพระสงฆ์	58	86.6	69	86.3	0.000	1.00
4. มีความรู้ความเข้าใจภาษาบาลี	40	59.7	50	62.5	0.031	0.85
5. สนใจศึกษาพระไตรปิฎก	38	56.7	46	57.5	0.000	1.00
6. สนใจฝึกสมาธิ	59	88.1	69	86.3	0.006	0.93
7. ชอบไปวัดทำบุญตักบาตรเนื่องในวัน สำคัญทางพระพุทธศาสนา	59	88.1	71	88.8	0.000	1.00
8. เคยเข้ารับการอบรม สัมมนา หรือ ประชุมทางวิชาการ เกี่ยวกับการสอนวิชาพระพุทธศาสนา	56	83.6	64	80.0	0.118	0.73
9. เคยชมเชยเมื่อนักเรียนประพฤติดี	67	100.0	80	100.0	-	-
10. เข้าสอนตรงเวลา	65	97.0	79	98.8	0.024	0.87
11. เรียกนักเรียนมาอบรมสั่งสอนเป็น รายบุคคล	59	88.1	73	91.3	0.131	0.71

ตาราง 56 (ต่อ)

คุณสมบัติของบุคลากร	ในเขตวัด		นอกเขตวัด		X ²	Sig
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ		
	N = 67		N = 80			
12. ให้ความสำคัญแก่นักเรียนในเรื่องส่วนตัว	66	98.5	78	97.5	0.000	1.00
13. เคยเชิญผู้ปกครองมาปรึกษาเรื่องความประพฤติของนักเรียน	56	83.6	69	86.3	0.048	.82
14. แต่งกายเรียบร้อยเสมอ	66	98.5	77	96.3	0.108	0.74
15. ปฏิบัติตนเป็นตัวอย่างที่ดีแก่นักเรียน	65	97.0	78	97.5	0.000	1.00
16. สามารถดำเนินการสอนเพียงลำพัง	65	97.0	78	97.5	0.000	1.00

จากตาราง 56 แสดงให้เห็นว่า ลักษณะคุณสมบัติของบุคลากรตามความคิดเห็นของครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนาโรงเรียนในเขตวัดกับโรงเรียนนอกเขตวัด แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

สรุปผล อภิปราย และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องการศึกษาการจัดการทางการศึกษาและทรัพยากรการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในเขตกรุงเทพมหานคร สรุปผลของการวิจัยได้ดังนี้คือ

จุดมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาและกำหนดลักษณะการจัดการทางการศึกษาวิชาพระพุทธศาสนาและกำหนดลักษณะทรัพยากรการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ตามข้อคิดเห็นของคณะกรรมการปรับปรุงหลักสูตรพระพุทธศาสนาพุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533)
2. เพื่อเปรียบเทียบลักษณะการจัดการทางการศึกษาและลักษณะทรัพยากรการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นที่มีสถานภาพของโรงเรียนแตกต่างกันในด้านคุณภาพด้านจริยธรรม คือการได้รับการคัดเลือกและการไม่ได้รับการคัดเลือกให้เป็นสถานที่จัดจริยศึกษาดีเด่น ด้านประเพณีของโรงเรียนแบบสหศึกษาและไม่ใช้สหศึกษา และด้านสภาพแวดล้อมของโรงเรียนที่อยู่ในเขตวัดและนอกเขตวัด

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาได้ทำเป็น 2 ขั้นตอน คือ

ขั้นที่ 1 การศึกษาข้อมูลพื้นฐานเพื่อกำหนดให้ได้ลักษณะที่เหมาะสมในการจัดการทางการศึกษา และกำหนดลักษณะทรัพยากรการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

ขั้นที่ 2 การศึกษาเปรียบเทียบลักษณะการจัดการทางการศึกษาและลักษณะทรัพยากรการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาจากสภาพการจัดการศึกษาในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในเขตกรุงเทพมหานคร

วิธีดำเนินการวิจัยขั้นที่ 1

ประชากร ได้แก่ คณะกรรมการปรับปรุงหลักสูตรพระพุทธศาสนาและคณะอนุกรรมการ ซึ่งได้รับการแต่งตั้งจากปลัดกระทรวงศึกษาธิการ ลงวันที่ 10 มกราคม พ.ศ.2534 รวมทั้งหมด 27 คน

กลุ่มตัวอย่าง ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจงจากคณะกรรมการปรับปรุงหลักสูตรวิชาพระพุทธศาสนา และคณะอนุกรรมการปรับปรุงหลักสูตรวิชาพระพุทธศาสนาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น มีจำนวน 18 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นแบบสัมภาษณ์ลักษณะการจัดการทางการศึกษา และลักษณะทรัพยากรการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา 1 ชุด แบ่งเป็น 2 ตอนคือ

ตอนที่ 1 ลักษณะการจัดการทางการศึกษาวิชาพระพุทธศาสนาเป็นการสัมภาษณ์เพื่อให้ได้ลักษณะการจัดการทางการศึกษาในเขต 7 ด้านคือ การวางแผนการจัดการศึกษาตามหลักสูตรวิชาพระพุทธศาสนา การจัดองค์การภายในโรงเรียน การจัดบุคลากรภายในโรงเรียน การวินิจฉัยสั่งการ การประสานงาน การเสนอรายงาน และงบประมาณในการจัดการศึกษาวิชาพระพุทธศาสนา

ตอนที่ 2 ลักษณะทรัพยากรการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาสัมภาษณ์เพื่อให้คณะกรรมการปรับปรุงหลักสูตรพระพุทธศาสนาพิจารณาความเหมาะสม และข้อเสนอแนะเพิ่มเติมจากลักษณะการจัดทรัพยากรการเรียนตามหลักสูตรวิชาพระพุทธศาสนาใน 6 ด้านคือ เนื้อหาวิชาวัสดุประกอบการเรียน อุปกรณ์การสอน เทคนิคการสอน การจัดสภาพแวดล้อม และบุคลากร

การเก็บรวบรวมข้อมูล การสัมภาษณ์คณะกรรมการปรับปรุงหลักสูตรวิชาพระพุทธศาสนา เป็นพระภิกษุ 3 รูป คณะกรรมการจากกระทรวงศึกษาธิการและอาจารย์ผู้เชี่ยวชาญจากมหาวิทยาลัย 15 คน รวมผู้ถูกสัมภาษณ์จำนวน 18 คน ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยผู้วิจัยนัดหมายผู้ให้สัมภาษณ์ เพื่อกำหนดวันเวลาในการสัมภาษณ์ และเมื่อถึงกำหนดเวลาผู้วิจัยดำเนินการด้วยตนเอง

การวิเคราะห์ข้อมูล เป็นการประมวลสรุปผลที่ได้จากการสัมภาษณ์คณะกรรมการปรับปรุงหลักสูตรวิชาพระพุทธศาสนาได้ข้อสรุปเป็น 2 ลักษณะคือ

1. ลักษณะการจัดการทางการศึกษาวิชาพระพุทธศาสนา
2. ลักษณะทรัพยากรการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

สรุปผล ในการดำเนินการขั้นที่ 1 มีดังนี้

1. ลักษณะการจัดการทางการศึกษาวิชาพระพุทธศาสนา คณะกรรมการปรับปรุงหลักสูตรวิชาพระพุทธศาสนาได้ให้ข้อเสนอแนะลักษณะการจัดการทางการศึกษาวิชาพระพุทธศาสนาทั้ง 7 ด้านไว้ดังนี้คือ 1) ด้านการวางแผน โรงเรียนควรมีการวางแผน ด้านบุคลากร ด้านงบประมาณ ด้านสถานที่ และด้านวิชาการ 2) โรงเรียนควรมีการจัดตามสายการบังคับบัญชาที่ชัดเจนโดยเริ่มจากผู้บริหาร ผู้ช่วยผู้บริหาร หัวหน้าสายวิชา หัวหน้าระดับและครูผู้สอนเรียงตามลำดับ 3) ด้านการจัดบุคลากร โรงเรียนควรมีการเลือกครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนาที่มีความรู้และทักษะการสอน ตลอดจนมีความประพฤติที่ดีสามารถเป็นตัวอย่างแก่นักเรียน 4) ด้านการวินิจัยสั่งการ ผู้บริหารโรงเรียนควรมีการจัดประชุมบุคลากรเพื่อพิจารณาและตัดสินใจในการทำงานร่วมกัน 5) ด้านการประสานงานโรงเรียนควรมีการประสานงานกับผู้เชี่ยวชาญมานิเทศการจัดการศึกษาและโรงเรียนควรประสานงานกับทางวัดเพื่อการดำเนินกิจกรรมและการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา 6) ครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนาควรมีการเสนอปัญหาการปฏิบัติงานแก่ผู้บริหารตามสายการบังคับบัญชา 7) โรงเรียนควรจัดสรรงบประมาณออกเป็นด้านต่าง ๆ ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ และลักษณะการจัดการทางการศึกษาวิชาพระพุทธศาสนา

2. ลักษณะทรัพยากรการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น คณะกรรมการปรับปรุงหลักสูตรวิชาพระพุทธศาสนา ได้ให้ข้อเสนอแนะลักษณะทรัพยากรการเรียน 6 ด้านดังนี้คือ 1) ด้านการกำหนดเนื้อหาวิชา ครูผู้สอนควรเป็นผู้กำหนดจุดมุ่งหมายในการสอนและเนื้อหาวิชาตามที่กำหนดไว้ในหลักสูตรพระพุทธศาสนา 2) ครูควรมีการเลือกและการใช้วัสดุและอุปกรณ์ให้ตรงตามที่ระบุไว้ในคู่มือหลักสูตรวิชาพระพุทธศาสนา 3) ครูควรมีการใช้เทคนิคหรือวิธีสอนหลายวิธีเพื่อให้ผู้เรียนได้รับความรู้ความเข้าใจและการปฏิบัติตามหลักสูตรวิชาพระพุทธศาสนา 4) ครูควรมีการเตรียมห้องเรียนวิชาพระพุทธศาสนาโดยเฉพาะภายในห้องเรียนมีที่วัสดุอุปกรณ์ทางการเรียน และมีการจัดสภาพบรรยากาศในด้านแสง เสียง อุณหภูมิ ความสะอาด และความ

เป็นระเบียบของห้องเรียน 5) ครูควรมีการประเมินผลนักเรียนด้านความรู้ ความเข้าใจและการปฏิบัติ และ 6) บุคลากรหรือครูผู้สอนควรเป็นผู้ที่มีความรู้ มีทักษะ มีความประพฤติและการปฏิบัติตนที่ดีที่สามารถเป็นตัวอย่างแก่นักเรียนได้

วิธีดำเนินการวิจัยขั้นที่ 2

ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารและครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในเขตกรุงเทพมหานคร สังกัดกรมสามัญศึกษาจำนวน 110 โรงเรียน โดยสำรวจจากผู้บริหารโรงเรียนละ 1 คน และสำรวจครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนาโรงเรียนละ 2 คน

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารและครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โดยการสุ่มจากผู้บริหาร 74 คน คิดเป็นร้อยละ 67.27 และโดยการสุ่มจากครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น 147 คน คิดเป็นร้อยละ 66.81

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลมี 2

ชุดคือ

ชุดที่ 1 ลักษณะการจัดการทางการศึกษาวิชาพระพุทธศาสนา เป็นแบบสำรวจจากผู้บริหารโรงเรียนเกี่ยวกับสถานภาพของโรงเรียน ลักษณะการวางแผนการจัดการทางการศึกษาการดำเนินการจัดการทางการศึกษา และการประเมินผลการจัดการทางการศึกษา

ชุดที่ 2 ลักษณะทรัพยากรการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา เป็นแบบสำรวจจากครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นโดยสำรวจสถานภาพของโรงเรียน การกำหนดเนื้อหาวิชา การเลือกและการใช้สื่อการเรียนการสอน การใช้เทคนิคหรือวิธีสอน การจัดสภาพแวดล้อมทางการเรียน การประเมินผลการเรียน และคุณสมบัติของบุคลากร

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยส่งแบบสำรวจลักษณะการจัดการทางการศึกษาวิชาพระพุทธศาสนา แบบสำรวจทรัพยากรการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาและหนังสือขอความร่วมมือจากกองการ

มัธยมศึกษาไปยังโรงเรียนในระดับมัธยมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานครโดยทางไปรษณีย์และเมื่อครบตามระยะเวลาที่กำหนดไว้ผู้วิจัยติดตามด้วยตนเอง

การวิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์โดยใช้สถิติในการคำนวณ

1. เปรียบเทียบลักษณะการจัดการทางการศึกษาวิชาพระพุทธศาสนาตามสถานภาพของโรงเรียนที่แตกต่างกันโดยใช้สถิติ t -test
2. เปรียบเทียบลักษณะทรัพยากรการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาในด้านการกำหนดเนื้อหาวิชา ด้านการเลือกและการใช้สื่อการเรียนการสอน และด้านคุณสมบัติของบุคลากรตามสถานภาพของโรงเรียนที่แตกต่างกัน โดยใช้สถิติ Chi-Square
3. เปรียบเทียบลักษณะทรัพยากรการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาในด้านการใช้สื่อการสอน ด้านการใช้เทคนิคหรือวิธีสอน ด้านการจัดสภาพแวดล้อมทางการเรียน และด้านการประเมินผลการเรียนตามสภาพของโรงเรียนที่แตกต่างกัน โดยใช้สถิติ t -test

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการเปรียบเทียบลักษณะการจัดการทางการศึกษาวิชาพระพุทธศาสนา จากผู้บริหารโรงเรียนที่ได้รับการคัดเลือกกับโรงเรียนที่ไม่ได้รับการคัดเลือกเป็นสถานที่จัดจรรยาศึกษาดีเด่น พบว่ามีลักษณะการวางแผนด้านบุคลากร และการดำเนินการด้านสถานที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนด้านอื่น ๆ ไม่แตกต่างกัน
2. ผลการเปรียบเทียบลักษณะการจัดการทางการศึกษาวิชาพระพุทธศาสนา จากผู้บริหารโรงเรียนแบบสหศึกษากับโรงเรียนไม่ใช่วิทยาลัย พบว่าไม่แตกต่างกัน ยกเว้นเรื่องเดียวคือโรงเรียนแบบสหศึกษาได้รับความอนุเคราะห์ในการยืมอุปกรณ์เครื่องมือในการจัดกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาสูงกว่าโรงเรียนไม่ใช่วิทยาลัย
3. ผลการเปรียบเทียบลักษณะการจัดการทางการศึกษาวิชาพระพุทธศาสนา จากผู้บริหารโรงเรียนในเขตวัดกับโรงเรียนนอกเขตวัด พบว่าไม่แตกต่างกัน ยกเว้นเรื่องครูภายในโรงเรียน

ร่วมกันวางแผนผลิตสื่อและจัดบริการเอกสาร เรื่องการใช้ข้อมูลในการตัดสินใจซึ่งงบประมาณ เรื่องการใช้งบประมาณถูกต้องตามกฎหมายระเบียบทางราชการ ครูโรงเรียนนอกเขตวัดมีการดำเนินการสูงกว่าโรงเรียนในเขตวัดและเรื่องสถานที่ราชการให้ความอนุเคราะห์ในการขีโมอุปกรณ์เพื่อจัดกิจกรรมโรงเรียนในเขตวัดได้รับความอนุเคราะห์สูงกว่าโรงเรียนนอกเขตวัด

4. ผลการเปรียบเทียบลักษณะทรัพยากรการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาของครูผู้สอนพบว่า โรงเรียนที่ได้รับการคัดเลือกเป็นสถานที่วัดเจริญศึกษาดีเด่น มีการใช้สื่อการสอน การใช้เทคนิคหรือวิธีสอน การจัดสภาพแวดล้อมทางการเรียนและการประเมินผลการเรียนดีกว่าโรงเรียนที่ไม่ได้รับการคัดเลือกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนด้านอื่น ๆ ไม่แตกต่างกัน

5. ผลการเปรียบเทียบลักษณะทรัพยากรการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาของครูผู้สอน โรงเรียนแบบสหศึกษากับโรงเรียนแบบสหศึกษา พบว่าไม่แตกต่างกัน ยกเว้นเรื่องการเลือกสื่อตามคู่มือหลักสูตร เรื่องการใช้สื่อหนังสือพิมพ์ เรื่องการสอนแบบบรรยายประกอบสื่อ เรื่องการให้นักเรียนเรียนด้วยตนเองแล้วมารายงาน เรื่องการเตรียมสื่อของครูผู้สอน เรื่องการดัดแปลงห้องเรียนเป็นห้องปฏิบัติกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา เรื่องการประเมินผลนักเรียนด้านความรู้ ความเข้าใจและการปฏิบัติ เรื่องความสนใจศึกษาพระไตรปิฎก ครูโรงเรียนไม่ใช่วิทยาลัย มีการดำเนินการสูงกว่าครูโรงเรียนแบบสหศึกษาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนเรื่องการใช้สื่อเพื่อสรุปบทเรียน เรื่องการใช้สื่อเพื่อแบ่งเบาภาระครูผู้สอน และเรื่องการใช้เครื่องคอมพิวเตอร์ ครูโรงเรียนแบบสหศึกษามีการดำเนินการสูงกว่าครูโรงเรียนไม่ใช่วิทยาลัยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

6. ผลการเปรียบเทียบลักษณะทรัพยากรการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาของครูผู้สอน โรงเรียนในเขตวัดกับโรงเรียนนอกเขตวัดพบว่า ไม่แตกต่างกัน ยกเว้นโรงเรียนในเขตวัดมีการดำเนินการเรื่องการตรวจสอบแสงสว่างทางระบายอากาศ การตรวจสอบอุณหภูมิ การตรวจดูความสะอาด ความเป็นระเบียบของห้องเรียน และเรื่องการประเมินผลด้านความรู้ ความเข้าใจ และการปฏิบัติสูงกว่าครูโรงเรียนนอกเขตวัดอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และครูโรงเรียนนอกเขตวัดมีการดำเนินการเรื่องการใช้เครื่องคอมพิวเตอร์ เรื่องการตัดสินใจผลการเรียนจาก

คะแนนระหว่างภาค รวมกับคะแนนปลายภาคสูงกว่าโรงเรียนนอกเขตวัดอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ
ที่ระดับ .05

อภิปรายผล

1. ลักษณะการจัดการทางการศึกษาวิชาพระพุทธศาสนาตามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียน พบว่า โรงเรียนมีการดำเนินการตามเกณฑ์ของคณะกรรมการปรับปรุงหลักสูตรวิชาพระพุทธศาสนาในระดับปานกลาง (ตารางปรากฏในภาคผนวก จ) สำหรับด้านที่โรงเรียนมีการดำเนินการในระดับปานกลางค่อนข้างสูง ได้แก่ ด้านการจัดสวัสดิการแก่ครูผู้สอน ด้านการเตรียมสถานที่เพื่อการจัดการตามหลักสูตรวิชาพระพุทธศาสนา และด้านการประเมินผล ด้านวิชาการ ทั้งนี้เนื่องจากผู้บริหารโรงเรียนมองเห็นความสำคัญของการจัดการทางการศึกษาวิชาพระพุทธศาสนาตามขอบข่ายของเทคโนโลยีการศึกษาในด้านการจัดสวัสดิการแก่ครูผู้สอนเป็นสิ่งสำคัญ เพราะในการจัดเตรียมการเรียนการสอน ครูผู้สอนต้องมีการจัดซื้อและจัดหาวัสดุอุปกรณ์ รวมทั้งการอำนวยความสะดวกแก่วิทยากรภายนอกที่มาช่วยในการจัดการเรียนการสอนด้วยการเตรียมสถานที่เพื่อสิ่งอำนวยความสะดวกแก่ครูผู้สอนและผู้เรียน ตลอดจนการประเมินผลการเรียนของผู้เรียนก็ถือว่าเป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้การดำเนินการสอดคล้องกันอย่างเป็นระบบ จึงสอดคล้องตามขอบข่ายของเทคโนโลยีทางการศึกษาในด้านการจัดการทางการศึกษา (AECT. 1979 : 11 - 12, เบื้อง กุมุท. 2535 : 83 และไชยยศ เรืองสุวรรณ. 2533 : 14 - 17)

2. ลักษณะทรัพยากรการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาตามความคิดเห็นของครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น พบว่าโรงเรียนมีการดำเนินการตามเกณฑ์ของคณะกรรมการปรับปรุงหลักสูตรวิชาพระพุทธศาสนาในระดับปานกลาง (ตารางปรากฏในภาคผนวก จ) สำหรับเรื่องที่โรงเรียนมีการดำเนินการในระดับปานกลางค่อนข้างสูงคือเรื่องการเลือกเนื้อหา และการกำหนดจุดมุ่งหมายจากหลักสูตรวิชาพระพุทธศาสนา เรื่องการเลือกสื่อตามความเหมาะสม

ของเนื้อหาและอุปกรณ์การสอน เรื่องประโยชน์ของการใช้สื่อช่วยให้นักเรียนเข้าใจและสนใจเรียนมากขึ้น เรื่องการใช้หนังสือแบบเรียน เรื่องการตรวจความสะอาดและความเป็นระเบียบของห้องเรียน เรื่องการประเมินผลการเรียน เรื่องการตัดสินผลการเรียน เรื่องการชมเชยนักเรียนเมื่อประพฤติดี เรื่องการเข้าสอนตรงเวลา เรื่องการให้คำปรึกษาแก่นักเรียน เรื่องการแต่งกายเรียบร้อย เรื่องการปฏิบัติตนเป็นตัวอย่างที่ดีแก่นักเรียน และเรื่องความสามารถดำเนินการสอนเพียงลำพัง ทั้งนี้ครูมีการนำเทคโนโลยีทางการสอนมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน จึงทำให้สามารถแก้ปัญหาในการเรียนการสอนที่เกิดขึ้นได้ ดังนั้นเมื่อครูผู้สอนดำเนินการตามหลักสูตรวิชา และมีการเลือกการใช้สื่อการสอน มีการจัดทรัพยากรการเรียน มีการประเมินผลการเรียน และมีครูผู้สอนที่ดี ครูจึงสามารถดำเนินการตามเกณฑ์ของคณะกรรมการปรับปรุงหลักสูตรวิชาพระพุทธศาสนาในระดับปานกลางค่อนข้างสูง ซึ่งสอดคล้องกับขอบข่ายของเทคโนโลยีทางการศึกษาด้านการจัดทรัพยากรการเรียน (AECT. 1979 : 13 - 15; กิดานันท์ มะลิทอง. 2535 : 9 และเปรื่อง กุมุท. 2530 : 83 - 84) และสอดคล้องตามหลักสูตรวิชาพระพุทธศาสนาฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533

3. ผลการเปรียบเทียบลักษณะการจัดการทางการศึกษาวิชาพระพุทธศาสนาของโรงเรียนที่ได้รับการคัดเลือกกับโรงเรียนที่ไม่ได้รับการคัดเลือกเป็นสถานที่จัดจริยศึกษาดีเด่นไม่แตกต่างกัน เพราะมีเกณฑ์ที่ได้จากคณะกรรมการปรับปรุงหลักสูตรวิชาพระพุทธศาสนาเป็นข้อกำหนดและโรงเรียนยังมิได้นำมาจัดการทางการศึกษาอย่างจริงจัง การดำเนินการของแต่ละโรงเรียนจึงอยู่ระดับปานกลาง ส่วนลักษณะที่ต่างกันเพราะการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการจัดการทางการศึกษาผู้บริหารมีการเลือกครูผู้สอนที่มีความสามารถ สนับสนุนให้ครูได้รับการอบรม มีการเตรียมงบประมาณในด้านสวัสดิการแก่บุคลากรภายนอก นอกจากนี้ผู้บริหารสนับสนุนนโยบายการจัดสถานที่ และมีการประสานงานกับบุคลากรทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน ดังนั้นโรงเรียนที่ได้รับการคัดเลือกจึงมีการดำเนินการสูงกว่าโรงเรียนที่ไม่ได้รับการคัดเลือก และสอดคล้องกับขอบข่ายของเทคโนโลยีการศึกษาในด้านการจัดการเกี่ยวกับบุคลากรและการจัดการองค์การ (เปรื่อง กุมุท. 2530 : 81 - 84 และไชยยศ เรืองสุวรรณ. 2533 : 14 - 17)

4. ผลการเปรียบเทียบลักษณะการจัดการทางการศึกษาวิชาพระพุทธศาสนาของโรงเรียนแบบสหศึกษากับโรงเรียนไม่ใช้แบบสหศึกษาไม่แตกต่างกัน เพราะโรงเรียนมีการดำเนินการตามเกณฑ์ของคณะกรรมการปรับปรุงหลักสูตรในระดับปานกลาง ส่วนเรื่องที่แตกต่างกันคือ โรงเรียนแบบสหศึกษามีการติดต่อกับสถานที่ราชการเพื่อขอความอนุเคราะห์ในการยืมเครื่องมือและอุปกรณ์ในการจัดกิจกรรมทางการเรียนสูงกว่าโรงเรียนไม่ใช้แบบสหศึกษา ทั้งนี้เพราะตามขอบข่ายเทคโนโลยีการศึกษา การประสานงานของผู้บริหารนับว่าเป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยแก้ปัญหาในการจัดการทางการศึกษาได้ ดังนั้นการที่ผู้บริหารโรงเรียนมีการประสานงานระหว่างบุคลากรภายในและภายนอกโรงเรียนโดยการขอความร่วมมือจากสถานที่ราชการ จึงทำให้การจัดการศึกษาของโรงเรียนแบบสหศึกษากับโรงเรียนไม่ใช้แบบสหศึกษาแตกต่างกันซึ่งสอดคล้องตามขอบข่ายของเทคโนโลยีการศึกษาทางด้านการวางแผนการจัดการทางการศึกษา (AECT. 1979 : 11 - 12 และไชยยศ เรืองสุวรรณ. 2533 : 14 - 15)

5. ผลการเปรียบเทียบลักษณะการจัดการทางการศึกษาวิชาพระพุทธศาสนาของโรงเรียนในเขตวัดกับโรงเรียนนอกเขตวัดไม่แตกต่างกันเพราะโรงเรียนมีการดำเนินการตามเกณฑ์ของคณะกรรมการปรับปรุงหลักสูตรวิชาพระพุทธศาสนาในระดับปานกลาง ส่วนเรื่องที่แตกต่างกันได้แก่ เรื่องครูอาจารย์ร่วมกันวางแผนผลิตสื่อและจัดบริการสื่อ เรื่องการตัดสินใจโดยอาศัยข้อมูลจากคู่มือหลักสูตรและเรื่องการใช้งบประมาณถูกต้องตามกฎระเบียบจากทางราชการ ผู้บริหารโรงเรียนนอกเขตวัดให้ความสำคัญสูงกว่าโรงเรียนในเขตวัดเพราะผู้บริหารมองเห็นความสำคัญเรื่องการวางแผนและการตัดสินใจตามขอบข่ายของเทคโนโลยีการศึกษา (วารินทร์ รัชมีพรหม. 2531 : 3) และการที่โรงเรียนในเขตวัดได้รับความอนุเคราะห์จากพระภิกษุในด้านการใช้สถานที่ประกอบศาสนพิธีสูงกว่าโรงเรียนนอกเขตวัดนั้นอาจเป็นไปได้ที่ครูโรงเรียนในเขตวัดอาจมีความสนาใจสนิทสนมกับพระภิกษุในวัดแตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ บุญกอบ วิสมิตะนันท์ (2523 : 153)

6. ผลการเปรียบเทียบลักษณะการจัดการทางการศึกษาวิชาพระพุทธศาสนาของโรงเรียนที่ได้รับการคัดเลือกกับโรงเรียนที่ไม่ได้รับการคัดเลือกเป็นสถานที่จัดจรรยาศึกษาดีเด่นแตกต่างกัน 4 ลักษณะคือ ลักษณะการใช้สื่อการสอน ลักษณะการใช้เทคนิคหรือวิธีสอน ลักษณะการจัดสภาพแวดล้อม

ทางการเรียนและลักษณะการประเมินผลการเรียน เนื่องจากครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนาโรงเรียน ที่ได้รับการคัดเลือกมีลักษณะการจัดทรัพยากรการเรียนตามขอบข่ายของเทคโนโลยีการศึกษา กล่าวคือ ครูผู้สอนมองเห็นความสำคัญของสื่อการสอน จึงมีการเลือกการใช้และการผลิตสื่อการสอนที่ดีที่ สอดคล้องกับเนื้อหาและหลักสูตรวิชาพระพุทธศาสนา นอกจากนี้ครูมีการนำเทคนิคหรือวิธีการสอน ที่เหมาะสมกับวัตถุประสงค์การเรียน เนื้อหาการสอนและสื่อการสอน ในการสอนแต่ละครั้งครูผู้สอน มีการเตรียมจัดสภาพแวดล้อมในด้านสถานที่เรียนสื่อการเรียนและสภาพแวดล้อมทั่วไปเป็นอย่างดี และครูมีการประเมินผลการเรียนของผู้เรียนในทุกด้านคือ ด้านความรู้ ด้านทักษะ และด้านทัศนคติ อย่างถูกต้องตามหลักและวิธีการประเมินผล ดังนั้นการนำลักษณะทรัพยากรการเรียนวิชาพระพุทธ ศาสนาในด้านสื่อการสอนด้านเทคนิคการสอน ด้านการจัดสภาพแวดล้อมทางการเรียนและด้าน การประเมินผลการเรียนมาใช้ในโรงเรียน จึงสอดคล้องตามขอบข่ายของเทคโนโลยีการศึกษา (AECT. 1979 : 11 - 12; เปรื่อง กุมุท. 2530 : 84 และไชยยศ เรืองสุวรรณ. 2533 : 21 - 24)

7. ผลการเปรียบเทียบลักษณะการจัดการทางการศึกษาวิชาพระพุทธศาสนาของโรงเรียน แบบสหศึกษากับโรงเรียนไม่ใช้แบบสหศึกษา พบว่าไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้โรงเรียนมีการจัดทรัพยากร การเรียนวิชาพระพุทธศาสนาตามข้อคิดเห็นของคณะกรรมการปรับปรุงหลักสูตรในระดับปานกลาง ทุกโรงเรียน ส่วนเรื่องที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติได้แก่เรื่อง การเลือกสื่อตามคู่มือหลักสูตร การใช้สื่อหนังสือพิมพ์ การเตรียมสื่อการสอนของครูผู้สอน เทคนิคการสอนแบบบรรยายประกอบสื่อ การดัดแปลงให้เรียนเป็นห้องปฏิบัติการกิจกรรม การประเมินผลการเรียนด้านความรู้ความเข้าใจและ การปฏิบัติ ครูโรงเรียนแบบไม่ใช้สหศึกษามีการดำเนินการสูงกว่าแบบสหศึกษา และครูโรงเรียน แบบสหศึกษาใช้สื่อเพื่อสรุปบทเรียน ใช้สื่อเพื่อแบ่งเบาภาระของครูผู้สอนและใช้คอมพิวเตอร์สูงกว่า ครูโรงเรียนไม่ใช้แบบสหศึกษา ทั้งนี้เพราะครูผู้สอนมองเห็นคุณค่าและความสำคัญของการเลือก และการใช้สื่อการสอน การจัดสภาพแวดล้อมทางการเรียนและการประเมินผลการเรียนในเรื่อง ที่กล่าวมาแล้วทั้งในโรงเรียนแบบสหศึกษา และโรงเรียนแบบไม่ใช้สหศึกษาแตกต่างกัน ดังนั้น เทคโนโลยีการศึกษาในเรื่องการสอนการจัดสภาพแวดล้อมการเรียนและการประเมินผลการเรียน

จึงมีบทบาทสำคัญในลักษณะทรัพยากรการเรียนรู้ที่ช่วยแก้ปัญหาในการจัดการศึกษาวิชาพระพุทธศาสนา (เป็รื่อง กุมท. 2530 : 83 - 84 และไชยยศ เรืองสุวรรณ. 2533 : 21-24)

8. ผลการเปรียบเทียบลักษณะการจัดการทางการศึกษาวิชาพระพุทธศาสนาของโรงเรียนในเขตวัดกับโรงเรียนนอกเขตวัด พบว่าไม่แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ บุญกอบ วิสมิตะนันท์ (2523 : 154) ที่พบว่าธรรมเนียมจริยาของครูที่สอนในโรงเรียนนอกเขตวัดกับธรรมเนียมจริยาของครูที่สอนโรงเรียนในเขตวัดไม่ปรากฏว่าแตกต่างกัน ส่วนลักษณะทรัพยากรการเรียนรู้วิชาที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ได้แก่เรื่อง การตรวจสอบอุณหภูมิ การตรวจสอบความสะอาด ความเป็นระเบียบห้องเรียน การประเมินผล ด้านความรู้ความเข้าใจและการปฏิบัติ การใช้สื่อคอมพิวเตอร์ และการตัดสินผลการเรียนจากคะแนนระหว่างภาครวมกับคะแนนปลายภาค ทั้งนี้เพราะโรงเรียนในเขตวัดและโรงเรียนนอกเขตวัดมีการจัดทรัพยากรการเรียนรู้ในด้านการจัดสภาพแวดล้อม การใช้สื่อการสอน และการประเมินผลการเรียนแตกต่างกัน จึงมีผลทำให้การจัดทรัพยากรการเรียนรู้ในบางเรื่องแตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับขอบข่ายของเทคโนโลยีทางการศึกษาในข้อที่ว่าทรัพยากรการเรียนรู้ถ้าได้รับการออกแบบหรือวางแผนอย่างมีระบบ จะช่วยแก้ปัญหาการศึกษาของเทคโนโลยีการศึกษาอีกทางหนึ่ง (เป็รื่อง กุมท. 2530 : 83 - 84)

ข้อเสนอแนะ

ผู้วิจัยได้แบ่งข้อเสนอแนะออกเป็นสองประเด็นคือ ข้อเสนอแนะทั่วไป และข้อเสนอแนะเพื่อการทำวิจัยครั้งต่อไป

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. กระทรวงศึกษาธิการ ควรมีการจัดอบรมหรือพัฒนาผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนา ในลักษณะการจัดการทางการศึกษาและลักษณะทรัพยากรการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนา เพื่อชี้แจงสิ่งที่ผู้บริหารและครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนา ควรสนใจและนำไปปฏิบัติ

2. ผู้บริหารโรงเรียน ควรสนับสนุนให้มีการดำเนินการจัดการทางการศึกษา และการจัด
ทรัพยากรการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา ภายในโรงเรียนโดยส่งเสริมให้ครูผู้สอนมีการปฏิบัติงาน
และการพัฒนาดังนี้

2.1 การกำหนดเนื้อหาในการสอน ควรกำหนดเนื้อหาในการสอนและจุดมุ่งหมาย
ในการเรียนการสอนตามหลักสูตรวิชาพระพุทธศาสนาฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533

2.2 การเลือกและการใช้สื่อครูควรให้ความสำคัญในการเลือกและใช้สื่อให้
มากยิ่งขึ้น มีการใช้สื่อการสอนให้สอดคล้องตามหลักสูตรวิชาพระพุทธศาสนาและสื่อบางชนิดครู
มีการใช้น้อย

2.3 การใช้เทคนิคการสอน ครูผู้สอนควรมีการใช้เทคนิคการสอนในรูปแบบต่าง ๆ
และครูควรมีการจัดกิจกรรมด้านการปฏิบัติให้มากยิ่งขึ้น

2.4 การจัดสภาพแวดล้อมทางการเรียน ครูผู้สอนควรให้ความสำคัญในการจัด
สภาพแวดล้อมทางการเรียน ควรมีห้องเรียนวิชาพระพุทธศาสนาโดยเฉพาะ เพื่อให้นักเรียน
สามารถดำเนินการกิจกรรมภาคปฏิบัติได้

2.5 การประเมินผลการเรียน ครูผู้สอนควรมีการประเมินผลวิชาพระพุทธศาสนา
ทางด้านความรู้ ความเข้าใจและการปฏิบัติ ครูควรมีการติดตามความประพฤติของนักเรียน โดย
การสังเกตและสอบถามจากครูประจำชั้นหรือผู้ปกครอง

2.6 คุณสมบัติของบุคลากร ครูผู้สอนควรมีทัศนคติที่ดีในการสอนวิชาพระพุทธศาสนา
และครูควรได้รับการอบรม สัมมนาหรือประชุมทางวิชาการเกี่ยวกับการสอนวิชาพระพุทธศาสนาให้
มากยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย

1. ควรมีการประเมินผู้เรียนในเรื่องลักษณะการจัดการทางการศึกษาและลักษณะ
ทรัพยากรการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และเปรียบเทียบผลการวิจัย

กับลักษณะการจัดการทางการศึกษาและลักษณะทรัพยากรการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาของผู้บริหาร และครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนา ตามเกณฑ์คณะกรรมการปรับปรุงหลักสูตรวิชาพระพุทธศาสนา

2. ควรมีการวิจัย วิธีการสอนวิชาพระพุทธศาสนาในรูปแบบใหม่ ๆ และเปรียบเทียบ วิธีการสอน กับลักษณะการจัดการทางการศึกษาและลักษณะทรัพยากรการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา ตามเกณฑ์ของคณะกรรมการปรับปรุงหลักสูตรวิชาพระพุทธศาสนา

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กมล อุดุลย์พันธ์. การศึกษาปัญหาการเรียนการสอนวิชาหน้าที่พลเมืองและศีลธรรมในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนมัธยมสาธิตมหาวิทยาลัยรามคำแหง. วิทยานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2517. อัดสำเนา.
- การศาสนา, กรม. การวิจัยรูปแบบการบริหาร การเรียนการสอน การวัดผลและการประเมินผล การศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกธรรม. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์การศึกษา, 2527. อัดสำเนา.
- _____. คู่มือการบริหารการศึกษาของคณะสงฆ์. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ การศาสนา, 2528.
- กิดานันท์ มะลิทอง. เทคโนโลยีการศึกษาร่วมสมัย. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : บริษัท เอ็ดดิสันเพรส ไรต์ติ้งจำกัด, 2536.
- เฉลิมชัย รัตนประยูร. ความเสมอภาคของการลงทุนทางการศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษาของรัฐ. ปรินต์มานิพนธ์ กศ.ด. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2535. อัดสำเนา.
- ชัยยงค์ พรหมวงศ์ และคนอื่น ๆ. เทคโนโลยีและสื่อการศึกษาเล่ม 3 หน่วยที่ 11-15. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2523.
- ชาญชัย ยมดิษฐ์. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการปฏิบัติตามศีลห้าตามคำรายงานของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในเขต 6. วิทยานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2528. อัดสำเนา.
- ไชยยศ เรืองสุวรรณ. การบริการสื่อและเทคโนโลยีวีวทางการศึกษา. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ วัฒนาพานิชจำกัด, 2526.
- _____. เทคโนโลยีการศึกษา : ทฤษฎีและการวิจัย. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์, 2533.
- ดาร์ ทศสัตย์พันธ์. พฤติกรรมทางการบริหารงานของผู้บริหารสถาบันการศึกษาของกรมตำรวจ. วิทยานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2518. อัดสำเนา.

ดำรงราชานุภาพ, สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยา. ตำนานพระพุทธเจดีย์. พระนคร :
แพร่พิทยา, 2514.

ธนุ แสงศักดิ์. "พระพุทธศาสนาในทศวรรษใหม่," การประเมินผลหลักสูตรด้านคุณลักษณะ.

กรุงเทพฯ : กองวิจัยทางการศึกษา กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, 2526.

นุชิต ศรีอาจ. การใช้หลักสูตรวิชาพระพุทธศาสนา ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524
ในโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา. วิทยานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ :
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2529. อัดสำเนา.

นงลักษณ์ จันทรแสนโรจน์. ปัญหาการเรียนการสอนพระพุทธศาสนาของครูผู้สอนและนักเรียน
ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในกรุงเทพมหานคร. ปริญญานิพนธ์ ศศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัย
เกษตรศาสตร์, 2529. อัดสำเนา.

บุญกอบ วิสมิตะนันท์. ธรรมจริยาของครูไทยในภาคกลาง. รายงานการวิจัยฉบับที่ 30 กรุงเทพฯ :
สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2524.

ประจวบ ต่อตระกูล. บทบาทการบริหารงานด้านความสัมพันธ์กับชุมชนของครูใหญ่โรงเรียน
ประถมศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดอ่างทอง ตามทัศนะของครูและประชาชน.
ปริญญานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : วิทยาลัยการศึกษา ประสานมิตร, 2516. อัดสำเนา.

ประชุม รอดประเสริฐ. การบริหารบุคลากรทางการศึกษา. กรุงเทพฯ : ภาควิชาบริหาร
การศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2528.

_____. นโยบายและการวางแผนหลักการและทฤษฎี. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์โรงเรียน
สตรีเนติศึกษา, 2527.

ประเสริฐ อรุณรัตน์. ปัญหาการบริหารงานของโรงเรียน พุทธศาสนวันอาทิตย์ตามทัศนะของ
ผู้บริหาร. ปริญญานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร,
2535. อัดสำเนา.

เบรื่อง กุมท. "เทคโนโลยีการศึกษา," สารานุกรมศึกษาศาสตร์. ฉบับที่ 7 กรกฎาคม-พฤศจิกายน,
2530.

เพ็ญจันทร์ กู้ประเสริฐ. การสอนศีลธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นในจังหวัดพระนคร

และธนบุรี. วิทยานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2513.

อัดสำเนา.

พรศรี ทองสมจิตร. พฤติกรรมทางบริหารงานของครูใหญ่โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพ

มหานคร. วิทยานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2518. อัดสำเนา.

ไพศาล หวังพานิช. วิธีการวิจัย. กรุงเทพฯ : สำนักทดสอบทางการศึกษาและจิตวิทยา

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2530. อัดสำเนา.

พระเทพเวที. ทางสายอริสราพของการศึกษาไทย. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณ์
ราชวิทยาลัย, 2534.

_____. พระพุทธศาสนากับการศึกษาในอดีต. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย,
2533.

พระราชวรมนี. บทบาทพระบรมครู. กรุงเทพฯ : จรูญการพิมพ์, 2530.

_____. ปรัชญาการศึกษาไทย. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ กรมการศาสนา, 2528.

พุทธทาสภิกขุ. อันตรายจากการศึกษา. กรุงเทพฯ : สุพจน์การพิมพ์, ม.ป.ป.

ภิญโญ สาร. หลักบริหารการศึกษา. กรุงเทพฯ : วัฒนาพานิช, 2517.

เย็นใจ เลาหวนิช. "การจัดและประเมินผลการศึกษาตามแนวพุทธศาสตร์," การประชุม
วิชาการเรื่องครูศึกษากับอนาคตของประเทศไทย. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย, 2527.

วรศักดิ์ วรชมรม. ครูกับศีลธรรม. กรุงเทพฯ : ชรรมบุชา, 2521.

วันดี วัฒนาประสิทธิ์. ปัญหาการสอนศีลธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น. วิทยานิพนธ์
ค.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2518. อัดสำเนา.

วารินทร์ รัชมีพรหม. สื่อการสอนเทคโนโลยีทางการศึกษาและการสอนร่วมสมัย. กรุงเทพฯ :
ภาควิชาเทคโนโลยีทางการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2531.

วิชาการ, กรม. คู่มือการจัดกิจกรรมตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการในหลักสูตรมัธยมศึกษา
ตอนต้นและตอนปลาย (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533). กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา

ลาดพร้าว, 2535. ✓

_____. คู่มือครูการประเมินผลการเรียน ระดับมัธยมศึกษาตามหลักสูตร ฉบับปรับปรุง พ.ศ.
2533. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2535.

_____. รายชื่อหนังสือเสริมประสบการณ์ระดับมัธยมศึกษา เล่ม 2. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์

คุรุสภาลาดพร้าว, 2535.

_____. หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533).
กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2535.

_____. หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 และหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย
พุทธศักราช 2524. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2527.

วิทย์ วิศทเวทย์ และเสฐียรพงษ์ วรรณปก. หนังสือเรียนสังคมศึกษา รายวิชา ส.018
พระพุทธศาสนา. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์อักษรเจริญทัศน์, 2535.

ศิลปากร, กรม. ประชุมเพลงยาวฉบับหอสมุดแห่งชาติ. พระนคร : คลังวิทยา, 2507.

ศึกษาธิการ, กระทรวง. การกำหนดหนังสือเรียนสำหรับเลือกใช้ในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา
ตอนต้น. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2532. ✓

ศึกษาธิการ, กระทรวง. คู่มือครูมัธยมศึกษาเรื่องพระพุทธศาสนาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1. ✓
กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2528.

_____. คู่มือหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533).
กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์การศาสนา, 2533.

----- คำสั่งกระทรวงศึกษาธิการ เรื่องให้ใช้หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย. พระนคร :
โรงพิมพ์คุรุสภา, 2493.

ศึกษาธิการ, กระทรวง. หลักสูตรประโยคมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2503. พระนคร:
โรงพิมพ์คุรุสภา, 2503.

ศึกษาธิการ, กระทรวง. หลักสูตรประโยคมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2520. กรุงเทพฯ :
 จงเจริญการพิมพ์, 2520.

_____. หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533).
 กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2535.

ศูนย์พัฒนาหลักสูตร, กระทรวงศึกษาธิการ. การประเมินโครงการอบรมครูผู้สอนวิชาสังคมศึกษา
 ในส่วนที่ว่าด้วยพระพุทธศาสนา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น. กรุงเทพฯ : กรมวิชาการ
 กระทรวงศึกษาธิการ, 2530. อัดสำเนา.

สงวน สุทธิเลิศอรณ. การบริหารการศึกษา. กรุงเทพฯ : ไทศาลศิลป์การพิมพ์, 2523.

สำนักงานปลัดกระทรวง. การจัดการศึกษาไทยตามแผนการศึกษาแห่งชาติ : อดีต-ปัจจุบัน.
 กรุงเทพฯ : ห้างหุ้นส่วนจำกัดโรงพิมพ์อักษรไทย, 2530.

สุลักษณ์ มีชูทรัพย์. พฤติกรรมทางการบริหารของผู้บริหารสถาบันการศึกษาพยาบาลในประเทศไทย.
 วิทยานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2517. อัดสำเนา.

เสถียร มีทรัพย์. "คฤธรรมนิมิตในพระคัมภีร์ของท่านพุทธทาสภิกขุ," ในความรู้คู่คุณธรรม.
 กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2534.

อดุลย์ คนยัง. ความคิดเห็นของครูโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาต่อการจัด
 การศึกษาแบบสหศึกษา. ปรินุณยานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : วิทยาลัยวิชาการศึกษา
 ประสานมิตร, 2513. อัดสำเนา.

อภิรมย์ ณ นคร. การบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง,
 2520.

อุทัย ดุลยเกษม. ปัญหาการเรียนการสอนพระพุทธศาสนาของครูผู้สอนและนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา
 ตอนต้น ในกรุงเทพมหานคร. ปรินุณยานิพนธ์ ศศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์,
 2528. อัดสำเนา.

เอกสารหลักสูตรวิชาพระพุทธศาสนา. รายละเอียดเนื้อหาหลักสูตรพระพุทธศาสนา ระดับมัธยมศึกษา
 ตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533). ม.ป.ป.

Association of Educational Communications and Technology. Educational Technology : A Glossary of Terms. Washington, D.C. : Association for Educational Communications and Technology, 1979.

Castetter, William B. The Personnel Function: in Educational Administration. New York : The Macmillan Publishing Co., Inc., 1976.

Gulick Luthuer and Urwick Lyndall. Papers on the Science of Administration. New York : Institute of Public Administration, Columbia University, 1973.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

ผลการสัมภาษณ์พระภิกษุผู้เชี่ยวชาญทางพระพุทธศาสนา (ครั้งที่ 1)

ผลการสัมภาษณ์พระภิกษุผู้เชี่ยวชาญทางพระพุทธศาสนา (ครั้งที่ 1)
เรื่อง

ปัญหาความสำเร็จและความล้มเหลวของการสอนวิชาพระพุทธศาสนา

ผลการสัมภาษณ์พระราชาธรรมนิเทศ (ระแบบ ธิตตภาณ)

สถานที่ วัดบวรนิเวศวิหาร กรุงเทพมหานคร

วันที่ 3 กุมภาพันธ์ 2535 เวลา 14.00-15.30 น.

1. ท่านคิดว่าอะไรเป็นประเด็นสำคัญในความสำเร็จและล้มเหลวในการสอนวิชาพระพุทธศาสนา?

ปัจจุบันลักษณะทางสังคมมีความคิดเห็นขัดแย้งกับธรรมะ คนมีความเพลิดเพลินอยู่กับสิ่ง
เขี้ยววนต่าง ๆ ที่ทำให้เกิดความคับแค้น โกรธ การจะดึงเขามาสู่ธรรมะจึงเป็น สิ่งที่ยาก ดังนั้น
การพัฒนาทางด้านศีลธรรม จริยธรรมของสังคมจึงขาดความต่อเนื่อง เพราะคนไม่ค่อยพร้อมที่จะพัฒนา
จึงอยู่ได้ในระดับธรรมดา เช่นการทำความดีที่ต้องการผลตอบแทนจากการทำหรือกลัวจะถูกลงโทษ
ดังนั้นแนวพัฒนาศีลธรรมจึงยังไม่ไกล

แต่ในปัจจุบัณค่านิยมสังคมก็เปลี่ยนไปเพราะสถานะทางสังคมเปลี่ยนไป การได้รับการนับถือ
ยกย่องเป็นผู้มีเกียรติทางสังคมไม่ได้ถูกกำหนดด้วยคุณธรรม แต่ถูกกำหนดด้วยเศรษฐกิจ การเมือง
และการทหาร จะเห็นได้ว่าจะเป็นครูจากไหนก็ได้ นัอรรษณัฐบั้งหลวงมาอย่างไรก็ได้ แต่ว่าคำ
ของเดือน ของหนิภาณี้ ตัดไม้ทำลายป่า ทำลายทรัพยากรธรรมชาติก็ได้ แต่คุณได้สถานะทาง
การเมืองไหม เขาก็ได้สถานะทางสังคมเป็นผู้มีเกียรติ เป็นรัฐมนตรี ทางทหารก็ได้อำนาจ ทาง
เศรษฐกิจก็รวย สังคมจึงมีสภาพเหล่านั้ทั้งที่สังคมก็มีคนดีเช่นพระที่ดีแต่กินานเหลือเกิน แต่กลุ่ม
เศรษฐกิจ การเมือง และทหารเราได้เห็นทางโทรทัศน์ทุกวันในขณะที่คนที่ทำความดีอื่น ๆ อย่าง
แท้จริงเรามีโอกาสได้พบเห็นเพียงเล็กน้อย

2. ท่านคิดว่า ในการสอนวิชาพุทธศาสนาใครจะแก้ปัญหาเหล่านี้ได้?

ผู้ที่แก้ปัญหานี้ได้ควรจะมีหลายฝ่ายช่วยกันคือ

1. พ่อแม่ควรจะเป็นฐานใหญ่ เพราะเด็กอยู่กับพ่อแม่และ เป็นช่วงที่มีการเปลี่ยนแปลง ดุติสิ่งที่ดีจากครอบครัวได้
2. ต่อมาคือโรงเรียน สภาพแวดล้อมเพื่อนฝูงโดยเฉพาะอย่างยิ่งครู-อาจารย์ต้องมี ส่วนช่วยกันแก้ไข
3. พระ สังคมดีพระออกจากระบบการพัฒนาการศึกษาทั้งที่พระมีบทบาทมานาน เมื่อสภาพสังคมเปลี่ยนพระจึงไม่มีโอกาส พระถูกดึงออกจากบทบาทที่ใกล้ชิดเด็กมากกว่า 80 ปีแล้ว

สำหรับบทบาทของครูมีปัญหาคือ

1. ครูเข้าใจสิ่งที่สอนหรือไม่ เพราะวิชาศีลธรรมไม่ใช่วิชาตรีโกณ พีชคณิต เรขาคณิต แต่วิชาศีลธรรมต้องมีตัวอย่าง เช่น ห้ามพูดโกหก ต้องมีตัวอย่างว่าคนไม่พูดโกหกประสบผลที่ดีงาม อย่างไร ดังนั้นการสอนต้องให้มองเห็นประโยชน์ เช่น ทำอะไร ทำไปเพื่ออะไร ทำแล้วได้ ประโยชน์อะไร ต้องสามารถหาคำตอบได้ และประโยชน์นั้นต้องเป็นวัตถุ คือต้องทำเป็นรูปธรรม ชัดเจน เช่น คำนวณความประพฤติ ต้องมีเป็นตัวเลखออกมามีใช่เป็นปรัชญา
2. ครูจำนวนหนึ่งมีปัญหา คือเป็นนักธุรกิจทางวิชาการ ครูเข้ามาเป็นครูแต่ขาดวิญญาณ ครู ผลที่ครูต้องการอยากจะได้แต่ในความเป็นจริงคือ ครูบริการสังคม หมายความว่าสิ่งที่ครูทำคือ สิ่งที่นักเรียนได้แต่ความรู้สึกรักของครูจำนวนหนึ่ง สิ่งที่ครูทำคือ ต้องการสิ่งที่ตนเองได้ นั่นคือครู ไม่มีความพร้อมที่จะเป็นแม่พิมพ์
3. สำหรับวิชาพระพุทธศาสนาที่นำเข้ามาในปี 2527 นั้น บางครั้งเอาครูที่สอนอะไร ไม่ได้เข้ามาสอนวิชาพุทธศาสนา นี่คือจุดพลาดอย่างแรง แต่จะโทษเขาไม่ได้เพราะโครงสร้าง การศึกษาดั้งแต่ประถมเรื่อยมาไม่มีเรื่องเหล่านี้ คือเจาะลึกถึงทีก็มีฉาบฉวย ซึ่งการรู้เพียง ฉาบฉวยนั้นสอนไม่ได้ เพราะวิชาที่ยากที่สุดในโลกคือ วิชาที่เป็นนามธรรม เช่นความทั้งหลาย เช่น ความรัก ความดีความมีศีลธรรมสอนยาก คนต้องเข้าใจสิ่งเหล่านั้นโดยเนื้อหาให้เป็น

รูปธรรมจึงสามารถหยิบยืมสิ่งที่ป็นรูปธรรม เข้ามาหาสิ่งที่ป็นนามธรรมได้ เมื่อระบบการเรียน วิชาความต่อเนื่อง ครูก็ยังไม่เข้าใจธรรมะ แม้แต่พระองค์เองก็มีเพียงไม่กี่องค์เข้าใจธรรมะได้ลึกซึ้ง สามารถมองเห็นได้จากสิ่งที่ป็นนามธรรมมาหารูปธรรม จากรูปธรรมมาหนามธรรม และสามารถ แยกแยะในความเป็นรูปธรรมนั้นออกมาได้ อะไรเป็นอะไรที่ไม่มาก

ทำอย่างไรจะให้ครูทราบซึ่งเข้าใจในสิ่งเหล่านี้ นั่นคือการพัฒนาครูขึ้นมาเพราะว่าการจะ ปลุกฝังเด็กก็ช่วงไม่เกิน 20 ปี ถ้าเลยไปแล้วก็ยาก ปัญหาที่เกี่ยวกับตัวครูผู้สอนคือ

ประการที่ 1 ท่านไม่พร้อมทางด้านเนื้อหาวิชา

ประการที่ 2 ท่านไม่พร้อมในแนะนำเพราะความรู้ท่านไม่มาก

ประการที่ 3 ท่านไม่พร้อมในการทำเพราะความประพฤติด้านไม่พร้อม การสอนวิชา ด้านศีลธรรมหนักที่ทำได้เป็นตัวอย่างเพราะศีลธรรมคือภาพสะท้อนของสังคม ถ้าครูมีอิทธิพลใน การประพฤติปฏิบัติสูง เช่น ครูเรียบร้อย เด็กก็ไม่กล้าเล่น ไม่กล้าซน เราจะเห็นได้ว่าครูคือ แม่พิมพ์ ดังนั้นถ้ามีครูที่เป็นแกะดำเพียง 2-3 คนก็จะแย่แล้ว

สรุปการเอาครูที่ดีมีความรู้ดีที่สุด ความสามารถดีที่สุดมาเป็นผู้สอนวิชาเหล่านี้เพราะ คุณภาพจริง ๆ ที่เราต้องการเราไม่ได้ต้องการคนที่ป็นเลิศทางวิชา แต่เราต้องการคนที่ มีจิตวิญญาณที่ก่อรูปด้วยธรรมะเป็นหลัก แต่วิชาที่เราศึกษาปัจจุบันเราไม่มุ่งแก้ปัญหา ฉะนั้นเรา จึงขาดแคลนบุคลากรส่วนนี้ทั้งที่โรงเรียนและที่วัด

3. ตามทัศนคติของท่านครูที่จะสอนวิชาพระพุทธศาสนา ท่านคิดว่าควรมีคุณสมบัติอย่างไร?

ครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนา ควรมีคุณสมบัติดังต่อไปนี้คือ 1) มีวิญญานครู 2) มีปัญญา 3) มีความรอบรู้ดี 4) มีความคิดดี 5) มีความสามารถดี 6) มีความบริสุทธิ์ใจจริงใจ 7) มีความรักเด็ก และ 8) มีความเมตตา กรุณาแก่เด็ก

4. องค์ประกอบบางประการที่ทำให้เกิดความสำเร็จทางการสอนวิชาพระพุทธศาสนาตามความคิดของท่านคืออะไร?

มองจากมุมผู้สอน มองที่ฐานใจของครูคือ ครูมีปัญญาหมายถึงมีความรู้ดี ความคิดดี ความสามารถดี มีความบริสุทธิ์ใจ ในการทำงาน ครูมีความเมตตากรุณาต่อคนที่เขาสอนคือรักเด็ก สิ่งที่น่ามาสอน สอนให้เกิดความรู้ ความเข้าใจในสิ่งที่วัยของเขาควรจะมี ควรจะเข้าใจว่าจะสอนอะไร สอนไปเพื่ออะไร สอนไปแล้วได้ประโยชน์อะไร

ขั้นตอนการสอนคือการสอนไปตามลำดับที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงไว้เป็นข้อ ๆ ดังนี้

1. การสอนไปตามลำดับไม่ตัดให้ขาดความหมายหมายความว่าให้เห็นความต่อเนื่องและเชื่อมโยงกับตัวของเธอ อย่าให้ขาดลอยไปจากตัวของเธอ
2. แสดงธรรมไปโดยลำดับ ไม่ตัดลัดให้ขาดความ หมายความว่าแสดงออกซึ่งความรู้ ความสามารถ
3. พยายามอ้างเหตุผลชี้แจงแนะนำเพื่อความเข้าใจ คือการแสดงถึงความรักความหวังดีต่อคนที่เราสอน วัตถุประสงค์ของการสอนอยู่ที่ผู้สอน ตั้งจิตปรารถนาจะให้ประโยชน์ต่อผู้ฟัง เรื่องอะไร วิธีอะไร อุปมาอย่างไรหรือตัวอย่างอะไร ผู้ฟังก็จะได้รับประโยชน์
4. ไม่สร้างผู้ฟังที่เป็นศัตรู คือไม่แสดงธรรมเพื่อมุ่งประโยชน์ตัวเองเป็นหลัก เช่น นักวิชาการมักจะอ้างว่า "ผมมีความคิดเห็นเป็นอย่างนี้" คำว่า "ผม" จะแสดงปัจเจกชนทันที ไม่มีหลักนำหนักจะลด เราไม่จำเป็นต้องเป็นเจ้าของความคิดเห็นของทั้งหมดหรือทั้งกลุ่ม นั่นคืออย่าประเมินตัวเองสูงไป การสอนให้ผู้อื่นปฏิบัติตามนั้นไม่ง่าย ไม่ใช่การสอนให้คนอื่นสอบได้ แต่การสอนให้คนปฏิบัติตามเราต้องเป็นที่ยอมรับนับถือของคนที่เราสอน เช่น พระบางองค์เทศน์ให้ฟัง บางองค์เทศน์ให้รู้ อธิบายหลักวิชาการธรรมะให้คิดออกกระตือรือร้น บางองค์พูดให้ทำจะสอนสั้น ๆ เช่น หลวงปู่แหวนสอนให้คนปฏิบัติ จะต้องเป็นที่ศรัทธาของคน

ดังนั้นการที่เราจะให้เขาทำด้วยใจจริง ๆ เราต้องเอาใจเขามาให้ได้ ใจรักคือใจที่มีความรัก มีความเคารพ มีความศรัทธา มีความจงรักภักดี ความเลื่อมใส ปัญหาคือ เราหาครูประเภทนี้ได้หรือเปล่า

5. ไม่สอนกระทบตนกระทบผู้อื่นหรือไม่ยกตนข่มคนอื่น คือมีพื้นฐานความรัก ความเมตตา หรือวิญญานในการสอน 3 ข้อคือ ข้อแรกมีปัญญา ข้อที่สองมีความบริสุทธิ์ ข้อที่สามมีความรัก ความเมตตา และความกรุณา

ผลการสัมมนาพระเทพเวที (ประยุทธ์ ปยุตฺโต)

สถานที่ สำนักสงฆ์ญาณเวศกวัน ต.บางกระทีก อ.สามพราน จ.นครปฐม

วันที่ 8 กุมภาพันธ์ 2535 เวลา 13.00-15.00 น.

1. ท่านคิดว่า อะไรเป็นประเด็นสำคัญในความสำเร็จและล้มเหลวการสอนวิชาพุทธศาสนา?

ต้องมองหลายปัจจัยประกอบกัน มันโยงกันไปหมดไม่ว่าความสำคัญของครู หลักสูตรไม่ดี สภาพแวดล้อมไม่ดี ซึ่งถ้าครูเก่งจริง ๆ ครูก็สามารถดัดแปลงได้หมด แต่ทั้งนี้ อย่างอื่นก็ต้องเอื้ออำนวย เมื่อเราไม่สามารถได้ครูที่ยอดเยี่ยมเสมอไป

ปัจจัยที่ช่วยให้ครูอยู่ในระดับรายได้ดีขึ้นประกอบด้วย

1. เนื้อหาหลักสูตร จะต้องเข้ากับสภาพชีวิตสังคมที่เป็นจริงและเป็นประโยชน์ สามารถแสดงหลักธรรมคำสอนที่แท้จริงอย่างมีระบบ คำสอนก็คือเนื้อหาหลักสูตรหรือระบบต้องสัมพันธ์ เชื่อมโยงกัน

2. ตัวครูผู้สอน ปัญหาของครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนาหรือจริยธรรมที่พูดกันมากในปัจจุบันคือ

ประการแรก ไม่มีใครอยากจะมาสอน

ประการที่สอง การจัดสอนเอาคนไม่มีความรู้ความสามารถสอนวิชาอื่น ไม่ได้มาสอนวิชานี้

ประการที่สาม ครูไม่ค่อยรู้เนื้อหาวิชาที่ตัวเองสอน ในการสอนพุทธศาสนาจึงเป็น ปัญหาอย่างหนัก

3. ปัญหาผู้บริหาร ผู้บริหารไม่ค่อยเอาใจใส่ในวิชาพุทธศาสนาเท่าไร จึงจัดเอาครูที่ไม่ค่อยมีความสามารถมาสอนวิชานี้ ผู้บริหารไม่ให้ความสำคัญต่อวิชา ถ้าผู้บริหารให้ความสำคัญก็จะดีขึ้นกว่านี้ คำว่าผู้บริหาร คือตั้งแต่ผู้บริหารโรงเรียน ผู้บริหารระดับรัฐในวงการศึกษา ในกระทรวงศึกษาธิการและระดับรัฐบาล จะเห็นว่าฐานะของครูไม่ได้รับการเชิดชูครูทั่วไพบ้มีปัญหอยู่แล้ว ครูศีลธรรม จริยธรรมยังได้รับความภูมิใจน้อยมาก

4. ปัญหาสภาพแวดล้อมทางสังคม มีหลายประการคือ

4.1 ค่านิยมสังคมที่แสวงหาทางวัตถุหรือฐานะทางเศรษฐกิจ คือการยกย่อง ยกย่องให้ความสำคัญคนมีเงิน มีอำนาจ จึงมีผลกระทบต่อการสอนวิชาพระพุทธศาสนา ทำให้วิชานี้มีความสำคัญน้อยลง

4.2 ค่านิยมตามอย่างประเทศที่พัฒนาแล้วทางประเทศตะวันตก ทำให้มองวิชาศีลธรรม จริยธรรมว่าเป็นเรื่องเก่าไม่ทันสมัย มองเรื่องของไทยว่าเป็นเรื่องเล่น ๆ จึงไม่หาคะแนนนิยม และให้เกียรติต่ำ

4.3 ความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ นิยมความเจริญแบบตะวันตกโดยไม่รู้เท่าทันว่าประเทศเหล่านั้นเป็นอย่างไรอย่างแท้จริง แม้แต่สื่อสารมวลชนแสดงแต่ด้านที่เป็นบวก ให้เกิดความรู้สึกชื่นชม ไม่แสดงสภาพความเป็นจริงที่แท้จริงให้ประชาชนได้เห็น ว่า ประเทศตะวันตกมีความเสื่อมอะไรบ้าง มีปัญหาอะไรบ้าง คนจึงหลงระเหิดตามสิ่งที่มองจากภายนอก จนลืมมองของของตนเอง

5. ปัญหาค่านิยมประสมกับการบริหาร ค่านิยมของการศึกษาเล่าเรียนเพื่อจะไปเลื่อนตำแหน่งฐานะและความมีเงินมีทอง มีทรัพย์สิน และระบบการจัดการศึกษาของเรา มุ่งผลิตคนเพื่อเอามาเป็นกำลังทรัพยากรมนุษย์ใช้ในการพัฒนาอุตสาหกรรม ประเทศเร่งพัฒนาวิชาการศึกษา บางสาขาก็เพื่อพัฒนาประเทศ ระบบการสอนตามโรงเรียนจึงมุ่งให้เด็กเก่งเฉพาะวิชา จึงกวดวิชาเพื่อสอบเข้ามหาวิทยาลัยให้ได้ ตัวนักเรียนเอง และพ่อแม่จึงมุ่งให้สอบได้ในวิชาเหล่านั้นมากกว่าวิชาประเภทศีลธรรม จริยธรรมไม่ค่อยมีผลต่อเรื่องนี้ จึงไม่ค่อยได้รับการเอาใจใส่จากทุกฝ่าย คือฝ่ายบริหารโรงเรียน ครู นักเรียน และพ่อแม่เพราะวิชาศีลธรรมมีความสัมพันธ์กับค่านิยมน้อย เช่นการสอบเข้ามหาวิทยาลัยก็ดูว่าต้องเก่งวิชาอะไร จึงกวดเฉพาะวิชานั้นเพื่อสอบเข้ามหาวิทยาลัย จึงเป็นการกีดขวางและสวนทางกับการส่งเสริมพุทธศาสนาและจริยธรรมทั้งสิ้น

6. ปัญหาครูและวิธีสอน ครูไม่มีวิธีสอนที่ดีพอ เราความสนใจให้เห็นคุณค่าแล้วชี้ให้เห็นจุดในแง่สภาพสังคมที่เป็นจริง โยงเอาเข้ามาหาสภาพปัจจุบันได้ หากครูสอนอย่างนี้ได้ยาก ส่วนใหญ่มักจะบอกตามหนังสือ

7. วิธีสอนรวมอุปกรณ์การสอน สื่อการสอนมีน้อย มีขอบเขตจำกัด ครูผู้สอนขาดอุปกรณ์การสอนที่ช่วยให้นักเรียนเข้าใจงาน ครูไม่มีความสามารถใช้อุปกรณ์ ครูที่มีความสามารถอยู่แล้ว อุปกรณ์ก็ไม่สามารถช่วยให้นักเรียนได้ผลดียิ่งขึ้น

สรุปคือ มีหลายปัจจัยที่เป็นประเด็นสำคัญการสอนวิชาพุทธศาสนา นอกจากตัวครูแล้ว ต้องกระตุ้นทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องโดยใครมีหน้าที่เกี่ยวข้องอย่างไร ก็ต้องแก้ไขด้านนั้นหรือแก้ไขเรื่องนั้น

2. ในความคิดของท่าน วิธีแก้ปัญหาดังกล่าวจะแก้ปัญหาได้อย่างไร?

ในระดับหลักสูตร หรือระดับกระทรวงศึกษาธิการ โดยเฉพาะวงการศึกษาทางแก็คือ

1. ปรับปรุงหลักสูตร ให้เนื้อหาสัมพันธ์กับสภาพชีวิตและสังคมที่เป็นจริงที่จะมีคุณค่าในการใช้ประโยชน์ และให้แสดงหลักการพุทธศาสนาและจริยธรรมเป็นระบบที่มองเห็นเป็นสังฆธรรมเป็นความจริง

2. การสอนควรสอนเป็นระบบ คือการดำเนินการของชีวิตของมนุษย์ตั้งอยู่บนฐานของสังฆธรรม ความเป็นจริงตามกฎธรรมชาติ ต้องให้มองเห็นว่าจริยธรรมอยู่ในเนื้อหาสาระของชีวิตมนุษย์อย่างไร ซึ่งเนื่องด้วยความเป็นอยู่ที่แท้จริง ซึ่งเป็นไปตามกฎเกณฑ์ของธรรมชาติ และเอากฎธรรมชาติมาใช้ เช่นเดียวกับการเรียนวิทยาศาสตร์ วิทยาศาสตร์คือความรู้ ความเข้าใจ ความเป็นจริงของธรรมชาติ มนุษย์เอากฎของธรรมชาตินั้นมาใช้สร้างสรรค์สิ่งต่าง ๆ ในการดำเนินชีวิต ทำชีวิตให้เป็นสิ่งที่ดีงาม

จริยธรรมก็เหมือนกัน ก็คือความรู้ ความเข้าใจ ความจริงของธรรมชาติในอีกลักษณะหนึ่ง และนำความรู้ในธรรมชาติมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตให้ได้ประโยชน์กับชีวิตในสังคมนั่นเอง

3. การนำมาจัดให้สัมพันธ์กับสภาพชีวิตและสังคมที่เป็นจริง ให้เห็นคุณค่าให้เห็นคุณค่าในการนำมาใช้ประโยชน์ในปัจจุบัน

การสอนพุทธศาสนา จริยธรรมที่เป็นเรื่องของเก่าห่างไกลส่วนตัวเรา เป็นลักษณะหนึ่งของปัญหาในแง่เนื้อหาหายากที่จะเข้าถึงชีวิตจิตใจนักเรียน ซึ่งถ้าครูเก่งจริงก็ไม่ต้องคำนึงถึงสิ่งเหล่านี้ ครูสามารถพลิกแพลงได้ แต่ถ้าเนื้อหาหลักสูตรไม่เอื้อ น้อยคนที่จะทำได้ จึงกลายเป็นการสอนที่ไม่สัมพันธ์กับเนื้อหาเท่าไร เนื้อหาจะเป็นอย่างไรก็ไม่ค่อยคำนึงนัก เอามาพอเป็นแนวพอจะสอนแต่ละเรื่องก็พลิกแพลงเอง

4. ครูและวิธีสอน ครูไม่มีวิธีสอนที่ดีพอ เราความสนใจให้เห็นคุณค่าแล้วชี้ให้เห็นจุดบกพร่องสภาพสังคมที่เป็นจริงโยงเอามาเข้ากับสภาพปัจจุบันได้ หากครูสอนอย่างนี้ได้ยาก ส่วนใหญ่มักจะบอกตามหนังสือ ดังนั้นครูต้องมีความรู้ความสามารถในวิชาศีลธรรม จริยธรรมแล้วครูจริยธรรมต้องรู้วิชาการต่าง ๆ โดยเฉลี่ยแล้วดีกว่าผู้อื่น เพราะจริยธรรมเป็นวิชาที่แทรกอยู่ในทุกวิชา

"จริยธรรม" คือการดำเนินชีวิตให้ได้ผลดี ดังนั้นไม่ว่ามีเรื่องอะไรเข้ามาเกี่ยวข้องกับครูจริยธรรมหรือครูทางพุทธศาสนาต้องสามารถชี้แจงเหตุผลได้หมด บอกนักเรียนว่าเรื่องนี้มีผลต่อชีวิตสังคมอย่างไร เกิดอะไรขึ้นในสังคมไม่ว่าจะเป็นด้านเศรษฐกิจ สังคม ภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ ด้านอะไรก็ตาม ครูสามารถบอกได้ว่าเรื่องเหล่านี้มีผลต่อการดำเนินชีวิตในสังคมของเราได้อย่างไร เหล่านี้เป็นจริยธรรมทั้งสิ้น

เพราะฉะนั้นครูที่สอนได้ดีคือครูที่มีความรู้ดีโดยเฉลี่ยทุกอย่าง คือน่าจะสอนจริยธรรมแบบเป็นสนามรวมของการบูรณาการ คือเป็นที่บูรณาการวิชาการต่าง ๆ เรื่องราวหรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในสังคม ในประเทศชาติ เอามาใช้ในการสอนได้หมด ในแนวทางกลับกัน การเอาครูทุกคนหรือครูทุกวิชามาสอนจริยธรรมเป็นวิธีที่เป็นจริงได้ยาก ส่วนทางกับสภาพความเป็นจริง ปัจจุบันที่จะให้ครูต่าง ๆ ไปสอนจริยธรรม ครูเหล่านี้ไม่มีความพร้อมและไม่ต้องการจะสอน สภาพสังคมก็ไม่เอื้อ ดังนั้นถ้าเราเอาครูจริยธรรมเป็นที่บูรณาการแทน แต่ให้ครูจริยธรรมเป็นผู้สามารถบูรณาการวิชาต่าง ๆ มาใช้ในกลุ่มจริยธรรมนั้น

5. วิธีสอนรวมอุปกรณ์การสอน สื่อมีน้อย มีขอบเขตจำกัดมาก ครูผู้สอนที่ไม่มีความสามารถ ไม่มีอุปกรณ์ช่วย ที่มีความสามารถอยู่แล้ว อุปกรณ์ก็ไม่สามารถช่วยให้ได้ผลดียิ่งขึ้น สำหรับ

อุปกรณ์ที่มีประโยชน์นอกจากสื่อหนังสือ นิทาน การ์ตูนแล้ว สื่อที่เป็นรูปธรรมใช้สอนเด็ก เช่นหุ่นหรือของตัวอย่างช่วยให้เด็กเข้าใจง่ายยิ่งขึ้นและน่าสนใจ

3. ในความคิดของท่าน ความสัมพันธ์ระหว่างบ้าน โรงเรียนและวัดควรเป็นอย่างไร?

ในอดีตวัดเป็นองค์ประกอบของชุมชน ที่มีส่วนร่วมช่วยเหลือกัน ประสานกัน เป็นบริการชนิดหนึ่ง คือมีการสอนจริยธรรมแบบรับช่วงกัน หมายความว่าวัดสอนจริยธรรมอยู่แล้ว โรงเรียนสอนสิ่งที่เด็กทราบจากวัดก็สามารถศึกษาเพิ่มที่โรงเรียน หรือฟังจากโรงเรียนก็ไปศึกษาเพิ่มที่วัด หรือพ่อแม่เล่านิทานเกี่ยวกับศาสนา เมื่อไปโรงเรียนครูก็เสริมขยายเรื่องที่ฟังจากพ่อ-แม่ หรือเด็กอาจจะฟังจากวัดแล้วไปถามครูที่โรงเรียน เป็นการเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างบ้าน โรงเรียน และวัด แต่ในปัจจุบันเกิดปัญหาขาด คุณภาพ จึงเกิดความไม่พร้อมขึ้นมา

4. ท่านคิดว่า สถานที่สำคัญทางพุทธศาสนามีส่วนช่วยในการจัดการศึกษาได้อย่างไร?

ช่วยได้ การจัดทัศนศึกษาเป็นส่วนประกอบอยู่ในสภาพแวดล้อมทางสังคม สื่อทางวัฒนธรรม ศิลปะ เป็นสภาพแวดล้อมทางสังคมอย่างหนึ่ง สิ่งที่เด็กเห็นอยู่แล้วแต่ยังไม่เข้าใจความหมาย คุณค่า ถ้าครูจับมาเล่ามาพูดเด็กก็จะเข้าใจยิ่งขึ้น

5. องค์ประกอบบางประการที่จะทำให้เกิดความสำเร็จทางการสอนวิชาพระพุทธศาสนาในความคิดของท่าน คืออย่างไร?

1. ครูจะต้องมีคุณสมบัติความเป็นครู และครูจะต้องมีความเป็นกัลยาณมิตรโดย เน้นที่หลักธรรม ดังนั้นคุณสมบัติของครู เป็นสิ่งสำคัญทางการสอน
2. ต้องแก้ปัญหาก็การบริหารการศึกษาวิชาพระพุทธศาสนา

3. ต้องแก้ปัญหาการผลิตครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนา
4. ต้องแก้ปัญหาในเรื่องปัจจัยสนับสนุนด้านต่าง ๆ ต้องให้สัมพันธ์กัน

ผลการสัมภาษณ์พระเมธีธรรมาภรณ์ (ประยูร ธรรมจิตฺโต)

สถานที่ วัดประยูรวงศาวาส กรุงเทพมหานคร

วันที่ 27 กุมภาพันธ์ 2535 เวลา 9.30-11.00 น.

1. ในความคิดของท่าน อะไรเป็นประเด็นสำคัญในความสำเร็จและล้มเหลวในการสอนวิชาพระพุทธศาสนา?

ประการแรก คือ นโยบายแผนการศึกษาของชาติ รัฐบาลควรเล็งเห็นความสำคัญการสอนวิชาพระพุทธศาสนา โดยกำหนดไว้ในแผนการศึกษาชัดเจนเพื่อให้เกิดความสอดคล้องระหว่างหลักสูตรการจัดการศึกษา การบริหาร รวมถึงวิทยาลัยและมหาวิทยาลัยที่ผลิตขึ้น ควรผลิตครูที่สอนวิชาพระพุทธศาสนาโดยเฉพาะ

ประการที่สอง ฝ่ายผู้บริหารควรมีตำแหน่งครูพุทธศาสนา และใช้บุคลากรที่ถูกต้องเหมาะสมในการสอน

ประการที่สาม ฝ่ายครูก็มีกระบวนการสอนการใช้สื่อที่ทันสมัยและการให้คะแนนที่สัมพันธ์กัน

ประการที่สี่ ปัญหาปัจจุบันต่อเนื่องมาจากหลักสูตร 2521 และก่อนหน้านั้น ที่ลดความสำคัญวิชาพุทธศาสนา ครูและนักเรียนไม่ค่อยให้ความสำคัญกับวิชานี้ เรียนเหมือนวิชาเลือก เกิดเจตคติไม่ถูกต้อง มองเป็นเพียงเรื่องวิชาหนึ่ง ค่ะแน่นอนอย่าไม่ให้ความสำคัญ ในระดับมัธยมศึกษาวิชาพุทธศาสนาไม่ได้มีผลในการสอบเอ็นทรานซ์เข้ามหาวิทยาลัย ดังนั้นทั้งครูนักเรียนและผู้บริหารไม่ให้ความสำคัญ โดยลืมคิดไปว่าวิชานี้เป็นเรื่องเกี่ยวกับชีวิตคุณธรรม จริยธรรมที่ต้องติดตัวเขาไปตลอดชีวิตไปคิดในเรื่องของผลประโยชน์ ทัศนคติสะสมมานานตั้งแต่หลักสูตรเก่าโยงมาถึงคนปัจจุบันคนมีความรู้

เรื่องพุทธศาสนาน้อยลง เพราะพื้นฐานพุทธศาสนาอ่อน ไม่ได้เรียนมาตั้งแต่ระดับประถม มัธยม พอเรียนระดับมหาวิทยาลัย เขาก็มีพื้นฐานไม่ดี

ประการที่ห้า คิดว่าประเด็นหลักอยู่ที่ผู้เรียน ผู้สอนมีเจตคติไม่ดีต่อวิชานี้ นั่นคือความต่อเนื่อง ความล้มเหลว พอล้มเหลวการสอนไม่ดีคนก็เมื่อเกิดเจตคติไม่ดีออกมา พอมาเป็นผู้บริหาร ผู้สอน ผู้ปกครองให้ลูกเรียนก็จะต่อเนื่องออกมาว่า เรียนไปทำไม เพื่ออะไร

2. จากประเด็นปัญหาดังกล่าวท่านคิดว่ามีวิธีแก้ปัญหาได้อย่างไร?

ภาพที่เสนอมาทุกส่วนเป็นปัจจัยที่ทำให้เกิดความสำเร็จหรือล้มเหลว วิธีแก้ไขคือ

ประการที่หนึ่ง แก้ไขในจุดต่าง ๆ ให้เอาจริงเอาจังต่อวิชานี้ ให้ทุกส่วนที่รับผิดชอบเกิดการประสานงานกัน ยกตัวอย่างนโยบายแผนการศึกษาชาติ ต้องให้ความสำคัญเรื่องการสอนวิชาพระพุทธศาสนา โดยระดมทรัพยากรวัตถุดิบ เพื่อจะได้เป็นทางเดียวกัน

เรื่องหลักสูตรต้องสอดคล้องกัน เช่น การให้เรียน 2 ชั่วโมงก็ไม่ได้เกิดขึ้นเอง แต่เกิดจากการผลักดันเรียกร้องของกลุ่มชาวพุทธเกิดขึ้นแล้วก็นำเป็นห่วงว่า การจัดทำเพราะถูกขอร้องแก้มบังคับหรือทำตามแผนการศึกษาชาติ ถ้าไม่มีความจริงจังก็เป็นเหตุผลทางการเมืองที่เอาใจคนบางกลุ่ม ผลก็จะล้มเหลว กระทรวงศึกษาธิการ ต้องพูดว่าเป็นนโยบาย มาตรการเป็นความเต็มใจให้จัดการอย่างนี้ มิใช่เกิดจากแรงผลักดัน พอปรับหลักสูตรใหม่ก็เปลี่ยนแปลงไปอย่างเก่าเหมือนเดิมอีก แต่ให้มองเห็นคุณค่าวิชานี้ เมื่อกระทรวงศึกษาธิการมีหลักสูตรออกมาแล้วการจัดทำคู่มือครูสำคัญมาก เพราะครูที่สอนในปัจจุบันไม่ได้รับการฝึกเรื่องนี้มาโดยเฉพาะคือไม่จบเอกด้านนี้ เพราะฉะนั้นคู่มือครูต้องชัดเจน มีวัตถุประสงค์การสอนแต่ละเรื่องขั้นตอนการสอนเป็นอย่างไร จัดกิจกรรมเป็นอย่างไร เหล่านี้ต้องช่วยกัน

ประการที่สอง เป็นเรื่องของหนังสือหรือตำรา ควรจัดทำให้ถูกต้อง อ่านง่ายทั้งครูและนักเรียน มีหนังสืออ่านประกอบมาก คนจัดทำหนังสือต้องเป็นผู้เชี่ยวชาญ ชำนาญจริง ทำให้เหมาะกับวัยและวุฒิภาวะของเด็ก

ประการที่สาม ในหลักสูตรใหม่จะต้องมีการอบรมหรือปฐมนิเทศ แนะนำเรื่องนี้โดยเฉพาะ ให้ความรู้ว่าวัตถุประสงค์เป้าหมายคืออะไร นั่นคือต้องรู้ว่าหลักสูตรใหม่ไม่ใช่เรียนทฤษฎีอย่างเดียวที่กำหนดไว้ 2 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ ชั่วโมงแรกอาจจะเป็นเรื่องเนื้อหาวิชาการ ส่วนชั่วโมงที่สองเป็นเรื่องของการบูรณาการ วิชาเหล่านี้ไปใช้ในชีวิตประจำวันเป็นเรื่องของการนำเอาไปใช้ในสถานการณ์ปัญหาของชีวิตว่าจะใช้ธรรมะอะไรแก้ปัญหา เพราะฉะนั้นเป็นเรื่องของการฝึกปฏิบัติ คำว่าปฏิบัติไม่ใช่ฝึกกันมีฐานแต่เอาไปใช้ในชีวิตจริง ถ้าครูสอนแนวเดิมไม่มีการอบรม สอนแต่ทฤษฎีแล้วท่อง เด็กจะไม่นำไปใช้ในชีวิตประจำวัน ไม่เห็นประโยชน์คุณค่าของวิชานี้ และล้มเหลวในที่สุด เขาก็ท่องบาลีธรรมะที่เขาไม่มีความหมาย สอบเสร็จเขาก็ลืม เขาก็เบื่อ

ดังนั้นเรื่องการอบรมครูผู้สอนเป็นเรื่องระยะสั้น ส่วนระยะยาวจะต้องให้กรมศึกษา ศาสตร์ หรือศึกษาศาสตร์ ผลิตครูผู้สอน ผู้สอนศีลธรรมจริยธรรมและวิชาพระพุทธศาสนา โดยเฉพาะเป็นวิชาเอก และมีแนวโน้มเปิดเป็นคณะจริยศาสตร์ขึ้นแต่ก็ยังไม่ชัดเจนว่าจริยศาสตร์เป็นเรื่องจริยธรรมในระดับใด

ประการที่สี่ ในระดับโรงเรียนผู้บริหารต้องให้ความสำคัญในการคัดเลือกครูมาสอนวิชานี้ คือต้องพิจารณา

1. มีความประพฤติเหมาะสม

2. ต้องเป็นคนมีความรู้ด้านนี้โดยเฉพาะ ไม่ใช่เห็นครูเหลือว่างก็จับมาสอน ถ้าเขาไม่มีความรู้ควรจัดฝึกอบรม จัดสัมมนาโดยศึกษานิเทศก์เป็นกำลังสำคัญที่จะอบรม ชี้แจง แนะนำ มีอุปกรณ์การสอนต่าง ๆ สัมพันธ์กัน และผู้บริหารต้องกระตุ้นให้มีการสอนแบบบูรณาการ คือให้สอดแทรกวิชาพุทธศาสนา วิชาศีลธรรมเข้าไปในวิชาอื่น ๆ ให้มากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ เพื่อให้เห็นว่าวิชานี้ไม่ได้เป็นเรื่องวิชาการอย่างเดียว แต่เป็นเรื่องของคนทั้งคนที่เขาจบออกไปแล้วจะเป็นคนที่สมบูรณ์ มีความสุขในชีวิตประสบความสำเร็จในชีวิต

ในเรื่องของครูวิชาพุทธศาสนาและศีลธรรม จะต้องคำนึงการสอนเป็นการปลูกฝังเจตคติ ไม่ใช่เป็นเรื่องวิชาการอย่างเดียว

ประการที่ห้า ในเรื่องคะแนนสอบไล่ การให้คะแนนไม่เฉพาะวิชาการ แต่ดูการฝึกปฏิบัติว่านักเรียนมีความร่วมมือแค่ไหน ประพฤติดีขึ้นอย่างไร การวัดผลประเมินผลต้องสอดคล้องกับเนื้อหา

วิชา ซึ่งสัมพันธ์กับทางโรงเรียนกระตุ้นให้คนนำธรรมเนียมไปปฏิบัติไม่เฉพาะในห้องเรียน รวมถึงการยกย่องคนดี ชี้อิสต์ยตร์ ตรงต่อเวลา นักเรียนที่ประพฤติปฏิบัติดี คือมีนโยบายให้คนเป็นทั้งคนเก่ง และคนดี แต่ละปีโรงเรียนอาจตั้งคำขวัญ เช่นปีนี้ให้ตรงต่อเวลา ทั้งครูและนักเรียนต้องตรงต่อเวลา และยกย่องชมเชยคนตรงต่อเวลา บางที่ยกย่องเรื่องความสะอาด แต่ละปีก็มีธรรมะเป็นจุดประสงค์ เมื่อมีธรรมะแล้วสถานการณ์ในโรงเรียนดีขึ้นอย่างไร ทุกคนตรงต่อเวลาแล้วเป็นอย่างไร ถ้ารักความสะอาดแล้วเป็นอย่างไร ต้องให้เห็นสิ่งเหล่านี้ก่อน

ประการที่หก เรื่องการเรียนการสอน ควรให้สัมพันธ์กับทางวัด เช่น การนิมนต์พระ บางครั้ง หรือพาเด็กร่วมกิจกรรมทางศาสนาที่วัด วัดและโรงเรียนต้องสัมพันธ์กันเพราะเป็นแหล่งวิทยากร เป็นแหล่งปลูกศรัทธาต่าง ๆ คงจะแปลกถ้าเรียนพุทธศาสนาโดยมีพระอยู่แต่ไม่เกี่ยวกับพระเลย ในเรื่องพิธีกรรมและด้านการสอนถ้าเป็นไปได้ควรให้สัมพันธ์กับโรงเรียนพุทธศาสนาวัดอาทิตย์ คือให้ร่อนวิชากันได้ใช้โรงเรียนพุทธศาสนาวัดอาทิตย์ให้เป็นประโยชน์กับโครงการ "ธรรมะศึกษา" บางครั้งพระสอนธรรมะศึกษาให้เด็กสอบ แต่ครูไม่ให้ความร่วมมือ ไม่จัดตารางเวลาให้ทั้ง ๆ ที่นอกจากเป็นการสอนเสริมพุทธศาสนาแล้ว ทำให้เด็กได้สอบกันเป็นพัน ๆ คน ดังเช่นแถวพระประแดง เจ้าคณะอำเภอให้ความร่วมมือจัดสอนนักธรรมแก่นักเรียนทั่วไป นั่นคือหลักสูตรของโรงเรียนสามัญและพุทธศาสนาวัดอาทิตย์น่าจะเกื้อกูลกัน

ประการที่เจ็ด ปัญหากิจกรรมเสริมหลักสูตร ครูเก่งกิจกรรมแต่ไม่เข้าใจเนื้อหาวิชา แต่เนื่องจากครูไม่เข้าใจเนื้อหาวิชา ครুদ্ধกิจกรรมแต่ไม่ทราบว่าจะอธิบายธรรมะเรื่องอะไร ส่วนทางพระรู้เนื้อหาธรรมะดีแต่ท่านก็ไม่มีความรู้เรื่องการใช้สื่อ การใช้กิจกรรมสองฝ่ายจึงไม่ต่อกัน ดังนั้นทางแก้งจึงต้องมีการจัดฝึกอบรมเพื่อแก้ปัญหา เรื่องครูขาดความรู้ด้านพุทธศาสนา

ประการที่แปด ควรมีการส่งเสริมสนับสนุนในเรื่องสื่อต่าง ๆ ที่มีอิทธิพลต่อเด็ก เช่น รายการโทรทัศน์ รายการวิทยุ หนังสือการ์ตูน ที่ใช้ประกอบในการสอนธรรมะได้ ได้แก่ เรื่องพระเวสสันดรชาดก ซึ่งเคยผลิตอย่างมีคุณภาพมาแล้ว และยังมีเรื่องอื่น ๆ ได้แก่ พระเจ้าสิบชาติ หรือวรรณคดีทางศาสนา ได้แก่ เรื่องพระสุธนมนรดา เป็นต้น ก็ควรผลิตเช่นกัน เพราะรายการธรรมะที่มีประสิทธิภาพ สามารถเข้าถึงจิตใจคนได้เป็นอย่างดี ปัญหาคือขาดผู้สนับสนุนรายการเหล่านี้ ดังนั้นจึงต้องอาศัยมูลนิธิ หรือเงินบริจาคเนื่องในวันเฉลิมพระเกียรติ จึงสามารถผลิตสื่อที่ดีได้

ประการที่เก้า องค์ประกอบอื่น ๆ ได้แก่ วัด เมื่อนำเด็กเข้าวัด พระจะต้องสามารถที่จะสอนเด็ก พระที่สอนเด็กเก่ง ๆ มีไม่มาก จึงเป็นปัญหาในการอบรมบุคคลากรในด้านนี้ วัดต้องเป็นอารามแหล่งเรียนรู้ทางจิตใจ ให้เด็กเข้ามาแล้วมีความสบายใจ และที่สำคัญคือ วัดทั่วประเทศต้องจัดกิจกรรมในวันอาทิตย์เพิ่มขึ้นอีกวันหนึ่ง นอกจากวันพระ เพราะเด็กหยุดในวันอาทิตย์ ดังนั้นพ่อแม่ผู้ปกครองควรพาเด็กไปที่วัด ดังเช่นคนสมัยก่อนนิยมพาลูกหลานไปวัด การจัดกิจกรรมธรรมวสาณในวันอาทิตย์ที่วัด นับว่าช่วยแก้ปัญหาได้อีกทางหนึ่ง

ภาคผนวก ข

รายนามคณะกรรมการปรับปรุงหลักสูตรวิชาพระพุทธศาสนาที่ผู้วิจัยสัมภาษณ์

รายนามคณะกรรมการปรับปรุงหลักสูตรวิชาพระพุทธศาสนาที่ผู้วิจัยสัมภาษณ์

1. พระเทพเวที (ประยุทธ์ ปยุตฺโต) สำนักสงฆ์ญาณเวศกวัน พุทธมณฑล
2. พระราชธรรมนิเทศ (ระแบบ ฐิตญาโณ) วัดบวรนิเวศวิหาร กรุงเทพมหานคร
3. พระเมธีธรรมาภรณ์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) บัณฑิตวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
4. ศาสตราจารย์สุนน อมรวิวัฒน์ คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
5. ศาสตราจารย์อำไพ สุจริตกุล คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
6. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ก้องแก้ว เจริญอักษร คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
7. อาจารย์ศิริ ศิริบุตร รองอธิบดีกรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ
8. อาจารย์มานพ พลไพรินทร์ ผู้อำนวยการกองศาสนศึกษา กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ
9. อาจารย์บัญญัติ สุวรรณสร สำนักงานทดสอบทางการศึกษา กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ
10. อาจารย์เพ็ญพร ปทุมศิริ ผู้อำนวยการศูนย์พัฒนาหนังสือ กระทรวงศึกษาธิการ
11. อาจารย์ประไพพรรณ ภิศัยสุนทร ศูนย์พัฒนาหลักสูตร กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ
12. อาจารย์จิตรา ทองเกิด ศูนย์พัฒนาหลักสูตร กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ
13. อาจารย์จำเริญ ใจไทย ศูนย์พัฒนาหลักสูตร กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ
14. อาจารย์เพราพรรณ โกมลมาลย์ ศูนย์พัฒนาหลักสูตร กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ
15. อาจารย์ศัญญาภรณ์ สุขพัคฆ์ ศูนย์พัฒนาหลักสูตร กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ
16. อาจารย์บุญสม น้ำเจริญ ศูนย์พัฒนาหลักสูตร กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ
17. อาจารย์ดลฤดี สุจิตตานนท์รัตน์ ศูนย์พัฒนาหลักสูตร กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ
18. อาจารย์พิศาล แซ่มโสภา กองศาสนศึกษา กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ

ภาคผนวก ค

รายนามผู้เชี่ยวชาญประเมินแบบสำรวจ

รายนามผู้เชี่ยวชาญประเมินแบบสำรวจ

1. ศาสตราจารย์สุมน อมรวิวัฒน์
คณะครุศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
2. รองศาสตราจารย์ ดร.ธำรง อุดมไพจิตรกุล
ภาควิชาเศรษฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร
3. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อรจริย์ ณ ตะกั่วทุ่ง
ภาควิชาสถิติศึกษา คณะครุศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
4. อาจารย์ ดร.ละเอียด รักษ์เผ่า
ภาควิชาพื้นฐานการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ บางเขน
5. อาจารย์ ดร.ชนิษฐา รุจิโรจน์
ภาควิชาเทคโนโลยีทางการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร
6. อาจารย์ ดร.วิจิต สุรัตน์เรืองชัย
ฝ่ายพัฒนาบุคคล สำนักงานการประถมศึกษากรุงเทพมหานคร

ภาคผนวก ง

- รายชื่อโรงเรียนกลุ่มตัวอย่าง
- โรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสำรวจ

โรงเรียนกลุ่มตัวอย่างที่ทดลองหาคุณภาพของเครื่องมือ

ลำดับที่	โรงเรียน	อำเภอ	จังหวัด
1.	พระปฐมวิทยาลัย	เมือง	นครปฐม
2.	ราชินีบุรณะ	เมือง	นครปฐม
3.	วัดห้วยจรเข้มหาวิทยาลัย	เมือง	นครปฐม
4.	กำแพงแสนวิทยา	กำแพงแสน	นครปฐม
5.	พลอยจาตุรจินดา	นครชัยศรี	นครปฐม
6.	เพิ่มวิทยา	นครชัยศรี	นครปฐม
7.	ภ.ป.ร.ราชวิทยาลัย	สามพราน	นครปฐม
8.	รัตนโกสินทร์สมโภชบวรนิเวศศาลายา	กิ่ง อ.พุทธมณฑล	นครปฐม
9.	รัตนธิเบศร	เมืองฯ	นนทบุรี
10.	วัดเขมาภิรตาราม	เมืองฯ	นนทบุรี
11.	ศรีบุญยานนท์	เมืองฯ	นนทบุรี
12.	สตรีนนทบุรี	เมืองฯ	นนทบุรี
13.	นนทบุรีพิทยาคม	เมืองฯ	นนทบุรี
14.	ไทรน้อย	ไทรน้อย	นนทบุรี
15.	บางกรวย	บางกรวย	นนทบุรี
16.	บางบัวทอง	บางบัวทอง	นนทบุรี
17.	ปากเกร็ด	ปากเกร็ด	นนทบุรี
18.	สวนกุหลาบวิทยาลัย นนทบุรี	ปากเกร็ด	นนทบุรี
19.	นวมินทราชินูทิศ หอวัง นนทบุรี	ปากเกร็ด	นนทบุรี
20.	ปทุมวิไล	เมืองฯ	ปทุมธานี
21.	ธรรมศาสตร์คลองหลวงพิทยาคม	คลองหลวง	ปทุมธานี

ลำดับที่	โรงเรียน	อำเภอ	จังหวัด
22.	สายปัญญารังสิต	ธัญบุรี	ปทุมธานี
23.	เทพศิรินทร์คลองสิบสาม ปทุมธานี	ลำลูกกา	ปทุมธานี
24.	มัธยมสังคีตวิทยา กรุงเทพมหานคร	ลำลูกกา	ปทุมธานี
25.	ชัยสิทธิ์वास "พัฒนสายบำรุง"	สามโคก	ปทุมธานี
26.	หนองเสือวิทยาคม	หนองเสือ	ปทุมธานี
27.	สตรีสมุทรปราการ	เมือง	สมุทรปราการ
28.	สมุทรปราการ	เมือง	สมุทรปราการ
29.	นวมินทรราชูทิศ สวนกุหลาบวิทยาลัย สมุทรปราการ	เมือง	สมุทรปราการ
30.	ราชวินิตบางแก้ว ในพระบรมราชูปถัมภ์	บางพลี	สมุทรปราการ
31.	วิสุทธิกษัตริ์	พระประแดง	สมุทรปราการ
32.	ป้อมนาคราชสวาทยานนท์	พระสมุทรเจดีย์	สมุทรปราการ
33.	เกตุมวดีวัชรคุณวิทยา	เมือง	สมุทรสาคร
34.	สมุทรสาครวิทยาลัย	เมือง	สมุทรสาคร
35.	กระทู้มแบน "วิเศษสมุทคุณ"	กระทู้มแบน	สมุทรสาคร
36.	วัดธรรมจริยาภิรมย์	บ้านแพ้ว	สมุทรสาคร
37.	หลักสองสงเสริมวิทยา	บ้านแพ้ว	สมุทรสาคร

โรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสำรวจ

คุณภาพด้านจริยศึกษา = การได้รับการคัดเลือกเป็นสถานที่จัดจริยศึกษาดีเด่น

ประเภทของโรงเรียน

ช = ชายทั้งหมด

ญ = หญิงทั้งหมด

สห = สหศึกษา

สภาพแวดล้อมของโรงเรียน

ในเขตวัด = อยู่ในเขตวัด

นอกเขตวัด =อยู่นอกเขตวัด

ลำดับที่	โรงเรียน	คุณภาพด้านจริยศึกษาดีเด่น	ประเภทของโรงเรียน	สภาพแวดล้อม
1.	กุนนทีรุทธารามวิทยา	-	สห	นอกเขตวัด
2.	จันทร์ประดิษฐารามวิทยา	-	สห	ในเขตวัด
3.	จันทร์หุ่นบำเพ็ญ	พ.ศ. 2530	สห	นอกเขตวัด
4.	เจ้าพระยาวิทยาคม	-	สห	นอกเขตวัด
5.	แมจร่อนวิทยา	-	สห	ในเขตวัด
6.	ชินรสวิทยาลัย	-	สห	นอกเขตวัด
7.	ไชยฉิมพลีวิทยาคม	-	สห	นอกเขตวัด
8.	ดอนเมืองจตุรจินดา	พ.ศ. 2531	สห	นอกเขตวัด
9.	ไตรมิตรวิทยาลัย	-	ช	ในเขตวัด
10.	ทวิธาภิเศก	-	ช	นอกเขตวัด
11.	เทพลิลา	-	สห	นอกเขตวัด
12.	เทพศิรินทร์	-	ช	ในเขตวัด
13.	เทพศิรินทร์ร่มเกล้า	-	สห	นอกเขตวัด
14.	นนทรีวิทยา	-	สห	นอกเขตวัด

ลำดับที่	โรงเรียน	คุณภาพด้านจริย ศึกษาดีเด่น	ประเภทของ โรงเรียน	สภาพ แวดล้อม
15.	นวมินทรราชูทิศ กรุงเทพมหานคร	-	สห	นอกเขตวัด
16.	นวลนรดิศวิทยาคม รัชมังคลาภิเษก	-	สห	นอกเขตวัด
17.	บดินทรเดชา (สิงห์ สิงหเสนี)	2533, 2535	สห	นอกเขตวัด
18.	บางกะปิ	-	สห	นอกเขตวัด
19.	บางแคปานจ้าววิทยา	-	สห	นอกเขตวัด
20.	บางปะกอกวิทยาคม	-	สห	ในเขตวัด
21.	บางมดวิทยา "สีสุกหวาดจวนอุบถัมภ"	พ.ศ. 2528	สห	นอกเขตวัด
22.	ปทุมคงคา	-	ช	นอกเขตวัด
23.	ปากน้ำวิทยาคม	-	สห	นอกเขตวัด
24.	พระโขนงวิทยาลัย	-	สห	นอกเขตวัด
25.	มัธยมวัดหัวลำโพง	-	สห	ในเขตวัด
26.	โพธิ์สารพิทยากร	-	สห	นอกเขตวัด
27.	มัธยมวัดดาวคอง	-	สห	ในเขตวัด
28.	มัธยมวัดดุสิตาราม	-	สห	ในเขตวัด
29.	มัธยมวัดธาตุทอง	-	สห	ในเขตวัด
30.	มัธยมวัดบึงทองหลาง	-	สห	ในเขตวัด
31.	มัธยมวัดเบญจมบพิตร	-	ช	ในเขตวัด
32.	มัธยมวัดมกุฎกษัตริย์	-	ช	ในเขตวัด
33.	มัธยมวัดหนองแขม	-	สห	ในเขตวัด
34.	ยานนาวาวิทยาคม	-	สห	นอกเขตวัด
35.	โยธินบูรณะ	-	ช	นอกเขตวัด

ลำดับที่	โรงเรียน	คุณภาพด้านจริย ศึกษาดีเด่น	ประเภทของ โรงเรียน	สภาพ แวดล้อม
36.	รัตนโกสินทร์สมโภชบางเขน	-	สห	นอกเขตวัด
37.	รัตนโกสินทร์สมโภชบางขุนเทียน	-	สห	นอกเขตวัด
38.	ราชวินิต มัชฌิม	-	สห	นอกเขตวัด
39.	ราชวินิตบางเขน	-	สห	นอกเขตวัด
40.	ฤทธิณรงค์รอน	-	สห	นอกเขตวัด
41.	ฤทธิยะวรรณาลัย	-	สห	นอกเขตวัด
42.	ลาดปลาเค้าพิทยาคม	-	สห	ในเขตวัด
43.	วัดนวลนรดิศ	-	ช	ในเขตวัด
44.	วัดน้อยใน	-	สห	ในเขตวัด
45.	วัดนายโรง	-	สห	ในเขตวัด
46.	วัดบวรนิเวศ	-	ช	ในเขตวัด
47.	วัดประดู่ในทรงธรรม	พ.ศ. 2524	สห	ในเขตวัด
48.	วัดพุทธบูชา	-	สห	ในเขตวัด
49.	วัดรางบัว	-	สห	ในเขตวัด
50.	วัดราชบพิธ	-	ช	นอกเขตวัด
51.	วัดราชโอรส	-	สห	ในเขตวัด
52.	วัดราชาธิวาส	พ.ศ. 2526	ช	ในเขตวัด
53.	วัดสระเกศ	-	ช	ในเขตวัด
54.	วัดสังเวช	-	สห	ในเขตวัด
55.	วัดสุทธิวราราม	-	ช	ในเขตวัด
56.	วัดอินทาราม	พ.ศ. 2534	สห	ในเขตวัด

ลำดับที่	โรงเรียน	คุณภาพด้านจริย ศึกษาดีเด่น	ประเภทของ โรงเรียน	สภาพ แวดล้อม
57.	วิมุตยารามพิทยากร	-	สห	ในเขตวัด
58.	ศรีพัฒนา	-	สห	นอกเขตวัด
59.	ศรีอยุธยา	-	ญ	นอกเขตวัด
60.	สีลาจารย์พัฒน	-	สห	ในเขตวัด
61.	ศึกษานารี	พ.ศ. 2530	ญ	นอกเขตวัด
62.	ศึกษานารีวิทยา	-	สห	นอกเขตวัด
63.	สตรีมหาพัฒนาราม	พ.ศ. 2523	ญ	ในเขตวัด
64.	สตรีวัดระฆัง	พ.ศ. 2530	ญ	ในเขตวัด
65.	สตรีวัดอัมพรสวรรค์	พ.ศ. 2528	ญ	ในเขตวัด
66.	สตรีวิทยา	พ.ศ. 2533	ญ	นอกเขตวัด
67.	สตรีวิทยา 2	พ.ศ. 2525	สห	นอกเขตวัด
68.	สตรีศรีสุริโยทัย	พ.ศ. 2524	ญ	นอกเขตวัด
69.	สตรีเศรษฐบุตรบำเพ็ญ	พ.ศ. 2529	ญ	นอกเขตวัด
70.	สวนกุหลาบวิทยาลัย	-	ช	นอกเขตวัด
71.	สวนอนันต์	-	สห	นอกเขตวัด
72.	สันติราษฎร์วิทยาลัย	-	สห	นอกเขตวัด
73.	สายน้ำผึ้ง	พ.ศ. 2527	ญ	นอกเขตวัด
74.	สายปัญญา	-	ญ	นอกเขตวัด
75.	สิงหราชพิทยาคม	-	สห	ในเขตวัด
76.	สีกัน (วัฒนานันท์อุปถัมภ์)	-	สห	นอกเขตวัด
77.	สุวรรณสุทธารามวิทยา	-	สห	ในเขตวัด

ลำดับที่	โรงเรียน	คุณภาพด้านจริย ศึกษาดีเด่น	ประเภทของ โรงเรียน	สภาพ แวดล้อม
78.	สุวรรณารามวิทยาคม	พ.ศ. 2526	สห	ในเขตวัด
79.	หอวัง	พ.ศ. 2532	สห	นอกเขตวัด
80.	อิสลามวิทยาลัยแห่งประเทศไทย	-	สห	นอกเขตวัด
81.	นวมินทรราชินูทิศ สตรีวิทยา 2 มีนบุรี	-	สห	นอกเขตวัด
82.	นวมินทรราชินูทิศ เบญจมราชาลัย	-	สห	นอกเขตวัด
83.	นวมินทรราชินูทิศ สตรีวิทยาพุทธมณฑล	-	สห	นอกเขตวัด
84.	นวมินทรราชินูทิศเตรียมอุดมศึกษาน้อมเกล้า	-	สห	นอกเขตวัด

ภาคผนวก จ

ตารางแสดงลักษณะการจัดการทางการศึกษาและตารางแสดงลักษณะทรัพยากรการเรียนรู้

วิชาพระพุทธศาสนาตามเกณฑ์ของคณะกรรมการปรับปรุงหลักสูตร

วิชาพระพุทธศาสนา

ตาราง 57 ค่าเฉลี่ยและความเบี่ยงเบนมาตรฐานของลักษณะการวางแผนการจัดการทางการศึกษา
วิชาพระพุทธศาสนาของผู้บริหารโรงเรียนในเขตกรุงเทพมหานคร ตามเกณฑ์ของคณะกรรมการ
ปรับปรุงหลักสูตรวิชาพระพุทธศาสนา

การวางแผนการจัดการทางการศึกษาวิชาพระพุทธศาสนา	ผู้บริหารโรงเรียน	
	$\bar{X}$	S.D.
การเลือกครูผู้สอน		
1. เลือกครูที่มีความสนใจและมีทักษะในการสอน	3.43	1.50
2. เลือกครูที่มีคุณวุฒิด้านพระพุทธศาสนา	2.70	1.91
3. เลือกครูที่มีคุณธรรมและจริยธรรม สามารถเป็นตัวอย่างที่ดีแก่นักเรียน	3.51	1.58
การพัฒนาครูผู้สอน		
4. ส่งครูไปอบรมความรู้เกี่ยวกับหลักสูตรวิธีสอนวิชาพระพุทธศาสนา	3.86	1.20
5. สนับสนุนให้ครูฝึกปฏิบัติธรรมะ วิปัสสนากัมมัฏฐาน	3.46	1.34
6. จัดหาสื่อการสอนมาให้ครูผู้สอน	3.35	1.40
การจัดสวัสดิการแก่ครูผู้สอน		
7. จัดสรรงบประมาณสนับสนุนการไปอบรมหรือสัมมนา	3.68	1.26
8. อำนวยความสะดวกแก่วิทยากรตามโอกาส เช่น บัณฑิตค่าพาหนะ	3.73	1.23
9. จัดงบประมาณค่าวัสดุ อุปกรณ์ และกิจกรรมในการเรียนการสอน	3.82	1.09
การขอความร่วมมือจากบุคคลภายนอกโรงเรียนมาช่วยพัฒนาการจัดการศึกษา		
10. มีบุคลากรภายนอกช่วยสนับสนุนด้านงบประมาณในการจัดการศึกษา	2.68	1.67
11. นิมนต์พระภิกษุหรือบุคลากรผู้เชี่ยวชาญมาเป็นวิทยากร	3.97	1.38
12. มีบุคลากรในชุมชน เช่น นักแต่งเพลง คนทำขวัญนาคนช่วย พิจารณาการจัดการศึกษา	1.23	1.35

ตาราง 57 (ต่อ)

การวางแผนการจัดการทางการศึกษาวิชาพระพุทธศาสนา	ผู้บริหารโรงเรียน	
	$\bar{X}$	S.D.
งบประมาณสนับสนุน		
13. จากงบประมาณของรัฐ	2.55	1.73
14. จากสมาคมผู้ปกครองและครู	3.09	1.55
15. จากการบริจาคและการสนับสนุนของเอกชน	2.23	1.53
16. จากวัดหรือพระภิกษุมอบให้	2.05	1.80
การจัดสรรงบประมาณออกเป็นด้านต่าง ๆ		
17. ด้านครูผู้สอน	2.22	1.67
18. ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน	2.93	1.49
19. ด้านการผลิตสื่อประกอบการสอน	2.81	1.44
20. ด้านอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม	2.55	1.59
21. ค่าตอบแทนวิทยากรภายนอก	2.65	1.58
การเตรียมสถานที่เพื่อการจัดการศึกษาตามหลักสูตรวิชาพระพุทธศาสนา		
22. ห้องเรียนวิชาพระพุทธศาสนาโดยเฉพาะ	3.64	1.64
23. ห้องปฏิบัติกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา ห้องฝึกสมาธิหรือเจริญปัญญา	3.68	1.66
24. สถานที่ปฏิบัติกิจกรรมประกอบการเรียนการสอน เช่น สถานที่จัดป้ายนิเทศหรือนิทรรศการ	3.51	1.45
การจัดสภาพแวดล้อมทางการเรียนการสอนตามหลักสูตร		
25. มีวัสดุ อุปกรณ์ อำนวยความสะดวกในห้องเรียน	3.47	1.42
26. ห้องเรียนมีแสงสว่างเพียงพอ	3.72	1.47
27. ความปลอดภัยรบกวนจากภายนอก	3.09	1.48

ตาราง 57 (ต่อ)

การวางแผนการจัดการทางการศึกษาวิชาพระพุทธศาสนา	ผู้บริหารโรงเรียน	
	$\bar{X}$	S.D.
28. จัดเตรียมสถานที่ เช่น ชุตหมฺบุชาเพื่อปฏิบัติพิธีการทางศาสนา	3.86	1.46
29. ประชุมชี้แจงครูให้เข้าใจตรงกันในเรื่องหลักสูตร คู่มือครูและแผนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา	3.82	1.08
30. นิเทศให้ครูใช้แผนการสอนเป็นหลัก	3.72	1.19
31. ครูมีส่วนร่วมในการเลือกแบบเรียน คู่มือครูและแผนการสอน	4.07	0.97
การวางแผนการจัดการเรียนการสอน		
32. เตรียมเอกสารคู่มือครูและหนังสืออ่านประกอบสอดคล้องกับหลักสูตร	3.95	0.98
33. เตรียมสื่อการเรียนการสอนและแหล่งวิทยาการตามที่กำหนดไว้ในหลักสูตร	3.64	1.18
34. จัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามข้อเสนอแนะในคู่มือหลักสูตรฉบับปัจจุบัน	3.66	1.13
35. วัดและประเมินผลตามที่หลักสูตรกำหนดไว้	4.14	0.94

ตาราง 58 ค่าเฉลี่ยและความเบี่ยงเบนมาตรฐานของลักษณะการดำเนินการจัดการทางการศึกษา
วิชาพระพุทธศาสนาของผู้บริหารโรงเรียน ในเขตกรุงเทพมหานคร ตามเกณฑ์ของคณะกรรมการ
ปรับปรุงหลักสูตรวิชาพระพุทธศาสนา

การดำเนินการจัดการทางการศึกษาวิชาพระพุทธศาสนา	ผู้บริหารโรงเรียน	
	$\bar{X}$	S.D.
การดำเนินการด้านบุคลากร		
1. การจัดสายการบังคับบัญชาโดยเริ่มจากผู้บริหาร ผู้ช่วยผู้บริหาร หัวหน้าสายวิชา หัวหน้าระดับและครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนาตามลำดับ	3.76	1.47
2. ผู้บริหารครูผู้สอนและอาจารย์ที่เกี่ยวข้องมาประชุมร่วมกันเพื่อดำเนิน การตัดสินใจในการทำงาน	3.41	1.32
3. ครู-อาจารย์ภายในโรงเรียนร่วมกันวางแผนผลิตสื่อและจัดบริการ เอกสารประกอบการเรียนการสอน	3.32	1.16
4. ผู้บริหารประสานงานระหว่างโรงเรียน ชุมชนและวัดในการทำงานร่วมกันใน ด้านการเรียนการสอนและกิจกรรมเนื่องในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา	3.88	1.10
5. ครูผู้สอนขอความร่วมมือจากพระภิกษุมาเป็นวิทยากรในโรงเรียน	4.04	1.33
6. ครูผู้สอนรายงานการปฏิบัติงานตามสายการบังคับบัญชาเป็นลายลักษณ์อักษร	3.59	1.22
การดำเนินการด้านงบประมาณ		
1. ตัดสินใจการใช้งบประมาณการจัดการศึกษาวิชาพระพุทธศาสนา จากข้อคิดเห็นของคณะกรรมการที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายมาประชุมร่วมกัน	2.92	1.33
2. ตัดสินใจโดยอาศัยข้อมูลจากคู่มือหลักสูตรวิชาพระพุทธศาสนา	3.05	1.35
3. จัดสรรงบประมาณโดยแบ่งออกเป็นด้านบุคลากรด้านวิชาการและด้านสถานที่	2.86	1.48

ตาราง 58 (ต่อ)

การดำเนินการจัดการทางการศึกษาวิชาพระพุทธศาสนา	ผู้บริหารโรงเรียน	
	$\bar{X}$	S.D.
4. ขอความร่วมมือจากคณะกรรมการชุมชนและพระภิกษุ เพื่อขอทุนสนับสนุนการศึกษาแก่นักเรียน	2.70	1.69
5. ขอความร่วมมือกับทางวัดหรือผู้มีอุปการคุณ เพื่อขอทุนสนับสนุนการจัดกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา	2.95	1.65
การดำเนินการด้านสถานที่		
1. ผู้บริหาร ครู และผู้เกี่ยวข้องด้านการจัดการศึกษาวิชาพระพุทธศาสนา ประชุมร่วมกันเพื่อวางนโยบายการการจัดสถานที่ประกอบพิธีทางพุทธศาสนา	3.46	1.44
2. ครูผู้สอนและผู้เกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาวิชาพระพุทธศาสนา ร่วมกันจัดสถานที่เพื่อใช้ในการสอน	3.65	1.14
3. พระภิกษุและผู้เชี่ยวชาญทางพระพุทธศาสนาให้ความอนุเคราะห์ในด้านสถานที่ประกอบศาสนพิธีที่วัด หรือภายในโบสถ์	3.66	1.37
4. สถานที่ราชการให้ความอนุเคราะห์ในการยืมเครื่องมือและอุปกรณ์ต่าง ๆ ในการจัดนิทรรศการ หรือกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับศาสนพิธี	3.04	1.42
5. โรงเรียนจัดประชุมเพื่อรายงานความก้าวหน้าและปัญหาในการจัดสถานที่ให้ผู้บริหารช่วยเสนอแนะ	3.00	1.29
6. ครูผู้สอนเสนอปัญหาการใช้สถานที่แก่ผู้บริหารตามลำดับขั้นของสายการบังคับบัญชา	3.26	1.26

ตาราง 58 (ต่อ)

การดำเนินการจัดการทางการศึกษาวิชาพระพุทธศาสนา	ผู้บริหารโรงเรียน	
	$\bar{X}$	S.D.
การดำเนินการด้านวิชาการ		
1. มีการวางแผนนโยบายในการตัดสินใจ โดยการประชุมคณะกรรมการและครูผู้สอน เพื่อดำเนินการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับหลักสูตร	3.50	1.00
2. ผู้บริหารมีการประสานงานกันระหว่างคณะกรรมการในการจัดระยะเวลาเรียน จัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้สอดคล้องสัมพันธ์กัน	3.49	1.08
3. ครูผู้เกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาให้การสนับสนุน ด้านการแนะแนว การทำแบบประเมินผล และการจัดหาเอกสาร ประกอบการเรียนการสอน	3.61	1.02
4. โรงเรียนประสานงานกับทางวัดในการนำนักเรียนไปฝึกสมาธิหรือเข้าค่ายปฏิบัติธรรม	3.64	1.42
5. โรงเรียนประสานงานกับศึกษานิเทศ หรือวิทยากรจากศูนย์พัฒนาหลักสูตรมานิเทศที่โรงเรียน	2.46	1.49
6. ครูรายงานผลการปฏิบัติงานจากแผนการสอน ผลการเรียนและรายงานผลพฤติกรรมของนักเรียนแก่ผู้บังคับบัญชาตามสายการบังคับบัญชา	3.28	1.20

ตาราง 59 ค่าเฉลี่ยและความเบี่ยงเบนมาตรฐานของลักษณะการประเมินผลการจัดการทางการศึกษาวิชาพระพุทธศาสนา ของผู้บริหารโรงเรียน ในเขตกรุงเทพมหานคร ตามเกณฑ์ของคณะกรรมการปรับปรุงหลักสูตรวิชาพระพุทธศาสนา

การประเมินผลการจัดการทางการศึกษาวิชาพระพุทธศาสนา	ผู้บริหารโรงเรียน	
	$\bar{X}$	S.D.
การประเมินผลด้านบุคลากร		
1. จากรายงานการปฏิบัติงานของบุคลากรฝ่ายต่าง ๆ	3.38	1.08
2. จากแผนการสอนของครูผู้สอน	3.50	0.97
3. จากการประชุมคณะกรรมการฝ่ายต่าง ๆ ในโรงเรียนเสนอข้อคิดเห็น	3.20	1.18
4. จากการสอบถามจากบุคลากรภายนอกโรงเรียนที่มาร่วมปฏิบัติการ	2.62	1.24
5. จากการสำรวจผลการเรียนของนักเรียน	3.55	1.15
6. จากการสังเกตพฤติกรรมของผู้เรียน	3.69	0.96
7. จากการสำรวจการปฏิบัติงานกิจกรรมของครูผู้สอนตามสายการบังคับ	3.26	1.38
การประเมินผลด้านงบประมาณ		
1. การใช้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์	3.41	1.25
2. การใช้งบประมาณถูกต้องตามความเป็นจริง	3.50	1.28
3. การใช้งบประมาณก่อให้เกิดประโยชน์แก่ผู้เรียน	3.45	1.43
4. การใช้งบประมาณมากเกินไป	2.14	1.32
5. การใช้งบประมาณทันเวลา	2.89	1.29
6. การใช้งบประมาณรั่วไหล	1.35	1.37
7. การใช้งบประมาณใช้ถูกต้องตามกฎระเบียบข้อบังคับจากทางราชการ	3.43	1.57

ตาราง 59 (ต่อ)

การประเมินผลการจัดการทางการศึกษาวิชาพระพุทธศาสนา	ผู้บริหารโรงเรียน	
	$\bar{X}$	S.D.
การประเมินผลด้านสถานที่		
1. จากรายงานการจัดเตรียมสถานที่	3.30	1.21
2. จากรายงานการเตรียมสภาพแวดล้อมทางการเรียนการสอน	3.41	0.96
3. จากการดำเนินงานตามแผนการจัดเตรียมสถานที่	3.46	0.85
4. จากการดำเนินงานการจัดเตรียมสภาพแวดล้อม	3.38	1.09
5. จากการใช้อาคารสถานที่ก่อให้เกิดประโยชน์ทางการศึกษา	3.66	0.98
6. จากสภาพปัญหาการใช้อาคารสถานที่ภายในโรงเรียนของครูผู้สอน	3.35	1.13
7. จากสภาพปัญหาการจัดสภาพแวดล้อมทางการเรียนของครูผู้สอน	3.43	0.97
การประเมินผลด้านวิชาการ		
1. จากการประชุมครูวางแผนด้านวิชาการ	3.62	1.03
2. การจัดกิจกรรมทางการเรียนการสอน	3.84	1.03
3. การใช้สื่อการสอนวิชาพระพุทธศาสนา	3.64	0.93
4. การสร้างแบบทดสอบวิชาพระพุทธศาสนา	3.62	0.96
5. การใช้แบบทดสอบวิชาพระพุทธศาสนา	3.73	0.90
6. การจัดกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาในโรงเรียน	3.97	0.98
7. การจัดกิจกรรมร่วมระหว่างโรงเรียน ชุมชนและวัด	3.68	1.14
8. การประพฤติตนของนักเรียน	3.76	0.87
9. การปฏิบัติกิจกรรมของนักเรียน	3.80	0.72

ตาราง 60 จำนวนและร้อยละของครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนา มีการกำหนดเนื้อหาวิชาพระพุทธศาสนาตามเกณฑ์ของคณะกรรมการปรับปรุงหลักสูตรวิชาพระพุทธศาสนา

การกำหนด เนื้อหาวิชา	ความถี่ N=147	ร้อยละ
การกำหนดเนื้อหาในการสอน		
1. ตามหลักสูตรวิชาพระพุทธศาสนา	146	99.3
2. โดยการปรึกษากับเพื่อนครู	113	76.9
3. ตามความสนใจของผู้เรียน	51	34.7
การกำหนดจุดมุ่งหมายในการเรียนการสอน		
4. จากหลักสูตรวิชาพระพุทธศาสนา	142	96.6
5. พิจารณาจากเนื้อหา	127	86.4
6. โดยยึดผู้เรียนเป็นหลัก	72	49.0
เนื้อหาที่ใช้สอนในแต่ละระดับ		
7. ยากเกินไปสำหรับนักเรียนในแต่ละระดับ	42	28.6
8. มีความเหมาะสมกับวัยของผู้เรียน	110	74.8
การนำเนื้อหาไปใช้ในชีวิตประจำวัน		
9. ครูสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้เป็นอย่างดี	128	87.1
10. นักเรียนสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้เป็นอย่างดี	114	77.6

ตาราง 61 จำนวนและร้อยละของครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนาที่มีการเลือกและใช้สื่อการเรียนการสอนตามเกณฑ์คณะกรรมการปรับปรุงหลักสูตรวิชาพระพุทธศาสนา

การเลือกและการใช้สื่อ ในการเรียนการสอน	ความถี่ N=147	ร้อยละ
การเลือกสื่อการสอน		
1. เลือกตามคู่มือหลักสูตรพระพุทธศาสนากำหนดไว้	72	49.0
2. เลือกตามความเหมาะสมของเนื้อหาและอุปกรณ์การสอน	143	97.3
ข้อขัดข้องในการเลือกสื่อ		
3. โรงเรียนขาดแคลนสื่อ	87	59.2
4. ครูไม่มีความรู้ในเรื่องการเลือกสื่อ	29	19.7
การใช้สื่อประกอบการเรียนการสอน		
5. ใช้สื่อในการสอนทุกเนื้อหา	40	27.2
6. สามารถใช้สื่อประกอบการสอนด้วยตนเอง	127	86.4
7. ใช้สื่อได้เหมาะสมกับระยะเวลา	107	72.8
8. ใช้สื่อในการนำเข้าสู่บทเรียน	106	72.1
9. ใช้สื่อในการอธิบายขยายความรู้ให้ผู้เรียนเข้าใจ	129	87.8
10. ใช้สื่อเพื่อสรุปบทเรียน	89	60.5
11. ใช้สื่อในการประเมินผล	71	48.3
12. เวลาใช้สื่อต้องอาศัยเจ้าหน้าที่มาช่วย	21	14.3
ปัญหาในขณะที่ใช้สื่อ		
13. ใช้สื่อบางชนิดไม่เป็น	55	37.4
14. พบปัญหาทางด้านเทคนิค เช่น เครื่องมือขัดข้อง	78	53.1
15. ใช้สื่อทำให้เสียเวลาเพิ่มขึ้น	46	31.3

ตาราง 61 (ต่อ)

การเลือกและการใช้สื่อ ในการเรียนการสอน	ความถี่ N=147	ร้อยละ
ปัญหาในการขอบริการ		
16. ยืมสื่อยาก	52	35.4
17. เคลื่อนย้ายลำบาก	72	49.0
18. ต้องรับผิดชอบ	87	59.2
19. กลัวทำให้ชำรุดเสียหาย	64	43.5
ประโยชน์จากการใช้สื่อ		
20. ประหยัดเวลา	125	85.0
21. นักเรียนเข้าใจสิ่งที่ครูสอน	143	97.3
22. นักเรียนสนใจเรียนมากขึ้น	140	95.2
23. นักเรียนเกิดความประทับใจ	129	87.8
24. นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติร่วมกับครูผู้สอน	131	89.1
25. แบ่งเบาภาระของครูผู้สอน	129	87.8

ตาราง 62 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานการใช้สื่อการสอน การใช้เทคนิคหรือวิธีสอน
การจัดสภาพแวดล้อมทางการเรียนและการประเมินผลการเรียนของครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนา
ตามเกณฑ์ของคณะกรรมการปรับปรุงหลักสูตรวิชาพระพุทธศาสนา

การใช้สื่อการสอน การใช้เทคนิคหรือวิธีสอน การจัดสภาพแวดล้อมทางการเรียน และการประเมินผลการเรียน	ครูผู้สอน	
	$\bar{X}$	S.D.
การใช้สื่อการสอน		
1. หนังสือแบบเรียน	4.27	1.03
2. หนังสืออ่านเพิ่มเติม หรือหนังสือเสริมประสบการณ์	3.58	1.11
3. หนังสือแบบฝึกหัด	2.93	1.42
4. รูปภาพ	3.35	1.06
5. แผนที่	2.33	1.33
6. แผนภาพหรือไทม์ไลน์	3.22	1.15
7. บัตรคำ	2.24	1.41
8. บ้ายนิเทศ	2.79	1.37
9. ชุดหมู้บูชา	2.88	1.33
10. แผ่นใสพร้อมเครื่องฉาย	1.88	1.55
11. สไลด์พร้อมเครื่องฉาย	1.97	1.43
12. แอบบันท์กเสียงพร้อมเครื่องเล่นเทป	3.32	1.48
13. วิทยู	2.14	1.44
14. โทรทัศน์	2.34	1.48
15. วิทยุ	2.38	1.56
16. ภาพยนตร์	1.23	1.27

ตาราง 62 (ต่อ)

การใช้สื่อการสอน การใช้เทคนิคหรือวิธีสอน การจัดสภาพแวดล้อมทางการเรียน และการประเมินผลการเรียน	ครูผู้สอน	
	$\bar{X}$	S.D.
17. หนังสือพิมพ์	3.36	1.24
18. เครื่องคอมพิวเตอร์	0.61	1.05
19. อื่น ๆ	0.71	1.29
การใช้เทคนิคหรือวิธีสอน		
20. บรรยายเป็นกลุ่มใหญ่	3.65	1.30
21. บรรยายประกอบสื่อ	3.50	1.00
22. เชิญวิทยากร เช่น พระหรือผู้เชี่ยวชาญมาบรรยาย	2.50	1.65
23. อภิปรายกลุ่มย่อย	3.02	1.31
24. อภิปรายกลุ่มใหญ่	2.93	1.43
25. สอนแบบสนทนา	3.35	1.22
26. สอนแบบตอบปัญหา	3.56	1.12
27. ให้นักเรียนสัมภาษณ์พระภิกษุหรือผู้เชี่ยวชาญ	1.97	1.55
28. ให้นักเรียนแสดงละครหรือบทบาทสมมติ	2.65	1.45
29. ให้นักเรียนจัดป้ายนิเทศหรือนิทรรศการ	3.24	1.29
30. ให้นักเรียนศึกษาด้วยตนเองแล้วทำรายงานมาเสนอ	3.52	0.97
31. ฝึกกิจกรรมสมาธิในชั้นเรียน	3.96	1.01
32. ฝึกปฏิบัติต่อพระสงฆ์	3.26	1.17
33. ปฏิบัติพิธีการทางศาสนาที่วัด	2.97	1.27
34. จัดกิจกรรมเข้าค่ายปฏิบัติธรรม	2.25	1.61

ตาราง 62 (ต่อ)

การใช้สื่อการสอน การใช้เทคนิคหรือวิธีสอน การจัดสภาพแวดล้อมทางการเรียน และการประเมินผลการเรียน	ครูผู้สอน	
	$\bar{X}$	S.D.
35. ใช้สไลด์ เทปเสียง หรือวีดิทัศน์สอนแทนครู	2.17	1.43
36. ใช้ชุดการเรียนการสอน	2.04	1.51
การจัดสภาพแวดล้อมทางการเรียน		
37. จัดห้องเรียนวิชาพระพุทธศาสนาโดยเฉพาะ	3.16	1.47
38. ตรวจสอบเรื่องแสงสว่าง ทางระบายอากาศ	2.96	1.59
39. ตรวจสอบอุณหภูมิของห้องว่าเย็นไปหรือร้อนไป	2.53	1.70
40. ตรวจสอบความสะอาดและความเป็นระเบียบของห้องเรียน	4.05	1.05
41. ตรวจสอบสภาพของห้องเรียนว่าเหมาะสมกับการใช้สื่อ	3.27	1.26
42. จัดหาหนังสืออ่านประกอบให้นักเรียนศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติม	3.41	1.27
43. จัดเตรียมสื่อการสอนก่อนดำเนินการสอน	3.63	1.07
44. ติดต่อเจ้าหน้าที่อำนวยความสะดวกในการใช้สื่อการสอน	2.60	1.42
45. จัดชุดหมู่บูชาในห้องเรียนวิชาพระพุทธศาสนา	3.34	1.83
46. ให้นักเรียนฝึกสมาธิก่อนดำเนินการสอน	3.76	1.29
47. นิมนต์พระมาช่วยสอนที่โรงเรียน	3.34	1.76
48. ดัดแปลงห้องเรียนเป็นห้องปฏิบัติกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา	2.83	1.71
การประเมินผลการเรียน		
49. ประเมินผลก่อนเรียน	3.34	1.24
50. ประเมินผลระหว่างเรียน	3.86	0.98

ตาราง 62 (ต่อ)

การใช้สื่อการสอน การใช้เทคนิคหรือวิธีสอน การจัดสภาพแวดล้อมทางการเรียน และการประเมินผลการเรียน	ครูผู้สอน	
	$\bar{X}$	S.D.
51. ประเมินผลหลังการเรียน	4.17	0.84
52. สังเกตพฤติกรรมของนักเรียนขณะอยู่ในโรงเรียน	4.12	0.84
53. สอบถามจากผู้ปกครองเกี่ยวกับความประพฤติของผู้เรียน	2.75	1.30
54. ใช้แบบทดสอบมาตรฐานวัดความรู้ของนักเรียน	2.59	1.55
55. ประเมินผลการเรียนนักเรียนด้านความรู้ความเข้าใจและการปฏิบัติ	3.84	1.01
56. ประเมินผลการเรียนด้านความประพฤติ	3.84	1.03
57. สัมภาษณ์พฤติกรรมนักเรียนจากครูประจำชั้น	3.33	1.15
58. ประเมินผลการเรียนระหว่างภาคเรียน	4.16	0.85
59. ประเมินผลการเรียนปลายภาคเรียน	4.36	0.84
60. ตัดสินผลการเรียนจากคะแนนระหว่างภาครวมกับคะแนนปลายภาค	4.46	0.78

ตาราง 63 จำนวนและร้อยละของครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนา มีคุณสมบัติของบุคลากรตามเกณฑ์ของ
คณะกรรมการปรับปรุงหลักสูตรวิชาพระพุทธศาสนา

ลักษณะของบุคลากร	ความถี่ N=147	ร้อยละ
1. ชอบสอนวิชาพระพุทธศาสนา	114	77.6
2. สนใจในหลักธรรมทางพุทธศาสนา	142	96.6
3. สามารถสนทนากับพระสงฆ์ได้ถูกต้องเหมาะสมกับฐานะของพระสงฆ์	127	86.4
4. มีความรู้ความเข้าใจภาษาบาลี	90	61.2
5. สนใจศึกษาพระไตรปิฎก	84	57.1
6. สนใจฝึกสมาธิ	128	87.1
7. ชอบไปวัดทำบุญตักบาตร เนื่องในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา	130	88.4
8. เคยเข้ารับการอบรม สัมมนา หรือประชุมทางวิชาการเกี่ยวกับการสอนวิชาพระพุทธศาสนา	120	81.6
9. เคยชมเชยเมื่อนักเรียนประพฤติดี	147	100.0
10. เข้าสอนตรงเวลา	144	98.0
11. เรียกนักเรียนมาอบรมสั่งสอนเป็นรายบุคคล	132	89.8
12. ให้คำปรึกษาแก่นักเรียนในเรื่องส่วนตัว	144	98.0
13. เคยเชิญผู้ปกครองมาปรึกษาเรื่องความประพฤติของนักเรียน	125	85.0
14. แต่งกายเรียบร้อยเสมอ	143	97.3
15. ปฏิบัติตนเป็นตัวอย่างที่ดีแก่นักเรียน	143	97.3
16. สามารถดำเนินการสอนเพียงลำพัง	143	97.3

ภาคผนวก ฉ

เครื่องมือการวิจัย

ที่ ทม 1007/ ๒๖1๙

บัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

สุขุมวิท 23 กรุงเทพฯ 10110

๑๑ ตุลาคม 2536

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์

เรียน ผู้อำนวยการกองการมัธยมศึกษา กรมสามัญศึกษา

บัณฑิตวิทยาลัย ขอรับรองว่า นายกุศล อิสตุลย์ เป็นนิสิตระดับปริญญาเอก
สาขาเทคโนโลยีการศึกษา ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

นิสิตผู้นี้มีความประสงค์จะมาติดต่อขอความสะดวกในการศึกษาชั้นกว่า เพื่อทำปริญญานิพนธ์
เรื่อง การศึกษาการจัดการทางการศึกษาและทรัพยากรการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียนระดับ
มัธยมศึกษาตอนต้น ในเขตกรุงเทพมหานคร

ทั้งนี้อยู่ในความควบคุมดูแลของ

รศ.ดร.อรพินธุ์ ประสิทธิ์รัตน์

ประธาน

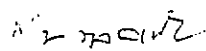
รศ.ดร.เบญจมาภรณ์ กุมาท

กรรมการ

สิ่งที่นิสิตได้ขอความอนุเคราะห์ คือ ขอหนังสือราชการเพื่ออำนวยความสะดวกในการขอความร่วมมือจาก
โรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร และโรงเรียนในสังกัดกองการมัธยมศึกษา เขตการศึกษา 1
โดยให้ผู้บริหารโรงเรียน และครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนา ในระดับ ม.1-ม.3 ตอบแบบสอบถาม ในระหว่าง
เดือนตุลาคม - พฤศจิกายน 2536 เพื่อเป็นข้อมูลในการทำปริญญานิพนธ์

บัณฑิตวิทยาลัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าท่านจะกรุณาให้ความร่วมมือในครั้งนี้ และขอขอบคุณในความ
ช่วยเหลืออนุเคราะห์ใด ๆ ที่ท่านจะโปรดให้แก่นิสิตผู้นี้ด้วย

ขอแสดงความนับถือ

(ดร.ศิริภา พูลสุวรรณ)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

บัณฑิตวิทยาลัย

โทร. 258-4119

ที่ ศธ 0806/05555

กองการมัธยมศึกษา กรมสามัญศึกษา
กระทรวงศึกษาธิการ กทม. 10300

26 ตุลาคม 2536

เรื่อง ขอความร่วมมือในการนำวิจัย

เรียน

ด้วย นายกุศล วิมลคุณ มีสิทธิบัตรคุณวุฒิบัตร สาขาวิชาเทคโนโลยีการศึกษา
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร กำลังดำเนินการวิจัย เรื่อง การศึกษา
การจัดการทางการศึกษาและทรัพยากรการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนา ในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น
ในเขตกรุงเทพมหานคร ในการนี้ มีสิทธิมีความประสงค์จะขอความร่วมมือผู้บริหารโรงเรียน และ
ครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนา ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น คอมพิวเตอร์และงานที่ส่งมาพร้อมนี้
เพื่อเป็นข้อมูลประกอบการทำวิจัย

กองการมัธยมศึกษาพิจารณาแล้ว เห็นว่าการนำวิจัยดังกล่าวจะเป็นประโยชน์
ในการนำไปปรับปรุงการจัดการทางการศึกษาและใช้เป็นแนวทางในการสอนวิชาพระพุทธศาสนา
ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โดยคำนึงถึงสถานะภาพของโรงเรียนในท้องถิ่น สนับสนุนให้การสนับสนุน

จึงเรียนมาเพื่อโปรดเกล้าฯ และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(นายบุญรอด วัฒนชัย)

ศึกษานิเทศก์ 8 ปฏิบัติราชการแทน
ผู้อำนวยการกองการมัธยมศึกษา

ฝ่ายส่งเสริมมาตรฐานการศึกษา

โทร. 2828466

โทรสาร 2824096

แบบสัมภาษณ์ลักษณะการรวมการปรับปรุงหลักสูตร วิชาพระพุทธศาสนา

แบบสัมภาษณ์แบ่งเป็น 2 ตอน คือ

- ตอนที่ 1 ลักษณะการจัดการทางการศึกษาวิชาพระพุทธศาสนา เป็นลักษณะคำถามแบบปลายเปิด
- ตอนที่ 2 ลักษณะทรัพยากรการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา เป็นลักษณะการพิจารณาความเหมาะสม
และข้อเสนอแนะ
-

ตอนที่ 1

ลักษณะการจัดการทางการศึกษาวิชาพระพุทธศาสนา

1. การวางแผนการจัดการศึกษาตามหลักสูตรวิชาพระพุทธศาสนาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น
 - 1.1 โรงเรียนควรมีการวางแผนล่วงหน้าในด้านใดบ้าง?
 - 1.2 การวางแผนควรมีวัตถุประสงค์อย่างไร?
 - 1.3 ผู้มีส่วนร่วมในการวางแผนควรมีคุณสมบัติอย่างไร?
 - 1.4 การวางแผนควรมีข้อมูลอะไรบ้าง?
 - 1.5 ควรประเมินผลการวางแผนอย่างไร?
2. การจัดองค์การภายในโรงเรียน
 - 2.1 สายการบังคับบัญชาควรเป็นอย่างไร?
 - 2.2 วิชานี้ควรอยู่ในกลุ่มวิชาใด?
 - 2.3 การจัดครูผู้สอนควรเป็นอย่างไร?

3. การจัดบุคลากรภายในโรงเรียน

- 3.1 หลักในการคัดเลือกครูผู้สอนวิชานี้ควรเป็นอย่างไร?
- 3.2 ควรมีการพัฒนาครูผู้สอนอย่างไร?
- 3.3 การจัดสวัสดิการแก่ครูผู้สอนควรมีอะไรบ้าง?
- 3.4 นอกจากครูผู้สอน ควรมีบุคลากรด้านใดมาช่วยพัฒนาการจัดการศึกษาวิชาพระพุทธศาสนา?

4. การวินิจฉัยสั่งการ

- 4.1 อำนาจในการตัดสินใจดำเนินการจัดการศึกษาวิชานี้ควรมีใครบ้าง?
- 4.2 การตัดสินใจควรอาศัยข้อมูลอะไรบ้าง?

5. การประสานงาน

- 5.1 โรงเรียนควรมีการประสานงานกันในเรื่องใด?
- 5.2 โรงเรียน ชุมชน และวัด ควรประสานงานในด้านใดและควรมีการดำเนินการอย่างไร?

6. การเสนอรายงาน

- 6.1 โรงเรียนมีวิธีการเสนอรายงานอย่างไร?
- 6.2 การประเมินผลการปฏิบัติงานของครูได้อย่างไร?

7. งบประมาณ

- 7.1 งบประมาณในการจัดการศึกษาได้มาจากไหน?
- 7.2 การจัดสรรงบประมาณควรจัดอย่างไร?
- 7.3 การประเมินผลการใช้งบประมาณอย่างไร?

ตอนที่ 2

ลักษณะทรัพยากรการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนา

ขอให้ท่านพิจารณาความเหมาะสมหรือข้อเสนอแนะในการปรับปรุงในเรื่องดังต่อไปนี้

1. เนื้อหาวิชา

1.1 จุดมุ่งหมายของหลักสูตรที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนดไว้ 5 ประการ คือ

- 1) เพื่อให้เกิดความศรัทธา ซาบซึ้ง และสำนึกในความสำคัญพระพุทธศาสนา
- 2) เพื่อเกิดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับพุทธประวัติและหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา
- 3) เพื่อเกิดทักษะในการคิดและปฏิบัติตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา การเลือก

คุณธรรมไปใช้ในการดำเนินชีวิตเพื่อพัฒนาสังคมและตนเอง

- 4) เพื่อการเป็นพุทธศาสนิกชนที่ดีและปฏิบัติตนตามหน้าที่ของชาวพุทธได้อย่างถูกต้อง

เหมาะสม

- 5) เพื่อเกิดความรู้ความเข้าใจและปฏิบัติศาสนพิธีได้ถูกต้อง

1.2 เนื้อหาวิชาที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนดไว้ 8 เรื่อง คือ

- 1) ประวัติและความสำคัญของพระพุทธศาสนา
- 2) พุทธประวัติ ประวัติพุทธสาวก พุทธสาวิกาและเรื่องชาวพุทธตัวอย่าง
- 3) หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา
- 4) พระสงฆ์และการปฏิบัติตนที่เหมาะสมต่อพระสงฆ์
- 5) พระไตรปิฎก พุทธศาสนสุภาษิต ภาษาบาลี และศัพท์ทางพระพุทธศาสนา
- 6) หน้าที่ชาวพุทธ
- 7) การบริหารจัดการและเจริญปัญญา
- 8) มรรยาทชาวพุทธ ศาสนาพิธี วันสำคัญทางพระพุทธศาสนา

1.3 อัตราเวลาเรียนที่กำหนดไว้ให้เรียนภาคเรียนละ 1 รายวิชา โดยใช้เวลา

2 คาบ/สัปดาห์

1.4 การประเมินผลการเรียน ซึ่งกำหนดไว้ดังนี้คือ

- 1) ประเมินผลให้ครอบคลุมพฤติกรรมด้านพุทธินิสัย จิตนิสัย และเน้นกระบวนการ
- 2) ประเมินผลเพื่อปรับปรุงการเรียน
 - ประเมินผลก่อนการเรียน
 - ประเมินผลระหว่างภาคเรียน
 - ประเมินผลปลายภาคเรียน

3) ตัดสินผลการเรียนประกอบด้วยคะแนนระหว่างภาครวมกับคะแนนปลายภาคเรียนตามอัตราส่วนที่กลุ่มกำหนด

2. วัสดุประกอบการเรียน ที่กำหนดไว้ในคู่มือครู มีดังต่อไปนี้

- 2.1 หนังสือเรียน เอกสารประกอบการเรียน หนังสือเสริมประสบการณ์ และเอกสารการประเมินผลเป็นต้น
- 2.2 วัสดุกราฟิกส์ ได้แก่ ภาพ แผนที่ และแผนภูมิ เป็นต้น
- 2.3 วัสดุประกอบการสอน เช่น เทปเพลง สไลด์ และม้วนเทปวิดีทัศน์ เป็นต้น

3. อุปกรณ์การสอน ซึ่งระบุไว้ในคู่มือครู ซึ่งมีดังต่อไปนี้

- 3.1 เครื่องฉายชนิดต่าง ๆ เช่น เครื่องฉายสไลด์ เครื่องฉายภาพข้ามศีรษะ และเครื่องฉายภาพ วิดีทัศน์ เป็นต้น
- 3.2 เครื่องเสียง เช่น เทปบันทึกเสียง วิทยุและเครื่องขยายเสียง เป็นต้น
- 3.3 ของจริง เช่น ชุดหมวกชวา ดอกไม้ รูปเทียน และของตัวอย่าง เป็นต้น

4. เทคนิคการสอน ตามที่ระบุไว้ในคู่มือครูมีดังต่อไปนี้

- 4.1 เทคนิคของครูผู้สอน เช่น การสอนแบบบรรยาย, การสอนแบบสนทนา, และการสอนแบบตอบปัญหา, การเล่านิทาน และการเชิญวิทยากรมาบรรยาย หรืออภิปราย เป็นต้น

4.2 เทคนิคการใช้กิจกรรมของครูประกอบการสอน เช่น การใช้สื่อชนิดต่าง ๆ , การสาธิต, การจัดนิทรรศการ เป็นต้น

4.3 การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เช่น การปฏิบัติสมาธิภาวนา, การจัดทัศนศึกษาและการปฏิบัติศาสนพิธีต่าง ๆ เป็นต้น

5. การจัดสภาพแวดล้อม ตามที่กำหนดไว้ในหลักสูตรวิชาพระพุทธศาสนามีดังต่อไปนี้

5.1 มีอาคารหรือห้องปฏิบัติการพิธีทางศาสนา

5.2 ภายในอาคารเรียนมีครุภัณฑ์และสิ่งอำนวยความสะดวก เช่น เครื่องฉาย เครื่องเสียง และป้ายนิเทศ เป็นต้น

5.3 ภายในห้องเรียนมีการควบคุมสภาพแวดล้อม เช่น แสง, เสียงและอุณหภูมิ เป็นต้น

5.4 มีวัสดุ อุปกรณ์ประกอบการเรียนการสอนอย่างเพียงพอ

5.5 มีอัตราจำนวนครูและนักเรียนที่เหมาะสมคือ ครู 1 คน : นักเรียน 40 คน

5.6 มีการจัดกิจกรรมร่วมกันระหว่างโรงเรียนวัดและชุมชน

6. บุคลากร

6.1 ท่านคิดว่า ครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนา ควรมีความรู้ในเรื่องใดบ้าง จึงสามารถดำเนินการสอนวิชาพระพุทธศาสนาได้อย่างมีประสิทธิภาพ?

6.2 ท่านคิดว่า ครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนาควรมีทักษะหรือวิธีสอนอย่างไร?

6.3 ท่านคิดว่า ครูผู้สอนควรมีคุณวุฒิต่างไร?

6.4 ท่านคิดว่า ครูผู้สอนควรมีบุคลิกภาพหรือคุณสมบัติที่ปรากฏภายนอกอย่างไรบ้าง?

6.5 ท่านคิดว่า ครูผู้สอนควรมีคุณธรรมหรือคุณสมบัติที่ปรากฏภายในอย่างไรบ้าง?

แบบสำรวจลักษณะการจัดการทางการศึกษา วิชาพระพุทธศาสนาในระดับ มัธยมศึกษาตอนต้น

คำชี้แจงในการตอบแบบสำรวจ

1. แบบสำรวจลักษณะการจัดการทางการศึกษาวิชาพระพุทธศาสนาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น
สำหรับผู้บริหารโรงเรียนเป็นผู้ตอบ แบ่งเป็น 2 ตอนคือ
ตอนที่ 1 สถานภาพส่วนตัวของผู้ตอบ
ตอนที่ 2 ลักษณะการจัดการทางการศึกษาวิชาพระพุทธศาสนาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น
2. โปรดตอบแบบสำรวจตามความเป็นจริง เพื่อช่วยให้การวิจัยนี้มีผลสรุปที่เชื่อถือได้ และสามารถ
นำไปใช้ประโยชน์ได้อย่างแท้จริง

ตอนที่ 1

สถานภาพส่วนตัวของผู้ตอบ

ข้อมูลเกี่ยวกับโรงเรียน

- 1) ชื่อโรงเรียนที่สอน.....ตำบล.....
อำเภอ.....จังหวัด.....
- 2) จำนวนครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น.....คน
- 3) โรงเรียนเคยได้รับการคัดเลือกเป็นสถานที่จัดจริยศึกษาดีเด่นจากกรมการศาสนา
กระทรวงศึกษาธิการหรือไม่
() เคยได้รับ พ.ศ..... () ไม่เคยได้รับ
- 4) ประเภทของโรงเรียน
() แบบสหศึกษา () ไม่เป็นแบบสหศึกษา
- 5) ตำแหน่งที่ตั้งของโรงเรียน
() อยู่ในอาณาเขตบริเวณวัด ()อยู่นอกอาณาเขตบริเวณวัด

ตอนที่ 2

ลักษณะการจัดการทางการศึกษาวิชาพระพุทธศาสนาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

การวางแผนการจัดการทางการศึกษาวิชาพระพุทธศาสนา
--

คำชี้แจง

1. ขอให้ผู้บริหารพิจารณาการวางแผนในแต่ละด้านว่าโรงเรียนมีการดำเนินการหรือไม่
ให้ท่านกาเครื่องหมาย / ให้ตรงกับความเป็นจริงว่าในโรงเรียนของท่าน "มี" หรือ "ไม่มี"
2. ถ้าท่านตอบว่า "มี" ให้พิจารณาข้อย่อยแต่ละข้อว่ามีความสำคัญในระดับใด ให้ท่าน
กาเครื่องหมาย / ลงในช่องมีในระดับ โดยคำถามแต่ละข้อมีการดำเนินการ 5 ระดับ คือ
 - 5 หมายถึง มีมากที่สุด
 - 4 หมายถึง มีมาก
 - 3 หมายถึง มีปานกลาง
 - 2 หมายถึง มีน้อย
 - 1 หมายถึง มีน้อยที่สุด
3. ถ้าท่านตอบว่า "ไม่มี" ท่านไม่ต้องพิจารณาข้อย่อย ให้ข้ามไปทำข้อต่อไป

	มีในระดับ					ไม่มี
	5	4	3	2	1	0
การวางแผนการจัดการทางการศึกษาวิชาพระพุทธศาสนา						
การวางแผนด้านบุคลากร						
1. โรงเรียนมีการเลือกครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนาหรือไม่.....						
(ถ้า "มี" ให้ตอบในข้อย่อยว่ามีในระดับใด)						

การวางแผนการจัดการทางการศึกษาวิชาพระพุทธศาสนา	มีในระดับ					ไม่มี
	5	4	3	2	1	0
1.1 เลือกครูที่มีความสนใจและมีทักษะในการสอน.....	.	.	.	.	.	
1.2 เลือกครูที่มีคุณวุฒิด้านพระพุทธศาสนา.....	.	.	.	.	.	
1.3 เลือกครูที่มีคุณธรรมและจริยธรรม สามารถเป็นตัวอย่างที่ดีแก่นักเรียน.....	.	.	.	.	.	
2. มีการพัฒนาครูผู้สอนหรือไม่..... (ถ้ามีให้ตอบในข้อย่อยว่ามีในระดับใด)	.	.	.	.	.	
2.1 ส่งครูไปอบรมความรู้เกี่ยวกับหลักสูตรวิธีสอนวิชาพระพุทธศาสนา.....	.	.	.	.	.	
2.2 สนับสนุนให้ครูฝึกปฏิบัติธรรมะ วิปัสสนากัมมัฏฐาน.....	.	.	.	.	.	
2.3 จัดหาสื่อการสอนมาให้ครูผู้สอน.....	.	.	.	.	.	
3. มีการให้จัดสวัสดิการแก่ครูผู้สอนหรือไม่..... (ถ้า "มี" ให้ตอบในข้อย่อยว่ามีในระดับใด)	.	.	.	.	.	
3.1 จัดสรรงบประมาณสนับสนุนการไปอบรมหรือสัมมนา.....	.	.	.	.	.	
3.2 อำนวยความสะดวกแก่วิทยากรตามโอกาส เช่น บัณฑิตค่าพาหนะ.....	.	.	.	.	.	
3.3 จัดงบประมาณค่าวัสดุ อุปกรณ์ และกิจกรรมในการเรียนการสอน.....	.	.	.	.	.	
4. มีการขอความร่วมมือจากบุคคลภายนอกโรงเรียนมาช่วยพัฒนาการจัดการศึกษาหรือไม่..... (ถ้ามีให้ตอบในข้อย่อยว่ามีในระดับใด)	.	.	.	.	.	
4.1 มีบุคลากรภายนอกช่วยสนับสนุนด้านงบประมาณในการจัดการศึกษา.....	.	.	.	.	.	
4.2 นิมนต์พระภิกษุหรือบุคลากรผู้เชี่ยวชาญมาเป็นวิทยากร.....	.	.	.	.	.	

การวางแผนการจัดการทางการศึกษาวิชาพระพุทธศาสนา	มีในระดับ					ไม่มี
	5	4	3	2	1	0
4.3 มีบุคลากรในชุมชน เช่น นักแต่งเพลง คนทำขวัญนาช่วย พิจารณาการจัดการศึกษา.....						
การวางแผนด้านงบประมาณ						
1. มีงบประมาณสนับสนุนหรือไม่..... (ถ้ามีให้ตอบในข้อย่อยว่ามีในระดับใด)						
1.1 จากงบประมาณของรัฐ.....						
1.2 จากสมาคมผู้ปกครองและครู.....						
1.3 จากการบริจาคและการสนับสนุนของเอกชน.....						
1.4 จากวัดหรือพระภิกษุมอบให้.....						
2. มีการจัดสรรงบประมาณออกเป็นด้านต่าง ๆ หรือไม่..... (ถ้ามีให้ตอบในข้อย่อยว่ามีในระดับใด)						
2.1 ด้านครูผู้สอน.....						
2.2 ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน.....						
2.3 ด้านการผลิตสื่อประกอบการสอน.....						
2.4 ด้านอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม.....						
2.5 ค่าตอบแทนวิทยากรภายนอก.....						
การวางแผนด้านสถานที่						
1. มีการเตรียมสถานที่เพื่อการจัดการศึกษาตามหลักสูตร วิชาพระพุทธศาสนาหรือไม่..... (ถ้ามีให้ตอบในข้อย่อยว่ามีในระดับใด)						

การวางแผนการจัดการทางการศึกษาวิชาพระพุทธศาสนา	มีในระดับ					ไม่มี
	5	4	3	2	1	0
1.1 ห้องเรียนวิชาพระพุทธศาสนาโดยเฉพาะ.....	.	.	.	.	.	
1.2 ห้องปฏิบัติการทางพระพุทธศาสนา ห้องฝึกสมาธิหรือเจริญ ปัญญา.....	.	.	.	.	.	
1.3 สถานที่ปฏิบัติกิจกรรมประกอบการเรียนการสอน เช่น สถานที่ จัดบำยนิเทศหรือนิทรรศการ.....	.	.	.	.	.	
2. มีการจัดสภาพแวดล้อมทางการเรียนการสอนตามหลักสูตร วิชาพระพุทธศาสนาหรือไม่.....	.	.	.	.	.	
(ถ้ามีให้ตอบในข้อย่อยว่ามีในระดับใด)						
2.1 มีวัสดุ อุปกรณ์ อำนวยความสะดวกในห้องเรียน.....	.	.	.	.	.	
2.2 ห้องเรียนมีแสงสว่างเพียงพอ.....	.	.	.	.	.	
2.3 ควบคุมเสียงรบกวนจากภายนอก.....	.	.	.	.	.	
2.4 จัดเตรียมสถานที่ เช่น ชุดหมูปูชาเพื่อปฏิบัติพิธีการทางศาสนา..	.	.	.	.	.	
การวางแผนด้านวิชาการ						
1. มีการวางแผนการจัดการศึกษาตามหลักสูตรวิชาพระพุทธศาสนาหรือไม่	.	.	.	.	.	
(ถ้ามีให้ตอบในข้อย่อยว่ามีในระดับใด)						
1.1 ประชุมชี้แจงครูให้เข้าใจตรงกันในเรื่องหลักสูตร คู่มือครูและ แผนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา.....	.	.	.	.	.	
1.2 นิเทศให้ครูใช้แผนการสอนเป็นหลัก.....	.	.	.	.	.	
1.3 ครูมีส่วนร่วมในการเลือกแบบเรียน คู่มือครูและแผนการสอน...	.	.	.	.	.	

การวางแผนการจัดการทางการศึกษาวิชาพระพุทธศาสนา	มีในระดับ					ไม่มี
	5	4	3	2	1	0
2. มีการวางแผนการจัดการเรียนการสอนหรือไม่..... (ถ้ามีให้ตอบในข้อย่อยว่ามีในระดับใด)						
2.1 เตรียมเอกสารคู่มือครูและหนังสืออ่านประกอบสอดคล้องกับ หลักสูตรและเนื้อหา.....						
2.2 เตรียมสื่อการเรียนการสอนและแหล่งวิทยาการตามที่กำหนดไว้ ในหลักสูตร.....						
2.3 จัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามข้อเสนอแนะในคู่มือหลักสูตร ฉบับปัจจุบัน.....						
2.4 วัดและประเมินผลตามที่หลักสูตรกำหนดไว้.....						

การดำเนินการจัดการทางการศึกษาวิชาพระพุทธศาสนา

คำชี้แจง

1. โรงเรียนมีการดำเนินการในแต่ละด้านหรือไม่ โปรดกาเครื่องหมาย / ในช่องตามความเป็นจริงว่า โรงเรียน "มี" การดำเนินการหรือ "ไม่มี" การดำเนินการ
2. ถ้าตอบว่า "มี" ให้ท่านพิจารณาระดับความสำคัญของคำถามแต่ละข้อ ซึ่งมี 5 ระดับคือ
 - 5 หมายถึง มีมากที่สุด
 - 4 หมายถึง มีมาก
 - 3 หมายถึง มีปานกลาง
 - 2 หมายถึง มีน้อย
 - 1 หมายถึง มีน้อยที่สุด

การดำเนินการจัดการทางการศึกษาวิชาพระพุทธศาสนา	มีในระดับ					ไม่มี
	5	4	3	2	1	0
การดำเนินการด้านบุคลากร						
1. มีการจัดสายการบังคับบัญชาโดยเริ่มจากผู้บริหาร ผู้ช่วยผู้บริหาร หัวหน้าสายวิชา หัวหน้าระดับและครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนาตามลำดับ.....						
2. ผู้บริหารครูผู้สอนและอาจารย์ที่เกี่ยวข้องมาประชุมร่วมกันเพื่อดำเนินการตัดสินใจในการทำงาน.....						
3. ครู-อาจารย์ภายในโรงเรียนร่วมกันวางแผนผลิตสื่อและจัดบริการเอกสารประกอบการเรียนการสอน.....						

การดำเนินการจัดการทางการศึกษาวิชาพระพุทธศาสนา	มีในระดับ					ไม่มี
	5	4	3	2	1	0
4. ผู้บริหารประสานงานระหว่างโรงเรียน ชุมชนและวัดในการทำงานร่วมกันในด้านการเรียนการสอนและกิจกรรมเนื่องในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา.....						
5. ครูผู้สอนขอความร่วมมือจากพระภิกษุหรือผู้เชี่ยวชาญมาเป็นวิทยากรในโรงเรียน.....						
6. ครูผู้สอนรายงานการปฏิบัติงานตามสายการบังคับบัญชาเป็นลายลักษณ์อักษร.....						
การดำเนินการด้านงบประมาณ						
1. ตัดสินใจการใช้งบประมาณการจัดการศึกษาวิชาพระพุทธศาสนาจากข้อคิดเห็นของคณะกรรมการที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายมาประชุมร่วมกัน.....						
2. ตัดสินใจโดยอาศัยข้อมูลจากคู่มือหลักสูตรวิชาพระพุทธศาสนา.....						
3. จัดสรรงบประมาณ โดยแบ่งออกเป็นด้านบุคลากร ด้านวิชาการ และด้านสถานที่.....						
4. ขอความร่วมมือจากคณะกรรมการชุมชนและพระภิกษุ เพื่อขอทุนสนับสนุนการศึกษาแก่นักเรียน.....						
5. ขอความร่วมมือกับทางวัดหรือผู้มีอุปการคุณ เพื่อขอทุนสนับสนุนการจัดกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา.....						

การดำเนินการจัดการทางการศึกษาวิชาพระพุทธศาสนา	มีในระดับ					ไม่มี
	5	4	3	2	1	0
การดำเนินการด้านสถานที่						
1. ผู้บริหาร ครู และผู้เกี่ยวข้องด้านการจัดการศึกษาวิชาพระพุทธศาสนา ประชุมร่วมกันเพื่อวางนโยบายการการจัดสถานที่ประกอบพิธีทาง พุทธศาสนาภายในโรงเรียน.....						
2. ครูผู้สอนและผู้เกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาวิชาพระพุทธศาสนา จัดสถานที่เพื่อใช้ในการสอน.....						
3. พระภิกษุและผู้เชี่ยวชาญทางพระพุทธศาสนาให้ความอนุเคราะห์ใน ด้านสถานที่ประกอบศาสนพิธีที่วัด หรือภายในโบสถ์.....						
4. สถานที่ราชการให้ความอนุเคราะห์ในการยืม เครื่องมือและอุปกรณ์ ต่าง ๆ ในการจัดนิทรรศการ หรือกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับศาสนพิธี.....						
5. โรงเรียนจัดประชุมเพื่อรายงานความก้าวหน้าและปัญหาในการจัด สถานที่ให้ผู้บริหารช่วยเสนอแนะ.....						
6. ครูผู้สอนเสนอปัญหาการใช้สถานที่แก่ผู้บริหารตามลำดับชั้นของสาย การบังคับบัญชา.....						
การดำเนินงานด้านวิชาการ						
1. มีการวางนโยบายในการตัดสินใจ โดยการประชุมคณะกรรมการและ ครูผู้สอน เพื่อดำเนินการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับหลักสูตร.....						
2. ผู้บริหารมีการประสานงานกันระหว่างคณะกรรมการในการจัดระยะ เวลาเรียน จัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้สอดคล้องสัมพันธ์กัน....						

การดำเนินการจัดการทางการศึกษาวิชาพระพุทธศาสนา	มีในระดับ					ไม่มี
	5	4	3	2	1	0
3. ครูผู้เกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาพระพุทธศาสนา ให้การสนับสนุนด้านการแนะแนว การทำแบบประเมินผล และการจัดหาเอกสารประกอบการเรียนการสอน.....						
4. โรงเรียนประสานงานกับทางวัดในการนำนักเรียนไปฝึกสมาธิหรือเข้าค่ายปฏิบัติธรรม.....						
5. โรงเรียนประสานงานกับศึกษานิเทศ หรือวิทยากรจากศูนย์พัฒนาหลักสูตรมานิเทศที่โรงเรียน.....						
6. ครูผู้สอนรายงานผลการปฏิบัติงานจากแผนการสอน ผลการเรียนรู้ และรายงานผลพฤติกรรมของนักเรียนแก่ผู้บังคับบัญชาตามสายการบังคับบัญชา.....						

การประเมินผลการจัดการทางการศึกษาวิชาพระพุทธศาสนา

คำชี้แจง

1. โรงเรียนมีการประเมินผลในแต่ละด้านหรือไม่ โปรดกาเครื่องหมาย / ลงในช่องตามความเป็นจริงว่า โรงเรียนของท่าน "มี" การดำเนินการในระดับใด หรือ "ไม่มี"
2. ถ้าตอบว่า "มี" ให้ท่านพิจารณาระดับความสำคัญของคำถามแต่ละข้อ ซึ่งมี 5 ระดับคือ
 - 5 หมายถึง มีมากที่สุด
 - 4 หมายถึง มีมาก
 - 3 หมายถึง มีปานกลาง
 - 2 หมายถึง มีน้อย
 - 1 หมายถึง มีน้อยที่สุด

การประเมินผลการจัดการทางการศึกษาวิชาพระพุทธศาสนา	มีในระดับ					ไม่มี
	5	4	3	2	1	0
การประเมินผลด้านบุคลากรประเมินอย่างไร						
1. จากรายงานการปฏิบัติงานของบุคลากรฝ่ายต่าง ๆ.....						
2. จากแผนการสอนของครูผู้สอน.....						
3. จากการประชุมคณะกรรมการฝ่ายต่าง ๆ ในโรงเรียนเสนอ ข้อคิดเห็น.....						
4. จากการสอบถามจากบุคลากรภายนอกโรงเรียนที่มาร่วมปฏิบัติการ..						
5. จากการสำรวจผลการเรียนของนักเรียน.....						
6. จากการสังเกตพฤติกรรมของผู้เรียน.....						

การประเมินผลการจัดการทางการศึกษาวิชาพระพุทธศาสนา	มีในระดับ					ไม่มี
	5	4	3	2	1	0
7. จากการสำรวจการปฏิบัติกิจกรรมของครูผู้สอนตามสายการบังคับบัญชาเป็นลายลักษณ์อักษร.....						
การประเมินผลด้านงบประมาณประเมินอย่างไร						
1. การใช้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์.....						
2. การใช้งบประมาณถูกต้องตามความเป็นจริง.....						
3. การใช้งบประมาณก่อให้เกิดประโยชน์แก่ผู้เรียน.....						
4. การใช้งบประมาณมากเกินไป.....						
5. การใช้งบประมาณทันเวลา.....						
6. การใช้งบประมาณรั่วไหล.....						
7. การใช้งบประมาณใช้ถูกต้องตามกฎระเบียบข้อบังคับจากทางราชการ						
การประเมินด้านสถานที่ประเมินอย่างไร						
1. จากรายงานการจัดเตรียมสถานที่.....						
2. จากรายงานการเตรียมสภาพแวดล้อมทางการเรียนการสอน						
จากการดำเนินงานตามแผนการจัดเตรียมสถานที่.....						
4. จากการดำเนินงานการจัดเตรียมสภาพแวดล้อม.....						
5. จากการใช้อาคารสถานที่ก่อให้เกิดประโยชน์ทางการศึกษา.....						
6. จากสภาพปัญหาการใช้อาคารสถานที่ภายในโรงเรียนของครูผู้สอน.....						
7. จากสภาพปัญหาการจัดสภาพแวดล้อมทางการเรียนของครูผู้สอน.....						
การประเมินผลทางวิชาการประเมินอย่างไร						
1. จากการประชุมครูวางแผนด้านวิชาการ.....						

การประเมินผลการจัดการทางการศึกษาวิชาพระพุทธศาสนา	มีในระดับ					ไม่มี
	5	4	3	2	1	0
2. การจัดกิจกรรมทางการเรียนการสอน.....						
3. การใช้สื่อการสอนวิชาพระพุทธศาสนา.....						
4. การสร้างแบบทดสอบวิชาพระพุทธศาสนา.....						
5. การใช้แบบทดสอบวิชาพระพุทธศาสนา.....						
6. การจัดกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาในโรงเรียน.....						
7. การจัดกิจกรรมร่วมระหว่างโรงเรียน ชุมชนและวัด.....						
8. การประพุดิตนของนักเรียน.....						
9. การปฏิบัติกิจกรรมของนักเรียน.....						

**แบบสำรวจลักษณะทรัพยากรการเรียน
วิชาพระพุทธศาสนาในระดับ
มัธยมศึกษาตอนต้น**

คำชี้แจงในการตอบแบบสำรวจ

1. แบบสำรวจลักษณะทรัพยากรการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นสำหรับ
เป็นแบบสำรวจสำหรับครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนา แบ่งออกเป็น 2 ตอนคือ
ตอนที่ 1 สถานภาพส่วนตัวของผู้ตอบ
ตอนที่ 2 ลักษณะทรัพยากรการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น
2. โปรดตอบแบบสำรวจตามความเป็นจริงเพื่อช่วยให้การวิจัยนี้มีผลสรุปที่เชื่อถือได้ และสามารถ
นำไปใช้ประโยชน์ได้อย่างแท้จริง

ตอนที่ 1

สถานภาพส่วนตัวของผู้ตอบ

ข้อมูลเกี่ยวกับโรงเรียน

โปรดใส่เครื่องหมาย / ลงใน () ของแต่ละข้อ

1. โรงเรียนเคยได้รับการคัดเลือกเป็นสถานที่จัดจริยศึกษาดีเด่นจากกรมการศาสนา
กระทรวงศึกษาธิการหรือไม่
() เคยได้รับ พ.ศ. () ไม่เคยได้รับ
2. ประเภทของโรงเรียน
() แบบสหศึกษา () ไม่เป็นแบบสหศึกษา
3. ตำแหน่งที่ตั้งของโรงเรียน
() อยู่ในอาณาเขตบริเวณวัด ()อยู่นอกอาณาเขตบริเวณวัด

ตอนที่ 2

ลักษณะทรัพยากรการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

ลักษณะทรัพยากรการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนา มี 6 ประการคือ

1. การกำหนดเนื้อหาในการเรียนการสอน

คำชี้แจง . ให้พิจารณาลักษณะการกำหนดเนื้อหาในแต่ละข้อว่าท่านมีการดำเนินการตามลักษณะดังกล่าวหรือไม่ โปรดกาเครื่องหมาย / ใต้ข้อความที่เป็นจริงตรงกับประสบการณ์ของท่านในแต่ละข้อ

การกำหนดเนื้อหาวิชา	การดำเนินการ ของครูผู้สอน	
	ใช่	ไม่ใช่
การกำหนดเนื้อหาในการสอน		
1. ตามหลักสูตรวิชาพระพุทธศาสนา.....		
2. โดยการปรึกษากับเพื่อนครู.....		
3. ตามความสนใจของผู้เรียน.....		
การกำหนดจุดมุ่งหมายในการเรียนการสอน		
4. จากหลักสูตรวิชาพระพุทธศาสนา.....		
5. พิจารณาจากเนื้อหา.....		
6. โดยยึดผู้เรียนเป็นหลัก.....		

การกำหนดเนื้อหาวิชา	การดำเนินการ ของครูผู้สอน	
	ใช่	ไม่ใช่
เนื้อหาที่ใช้สอนในแต่ละระดับ		
7. ยากเกินไปสำหรับนักเรียนในแต่ละระดับ.....		
8. มีความเหมาะสมกับวัยของผู้เรียน.....		
การนำเนื้อหาไปใช้ในชีวิตประจำวัน		
9. ครูสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้เป็นอย่างดี.....		
10. นักเรียนสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้เป็นอย่างดี.....		

2. การเลือกและการใช้สื่อการเรียนการสอน

คำชี้แจง ขอให้พิจารณาเลือกและการใช้สื่อการเรียนการสอน ว่าท่านมีการดำเนินการตามลักษณะดังกล่าวในแต่ละข้อหรือไม่ โปรดกาเครื่องหมาย / ลงในช่องที่ตรงกับประสบการณ์ของท่าน

การเลือกและการใช้สื่อการเรียนการสอน	ใช่	ไม่ใช่
การเลือกสื่อการสอน		
1. เลือกตามที่คุณ่มือหลักสูตรพระพุทธศาสนากำหนดไว้.....		

การเลือกและการใช้สื่อการเรียนการสอน	ใช่	ไม่ใช่
2. เลือกตามความเหมาะสมของเนื้อหาและอุปกรณ์การสอน.....		
ข้อจำกัดข้อในการเลือกสื่อ		
3. โรงเรียนขาดแคลนสื่อ.....		
4. ครูไม่มีความรู้ในเรื่องการเลือกสื่อ.....		
การใช้สื่อประกอบการเรียนการสอน		
5. ใช้สื่อในการสอนทุกเนื้อหา.....		
6. สามารถใช้สื่อประกอบการสอนด้วยตนเอง.....		
7. ใช้สื่อได้เหมาะสมกับระยะเวลา.....		
8. ใช้สื่อในการนำเข้าสู่บทเรียน.....		
9. ใช้สื่อในการอธิบายขยายความรู้ให้ผู้เรียนเข้าใจ.....		
10. ใช้สื่อเพื่อสรุปบทเรียน.....		
11. ใช้สื่อในการประเมินผล.....		
12. เวลาใช้สื่อต้องอาศัยเจ้าหน้าที่มาช่วย.....		
ปัญหาในขณะที่ใช้สื่อ		
13. ใช้สื่อบางชนิดไม่เป็น.....		
14. พบปัญหาทางด้านเทคนิค เช่น เครื่องมือขัดข้อง.....		
15. ใช้สื่อทำให้เสียเวลาเพิ่มขึ้น.....		
ปัญหาในการขอบริการ		
16. ยืมสื่อยาก.....		
17. เคลื่อนย้ายลำบาก.....		
18. ต้องรับผิดชอบ.....		
19. กลัวทำให้ชำรุดเสียหาย.....		

การเลือกและการใช้สื่อการเรียนการสอน	ใช่	ไม่ใช่
ประโยชน์จากการใช้สื่อ		
20. ประหยัดเวลา.....		
21. นักเรียนเข้าใจสิ่งที่ครูสอน.....		
22. นักเรียนสนใจเรียนมากขึ้น.....		
23. นักเรียนเกิดความประทับใจ.....		
24. นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติร่วมกับครูผู้สอน.....		
25. แบ่งเบาภาระของครูผู้สอน.....		

คำชี้แจง

1. การสอนในแต่ละภาคเรียน ท่านใช้สื่อดังต่อไปนี้หรือไม่ ให้ท่านกาเครื่องหมาย / ลงในช่องการใช้ให้ตรงกับสภาพที่เป็นจริงว่าท่าน "ใช่" หรือ "ไม่ใช่"

2. ถ้าท่านตอบว่า "ใช่" ให้กาเครื่องหมาย / ลงในช่อง ระดับของการใช้โดยแบ่งเป็น 5 ระดับ คือ

- 5 หมายถึง มีการใช้มากที่สุด
- 4 หมายถึง มีการใช้มาก
- 3 หมายถึง มีการใช้ปานกลาง
- 2 หมายถึง มีการใช้น้อย
- 1 หมายถึง มีการใช้น้อยที่สุด

การใช้สื่อการสอน	ใช้ในระดับ					ไม่ใช้
	5	4	3	2	1	0
ท่านใช้สื่อเหล่านี้เพียงใด						
1. หนังสือแบบเรียน.....						
2. หนังสืออ่านเพิ่มเติม หรือหนังสือเสริมประสบการณ์.....						
3. หนังสือแบบฝึกหัด.....						
4. รูปภาพ.....						
5. แผนที่.....						
6. แผนภาพหรือโปสเตอร์.....						
7. บัตรคำ.....						
8. บ้ายนิเทศ.....						
9. ชุดหมูบูชา.....						
10. แผ่นใสพร้อมเครื่องฉาย.....						
11. สไลด์พร้อมเครื่องฉาย.....						
12. แถบบันทึกเสียงพร้อมเครื่องเล่นเทป.....						
13. วิทยู.....						
14. โทรทัศน์.....						
15. วีดิทัศน์.....						
16. ภาพยนตร์.....						
18. เครื่องคอมพิวเตอร์.....						
19. อื่น ๆ.....						

3. การใช้เทคนิคหรือวิธีสอน

คำชี้แจง

1. การสอนในแต่ละภาคเรียน ท่านใช้เทคนิคหรือวิธีสอนดังต่อไปนี้หรือไม่ ให้ท่านกาเครื่องหมาย / ลงในช่องให้ตรงกับสภาพที่เป็นจริงว่าท่าน "ใช่" หรือ "ไม่ใช่" เทคนิคการสอนในแต่ละข้อ
2. ถ้าท่านตอบว่าใช่ให้กาเครื่องหมาย / ลงในระดับของการใช้โดยแบ่งเป็น 5 ระดับคือ
 - 5 หมายถึง มีการใช้เทคนิคการสอนมากที่สุด
 - 4 หมายถึง มีการใช้เทคนิคการสอนมาก
 - 3 หมายถึง มีการใช้เทคนิคการสอนปานกลาง
 - 2 หมายถึง มีการใช้เทคนิคการสอนน้อย
 - 1 หมายถึง มีการใช้เทคนิคการสอนน้อยที่สุด

การใช้เทคนิคหรือวิชาสอน	ใช้ในระดับ					ไม่ใช้
	5	4	3	2	1	0
ท่านใช้เทคนิคการสอนเหล่านี้เพียงใด						
1. บรรยายเป็นกลุ่มใหญ่.....						
2. บรรยายประกอบสื่อ.....						
3. เชิญวิทยากร เช่น พระหรือผู้เชี่ยวชาญมาบรรยาย.....						
4. อภิปรายกลุ่มย่อย.....						
5. อภิปรายกลุ่มใหญ่.....						
6. สอนแบบสนทนา.....						

การใช้เทคนิคหรือวิชาสอน	ใช้ในระดับ					มาใช้
	5	4	3	2	1	0
7. สอนแบบตอบปัญหา.....						
8. ให้นักเรียนสัมภาษณ์พระภิกษุหรือผู้เชี่ยวชาญ.....						
9. ให้นักเรียนแสดงละครหรือบทบาทสมมติ.....						
10. ให้นักเรียนจัดป้ายนิเทศหรือนิทรรศการ.....						
11. ให้นักเรียนศึกษาด้วยตนเองแล้วทำรายงานมาเสนอ.....						
12. ฝึกกิจกรรมสมาธิในชั้นเรียน.....						
13. ฝึกปฏิบัติต่อพระสงฆ์.....						
14. ปฏิบัติพิธีการทางศาสนาที่วัด.....						
15. จัดกิจกรรมเข้าค่ายปฏิบัติธรรม.....						
16. ใช้สไลด์ เทปเสียง หรือวีดิทัศน์สอนแทนครู.....						
17. ใช้ชุดการเรียนรู้การสอน.....						

4. การจัดสภาพแวดล้อมทางการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา

คำชี้แจง

1. ท่านได้ดำเนินการจัดสภาพแวดล้อมทางการเรียนในข้อต่อไปนี้หรือไม่ ให้ท่านกาเครื่องหมาย / ลงในช่องให้ตรงกับสภาพที่เป็นจริงว่า "มี" หรือ "ไม่มี"
2. ถ้าท่านตอบว่า "มี" ให้กาเครื่องหมาย / ลงในช่องมีในระดับ โดยแบ่งเป็น 5 ระดับคือ
 - 5 หมายถึง มีมากที่สุด
 - 4 หมายถึง มีมาก
 - 3 หมายถึง มีปานกลาง
 - 2 หมายถึง มีน้อย
 - 1 หมายถึง มีน้อยที่สุด

การจัดสภาพแวดล้อมทางการเรียน	มีในระดับ					ไม่มี
	5	4	3	2	1	0
1. จัดห้องเรียนวิชาพระพุทธศาสนาโดยเฉพาะ.....						
2. ตรวจสอบเรื่องแสงสว่าง ทางระบายอากาศ.....						
3. ตรวจสอบอุณหภูมิของห้องว่าเป็นไปหรือร้อนไป.....						
4. ตรวจสอบความสะอาดและความเป็นระเบียบของห้องเรียน.....						
5. ตรวจสอบสภาพของห้องเรียนว่าเหมาะสมกับการใช้สื่อ.....						
6. จัดหาหนังสืออ่านประกอบชุดวิชาพระพุทธศาสนา ให้นักเรียนศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติม.....						
7. จัดเตรียมสื่อการสอนก่อนดำเนินการสอน.....						

การจัดสภาพแวดล้อมทางการเรียน	มีในระดับ					ไม่มี
	5	4	3	2	1	0
8. ติดต่อเจ้าหน้าที่อำนวยความสะดวกในการใช้ สื่อการสอน.....						
9. จัดชุดหมุ่บูชาในห้องเรียนวิชาพระพุทธศาสนา.....						
10. ให้นักเรียนฝึกสมาธิก่อนดำเนินการสอน.....						
11. นิมนต์พระมาช่วยสอนที่โรงเรียน.....						
12. ดัดแปลงห้องเรียนเป็นห้องปฏิบัติกิจกรรมทาง พระพุทธศาสนา.....						

5. การประเมินผล

คำชี้แจง

- ท่านได้ดำเนินการประเมินผลการเรียนการสอนในข้อต่อไปนี้หรือไม่ ให้ท่านกาเครื่องหมาย / ลงในช่องให้ตรงกับสภาพที่เป็นจริงว่า "มี" ในระดับใด หรือ "ไม่มี"
- ถ้าท่านตอบว่า "มี" ให้กาเครื่องหมาย / ลงในช่องระดับ โดยแบ่งเป็น 5 ระดับคือ
 - หมายถึง มีมากที่สุด
 - หมายถึง มีมาก
 - หมายถึง มีปานกลาง
 - หมายถึง มีน้อย
 - หมายถึง มีน้อยที่สุด

การประเมินผลการเรียน	มีในระดับ					ไม่มี
	5	4	3	2	1	0
1. ประเมินผลก่อนเรียน.....						
2. ประเมินผลระหว่างเรียน.....						
3. ประเมินผลหลังการเรียน.....						
4. สังเกตพฤติกรรมของนักเรียนขณะอยู่ในโรงเรียน.....						
5. สอบถามจากผู้ปกครองเกี่ยวกับความประพฤติของผู้เรียน.....						
6. ใช้แบบทดสอบมาตรฐานวัดความรู้ของนักเรียน.....						
7. ประเมินผลการเรียนของนักเรียนด้านความรู้ความเข้าใจ และการปฏิบัติ.....						
8. ประเมินผลการเรียนด้านความประพฤติ.....						
9. สัมภาษณ์พฤติกรรมนักเรียนจากครูประจำชั้น.....						
10. ประเมินผลการเรียนระหว่างภาคเรียน.....						
11. ประเมินผลการเรียนปลายภาคเรียน.....						
12. ตัดสินผลการเรียนจากคะแนนระหว่างภาครวมกับคะแนนปลายภาคเรียน.....						

6. คุณสมบัติของบุคลากร

คำชี้แจง ท่านมีคุณสมบัติสอดคล้องกับลักษณะที่กำหนดไว้แต่ละข้อหรือไม่ โปรดกาเครื่องหมาย /
ตามความเป็นจริงที่ตรงกับคุณสมบัติของท่านในแต่ละข้อ

ลักษณะของบุคลากร	มี	ไม่มี
1. ขอบสอนวิชาพระพุทธศาสนา.....		
2. สนใจในหลักธรรมทางพุทธศาสนา.....		
3. สามารถสนทนากับพระสงฆ์ได้ถูกต้องเหมาะสมกับฐานะของพระสงฆ์.....		
4. มีความรู้ความเข้าใจภาษาบาลี.....		
5. สนใจศึกษาพระไตรปิฎก.....		
6. สนใจฝึกสมาธิ.....		
7. ชอบไปวัดทำบุญตักบาตรเนื่องในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา.....		
8. เคยเข้ารับการอบรม สัมมนา หรือประชุมทางวิชาการเกี่ยวกับการสอนวิชาพระพุทธศาสนา.....		
9. เคยชมเชยเมื่อนักเรียนประพฤติดี.....		
10. เข้าสอนตรงเวลา.....		
11. เรียกนักเรียนมาอบรมสั่งสอนเป็นรายบุคคล.....		
12. ให้ความสำคัญแก่นักเรียนในเรื่องส่วนตัว.....		
13. เคยเชิญผู้ปกครองมาปรึกษาเรื่องความประพฤติของนักเรียน.....		
14. แต่งกายเรียบร้อยเสมอ.....		
15. ปฏิบัติตนเป็นตัวอย่างที่ดีแก่นักเรียน.....		
16. สามารถดำเนินการสอนเพียงลำพัง.....		

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ-ชื่อสกุล นายกุศล อีสดลย์

เกิดวันที่ 30 เดือนพฤศจิกายน พุทธศักราช 2494

สถานที่เกิด อำเภอระแงะ จังหวัดนราธิวาส

สถานที่อยู่ปัจจุบัน บ้านเลขที่ 47 ซอยศิริมงคล ถนนจอมทอง อำเภอบางขุนเทียน
จังหวัดกรุงเทพฯ 10150

ตำแหน่งหน้าที่การงานปัจจุบัน อาจารย์

สถานที่ทำงานปัจจุบัน ภาควิชาเทคโนโลยีทางการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
บางเขน ถนนแจ้งวัฒนะ กรุงเทพฯ 10220

ประวัติการศึกษา

พ.ศ. 2511

ม.ศ.3

จากโรงเรียน ภ.ป.ร.ราชวิทยาลัย นครปฐม

พ.ศ. 2514

ม.ศ.5 (แผนกศิลปะ)

จากโรงเรียนวัดราชาธิวาส กรุงเทพมหานคร

พ.ศ. 2519

ค.บ. (วิชาเอกศิลปศึกษา วิชาโทสัตตศึกษา)

จากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พ.ศ. 2522

ค.ม. (สัตตศึกษา)

จากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พ.ศ. 2537

กศ.ด. (เทคโนโลยีการศึกษา)

จากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

**การศึกษาการจัดการทางการศึกษาและทรัพยากรการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนา
ในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในเขตกรุงเทพมหานคร**

บทคัดย่อ

ของ

กุศล อิศกุลย์

เสนอต่อมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา

ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษาคุณวุฒิปริญญาตรี สาขาเทคโนโลยีการศึกษา

มีนาคม 2537

การวิจัยเรื่องนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาและกำหนดลักษณะการจัดการทางการศึกษาและลักษณะทรัพยากรการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาของโรงเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และเพื่อเปรียบเทียบลักษณะการจัดการทางการศึกษาและลักษณะทรัพยากรการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาของโรงเรียนในเขตกรุงเทพมหานคร ที่มีสถานภาพของโรงเรียนแตกต่างกัน

กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วยคณะกรรมการปรับปรุงหลักสูตรวิชาพระพุทธศาสนาจำนวน 18 คน ได้มาโดยการสุ่มแบบเจาะจง ผู้บริหารโรงเรียนจำนวน 74 คน ได้มาโดยการสุ่มอย่างง่าย และครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนาจำนวน 147 คน ได้มาโดยการสุ่มอย่างง่าย การเก็บรวบรวมข้อมูลใช้แบบสัมภาษณ์และแบบสำรวจลักษณะการจัดการทางการศึกษาและลักษณะทรัพยากรการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น แล้ววิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วย t-test และ Chi-Square

ผลสรุปลักษณะการจัดการทางการศึกษาวิชาพระพุทธศาสนา 7 ด้าน จากคณะกรรมการปรับปรุงหลักสูตร พบว่า 1) โรงเรียนควรมีการวางแผนทางด้านบุคลากร ด้านงบประมาณ ด้านสถานที่และด้านวิชาการ 2) โรงเรียนควรมีการจัดตามสายการบังคับบัญชาที่ชัดเจนและเรียงตามลำดับจากผู้บริหารสู่ครูผู้สอน 3) โรงเรียนควรมีการเลือกครูผู้สอนที่มีความสนใจ มีทักษะในการสอนวิชาพระพุทธศาสนา และสามารถเป็นตัวอย่างที่ดีแก่นักเรียน 4) โรงเรียนควรมีการจัดประชุมบุคลากรเพื่อการตัดสินใจในการทำงานร่วมกัน 5) โรงเรียนควรเชิญผู้เชี่ยวชาญมาเทศการสอนภายในโรงเรียน และควรมีการประสานงานกับทางวัดในการจัดกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา 6) ครูผู้สอนควรเสนอปัญหาในการปฏิบัติงานแก่ผู้บริหารตามสายการบังคับบัญชา 7) โรงเรียนควรจัดงบประมาณให้สอดคล้องกับการวางแผนในด้านต่าง ๆ และสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการจัดการทางการศึกษาวิชาพระพุทธศาสนา

ผลสรุปลักษณะทรัพยากรการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา 6 ด้าน จากกลุ่มตัวอย่างเดียวกัน พบว่า 1) ครูผู้สอนควรเป็นผู้กำหนดเนื้อหาและจุดมุ่งหมายในการสอนตามหลักสูตรวิชาพระพุทธศาสนา 2) ครูควรมีการเลือกการใช้วัสดุและอุปกรณ์ให้ตรงตามที่ระบุไว้ในคู่มือหลักสูตรวิชาพระพุทธศาสนา 3) ครูควรใช้เทคนิคการสอนหลายวิธีเพื่อให้ผู้เรียนได้รับความรู้ความเข้าใจและการปฏิบัติ 4) ครูควรมีการจัดเตรียมห้องเรียนวิชาพระพุทธศาสนาโดยเฉพาะ และภายในห้องเรียนมีการเตรียมวัสดุอุปกรณ์ทางการเรียนการสอน มีการจัดสภาพบรรยากาศทางด้านแสง เสียง อุณหภูมิ ความสะอาด

และความเป็นระเบียบ 5) ครูควรมีการประเมินผลนักเรียนทั้งในด้านความรู้ ความเข้าใจและการปฏิบัติ 6) บุคลากรหรือครูผู้สอนควรเป็นผู้ที่มีความรู้ มีทักษะ มีความประพฤติ และการปฏิบัติตนที่ดีที่สามารถเป็นตัวอย่างแก่นักเรียนได้

ผลการเปรียบเทียบลักษณะการจัดการทางการศึกษาวิชาพระพุทธศาสนาจากกลุ่มผู้บริหารโรงเรียน พบว่าโรงเรียนที่ได้รับการคัดเลือกเป็นสถานที่จัดจรรยาศึกษาดีเด่น มีลักษณะการวางแผนด้านบุคลากรและลักษณะการดำเนินการด้านสถานที่ดีกว่าโรงเรียนที่ไม่ได้รับการคัดเลือกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนด้านอื่น ๆ ไม่แตกต่างกัน

ผลการเปรียบเทียบลักษณะทรัพยากรการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาจากกลุ่มครูผู้สอน พบว่าโรงเรียนที่ได้รับการคัดเลือกเป็นสถานที่จัดจรรยาศึกษาดีเด่น มีการใช้สื่อการสอน การใช้เทคนิคหรือวิธีสอน การจัดสภาพแวดล้อมทางการเรียน และการประเมินผลการเรียนดีกว่าโรงเรียนที่ไม่ได้รับการคัดเลือกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนเรื่องอื่น ๆ ไม่แตกต่างกัน

A STUDY OF EDUCATIONAL MANAGEMENT FUNCTIONS AND LEARNING
RESOURCES OF BUDDHISM STUDIES IN LOWER
SECONDARY SCHOOL IN BANGKOK

AN ABSTRACT

BY

KUSON ISDUL

Presented in partial fulfillment of the requirements for the
Doctor of Education degree in Educational Technology
at Srinakharinwirot University

March 1994

The main purpose of this research was to study and compare the educational management functions and learning resources of Buddhism studies in various lower secondary schools in Bangkok.

The samples consisted of a purposive group of eighteen members of the curriculum committee of Buddhism studies appointed by the Ministry of Education and a randomly selected group of 74 school administrators and 147 Buddhism studies teachers. A self-constructed questionnaire as well as an interview was used for data collecting. The data were then analyzed using the t-test and Chi-Square.

In terms of educational management functions of Buddhism studies in schools, from the first group of the samples, the research suggested seven findings. First the schools should have had plans concerning personnel, budget, location and academic activities in Buddhism studies. Second each school should have set up a clear hierarchical organization from the administrators to the teaching staff. Third the schools should have selected their teaching staff on the basis of their deep interest and skills in teaching Buddhism studies, and the staff members had been expected to behave in a way that they could be models for the students. Fourth the schools should have organized personnel meetings for cooperative decision making in their concerned work. Fifth experts should have been invited to supervise the teaching conducted in schools. Moreover Buddhist activities should have been organized in cooperation with temples. Sixth problems relating to the work of the teaching staff should have been reported to

the administrators through the line of command. Finally budgets should have been allocated in accordance with the overall planning and purpose of educational management for Buddhism studies.

Regarding learning resources in Buddhism studies, the results from the same group of samples revealed the following. First the teaching staff should have been those who determined the contents and purposes of Buddhism studies. Second the teachers should have selected teaching devices and materials in accordance with those recommended in the curriculum manual. Third various teaching techniques should have been employed to enhance the learners' knowledge, understanding and practice. Fourth the teachers should have arranged classrooms and teaching aid in such a way that light, sound, temperature, cleanliness and orderliness could create the atmosphere suitable for Buddhism studies. Fifth the teachers should have evaluated the students in cognitive, affective and psychomotor domains. Finally the school personnel involved should be those who were knowledgeable, skillful and moral so that they could be good models for the students.

Findings from the comparative study in educational management functions yielded by the school administrators showed that the awarded schools for moral studies had better personnel planning and teaching locations than those unawarded with statistical significance at .05 level. However, there was no significant difference in other aspects.

Finally results from the comparative study in learning resources gained from the teaching staff members showed that the moral studies

awarded schools had better teaching aid, techniques, learning environments and achievement evaluation than those unawarded with statistical significance at .01 level. However, there was no significant difference in other aspects.